

PAMĚTI

městečka Napajedel

a dědin k panství Napajedelskému ode
dávna příslušných.

SESTAVIL

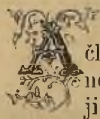
V. PRASEK.

VE VELKÉM MEZIRÍČÍ.

Nakladatel: J. F. ŠAŠEK, knihkupec.

PŘEDMLUVA.

čkoli Napajedla jsou městečkem nepatrným, nemysliž laskavý čtenáři, že proto jejich dějiny pro všeobecnost nemají zajímavosti.

Právě naopak, co do hojnosti památek pro poznání předněležitých zjevů kulturních a mravopisných, málokteré město Moravské může se vyrovnati Napajedlům. Z té příčiny, poněvadž dotud v místopisech ke kulturní stránce méně se prohlíželo, ač předce nás každého nejvíce zajímá otázka: „Kterak se lidé tehda měli,?“ čím více laskavý čtenář tuto nalezne zpráv o starším společenském životě našich předků a jich rozmanitých zřízeních, tím ochotněji dosvědčí, že kulturní dějiny Napajedelské přispěti mohou k poznání dějin také jiných měst moravských a českých.

Vždyť na př. právo hrdební, rychtářské, horenské, městský a hejtmanský úřad, cechovní řád a jiná zřízení, poznáváme-li je z Napajedelských zápisů: poznali jsme je zároveň i pro ostatní všecka města.

Když tato pochvalná slova píši, mám na paměti toliko vzácné a hojné písemné památky: o tom, kterak jsem ty dějepisné i kulturní prameny spracoval, zůstávají šetrnému a shovívavému čtenáři posouditi. Za tou příčinou nemohu se tajiti, jakým pravidlem jsem se spravoval při své práci. Předně radou Palackého, „abychom vlast svou skrze místní dějepisy

hleděli spojití“ t. j. snažil jsem se události v Napajedlích sběhlé slučovati s obecnými dějinami, tak aby skrovné zprávy, zejména starší, nabyly svého zařazení a vysvětlení.

Z této snahy posel pořádek letopisný, čím sice věci k sobě náležitě zdánlivě se trhají, ale často, že každá svou dobou položena jest, nabývají netušeného významu na př. obnovení listu ševcovského r. 1649. vysvětluje tehdejší snahu po konečném vykořenění haeresie.

Preze to všecko vyhýbal jsem zbytečnému drobení, aniž bych porušoval letopisný pořádek, a v náhradu za ohlavení souborná, jaká při dějepisech umělých (že látky je dostatek) jsou možná, hleděl jsem vyzpytovati životopisy a skutky jednotlivých pánů Napajedelských a události za jejich panování sběhlé tak zařaditi, aby jedno druhé doplňovalo, ješto předce páni v záležitosti poddanské tak zasahovali, jako králové v běhy svých říší a naopak, třebas to nebylo vždy tak patrné jako na př. u p. Jana z Rotale.

Třetím úmyslem bylo položití do toho spisu dostatečný výbor listin pro poznání úřední řeči české, jak se jí ve všelijakých potřebách užívalo, aniž by se nějaké upřílišení vytýkati mohlo.

Konečně varoval jsem se všelijakého přibírání věcí cizích a všeobecných, pokud se aspoň prostředně netýkaly Napajedel a jich pánů.

Posléze pokládám sobě za příjemnou povinnost, poděkovati všem těm pánům, kteří mně všelijak nápomocni byli shledáváním, propůjčováním, opisováním pomůcek k tomu spisu potřebných, zejména velebným a důstojným pánům, děkanu Napajedelskému P. Fadrusovi, farářům Alinkovskému, Pohořelskému a Spytínovskému, panu starostovi Napajedelskému, panu zemskému a říšskému poslanci Skopalíkovi, pánům

učitelům Napajedelským, právníkovi Sudolákovi a j. této práce mnohým příznivcům. — Nejřednější dík ale náleží panu J. F. Šaškovi, majiteli knihtiskárny ve Velkém Meziríčí, že za časů místopisům ještě nepříznivých o vydání této skrovné práce se postaral.

Kéz by spis tento l. čtenářům tak příjemný byl na čtení, s jakým potěšením o jeho sepsání jsem po 3 léta pracoval!

V OLOMOUCI, den sv. Václava l. P. 1881.

V. P.

Seznam pramenů českých.

1. Obecní kniha Napajedelská (gruntovní, sirotčí a fojtovská) založená r. 1644. — 2. Obecní kniha Otrokovská, založená okolo r. 1560. — 3. Listiny z obecní truhlice Napajedelské. — 4. Spisy z obecní truhlice Spytynovské a Topolenské. — 5. Spisy z obecní truhlice Alinkovské. — 6. Listiny z důchodu Napajedelského — 7. Matriky Napajedelské (české, latinské, německé). — 8. Spisy z cechovních pokladnic ševcovské, řeznické, hručířské, kožešnické, krejčířské, stolařské a tkalcovské. — 9. Právo horenské Napajedelské. — 10. Horenská gruntovní kniha Spytynovská. — 11. Paměti Havránkovy. — 12. Paměti Spytynovské, jež opsané laskavě propůjčil důst. p. farář. — 13. Kopíř listů posílacích kněze biskupa Viléma Prusinovského na r. 1568. — 14. Zrcadlo markrabství Moravského, jež l. 1593. vydal. Bart. Poprocký. — 15. Karla Staršího z Žerotína zápisy o soudě panském, vydal V. Brandl. — 16. Téhož listy, vydal týž. — 17. Knihy půbonné od téhož. — 18. Naučný slovník. — 19. Palackého dějiny. — 20. Téhož Archiv Český. — 21. Staří letopisové čeští, r. 1829. od téhož vydané. — 22. Rukověť literatury české, vydal J. Jiroček. — 23. Památky, časopis pro archacologii. — 24. Sněmy Moravské (české i německé). — 25. Sbírka kázání tištěných, chovaná v c. k. bibliotece Olomucké. — 26. Přenského paměti Hradišské, vydal D'Elvert. — 27. Dějiny města Hradiště, vydal J. E. Vitásek. — 28. Páni z Boskovic, vydal A. V. Šembera. — 29. Paměti Otrokovské. — 30. Kniha pro každého Moravana od p. Brandla. — 31. Časopis Č. Musea. — 32. Časopis Matice Moravské. — 33. Rukopis řečený „Sedláci ze Šibnic.“ — 34. Tovačovská kniha nálezů (ruk.). — 34. Slovenský letopis. — 35. Sbírka p. Skopalíkova atd.

Prameny latinské. 1. Codex diplomaticus Mor. I—X. — 2. Erben Regesta Bohemiae. — 3. Sommersberg. rer. Silesiarum scriptores. — 4. Dobner Monumenta. — 5. Desky zemské Moravské vydal Petr rytíř Chlumecký. 6. Analecta Quassicensia, do matriky Kvasické zapsal farář Mat. Moritz. — 7. Pešiny z Čechorodu: Mars Moravicus a j.

Prameny německé. 1. Úřední gruntovní knihy Napajedelské. — 2. Švojova topografie Moravy. — 3. Volného topografie Moravy. — 4. Volného církevní topografie. — 5. Dudík. Mähr. Geschichtsquellen. — 6. Téhož: Schweden. — 7. Schriften der hist. stat. Section der m. schles. Ackerbaugesellschaft. — 8. Notizenblatt, vydává D'Elvert. — 9. Gindelyho dějepis bratří Českých a j.

Poloha městečka Napajedla.

Jakož znalci geologie ne bez důvodů dokazují, že kdysi celá Hanná byla jedním jezerem výšinami, jež „hříběcí“ a jinak slovou, na jich uzavřeným, časem pak že voda hráz svou přirozenou právě tu u Napajedel prohlodala: utvořila se úžlebina, kterou nyní Morava protéká, a vrchy druhdy spojené „Maková“ a „Kalvarie“*) dosti daleko od sebe rozstoupily. V této dosti dlouhé úžlebině po levém břehu řeky Moravy rozkládá se městečko a to tak, že řada domů Moravy nejbližší nejniže, ostatní řady výše výš ke Kalvarii položeny stojí.

Poněvadž pak úžlebinou Napajedelskou vedla od starých časů veliká obchodní cesta, v 17. století ještě „královskou“ zvaná, pochopitelně, ona se lehko uzavřít dala, že v ní nějaká osada již v dávných časech založena byla. —

Ta osada neměla a nemohla mítí té podoby, jako nynější městečko.

Nejstarší částí Napajedel jest „Kapla,“ do nedávna ostrov, na kterém se rozkládala tvrz, z níž zbytky základů až do Moravy zabíhají. Možná, že teprve r. 1772. velikým požárem zbytky hradu starého dokonale rozmetány jsou, takže rozměry jeho nemohou býti stopovány, ježto celé „zamčisko“ nyní chalupami jest zastaveno.

Okolo tvrže k pravdě podobno rozkládala se stará osada, která na kapli jakožto ostrově tím více místa mítí mohla, čím menší byla a čím patrnější jest, že kdysi ostrov ten byl větší, poněvadž Morava jedním ramenem tekoucím lukami „za zamčiskem,“ druhým tu, kdež příkop dotud úplně nezasýpaný městečko od Kaple dělí, jej obtékala.

*) Ten vrch proto tak slove, že na něm r. 1731 regent panský založil křížovou cestu.

A tento ostrov i s tou starou tvrzí jest dějepisně památný, poněvadž ryk válečný jen k němu se odnášeti mohl.

Když ves Napajedla učiněna jest městečkem, toto začalo se rozkládati po levém břehu Moravy mezi brannami „horní“ a druhou „dolní;“ nejvýše stála humna, za nimiž až do r. 1540. byla veliká panská zahrada. Kterou zahradu když p. Pavel z Žerotína na podsedky rozprodal, zvětšeno jest městečko o „záhumení“ a „zabraní.“

Touže dobou asi (1540) vznikla čásť řečená „na podsedkoch.“ Za dob novějších vzrostla stavení na Chmelnici *) a „Zahinci.“

Památné budovy.

Starý zámek kdy vystavěn jest na místo tvrze, není povědomo, avšak patrno jest, že stál v těch místech, kde panský důchod a cí. úřady jsou umístěny. O tom starém zámku („antiqua arce“) děje se zmínka r. 1772., že na něm shořela střecha a v noci na to (1. listopadu) zapadla chodba ve vrchním poschodí, při čem 6 osob zabito a jedna udušena jest. (Matr.)

Tehda stál již nový zámek, který se dne 12. dubna l. 1764. počal stavěti a v březnu 1769. bylo při něm ještě lešení. Při tomto krásném zámku jest veliký park kolem do kola ohražený. Zámek ten získal velice, když vrchnost od měšťanů polní cestu vedoucí na „záhumení“ koupila a potom nová cesta od mostu k zámku jest vedena, čím se přispělo k úhlednosti i městečka samého, poněvadž bylo třeba několik domků odkoupiti i jinde pravidelněji vystavěti.

„Malý zámek“ býval druhdy svobodným domem panskému lékaři od hraběnky Kobenclové darovaným. Od jeho dědiců přešel zase r. 1866. na vrchnost a slove tak proto, že v něm obydli své měla hraběnka Strachvicova až do r. 1881.

Kromě jiných někdy vrchnostenských stavení jako

*) Chmelnice byla tuším majetkem obecním; tam r. 1778. povolila obec invalidovi Klaběňovi vystavěti chaloupku, za které místo i za zahradu dal 34 R.

mlýnu, palírny, hostince u koruny*), zpomeneme solárny. V ní bylo kdysi skladiště soli pro celé okolí. z čeho vznikal znamenitý obchod, kterým se zanášeli zvláštní prodavači, „solari“ čili „solníci.“ V Napajedlich byl tuším jen jeden solář, který v solárně sůl prodával. Zachovalaf se zpráva, kterak maminka jistá okolo r. 1770. posílajíc dcerušku pro sůl jí nařídila, aby se u Kaple sv. kříže pomodlila.

Napajedelské lázně (sírkové), ač svého času byly dosti hojně navštěvovány — bylo při nich pro hosti 19 bytů — vystavěním cukrovaru vzaly za své.

Starý kostel farní stál na prostranství vedle fary, níže kostela nynějšího, jakož dotud ještě rozměry jeho podle udání paně děkanova pozorovati lze, když taje.

Tento starý kostel byl několikráte opravován. Tak věž postavena jest r. 1580, jak český nápis paně Jětřichův z Žerotína a jeho manželky, pani Barbory z Bibrštejna svědčil, a r. 1597. kůr jest obnoven. Tamtéž byl oltář sv. Rocha a Šebestiana založený a zaslibený na odvrácení moru tehda r. 1566. v Napajedlich panujiciho. V témže kostele Napajedelští páni měli svůj pohřeb, ba ještě „r. 1699. v měsici Juní 19. dne pochován jest . . . v žebračce p. Václav Hloráček někdy purkrabí.“ Na témže kostele konec 17. století byly i hodiny.

Nový kostel začal se stavěti r. 1710, načež do něho ze starého kostela dva skvostné náhrobky pánů z Žerotína jsou přenešeny. — Okolo tohoto nového kostela byl hřbitov, jako dotud některé náhrobní nápisy ve zdech zahradních svědčí. **)

Že se jak při tomto kostele, také při kapli sv. Kříže až do záповědi JMČe Josefa pochovávalo, jest na snadě; načež nový hřbitov s panskou hrobkou založen jest.

Fara byla již r. 1416. v Napajedlich a stála stará fara tu, kde nová, ač měla polohu jinou; tuto nynější

*) Panská hospoda byla v Napajedlich již r. 1611. a vystavěna jest na volikých roziměrech okolo r. 1760. od hraběte z Rotalu, jak rodinný erb na hostinci u koruny svědčí.

**) „L. 1743. dne 10. Juní dokonaf Bartolomieg Parma rodiez ze Zabrzeha w stawu panickém byl mytním pisarzem.“

„Jan Lubalik usnul w Panu dne 26. ledna 1752 wieku swcho 52 leta“.

faru z tvrdého staviva zbudoval farář Jan Požarník *) rodák Zahlenický, který jsa předtím v Kvasicích tantěž faru vystavěl. (Pam. Kvas.)

Špitál a škola. Ok. r. 1690. v jednom domě byla světnice pro „žebráky,“ druhá školou. Chudícký ten špitál založil někdejší Bystřický farář Svach.

Rotalská kaple,“ v níž okolo r. 1625. pohřbena jest Maria hrabinka Thurzovna, stála tuším na ostrově který odtud asi své jméno „Kapla“ má, což by se poněkud shodovalo i s tím, že jméno „Kapla“ teprvé r. 1772. se vyskytuje, kdy ještě byla „Kaple sv. Kříže.“ Tato kaple trvala od r. 1760—1785 a vznikla z bratrského kostela.

Kdy se Napajedlané byvše r. 1416. již stoupenci učení Husova dali na bratrskou víru nelze ustanoviti, ale dá se mysliti, že teprvé za panování pánů z Žerotína dostali bratři převahu. Bratrský zbor a kostel r. 1580. na novo vystavěn jest na pozemcích čísla 88 parc. a 66. Kostel pak stál na parc. č. 88, nebo říká se číslu 66. „Ranofrej u zboru“. Že obě čísla jedním pozemkem bývala, ukazuje okolonost jedna, že č. 88. nemá zahrady, poněvadž všecka náleží k č. 66.; druhá, že staré základní zdi z jednoho čísla do druhého se táhnou. Což se dá vysvětliti tím, že po vypuzení z Napajedel bratří, tuším p. Jan z Rotalu, na zborovém pozemku zřídil podsedeck.

Zřejmá o tom zpráva k r. 1691. matriky děkanství Hradištského zní: „Jsou také pole a sady, jichž dotčení bratři užívali, alevšak, že v témž místě blíže opuštěného kostela, v kterémž místě sami bydleli, zřízen jest podsedeck, obyvatel toho podsedku, jako i zahrady u kostela položené, jich užívá.**)“

Z toho viděti, že r. 1691. ještě stál opuštěný kostel bratrský, na jehož místě r. 1760. „za p. hraběte Františka z Rotalu jest vystavěna kapla sv. kříže“ (Havr.) Tato kaple nevyhořela sice r. 1772, ač od ní

*) Kam se poděly Požarníkovy paměti u tureckých voj-
nách?

**) Kromě pole a sadů k č. 66. náležitých drželi bratři pa-
tero sadů: dva „pod dubovou“, „Ohrady“, „za mlýnem“, „Těže-
téz louku“ „v luhu u bezedného jezera“, což vše nyní k farě patří.“
(Matr.)

počínaje napořádě všecko popelem lehlo, ale stalo se tak r. 1785, jak v týchž pamětech Havránkových čteme.

Požár byl prudký, nebo i zvon, který zároveň byl cimbálem, se rozlil a také hodiny spadly*)

Vyhořelá kaple dostala se obci, která ze staviva zbylého hned vystavěla novou sýpku**) jak svědčil nápis: „Gratae posteritati 1785.“ V té sýpce r. 1858. se vyučovalo, když se stavěla nová škola.

Když ale r. 1879. soukromník sýpku zakoupil a na jednopatrový dům upravovati dal, nechaly se staré pevné zdi státi, ale že se na prostranné sklepy kopalo, přišlo se na mnoho koster vápnem zasýpaných a také na porůzné kosti. Kostry vápnem zasýpané pocházely patrně z časů novějších, ostatní však z časů bratrských, jelikož víme, že tam v kostele bratrském mrtvé pochovali.

Radnice kde stála, nelze určití, aniž víme kde soudnici***) měli, v níž zasedal úřad Napajedelský, když ještě hrdelní právo vykonával; ovšem dá se s jistotou hádati, že pranýř postaven byl u jatek, kdež kamenný asi sáhový sloup do nedávna se povaloval, až jej před některým časem do základů blízkého stavení upotřebili. Nedaleko pranýře že mívali kdysi pověstnou „kládu“ a „trdlíci“ i s „oslem“, to se dá domyslití. „Spravedlnost“ čili šibenice, že pněla na „Šibenkách“, samo jméno ukazuje a také ta okolnost, že tam nalézají kostry lidské.

Jméno Napajedla vykládá se obyčejně ze slova napájetí i učiněna také na to pověst, že prý sem dobytek ze sousedních statků (z Malenovic) napájet honili. Tomu sotva bude tak, poněvadž sousední panství vodu buď svou, nebo Moravu blíže měla a mají; avšak hledíce k podobnému jménu při městě Táboře, kdež část

*) Kusy toho zvonu a kolo železné z hodin půlorlojových byvše nepochybně po požáru ke stavení č. 66. ukládány zůstaly tam o málo sto let ležeti, až je nedávno majitel č. 66. p. Beneš („Rancfrej u zboru“), když své stavení rozšiřoval, našel a uschoval. Na některých kusech čten se zbytky nápisu: N [A P] T [l (?)] A (?) [*].

**) Stará sýpka stála mezi pivovarem a mlýnem r. 1772. (Matr.)

***) K roku 1747. jmenuje se „role protiv sudniczy ležící“ (Ob. kn.)

předměstí také Napajedla slula*) a to právě v místě, kde se dobytek pohodlně napájeti mohl. — Tábor jest vysoko na skalisku postaven: — dáme spíše za pravdu, že Napajedla jméno své dostala, jakožto přirozená stanice při důležité cestě obchodní, u které byl pohodlný brod přes Moravu. I míníme ovšem, že tuto obchodníci i vojska své dobytky napájeli. A čím známější byla obchodníkům široko daleko tato stanice pro tuto vlastnost, jakožto skutečná „napajedla,“ **) tím snáze mohlo zaniknouti jiné snad rodové jméno její.

*) Viz „Památky arch.“ X.

**) Forma: „Napajedly“ jest chybná a z listin neznáma; že pak v 6. pádě sluší psáti po starému „v Napajedlech“ anebo po novějšímu v Napajedlách, nikoli Napajedlech, s dostatek bohda jsem prokázal v „Komenském“ na r. 1881.

I. Napajedla zbožím zeměpánů, (králův *Českých a markrabí Moravských.*)

Dějiny starých Napajedel.

Krajina, v níž Napajedla jsou položena, byla ve 12. století již hojně obydlena i zachoval se nám seznam vesnic a statků ke kostelům Moravským náležitých, který seznam r. 1131. pořídil biskup Olomucký Jindřich Zdík. Podle té listiny *) r. 1131. ke kostelu Přerovskému, kdež tehdy bylo sídlo arcijáhna, hleděly vesnice buď celé, buď na díle: Na telmacoue (Tlumačov) Otrocouicich (Otrokovice), Lutincicich = Litenčice atd. Ke kostelu Spytihněvskému příslušely: Jarohněvice, Kostelec, Sadovice, „Rusou“, Velehrad, Prackšice, Biskupice (troje), Zablacaz = Zablafany, Nesaticich = Nesatice, Stříbrnice, Tučapy, „Prestaz“ = Přestany, Kostelany, Cetochovice, Sírakovice, Divoky, Soběhrbly, „Ogniskovicich“ = Ohništkovice, „Na lubney“ = Lubná, Kvasice, „Na beloue“ = Bělov, Hizle, Vazile = Vasilsko, Ůřečové, „Na brode“ = Brod, Opatovice, Mladotice, „Sobnouo“, „Vneradici“ = Uněradice, „Ozcicich“ = Hoštice (?).

V tomto seznamu, ač několikráte se mluví o vseh s Napajedly sousedících, Napajedla se nejmenují, avšak l. čtenář pozorovati mohl, že mnohé vesnice se zpomíná, které nyní více není. Kdož ví, neslula-li Napajedla dříve Uněradice, Přestany Ohništkovice nebo podobně? Zaroveň poznává se, že byla-li tu, kde nyní Napajedla jsou, nějaká osada, ta že na prasto zastíněna zůstávala přede slávou znamenité osady Spytihněva, k je-
hož kostelu tolik vesnic slušelo.

*) Viz diplom. Mor. k r. 1131.

Když k roku 1228. král Český Přemysl Otakar I. konventu a klášteru Velehradskému všelijaká nadání činil, vyměřily se i hranice panství Velehradského a to takové: „Potok Pezhka (= Bezka,) který teče na sever; k západu: kámen, jenž slove kralow stol*), odtud hora, jež slove Zhcala (= Skála); potom obejda les Újezd a Polešovice a tak směrem na ostrov do Moravy“ (Erben reg. Boh. I. 394). Té věci zpomínáme proto, poněvadž Volný (IV. Velehrad) vyslovil domněnku, jakoby hora Skála a nynější Skalka (= „na skalce“) jedno bylo. Bylo-li by tomu tak, jak Volný míní, nynější Napajedelské panství bylo by tehda spadalo v majetek kláštera Velehradského. Tomu ale není tak, nebo vrch „Skála“ jest onen severozápadně od Králova stola. Jsoutě i hranice vyměřeny od potoku Bezky na Králův stůl až po Skálu; jižní pak hranice šla od ostrova u Nenakunice na severozápad okolo Polešovic a Újezda (nyni Újezdce) k Velehradu zase do potoku do Bezky. Kteráž věc, že Napajedla neslušela k panství Velehradskému také patrna jest z toho, ano tehda buď na dile, buď zcela vesnice k panství Velehradskému náležely tyto: Kostelany, Nenakunice, Polešovice, Boršice. Újezd, Zlechov, „Setsche,“ kostel Spytiňovský, Huštěnovice, Babice, Mařetice, Popovice, Břest, Chvalkovice, Bařice, Jarošov, Vážany, Domankovice, Mistřín, Veliká, Tupesy, Zablatany atd. (tamtéž.)

A divná věc, když král *Přemysl Otakar II.* město Uherské Hradiště zakládal, tolikéž mlčí se o Napajedlich, ano ani král Jan když sousední dvě vesnice Topolné a Spytiňov, též Skalku, r. 1318 biskupovi Olomuckému zapisoval, ani v tomto zápise Napajedle se nezpominá. Z toho však ve všeho na jevo jde, jakkoli se o Napajedlich mlčí, že krajina, v níž Napajedla stojí, majetkem byla zeměpánův, jakým až do počátku 16. století zůstala.

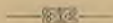
Hledíc pak k tomu, že v Napajedlich později nalezáme zeměpanskou tvrz a osada tou měrou se zmožila, že ve 14. století na městečko povýšena jest, věrojatně teprve po zkáze Spytiňůva zejména pak na konec 13.

*) Pověstí o králově stole viz Not. 1857.88.

století zmáhati se počala, což tedy bylo asi po založení města Hradiště.

Že však tvrz postavená v úžlabině bránící přístupu na Hannonu a zároveň uzavírající vchod do údolí Dřevnice vojenskou důležitost měla, to bude pochopitelné, a čím blíže byla hranic Uherských, tím častěji okolo ní shlukala se vojska cizí. Máme sice velmi málo určitých zpráv, že ryk válečný z přímá k Napajedlům se odnášel, ale neobyčejné množství nalezených mlatů na Malenovsku *) svědčí mnohým a krutým bitvám v nejbližším okolí svedeným. **) Z těch časů, kdy s určitostí předpokládati můžeme, že Napajedla již stála, zpomeneme tuto nájezdů do Moravy pověstného Matěje Trenčanského, který se svého hradu Trenčína tak ohromné škody východní Moravě (tedy i Napajedlům, ješto voje jeho až k Hradišti zabíhaly) činil, že sám *král Jan* r. 1315. válečnou výpravu proti němu učinil a jemu kromě Uh. Brodu, Vyzovic a jiných hradů Moravských také Veselí odňal. Dotknouti také můžeme, že r. 1323. dne 18. září král Jan v Hodoníně šťastné smlouvy s Leopoldem, knížetem Rakouským i s králem Uherským dokonat, kterého sjezdu mnoho knížat se účastnilo.

V ty časy byla Napajedla osadou malou, jak se domyslíti dá, a rozkládala se nepochybně jen na bývalém ostrově, který nyní „kapla“ slove. A syn svrchupsaného krále Jana, Karel, potomně IV. nazvaný, stal se Napajedlům, jako jiným městům Moravským, nejpřednějším zvelebitelům.

Dějiny nových Napajedel.

Za panování *Karla IV.*, jakožto markrabě Moravského (1333—1349) a potom krále Českého veliké nějaké neštěstí přišlo na Napajedla, anebo Napajedelští velice nějak se zasloužili o vlast, poněvadž se jim po roce 1340. z jeho obdarování dostalo majestátu na dříví

*) Zdělil děst. p. farář P. Al. Potěbník.

**) V letech šedesátých nalezen jest v poli na Topolsku vzácný kord, který kam se poděl, výzvěděti nemohl, známý náš starozitník pan farář Al. Potěbník.

brání z lesů řečených „Hříběcí“ a „Luží.“ To že se stalo po roce 1340, víme z listů krále Zikmundova, v němž, že od císaře Karla takové obdarování učiněno jest, se dokládá.

Kdyby z listin na jisto vycházelo, že týž císař a král Karel Napajedelským pustil i odmrť*), jak Volný (IV. 329) praví, byla by Napajedla mezi nejpřednějšími městečky Moravskými, která takové svobody dosáhla; zároveň bychom na jisto souditi mohli, že ves Napajedla z obdarování téhož slavného panovníka městečkem učiněna jest. Ale list Vladislavův, kterého se náš slovatný topograf dovolává, zpomíná sice, že Napajedelským obdarování na odmrť shořelo, než o tom tam nic nestojí, aby právě od císaře Karla bylo posláno. Proto nemůžeme Volného tvrzení za spolehlivé pokládati, že již okolo 1344. Napajedla byla městečkem, nebo teprve k r. 1371. určitou zprávu máme, že Napajedla byla městečkem.

Nicméně hledíce ke Karlovu obdarování na dříví brání z lesů markrabských, povýšení vsi Napajedel na městečko z vůle Karlovy míti můžeme za věc dosti možnou.

Proměna pak vsi na městečko neudála se za oněch časů beze zevnějšího osady rozšíření; pročež pokládáme za podobné k pravdě, že stará Napajedla dotud stojící na ostrově přistavěním náměstí na svahu Kalvarie jsou roznožena. Zda-li městečko se též uzavřelo a opevnilo, jak tomu svědčí ta okolnost, že ještě v 16. století se mluví „o horní bráně,“ **) vedle níž třeba i „dolní“ mysliti, nebudeme tvrditi, ale jisto jest, že městečko rozkládalo se tehda toliko mezi nynější palírnu asi po solárnu, takže část „záhumení“ nazvaná skutečně tehda záhumením byla.

Karel IV. pro příčiny obecně známé jakožto král Český markrabství Moravské r. 1349. vzdal bratrovi

*) Jako statky pauské, když majitel bez potomků zemřel, na zeměpána spadaly, tak i poddaných majetek na pána přecházel, pročež nikdo nemohl statků svého poručiti, komu by chtěl. Při tom častěji daly se veliké křivdy příbuzným. Z té tedy příčiny puštění odmrťu je velikým dobrodíním.

**) Pan prof. Sytko míní, že netřeba na nějaké opevnění mysliti, ovšem ale na jednoduchou ohradu, takže město skutečně branami (vraty) uzavřeno býti mohlo.

svému *Janu Jindřichovi*, aby je tak, jako druhdy sám za otce Jana, spravoval. Za tohoto nového markrabě, který panoval od r. 1349—1375, udála se v Napajedlích mezi léty 1350—1366. příhoda, která pro dějiny Napajedel, že v nálezech městského práva Brněnského šťastně zapsána byla. pamětihodnou jest, nebo z dalšího o ní jednání rozuměti, kterak Napajedlané již tehda jakési městské právo nižší měli a v těžších případech naučení brali v Hradišti a tím k vrchnímu právu Brněnskému náleželi. Mnohem více jest onen zápis pro mravopis pamětihoden, pročej jej tuto, jak z latiny před 300 léty byl přeložen, pokládáme.

„Když sedláka jakéhos v Napajedlích synovi dva groše z váčku vzati byli, sám sedlák pacholka, svého stolníka, o němž se domníval, žeby touž krádeží vinen byl, pochytil všetečně nevyžádaje sobě moci od soudce a přísězných aniž toho hledaje (žalobou), rukama zpátky obrácenými za palce svázal, na skřípci pověsil vzhůru táhna a dolů sponštěje, aby se strany zlodějství, ví-li o něm, přiznal, podpále a učině pod nohama jeho oheň tak jej mučil.

Tentýž pak pacholek, čokudž tak trápen byl, brozným křikem na pomoc volaje sousedy, aby se zběhli, učinil. Kterížto když přišli a skrze okno a skuliny do domu nahlédajíce uhlédali, že pacholka mučí, to ihned rychle soudci (rychtáři) oznámili, kterýž tam poslal služebníka svého a když tam proto, že dům zavřen byl, vjíti nemohl, dvéře vylomil a vejda do domu, pacholka na skřípci visícího našel, kteréhož mocně vydřel i před soudce postavil. Kterýžto (soudce) před přísěznými k tomu povolanými porozumě v té příhodě stranám rok položil, kdežto týž pacholek všecko, tak jakž psáno, na svého pána žaloval.

Hospodář odpověděl s potvrzováním, že přiznání ke krádeži na pacholku vymučil. Pacholek odpověděl: že ačkoli zlodějstvím na prosto vinen není, avšak pro uvarování smrti a zachování života, jakž přirození vyhledává, k zlodějství se přiznal. K čemuž zase hospodář odpovídati máje podle rady přísězných, aby se o to společně domluvili, a nemoha se dostatečně hájiti podlehl. Protož ptáme se, jakou pokutu povinen jest položiti?“

Tak psali Napajedelští — tuším po latinsky — k právu Hradištskému, avšak Hradišťané nevědouce si rady s takovou příhodou „kteráž se zřídka trefuje“ psali až k vrchnímu právu městskému do Brna: „Z městečka Napajedel dostali jsme psaní v tato slova atd. jak na hoře psáno.“

A Brněnské právo odpovědělo:

„Poněvadž ten, kterýž pacholka, stolníka svého mučením k přiznání o zlodějství, kterým snad vinen nebyl, trápil a poněvadž při tom moci soudu náležející, pohrdna mocí soudce a přísězných, všetečně a způrně užil, pacholka za palce obou rukou svázal atd. a v též rozepři na soudu jednané podlehl, mají mu obadva jeho palcové ufati býti a k tomu i pacholku zmučenému i soudci zúplna zadosti učiniti. Paklihy takové palcův utěti penězi vyplatiti chtěl, za každý palec ať pokuty dá pět hřiven grošů Pražských, to jest plně deset hřiven, z nichžto pacholku skrze pověšení a pálení uškozenému pět, soudci tři a městečku Napajedlům dvě hřivny.“

K tomuto orteli čili nálezu přičiněno několik myšlenek pamětihodných, z nichž některé uvedeme.

„A z-toho znamenej, že skrze mučení pravdy od zločinců vyhledávati jest věcí soudce a přísězných Dovození mučením jest věc nejista a nebezpečna, nebo mnozí trpělivosti a tvrdosti mučení tak sobě nic neváží, že žádným způsobem pravdy na nich vytáhnouti nelze, opak mnozí raději ke každému skutku se znají, než-li by mučení trpěli Nemá také snadně pro peníze někdo mučen býti, jakž řečený sedlák z Napajedel učinil leč by snad jinak pravdy vyhledáno býti nemohlo“

Nad to k vyznání mladšího od 14 let nemají mučiti Nemá věreno býti tomu vyznání, kteréž činí někdo, dokudž ho mučí, lečby i po zmučení přece na témž stál^{*)}

Za téhož markrabí Jana Jindřicha o Napajedla několikráte jednáno jest, což se sběhlo takto: Měltě markrabí Jan Jindřich z druhé manželky, kučerny Opavské (první byla známá Marketa Hubatá, pro níž Tyrol

^{*)} Dle rukopisu, známého pode jménem „Sedláci z Šilnic“, v 16. století latiny na česko přeloženého.

pozbyl) tři syny: Jošta, Jana Soběslava a Prokopa. Těm, znamená blízkou smrt, jistě úděly vyměřil, aby z nich své knížecí vychování mítí mohli. I poručil troje poručenství, z nichž se nám zachovala toliko druhá dvě. Druhé poručenství markrabino dáno jest v Praze r. 1366. dne 24. března, i čteme v něm, což se našeho městečka tkne toto: „Kromě toho poroučíme a vzdáváme osvícenému knězi Janovi, řečenému Soběslavovi, druhorozenému svému, za jeho úděl a na vychování: tvrze Ousov a *Napaiedl* a tolikéž města Uničov, Litovel, Přerov, Rousinov i Ostrov se vším příslušenstvím, a to takově, aby týž kníže Jan Soběslav zboží toto od osvíc. kněze Jošta, markrabí Moravského, v léno přijal (Cod. dipl. Mor. IX. 324).

Hledíce k tehdejšímu zvyku, že knížata na tvrzích čili hradech sídla svá mívali a tuto knížeti Janovi Soběslavovi dvě takové tvrze Ousov a Napajedla se vzdávají, mohli bychom za to mítí, že obě tvrze dosti znamenitý byly, tak aby buď na jedné buď na druhé sídleti mohl.

Než poručenství nevešlo ve skutek, poněvadž Jan Soběslav věnovav se stavu duchovnímu později biskupem v Litomyšli učiněn jest; že pak otec ještě žil r. 1371., novou poslední vůli v Brně ve čtvrtek po neděli Canata do desk zemských vložiti dal. Dle tohoto třetího poručenství měla připadnouti „tvrz *Napagyedl* s městem i mýtem i vším příslušenstvím zároveň s jinými hrady Ousovem, Bludovem atd. „nejmladšímu synu Prokopovi. (Desky Z. C. B. VI. 4.)

Praví sice Volný, že v následujícím roce Napajedla bratři Jošt i Prokop drželi na spolek, avšak téhož roku majestátem daným v Praze v pátek po slavnosti 11.000 panen (28. října) císař Karel osvícený kněžně *Elišce Opolské*, manželce markrabí Joštově *Napajedla* potvrzuje za *věnné zboží*. Což se děje v tato slova: „Jakož se staly smlouvy, aby osvícený p. Ladislav, kníže Opolské, který nyní nadržpánem v Uhřích jest, paní Elišce dceři své 12.000 zl. věna dal a Jan markrabí Moravský a markrabí Jošt jeho syn jí ve věně a v 6000 zl. na tvrzích a statech Cimburku, Bzenci a *Napagyedl-ích* zapsali 14 kop groší ročního platu, ustanovuje se, aby tyto statky paní Eliška, kdyby vdovou pozůstala, ve věně užívala obyčejem knížecím. Poručníky toho

věna ustanovila Ladislava a Bolka knížata Opolská, Přemka kníže Těšínské a Hanuše kníže Opavské“ (Hist. st. Sect. II. 72.)

Markrabinka Eliška, druhá *) manželka Joštova, ne-žila dlouho, nebo již r. 1374. měl za manželku Anežku, sestru knížete Ladislava Opolského. I této třetí manželce majestátem daným v Praze v měsíci březnu r. 1374. král Václav IV. slibuje, jakož jí věno 6000 hřiven groší Pražských zapsáno na hradě a městě Bzenci, na hradě Cimburku položeném ve „hrzibeczi“ (hríběci) a na tvrzi Napajedelské i městečku Napajedelském, že kdyby po vymření markrabí Moravských Morava na něho krále Václava spadnouti měla, že jí to věno vyplaceno bude (tamtéž 74.)

Za markrabí *Jošta* (1375—1411) nastaly tuhé spory mezi bratřimi Joštem a Soběslavem z jedné a Joštem i Prokopem z druhé strany, které velikou bídu na zem uvalily, zvláště když i odboj proti králi Václavovi nastal. Jakou měrou i Napajedla navštívena jsou těmi strastmi a pozdějšími rozbroji, když na stolec biskupský v Olomouci zvolen jest Jan Soběslav, kterému velika většina panstva Moravského pomáhala proti biskupovi Janovi z Kostnice, nelze na ten čas nic určitého pověděti.

Ačkoli markrabinka Anežka ještě žila a tudíž nároky na věnnou zástavu měla, Napajedla již r. 1386. přestala býti ve věnném zboží markrabinek Moravských, poněvadž téhož roku listem daným v Brně tu sobotu po sv. Pavlu na víru obrácení markrabí Jošt „město naše Napagedl s tvrzi, mýtem mlýnem a j. příslušenstvím“ vzdal v léno po meči **) za znamenité služby urozenému panu *Janu Heraltovi z Kunína* města. Pan Heralt (z jehož rodu posel Jiřík potomní král Český) dal si toto obdarování potvrditi od markrabína bratra Prokopa, což tento učinil téhož léta v Kunovicích ve vigílii P. Marie očištění. V tomto druhém zápise psáno to městečko „napagodl.“ (Sommersberg rer. Sil. script. I. 964—5.)

*) První byla Eliška, dcera Štěpána, vévody Uherského; zda-li to věno na týchž statcích zapsáno měla, neví se.

**) Léno čili manství, když se uděluje po meči, zůstává v držení potomků mužských potud, pokud potomky mužské má. Po přelstí t. j. od deč se nedědí.

Pan Heralt z Kunina Města těšil se obzvláštní přízni u markrabí Jošta, nebo nabyl od něho nemálo statků jiných, zejména r. 1389. zboží Tyneckého *); r. 1397. dostal zboží Bouzovské v dědictví; potom následujícího roku přejal veliké panství Třebovské a též Spranecké. (Desky Z. C. Ol. VI. 57. 517. 740. 741.) A ještě roku 1406. nabyl p. Heralt hradu Malenowského, k němuž náležely vsi Tetčovice se dvorem, Bunějov, Otrokovice, Květkovice, Kozinec se dvorem, Důbravičky, Vyšše Důbravičky, Bohuslavice, Vele důbravy, Březnuovka, Kračenovice, Lúka, Tetčovská Lhota a Březinky (tamtéž VII. 74.)

An markrabí Jošt znamenitých důstojenství došel, tak že na Moravě méně dletí mohl, nařídil za sebe hejtnanem zemským p. Heralta.

Za tohoto úřadu hejtmanského událo se r. 1399, že markrabí Prokop nějakému Markvartovi z „Gyckve“ do desk zemských vložití chtěl Prosinky, ale p. Heralt na místě markrabí Jošta učinil odpor proti tomu řka, že k té vsi má lepší právo a že ji dal Peškovci, Píknoši a Jankovi z Malenovic odjinud z Petrovic (tamt. VI. 895—6.)

Této věci dotýkáme proto, že jakož okolností ukazují, týče se *Prusinek*, nyní dvoru k Napajedelskému statku příslušného. **)

Co se tkne potomků páně Heraltových, dcera jeho Jitka pojala za manžela známého pána Jana řečeného Ptáčka z Pirkstějna; synové pak byli *Heralt a Jířik*. Tito záhy začali veliké zboží otcovské jiným pánům pouštět, zejména r. 1408. Hynkovi, Bohuši, Elšce, Anně, Kateřině a Marketě dětem někdy Bohuše ze Sonvaldu

*) U Břecelavi; Tynec druhdy býval městem, nyní jen vsi jest. —

**) Zprávy o Prusinkách čili Prosinkách jsou tyto: Jeden z oněch pánů „z Malenovic jinak z Petrovic“ byl kdysi purkrabím v Malenovicích a když markrabí Jošt Malenovice odprodal, jemu možná výsluhou Prusinky vzdal, což soudíme z půhona r. 1406 učiněného, kdež Markvart ze Spytihnova polnal Janka z Petrovic, někdy řečeného purkrabí z Malenovic, že mu rybník spustil a škodu učinil za 100 hřiven groší. Poručníkem toho půhona učinil Jindřicha ze Spytihnova purkrabí svého (Brandl půh. I. 177). V Prusinky uvázal se potom Markvart z Spytihnova (po smrti patrně oněch držitelů), nebo r. 1406. Elška z Prosinek polnala Markvarta ze Spytihnova, „že mu drží mé dědictví Pro-

pustili hrad Malenovice i se všim velikým příslušenstvím, jakž jsme na hoře vytkli. (D. Z. Ol. 59. C.) Ostatek zdá se, že vůbec žádných dědiců po sobě nezůstavili, poněvadž ok. r. 1416. statky jejich přecházely na příbuzné pány z Kunštátu čili z Kunína Města t. j. na Poděbradskou linii. To také k tomu ukazuje, že v ty časy zemřeli, a Napajedla byvše manstvím po meči, přirozeně spadla zase na lenního pána, markrabě Moravského, kterým v jedné osobě byl od smrti Joštovy král *Václav IV.* (1378—1419.) Za tohoto panovníka sběhly se události světoznámé, jež zachvátily celý národ: náboženské spory a upálení mistra Jana Husi rozechvěly všechny země koruny České. Mistr Jan Hus měl přívrženců na Moravě mnoho a právě nejznamenitějších pánů, mezi nimiž sám markrabě Jošt. Ze i v Napajedlech okolo r. 1416. tolikéž stoupenci Husovi byli, nepochybnou o tom máme zprávu. Toho totiž roku kapitola Olomucká usilujíc o to, aby stolice biskupská osiřelá nezůstávala, zvolila za Olomuckého biskupa Jana biskupa z Litomyšle. Kanovníci k té volbě nepozvaní vidouce se jako v právé svém volebním zkrácení, nechtěli té volbě dáti místa a volili kanovníka Vyšehradského Alše z Březi. Volený biskup Aleš uvázal se v biskupství a jakož nepochybně jest přál novému učení. Ze však biskup Jan obratným jednáním domohl stolce bisk. v Olomouci sobě a Alšovi Litomyšského, poněvadž byl horlivým katolíkem, mocně usiloval, aby při farách Moravských přívrženci Husovi zůstaveni nebyli; proto maje od papeže plnou moc a jsa ještě v Litomyšli k sobě r. 1418. mnoho kněží povolal, mezi nimiž i Mikuláše, faráře Napajedelského, aby se očistil z husitského kacířství. (Časop. Mat. Mor. 1877.)

siniky Nezná-li se, ale chce naň ukázati markrabíným listem“. Ten spor potom ještě r. 1412. uvažován jest, ale na novo odložen. (V. Tamtáž I. 327. 381).

Markvart z „Gyekve“ Dorotě, manželce své l. 1416. ves „Prossyanky u Napajedel“ (prope Napagedl) celou i s rybníky a lesy do desk vložil a to takově, aby po jeho smrti řečenou ves zpomenuť Dorota držela až do smrti; po její smrti aby na dědice Markvartovy spadla. (D. Z. Ol. 8. 625). — Dalšíh zpráv o Prosinkách není, poněvadž nepochybně za válek husitských opustla tak jako o blízku zanikly vesnice Buněšov (nyui dvůr Bůňov), Kozinec, Důbravičky, Vyšší Důbravičky, Kračonovice, Březinky, Šarov a j. m. Kterak Prosinky dostaly se k panství Napajedelskému, sledovati nelze.

Někteří ti kněží tam dosti dlouho ve vazbě zůstávali. Po králi Václavovi IV. zdědil země koruny české bratr *Zikmund* (1419—1437.) horlivý odpůrce nového učení, které se v Čechách čím dále tím více šířilo. Nastaly křížácké výpravy na kacíře. První a druhou výpravu křížáckou proti Husitům statečně zmařilo vojsko Žižkovo. Čechy již celé byly poddány vítězům, protož „oumysl vítězného vojska byl nyní táhnouti dále do Moravy a zjednati také v této zemi „svobodu zákona božímu.“ „Pravili jsme již, dí Palacký (III. 2. 80.) že v Moravě jevil se hned od prvopočátku dosti zhušta smýšlení husitské ještě smělejší a horlivější, nežli v Čechách, ale příčinlivostí zvláště Jana Železného, biskupa Olomuckého dušeno jest s takovým prospěchem, že nikde k veřejné síle nesrostlo . . . Teprve v měsíci únoru 1421. přičiněním zvláště bojových kněží Bedřicha ze Strážnice a Tomáše z Vizovic udělal se také v Moravě „Nový tábor“ a to na ostrově řeky Moravy pod městem Hradištěm ve vsi Nedákovnicích. Tam shlukše se z blízká i z daleka sedláci s několika kněžími a vladykami obořili se nejprve na blízký klášter Velehrad a dobyvše jeho spálili jej i mnichův několik se vzácnou knihovnou. Biskup a páni Moravští bojíce se, aby moravský ten Tábor nevydařil se konečně na způsob českého, sebrali blučné pole a povolali také Rakušany ku pomoci. Ale když outokem se hnali proti ostrovu, pobiti jsou zvláště mnozí Rakušané i měšťané Olomučtí. O to když mezi nimi nesvornost a sváda vznikla, mnozí zapálivše sami boudy své strhli s pole, ostatní pak odražení jsou tak, že pustiti musili od dobývání dalšího. Pravilo se, že Petr z Kravař, pán na Strážnici, novým těmto Táborům neshovíval toliko, ale i skutkem pomáhal, až konečně po plenění okolí celého, skrze vojsko z Uher od Zikmunda poslané, sami se rozešli.“

Zatím přední páni Moravští s vojskem českým učinili smlouvu a přistoupili k jich článkům, mezi nimiž i ten: Zikmunda za pána nepřijímají. Tak vojsko české od Moravy odvraceno. Tím usilovněji pracoval k tomu Zikmund, aby odbojnicky Moravské potrestal. „Sebraltě zajisté na podzimku léta 1421. — píše Palacký (III. 2. 127.) nejen z celých Uher; ale i ze Sedmihradska, Srbska i Chorvatska vojsko mohutné, v němž až k 80 tisí-

cum lidu branného se počítalo, a kníže Albrecht měl nad to s 12 tisíci vytáhnouti do pole. Po Prešpurských námluvách bral se Zikmund nejprvé do Trenčína, kdež od 8. do 13. a odtud do Brúnova v Moravě, kdež od 16. do 26. října se bavil. Mezi tím ale předeslal znamenitého vůdce svého Pipu Florentinského s četnými zástupy a zdobýval i poplenil statky předních panů husitských na Moravě; kníže pak Albrecht položiv se s lidem svým dne 21. října před Jevišovice, hrad a město náležitě panu Sezimovi z Kunštátu, dobyl jich a jal pána i s rodinou jeho již dne 26. října. Pipa obořil se nejprv na statky pánů z Kravař v jihevýchodní Moravě (Stražnici); i taková šla hrůza ze skutkův jeho válečných v té krajině, že netoliko Moravští páni vůbec králi napořád se poddávali, ale i sám Petr Stražnický z Kravař prostředkem knížete Přemka Opavského hledal milosti jeho.“

Král Zikmund ubíraje se za vítězným vojskem z Brúnova přijel snad již dne 26. října do královského města Hradiště, okolo něhož tuším vojsko uherské se sbíralo, nebo dne 28. října r. 1421. z města Hradiště Napajedelským obnovil zkažený majestát Cisaře Karlův.

Latinský original se dotud v obecní truhlici dochoval i podáváme tuto starší překlad tamtéž chovaný s příslušnými opravami:

„My Zigmund z Boží Milosti Římský král vždy slavný (!) a Uherský, Český, Dalmatský a Chorvatský známo činíme tímto listem vůbec: Jakož nejjasnější někdy kníže a Pán, Pan Karel, Římský Cisař, vždy slavný a Český král, Pán Otec náš nejmilejší svaté paměti za času živobyti měšťanům a obyvatelům města Napajedel, věrným našim milým, za dáva z obzvláštní milosti povolil, aby oni v lesích „Hrzebiezech“ a „Luzie“ dříví na stavby, když by je na novo budovali, roubati a odvážeti mohli beze vši jakékoli překážky, kteréžto milosti oni až posaváde užívali, jakž praví a o tom od nich šífeji poučení jsme, ale poněvadž nešťastnou náhodou list jim od výš jmenovaného Pana Karla, otce našeho daný na dotčené obdarování ohněm v nie přišel:

Aby však ztráta takového obdarování svrchupsaným měšťanům našim v Napajedlích přítomným i budoucím, žádné škody neb nějaké obtížení nezpůsobila, jim ne bludně a ne

bez nvažování, ale svobodně s jistou vůlí naší přejeme a dovolujeme moci královskou Českou jakožto markrabí a pán Moravy tímto listem milostivě udělujeme, aby oni a jejich potomci, obyvatelé Napajedelští, v svrchupsaných lesích totiž „Hrziebieczcech“ a „Luzie“ na stavby toho města, kdyžby je na novo budovali, sekali, bráli a odvážeti mohli beze vši překážky jakékoli: Při tom poroučíme všem vůbec a každému zvláště hejtnanům, úředníkům přítomným i budoucím, stále a přísně, aby svrchupsaným měšťanům a obyvatelům městečka Napajedel, kteří nyní jsou a napotom budou, na sekání, brání a odvážení dřeva takového nepřekáželi, tím méně komukoli překážeti dali pod uvarováním naší největší nemilosti, což pod naší královskou pečeti stvrzujeme. Dáno v Hradišti (Radisch) l. 1421. v den sv. Šimona a Judy apoštolův, kralování našeho Uherského třicátého pátého, Římského desátého a Českého druhého. Arkleb z Vlčnova z rozkazu JMC. —“

Král tuším v Hradišti nějaký čas pobyl, nebo k 10. listopadu měl se sejítí sněm moravský do Brna k rozkazu jeho rozepsaný. Po vykonaném sněmě poslal Zikmund část svého vojska do Čech, s druhou ubíral se k Jihlavě. — Poněvadž tedy Napajedla patrně držela se Zikmunda, věrojatně proto přetrpěla nejednu strast.

Teprve r. 1423. hrůza válečná přiblížila se k Napajedlům. Mělo se totiž na Moravě pole sbíratí proti Husitům; v čele pánů Moravských králi Zikmundovi oddaných byl Jan Železný, biskup Olomucký, k němuž se přidal Přemek kníže Opavský. Tomu předejítí chtějice Husité, vedeni Divišem Bořkem z Miletínka, Viktorinem i Hynkem z Poděbrad, na Moravu přitáhli Přerova i hradu Kvasic (snad i Napajedel) dobyli a se rozložili okolo Kroměříže. „Proti nim — dí Palacký III. 2. 187 — sebravše se biskup a páni strany královny podstoupili je bitvou velmi krvavou, v nížto ztráta s obou stran byla veliká, vítězství však konečně se k Husitům sklonilo. Nazejtří vzdalo se město Kroměříž, kdežto páni Jiří ze Šternberka i z Lukova, Jan z Bitova i Corštajna a jiní mnozí upadli do zajetí. Město však to nezůstavši dlouho v moci husitské, když biskup s novým vojskem k němu přilnul, po krátkém boji poddalo se mu dobrovolně.“ To se dalo v měsíci červenci.

Téhož roku asi v měsíci září přibyl na Moravu sám Žižka k Jihlavě a táhna od kraje ke kraji dorazil i ke Kroměříži, odkudž se vypravil (přes Brod?) až do Uher k Trnavě.

Roku 1423. dne 4. října král Zikmund v manství dal Moravu zeti svému *Albrechtovi Rakouskému*, z čehož, an jej ustanovil i za dědice koruny České, způsobena Pražanům nevole.

„Válečná moc česká — di Palacký — při jejímžto pochodu do Moravy Žižka byl umřel (1424), nedávši se mýliti smrti jeho, táhla dále a spojila se dohromady zase u Meziříčí. — O tažení tomto došly nás zprávy velmi chudé, jen to se praví, že mnozí Moravané, kteří v letě byli Albrechtovi se poddali, nyní připojili se zase k husitům, dobývajícím prý všeliká města, vsi i kláštery. Osazen tu pevný klášter Třebíč, a město Ivančice vzato outokem, odtud zdá se, že vojsko obrátilo se k severu, kdežto nípodobně dobyty hrady a města Boskovice, Letovice a Mohelnice. Potom vrátila se vojska do Čech.

Následujícího roku jednalo se se Zikmundem v Brně o pokoj, což když na darmo bylo, nastal boj o klášter Loucký a Třebíč.“

R. 1426. opětně jedna část vojska husitského přibyla na Moravu, dobyla outokem krvavým Podivína, vypálila Mikulov a Valtice a dobyla také Břeclavi. A právě o Břeclav nastal tuhý boj, nebo markrabí Albrecht po nešťastné bitvě u Ústí sebrav v Rakousích na 40.000 branného lidu usiloval o dobytí Břeclavi, ale přispěním Prokopa Holého odtud zahrán jest do Rakous, kam husité nájezdy konali.

Opanovavše takto husité nad Albrechtem na Moravě nepochybně hleděli své odpůrce vypuditi. Proto r. 1427. udeřili na Napajedla, kdež tuším v tvrzi jakožto v městečku markrabském posádka Albrechtova byla, a městečka toho dobyli (Svoj). Husité opanovali Moravu svedše ještě r. 1430. krvavé bitvy se Zikmundem u Rakouských hranic a u Trnavy, kdežto jim na pomoc přibyl ze Slezska Prokop Veliký. Když pak Prokop odloučiv se r. 1431. od sirotek u Trnavy stojících přes Uh. Brod do Čech pospíchal, Albrecht s velikou mocí strojí se na Moravu vtrhnouti. Vysláno proti němu vojsko husitské, ale nesvedlo s ním bitvy. Tak tedy

vtrhnuv v srpnu do země a dobyv Kyjova táhl s velikou zálibou země až po Přerov (při čemž Napajedel asi neušetřil.) Po vítězství u Domažlic přibyl Prokop na Moravu, aby Albrechta, který byl poplenil až k 500 městeček a vsí, vypudil. To se podařilo, ale Albrecht zůstavil své posádky v městech sobě oddaných Olomouci, Brně i Hradišti. Téhož roku 1431. jmenují se Pavel a Matěj bratři vlastní řečení Napajedelští, kterým opat kláštera Velehradského ves Traplice i se dvorem pustil. (Voľný IV. 448.) Následujícího roku markrabí Albrecht opětne opanoval Moravu, nebo dobýval kláštera Hradištského.

Pověstnou bitvou u Lipan (1434) dokončil boj husitský, následovalo prohlášení kompaktát a přijetí Zikmunda za krále, který ale již r. 1437. zemřel ve Znojmě.

Od roku asi 1437—1448 — zůstával v držení Napajedel zástavní pán, pan *Dobeš z Tvorkova*,*) jako svědčí půhon jeho k r. 1437.

„Dobeš z Tvorkova pohoním Petra z Vítovic ze 400 hřiven, že mi pobral v mírné zemi v Napajedlicích. Zná-li se, zná se v pravdě . . . , ale chci na panském nálezu dosti míti. Poručníky činím p. Jana z Tvorkova a Jakuba písaře.“ (Brandl půh. III. 2. 535.)

Zatím nastaly nesnáze o nového krále, kterým učiněn dosavadní markrabí Moravský Albrecht, že však již r. 1439. zemřel, osiřel zase trůn český. Když pak následujícího roku narodil se dědic *Ladislav Pohrobek*, nepominuly těžkosti, jelikož po tak strastných bouřích země postrádala silné ruky vládcovy. Za nezletilosti královny uvázal se ve vládu muž nad jiné znamenitý Jiřík z Poděbrad, s jehož jménem pojí se veliké ndálosti světové.

Ladislav korunován jest r. 1453. Jsa zároveň králem Uherským podnikl výpravu proti Turku, který od té doby měl se státi postrachem i našich zemí. Turek

*) Týž pan Dobeš držel snad i Kvasice, ktererž témuž rodu druhdy náležely, jak vzácný gotický výklenek se znakem odřivousem ve starém kostelíku kvasickém na tu dobu ukazuje. Jaké spory p. Dobeš měl o úředníka páně Janova z Příkaz, jemuž „vzal odpuštění do Napajedel“, o vůz s koňmi tuším do Malenovic zajatý, o „houfnici“, o tenata zvířecí, o blázna, kterého jinému pánu uloudil, o mýto s paní Malenovskou, o hranice kvasické, a p. viz půhony III. 2, 433—700.

r. 1456. poražen jest u Bělehradu. Sám král byl v Bělehradě, odkudž ale dav v březnu r. 1457. sčati Ladislava Huňadyho uchýlil se do Vídně veza se sebou vězně, Matyáše Huňadovce.

Za tohoto pobytu jeho ve Vídni, kam Napajedlané vyslali poselství, dne 14. července od krále Ladislava Napajedelským dán jest majestát, který dotud sice zachován ale roztrhaný v obecní truhlici uložen jest. Jeho obsah podáme podle starého překladu tamtéž chovaného, opravujice kde třeba.

„My Ladislav z Boží Milosti Uherský, Český Dalmatský, Chorvatský, Srbský, Halický, Vladimírský, Kumanský, Bulharský Král, Rakouský a Lucemburský kníže a markrabí Moravský i Lužický, známo činíme vůbec, že před Nás dostatečným svědomím přednešeno jest od měšťan a od obyvatelů městečka Napajedel, věrných našich milých, že jim předkův našich dovolením dopuštěno bylo, aby věci své za života volně dávali, vzdávali a na smrtelné posteli o ně kšaftovali mohli, a že skrze oheň a časů těžkých bouřky listy jsou jim zahynuly, kteréžto též milosti v sobě zdržovaly.

My, znamenajice stálou jejich věrnost volnou býti, chceme ze štědroty a z milosti napravit, co zlých časů těžké proměny odjaly, pročez s dokonalým a dospělým rozmyslem a věrných našich radou i s jistou vědomostí, mocí královskou a markrabskou Moravskou svrchupsanému městečku i obyvatelům jeho, našim věrným milým, milostivě dokonalou plnomocnost a právo, aby mohli statky svými za zdravého života aneb na smrtelné posteli kšaftovati, je směňovati, dávali a prodávati nejináč, než jako město naše Hradiště („Radisst“) měšťané a obyvatelé toho města, věrní naši milí, statky svými činiti a konati právo mají nechť nadáním nechť zvykem neb jakkolivěk nabyté, potvrzujeme. Nadto schvalujeme a upevňujeme témuž městečku Napajedlům měšťanům a obyvatelům jeho nadání propůjčené jim od praděda našeho Karla svatě paměti a od nejjasnějšího Sigmunda děda, předkův našich nejmilostivějších: na dříví sekání, brání a vození z lesů „Hrzebiezech“ a „Luzie,“ na obnovování staveb, jakož i listu nejjasnějšího pana Sigmunda, v kterém že list Karlův svatě paměti shořel se zpomíná, obšírně vypsáno jest, kterýžto list plným zněním, jakoby tuto slovo od slova položen byl,

tímto potvrzujeme a platnost jeho na časy věčné ustanovujeme. I poručíme všem poddaným našim, jakého-li řádu, hodnosti a stavu jsou, hejtmanu a podkomořímu markrabství našeho Moravského, nynějším i budoucím, pod uvarováním nemilosti naší, aby nadepsané městečko a obyvatele jeho v svrchupsaných svobodách nezkracovali, jich nezaneprazdňovali nebo jim jakkolivěk překáželi, nýbrž raději proti těm, kdožby je jakkoli zkracovali, zaneprazdňovali a jim překáželi, prospěšným opatřením ochraňovali a obraňovali. Tomu na svědomí přivěšena jest naše královská pečť. Dáno ve Vídní dne 14. juli léta 1457. království našeho Uherského léta 18tého a Českého čtvrtého.“

O sv. Martině král Ladislav věda se sebou vězně Matyáše, přijel do Prahy — na svatbu i na smrt; zemřel v listopadu.

Tou smrtí vězni Matyáši vzešla svoboda i království Uherské: zvolentě na takové důstojenství dne 24. ledna r. 1458. Správce království Českého Jiřík z Poděbrad jej propustil a slavně vyprovoditi kázal z Prahy do Strážnice, kamž za ním sám přijel. Dne 7. a 8. února p. Jiřík Stražnický z Kravař hostil tu oba krále i drahně hostů jiných. Jiřík z Poděbrad zasnoubil tu dceru svou s Matyášem a jiné znamenité úmluvy učinil, nebo brzo potom *Jiřík z Poděbrad* (v březnu) zvolen za krále Českého, za kterého i od Moravanů jest přijat, „měšťané však Olomučtí, Brněnští, Znojemští a Jihlavští s většího dílu Němci a veskrz katolíci nechtěli se vázati slibem nižádným.“ (Palacký.)

Na trůn český zasedl „kacíř“, nicméně poslušnost k němu byla obecna; teprve když papež zapověděl krále poslušnu býti, živly nespokojené vcházely s katolíky v jednoty, kterýmž dodával váhy Matyáš král Uherský, an se papeži proti Jiříkovi byl nabídl, ačkoli přece ztětém Jiříkovým byl.

Katolíci Moravští měli poradu u biskupa Tasa na Vyškově i odstoupili od poslušnosti. Potyčky v zemi nastalé se množily, ano již r. 1467. Matyáš pověstného Blažeje Podmanického, aby pomáhal straně odbojné, vyslal.

V ty časy záleželo mnoho na tom, aby zboží zeměpanské tak, jako vojenskou důležitostí proti Uhrám mělo,

nesloužilo protivníkům královým. I nalézáme skutečně Buchlov, Hodonín a město Tynec (nyní ves u Břeclavi) v zápisném držení rytířů z *Mošnova*, *) pánů to králi Jiříkovi věrně oddaných. A tito páni, jakož mnoho okolností svědčí, drželi zároveň s Buchlovem i panství Napajedelské týmž obyčejem zástavním. Jinými slovy: Napajedelští v nastávajících bouřích stojí ke straně Jiříkově uvalující na sebe hněv krále Matyáše a jeho spojencův.

Válka zjevná rozbouřila se r. 1468. Viktorin, syn králův, podnikl šťastnou výpravu do Rakous.

V dubnu stali již oba králové proti sobě u Znojma, ale Matyáš couvl k Lavě, zůstaviv u Znojma svého vůdce Františka z Haje, kterého na tvrzi v Martinicích ke vzdání přinutil Jiřík. — Podmanický zatím ze Skalce nájezdy činil na Moravu.

Když jednání o mír nevedlo ke konci, král Jiří odebral se do Čech a synu svému Viktorinovi poručil osaditi Třebíč, odkudž Viktorin jsa oblehán od Matyáše šťastně vyvázl.

Matyáš obrátil se k Brnu oblehat Špilberku, ale zůstaviv tam Podmanického táhl k severu, opanoval tvrze Bučovice, Morkovice a Brodek.

Matyáš na to přijel do Olomouce, kdež jednáno o mír, ale nadarmo — dne 17. dubna 1469. v Olomouci zvolen Matyáš za krále českého! Zajel také do Vratislavi na holdování, ale z toho vzešlo nové roztrpčení u přívrženců Jiříkových. Propukla nová válka. V říjnu přibyl král s novým vojskem z Uher, aby dobýval Uh. Hradiště i chtěje snad překaziti spížování města Hradiště, dal Napajedelskou tvrz ztéci. **) ale nepomohlo mu to nic, nebo dne 2. listopadu jest poražen na hlavu od knížete Jindřicha a od Uher. Hradiště zapuzen. — Zatím dne 22. března r. 1471. zemřel král Jiřík a na jeho místo zvolen králevic Polský Vladislav, čím se věci neobrátily, nebo nepřátelství Matyášovo, v Olomouci voleného krále Českého, neutuchlo. Jednalo se sice mnoho o mír, ale na jalovo, nebo roku

*) Jsem to Čeněk Papák z Mošnova (seděl na Hodoníně již 1446) a jeho synové Jan, Jiřík a Heralt.

**) O pobytu krále Matyášových vojsk na Napajedelsku svědčí zlaté peníze na Malenovsku a Kvasícku nalezené.

1474. Matyáš zase přitřhl k Uh. Hradišti a tím k Napajedlům: na novo poražen jest před Hradištěm.

Po mnohých potýčkách, o nichž nemáme dosti zpráv, došlo na slavný sjezd Olomucký r. 1479, kterým dne 21. července Morava i Slezsko do života přiručena v držení králi Matyášovi.

Následkem všech těch vojen bylo porobení lidu poddaného, vojnamí zbědovaného a tím i poddaného.

* * *

Od roku 1448—1489. zůstává mezera v dějinách Napajedelských nevyplněna, nevímeť ani, kdo po panu Dobeši z Tvorkova byl zástavním pánem (snad pan Zbyslav z Tvorkova?) aniž, kdo po rytířích z Mošnova následoval.

Václav řečený Šturm a Diviš z Zahradky (—1489—). Kterak tito páni na sebe převedli zápisy na Buchlov a zboží Napajedelské, ač víme jak tehda zápisné statky z ruky do ruky přecházely, pověděti nelze.

O nich víme jen tolik, že zvelebovali své statky zakládáním štěpnic, čili osazováním zahradek, kterýžto nový druh méně zámožných osadníků v příčinách proměn hospodářských neméně důležit jest, než potomni horníci na vinohradech. List o té věci nad míru závažné zní takto:

„Já Václav Šturm a Diviš, bratři vlastní ze Zahradky a na Buchlově i s svými erby vyznávám tímto listem obecně přede všemi, kdož jej uzří anebo čtouce slyšeti budou, že jsme smlouvu učinili s lidmi svými Napajedelskými, aby sobě štěpnice dělali za Moravou v panství Buchlovském tu, kdež na ten čas na těch místech dubí a dříví veliké bylo jest, aby sobě klučovati a štěpnice dělati mohli, a lhotu jsme jim dali za šest let od datum listu tohoto takovýmto obyčejem: když by jim lhotu vyšla, aby plat z těch štěpnic dávali k zámku Buchlovu jednou v rok a to jmenovitě na svatý Václav tak jakž se tuto dále píše.

Item. Mašek šestnácte groší; Vašek Moravů čtrnácte groší; Matoušek 10 gr., Jindřich Masař 4 gr., Petr Lysý 11 gr., item Michal Němec 10 gr., Martin Vávrá 20 gr., Martin Sopoušků 12 gr., Jan Vávrá 24 gr., Kubík 5 gr., Tomek 5 gr., Lýsek 5 gr., Švach 4 gr., Molnach 4 gr.,

Němčík 6 gr., Jiřík Zlinský 6 gr., Pavlů (?) 5 gr., Jan Šumík 5 gr., Pavel Jalubský 10 gr., Pavel Holomek 14 gr., Marta 8 gr., Zachariáš (?) 12 gr., Lukáš Zdrachl (?) 10 gr. A ty vše peníze jsou vyměřeny z rozkázání našeho starostou Lubenským a lovci Lubenskými a starostou Stříbrnským a lovci Stříbrnskými,*) fojtem a konšely Napajedelskými, jakož šíře vysvětlují rejstra tak jakž se svrchu píše, co který člověk dává. I také jestližeby k tomu který člověk ještě mimo toto roční sepsání více štěpnice přidělati chtěl, ten povinen buď pánům Buchlovským, držitelům toho zámku Buchlova, cožby umluvil s pány Buchlovskými aneb oněředníky jeho o plat v slušnosti, než takovonto měrou, aby mohli ty štěpnice svrchupsané prodati, zaměnění na též panství Buchlovské aneb Napajedelské s vůlí pánů v Buchlovských a držitelův svrchupsaného zámku Buchlova i v těch ve všech lizech příslušejících k tomu hradu a to tak, aby toho platu neubývalo k tomu hradu (pod opatrováním) starosty Lubenského a fojta Napajedelského, nynějšího i budoucího.

A my Václav Šturm a Diviš, bratří vlastní svrchu psaní, nemáme jim v to sáhati i s erby a potomky svými, ani více toho platu přičiniti, leč by toho čeho lidé s svrchupsanými oněředníky toho zámku umluvili. Tomu na zdržení a pro lepší jistotu svrchupsaných věcí my svrchupsaní Václav a Diviš, své jsme vlastní pečeti kázali přivésti k tomuto listu s naším jistým vědomím a připrosili jsme urozených pánů pana Albrechta z Štemberka a na Holešově a pana Václava z Žerotína a na Dřevohosticích, a urozeného vladyky, pana Jana Onšíka z Bělkovic a na Pohorelicích, že jsou pečeti své vedle našich přivésti k tomuto listu, sobě a erbům svým beze škody. Jenž jest psán a dán na Napajedlích v outerý den sv. Bonifacie léta od narození syna Božího 1489 počítajíc (dle opisu v Napajedlích chovaného).

R. 1490. jest tím památný, že úmrtím krále Ma-

*) Lovci slovou oni osadníci z Lubně a Stříbrnic, kterým náleželo zasedati při „právě loveckém“ k Buchlovu od starodávna náležitě. Poněvadž tedy lovci příslušníkům Napajedelským vyměřovali poplatek, zdá se že Napajedelská ne-li všichni, ale zajiště tito „zabradníci“, co se tkne zločinů v těch lesech spáchaných, k Buchlovskému hrdelému právu náleželi. Viz ostatně k r. 1560., borenské právo a Č. M. Mor. 1880.

tyáše Morava i Slezsko zase spojeny jsou s Čechami a Vladislav že učiněn také králem Uherským.

Když Napajedlstí měšťané u nového markrabě Moravského své svobody potvrditi dati pomýšleli, běželo jim netoliko o ty svobody, nýbrž více ještě o utiskování v robotách, kterého se dočkali zrovna tak jako ostatní obyvatelstvo selské. Dályť se již od roku 1453. pokusy od panstva, aby lid selský byl poroben, a jako v Čechách r. 1487. jest zapsán sněmovní článek, že žádný šlechtic nesmí sběhlíků přechovávat, nýbrž takové pod trestem 10—20 hřiven vydávati, tak podobně stalo se i na Moravě. A právě od onoho nálezu počíná tuhé porobení selského lidu (viz Pal. V. 264 násl.) Jakmile stav selský poklesl, došlo i na městský lid, o kteráž věc, t. j. o utiskování Napajedlanů, svědčí vzácný majestát krále Vladislavův, kterým se svých královských poddáných Napajedelských ujímá v tato slova:

„My Vladislav z Bože milosti Uherský, Český, Dalmatský, Charvátský král, markrabě Moravský, Lucemburské a Slezské kníže a Lužický markrabě oznamujem těmto listem všem, že byli u nás někteří měšťané z městečka Napajedl a ukázali jsou nám dva listy na pergameně s vísutými pečetmi celá neporušená, jeden nejjasnějšího pána Zikmunda, Římského císaře, Uherského a Českého krále předěda našeho slavné paměti, kterýmžto listým týž císař dává a činí milost obyvatelům svým dotčeného městečka Napajedl, aby oni mohli v lesích Hřibčcích k stavění téhož městečka zcel (?) a dřevu (?) bráti a k potřebě stavění voziti beze vše překážky a v témž listě toho týž císař Zikmund dotýče, že jsou tu milost a to obdarování tíž měšťané také měli dané ještě od nejjasnějšího pána Karla, Římského císaře, otce téhož císaře Zikmunda, kterak týž list nejjasnějšího pána Ladislava, Uherského a Českého krále jakož i předka našeho, šťastné paměti, kterýmžto listem týž král Ladislav obyvatelům svým dotčeného městečka ty milosti činí a dává, aby mohli statky své poroučeti a dávati podle vůle a zdáuč svého, komužby se líbilo, beze vše překážky někoho.

Po tom také týž král Ladislav dotýče, že jsou takové milosti měli od svrchupsaného císaře Karla, ale že jsou

jim listové byli pohořeli, kteříž na taková obdarování svědčili, jakž ty oba dva listy svrchu dotčená ty všecky věci šíře a světleji v sobě drží a ukazují, při tom pak prošení sme, jménem rychtáře, konšelů i vše obce svrchudočteného městečka Napajedl, abychom jim těch svrchudočtených listův potvrditi a při těch milostech a obdarováních zanechatí ráčili, kterýmžto prosbám naklonění s dobrým rozmyslem a radou věrných našich mocí královskou a jakožto markrabě Moravský těch obou listův císaře Zikmunda a krále Ladislava svrchu dotčených ve všem jejich znění, položení, artikulech a klauzulách tak, jakoby tuto slovo od slova vepsány byly, obyvatelům svrchu dotčeným ztvrdili jsme a těmto listem mocně potvrzujem a je nynější i budoucí při tom při všem, což jim těmi listy dáno a v milosti učiněno, jest zuostavujem milostivě, tak aby oni těch všech svrchu dočtených milostí užívali a užívatí mohli bez naší a budoucích našich, králův Českých i všech jiných lidí veliké překážky, nyní i v časech budoucích. Také chceme a těmto listem ustanovujem, aby obyvatelé svrchupsaného městečka Napajedl nynější jako budoucí od žádného držitele a pána svého*) žádnými jinými nespravedlivými robotami nikterakž obtěžování nebyli, ale aby při těchž starodávnych a spravedlivých robotách zachování a držání byli, v kterýchž jsou od starodávna vysazeni, beze všeho porušení a to nyní i v časech potomných. Tomu na svědomí pečeť naší královskou k tomuto listu přivěsiti jsme kázali.

Dán na Budíně v pondělí božeho těla léta Božeho 1496. království našeho Uherského šestého**) a Českého 25 léta.“

Ad relationem magnifici domini Joannis de Schelenberk cancel. reg. Boh.“

V tyto časy byl již v Napajedlich zbor bratrský (Kvas).

Přibík Svojše z Zahradky (—1500—). O něm že pánem byl na Napajedlich i Buchlově, vimé odtud, že si toho roku na „Budíně v pondělí den sv. Barto-

*) K tomu r. 1496 pokládá Paprocký Zbyslava z Tvorkova a Kravař za držitele Napajedel (401).

**) V opise stojí Slezského!

loměje“ od krále Vladislava potvrditi dal zápisy, jež má na hrad Buchlov, tvrz a městečko Napajedla i se vším příslušenstvím. Zápis o tom chová se v registrech královských v c. k. tajném archivě ve Vídni, odkud tento krátký výpis učiněn do „Archivu Českého VI.“

V ty doby připravovala se válka s Turkem a k tomu konci povolena jest daň s hlavy na Turky. Výprava pak r. 1502. předsevzata a Vladislav vítězně až do Bulhar vtrhl.

Když pak roku 1510. morová rána zastihla zemi Uherskou, král Vladislav i s rodinou přesídlil se do Uherského Brodu, kdež od sv. Václava až do sv. tří králův r. 1511. pobyl.

Poněvadž pak král zamýšlel, aby syn Ludvík, roku 1509. v Praze, ač ještě dítětem byl, za krále Českého korunovaný i od knížat i stavů Slezských ve Vratislavi za krále přijat byl, vypravil se i s dětmi v měsíci lednu v zimu nejkrutější z Uher. Brodu na cestu do Vratislavi. Na té cestě zastavil se v Uh. Hradišti u hrobu Jana Filipce, rodáka Prostějovského, druhdy biskupa a svého nejlepšího rádce *).

Netřeba dokladati, že slavný průvod královský na cestě od Hradiště k Opavě asi 12. ledna městečkem Napajedly se ubíral.

V ty časy nastalo tuhé pronásledování bratří Českých; jakou měrou bratři Napajedelsí tím trpěli, nemáme zpráv.

Diviš z Zahrádky (—1512—1516). Zda-li to byl bratr výše zpomínaného Václava Šturma, či syn Příbika Svojše, nelze nám pověděti. O něm víme jen, že r. 1512 k Buchlovu přikoupil Huštěnovice (Švoj.) Jaké pak nadání Napajedelským učinil, šíře ukazuje list nám zachovaný :

„Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice Amen. Všechny věci, které se nyní v světě dějí, na potomní časy lidem z paměti scházejí, leč spísané a sečetěné utvrzeny budou pevně. Chťice tomu, aby toho páni budoucí pamět měli, Já Diviš z Zahrádky a na Buchlově oznamuji tímto listem obecně přede všemi, kdož jej uzří anebo čtouce sly-

*) Jan Filipce založil v Uh. Hradišti klášter Františkánský, v němž i pochován jest byl.

šeti bude, že s dobrým rozmyslem dal sem a mojí listu tohoto dávám k pravému dědictví panství své vlastní, kteréž leží při Moravě a Luže, jenž slove pod Židy, se vším příslušenstvím, nic tu sobě ani erbům svým ani budoucím pánuom a držitelóm Buchlovským a Napajedelským nepozůstavujíc všej obci městečka Napajedel, dětem jich i budoucím potomkuom jich, tak a na takový spůsob, tak aby oni svrchupsaní obec Napajedelská, děti jejich budoucí, potomci jich, toho pastviště, tej vsi vřile *) užívali, požívali a dětem svým užitky přiváděli, jakby nejlépe mohli, a mně ani budoucím pánuom držiteluom Buchlovským a Napajedelským nic nedávali, než toho svobodně a volně užívali, jako svého dědičného a to beze vsí překážky mé, erbuov mých i budoucích potomkův mých, a že jim v tom překáženo býti nemá. Tomu na svědomí a pro lepší jistotu i zdržení já svrchupsaný Diviš svou jsem vlastní počef k tomuto listu přivěsiti kázal a připrosil jsem urozeného pána, pana Václava z Žerotína a z Dřevohostic a urozených vladyk pana Jiříka Tetoura z Tetova a na Malenovicích, pana Vilíma (?) z Vlčnova na Vokřínách (?) a pana Jiříka z Domamyslic a na Buchlovicích, že jsou pečeti své na svědomí podle mé k tomuto listu přivěsili, sobě i erbuom svým beze škody. Jenž jest dán a psán na Napajedlích v neděli po sv. Valentínu léta 1515. počítajíc.“ (Dle originálu).

II. Napajedla zbožím zpupným.

R. 1511. tu neděli po sv. třech kráľích král Vladislav zboží Buchlovské a Napajedelské za dědičné vzdal panu *Arklebovi Trnavskému z Boskovic*, kterýžto se byl znamenitě zasloužil o pokoj v zemi jsa hejtmanem kraje Brněnského a potom hejtmanem zemským, vyčistil totiž Moravu od skrýší loupežnických.

Pan Arkleb **) uvázav se v to panství snad teprvé r. 1517. nedržel dlouho zboží toho nebo r. 1520. pustil

*) Vřile znamená zde svobodné pole.

**) Životopis p. Arkleba Vranovského (tak se později psal) z Boskovic viz ve spise p. Šemberové „Páni z Boskovic“ vyd. 2. ve Vídni 1870.

je panu *Václavovi z Žerotína* (1520—1534). Tento pán r. 1504. účastnil se války Bavorské o dědictví Landshutské, ve které vojsko české pomáhajíc knížeti Albrechtovi Bavorskému po hrdinském boji jest poraženo a zajato, ale od vítěze pro hrdinnost propuštěno.

O dalším jeho životě položíme slova z Paprockého spisu „Zrcadlo markrabství Moravského“ :

„Pan Václav z Žerotína jest k mnohým věcem tohoto sl. markrabství potřebován býval. Ten byl vlastní syn p. Bernarta z Žerotína od paní N. ze Šternberka porozený. Manželka jeho paní Anna z Zahradky, po níž dostal (?) hradu Buchlova a Napajedel i mnohých jiných statků se vším a všelijakým příslušenstvím. A zplodil syna p. Pavla a tři dcery : pannu Elišku, kteráž dána za uroz. a stat. rytíře p. Jana Ždánského z Zástřizel, podkomořího markr. Moravského. Pannu Annu : ta se dostala za manželku panu Janovi Drnovskému z Drnovic a na Rájci, alevšak bez dítek sešla. A pannu Alenu *) danou k stavu sv. manželství panu Bohuši Drnovskému z Drnovic na Rájci“ (l. 92).

Pan Václav měl ještě syny Jana a Václava, jakož vychází z téhož Paprockého na l. 93.

Zboží Napajedelské rozmnožil nový majitel nabytím *Kudlovic* **) a snad i Sušic.

*) Zemřela r. 1555. před hronnicemi a pochována v kostele starém Napajedelském.

**) *Kudlovic* náležejí mezi staré osady. Za dávnějších časů sedělo tu několik pánů.

L. 1380. Jan Kužel z Bělovic 2 1/2 lánů vzdal Heraltovi z Bučovic a dva jiné lány prodala vdova po Švachu Kuželovi markrabí Joštovi (D Z CO IV. 320).

L. 1386. Václav z Kudlovic sestoupil se s Janáčem z Nedachlebic (tamt. 757) a též Václav l. 1390. 5 hřiven platu tam odtud postoupil Mrakešovi z Žeravic (tamt. VI. 20.)

V ty časy náležel jeden díl také Jaroslavovi z Buchlovic (Volný).

Nejčastěji potom zpomínají se za držitele páni z Žeravic; tak ok. r. 1408. Aleš z Žeravic, kterého Jan z Újezda r. 1410. polmal, „že mi drží v Kudlovicích 5 kop platu, ježto mi dal po své sestře v věnč, s úroky i se všemi jinými poplatky — i upadl mi v to beze práva“ (Brandl půb. I. 355).

Vedle pánů z Žeravic drželi značnou část Kudlovic páni z Mistřic. Tak r. 1415. Štěpán Pleul, měšténin v Hradišti, polmal Janáče z Mistřic z 80 hřiven, „že mně odkúpil základu mého v Kudlovicích od Jana z Malhotic, ježto já na tom svých peněz měl postihati“ (tamt. II. 477).

O Napajedla zasloužil se pan Václav z Žerotína tím, že obrátil zřetel k vinohradům, jakož původní list dotud zachovaný ukazuje:

„Já Václav z Žerotína a na Buchlově i s svými erby vyznávám tímto listem přede všemi, kdož jej uziří nebo čtouce slyšeti budou, že jsem udělal smlávu s lidmi svými, Napajedelskými kopači o vinohrady i s jinými, kteří by v tej hoře dělali chtěli, a to takovou, že jsem jim dal lhotu desátkom do sedmi let od tohoto sv. Jiří najprv příštího, než kteří sů prvě vinohrady vydělali, aby již desátek dávali, než zemního dávati nemají. Kdožbykoliv vinohrad na svéj roli dělali chtěl, když bych komu jinú roli nadal a lhotu jemu vyšla, tehdy aby desátek dával, jako jiný. Což se pak dávání vin a frejunků vinných dotýče, ti aby jich všickni spolu užívali, kteří na Napajedlích sou, od vinobraní do sv. Martina aby pořádku šla; já abych mohl vydati dřejlink vína aneb 2 bečky, totiž od sv. Martina ty pořádky aby šly. A kdyžbych já dával, aby jiní nedávali; než kilyby mé víno vyšlo, tehdy aby dávali měšťané jednu bečku a kopači druhú. A pokudžby chtěli vína měšťané na obec, ti všichni vína z vůle panské bráti budou a aby jim v tom kopači překážky nedělali.

R. 1447. Štěpán z Mistřic zapsal své paní Maruši 4 hřiven ročního platu (Volný).

R. 1480. Jiřík z Mistřic postoupil Jiříkovi z Žeravie 8 lánů v Kudlovicích (Volný), kterýmžto dílem zdá se, že Kudlovice přešly k panství Kvasickému, od něhož r. 1526. p. Václav starší ze Šternberka, což v Kudlovicích měl, vzdal panu Václavovi z Žerotína k Napajedlům. Jinou čásť Kudlovic dle analekt Kvasických drželi na dále ještě rytíři Plaší z Voděrad, jejichž rodokmen, pokud bylo možná sestaviti ze spisu dotčeného, tento jest:

Prokop Plachý z Voděrad pán na Milonicích.

?

Pilíp, žil ok. 1577; jeho manželka Anna byla dcera Kuna Kurovského z Vrehlabí na Kvasicích.

Jiřík

Bernart, držel Kudlovice.

Prokop r. 1629. prodal svůj díl Kudlovie Janovi z Rotallů též k Napajedlům.

V Kudlovicích přechovávala se kniha obsahující Brtnické čili včelařské právo.

Druhý díl Kudlovie drželi jakožto svobodný dvůr okolo r. 1656 pan Tamtalt a okolo r. 1671. pan ze Zástřizel, avšak k roku 1701. se píše, že jej vrehmost Napajedelská odkoupila (akta o svob. dvůr Wairovský).

A jestližby kopačům vin z jejich vinohradův vybylo nad ty desátky, aby měšťané přece pořádky tej, kteréž oni mezi sebou mají, užívali a kopači aby jim v tom nečinili překážky, leč by on v tej které hoře vinohrad jaký měl, ten aby pořádky také užíval, jakož jiní, kteří k pořádkům práva mají. A toto také, kdyžby na kopače kterého pořádku přišla z jeho vinohradu má toho vuoli dávati neb nechati, aneb to víno, kteréž by měl prodati, komuž moci bude, i stů pořádků. Co se práv vnuohradních dotýče worzad i neworzad (!), jestližby jaká ruoznice mezi kopači vzešla a vám žeby proto trefiti nemohli, tehdy aby o tu ruoznici hleděli Kopačóm Stříbrnickým a naučení od nich brali. Tomu na svědomí pečetsvou vlastní rozkázal jsem přivěsiti k tomuto listu. jenž dán a psán na Napajedlich v pátek před květnou nedělí léta Páně 1527. počítajíce“.

Pan Václav přečkal svou manželku, paní Annu z Zahradky, která † r. 1521. v den sv. Štěpána; sám pak skonal v pondělí po sv. Filipu Jakubu. Oba pochování jsou v Napajedlich, kdež náhrobky jejich Cerroni viděl a nápisy četl.

„Pan *Pavel z Žerotína* a na Napajedlich (1534—1551) na dvoře krále Ferdinanda z mladosti se vychoval a jsouce vymustrován, když uslyšel, že pan otec umřel, domů přijevši oženil se a pojal sobě za manželku paní Elšku, dceru uroz. pana Jana z Kunovic a na Ostrově“ (Paprocký l. 93.)

Jeho bratří mladší Jan a Václav žili také a z nich Jan seděl snad na Nedachlebicích.

Že pan Pavel sídlil na Buchlově, jest k pravdě podobno. S manželkou svou měl „syny Frydrycha, Bartoloměje, Jana Jetřicha, Václava, Bedřicha a dvě dcery, jedna v mladém věku svém umřela, druhá pak starší dána byla za manželku panu Donátovi z V. Polomé“ (tamtéž l. 94).

Za něho městečko Napajedla se značně rozmožilo novými podsedky učiněnými z panské zahrady, položené na záhumení a za horní branou.

O tom bližší dává nám zprávu list páně Pavlův dotud zachovaný.

„Já Pavel z Žerotína a na Buchlově známo činím tímto listem všem vůbec, kdež čten anebo čtúc uslyšán bude,

že jsem pustil zahradu svou lidem Napajedelským zejména těmto: Matyášovi Krejčímu, Janovi Kochanovu, Prockovi Ryšavému, Pavlovi Kuňalkovému, Janovu Jankovi, lesaři, Hlavovu Janovi Hlavatýmu, Janovi Koláři, i tenž podsedek, kterýž jsem já sám na své peníze postavití dal, Volouškovu Holýmu pouštím, však sobě i budoucím svým mladších a potomkům i erbům našim i budoucím pánům Napajedelským (nie nepozůstavuje): svrchu psaní lidé, aby v zahradě panské grunty volně stavěli a jich v užívání byli a s nimi aby činiti, prodati, dáti a peněžiti, komužby se jim dobře líbilo jakož svým vlastním, mohli beze všech robot panských, kromě toho, což v obci náleží, povinnosti spravovati budou a po vyjití lhoty totiž sedmi let, jakž cedule mezi nimi učiněna jest, každý z nich platů stáloročního 40 groší mají dávatí, však rozdílně: na den sv. Jiří 20 groší, na den sv. Václava též 20 groší. I toto k týmž podsedkům pouštím jednomu každému z nich, v horách „Hřiběcích“ vyklučovati na 4 měřice obilí, též louky vyměřené v „Hlasově“, jako jinším puštěno jest, k těm podsedkům; zvlášť Janovi Krbavému že se pouští nade dvorem Napajedelským v honech klučovaných. Tomu na svědomí a jisté zdržení toho já svrchupsaný Pavel pečet svou vlastní k tomuto listu přivěsiti jsem dal a připrosil jsem urozených vladyk pana Mikuláše Onšíka z Bělčovic a na Bělovicích, pana Dalibora Onšíka z Bělčovic na Pohorčelicích, že jsou pečeti své podle mé k tomuto listu přivěsili, však tu sobě i erbům svým bez škody. Jenž jest psán a dán na Napajedlicích v pondělí den sv. Mikuláše l. P. 1540. počítajíc.

Téhož roku 1540. učinil p. Pavel porovnání s opatem Velehradským o výplatu desátku vinohradního v Polešovicích (Naučný slovník).

Také Paprocký na l. 93 zmiňuje se, že byl poručníkem pňhonu (žaloby) na kněze Marka, děkana kostela Olomuckého, potomního biskupa.

R. 1544. p. Pavel z Žerotína a „Bzence“ rozmnožil ještě panství Buchlovské příkoupem Buchlovic i všelikého příslušenství, ale ještě téhož roku všecko to zboží Buchlovské i na místě mladších svých bratří Jana a Václava vzdal *) svému švakru Janovi Žďanskému

*) V Č. M. M. 1880 čteme, že Václav z Žerotína Buchlov prodal.

ze Zástřizel za 4750 kop gr. (Volný IV. 154). Této proměny zpomíná také Naučný Slovník dokládaje, že s Buchlovem i Napajedla témuž švakru, manželu jeho sestry Elšky, prodal, čemuž ale odporuje ta věc, že Paprocký na l. 83. zpomíná kupu z r. 1548, kterým paní Beatrix Švejnhortka z Švejnhortu zboží své vlastní Hunětice prodala p. Pavlovi z Žerotína a na *Napajedlich*, kteréž zboží Hunětice on ovšem z dobré vůle pustil p. Janovi z Zástřizel. Jestli jisto, že tehda Napajedelské panství odloučeno jest od Buchlovského. Před svou smrtí († v zelený čtvrtek r. 1551) přikoupil p. Pavel Milotice, na kterých seděl do r. 1553. pan Václav z Žerotína, který zemřel již r. 1553. na sv. Martina a s otcem svým tamže v Napajedlich v kostele pohřben. (Ceroni — Volný).

Z ostatních synů p. Pavlových uvázal se Bartoloměj po smrti Václavově v Milotice, Jan Jetřich přiznal se na Smiřice do Čech, pan Frydrych dlel při dvorech císařských, načež když všichni bratři po strýci svém Janu Žďauskému ze Zástřizel r. 1564 zdědili Židlochovice, v tyto se uvázal sám. Napajedla pak brzo asi po smrti otcově ujal nejmladší z bratrů, pan *Bedřich z Žerotína* (—1560—1568).

Doklad na to, že p. Bedřich již roku 1560. pánem na Napajedlich byl, berejme ze zápisů loveckého práva Buchlovského, v nichž k r. 1560. zaznamenáno: „Jan Dráb rodič Napajedelský zastřelil Jarolima, myslivce JMti pana Bedřicha z Žerotína a jest sťat.“ (Not. 1858. 46).

Ta věc i jinakě jest důležitá, poněvadž k pravdě podobno, pokud Napajedla k Buchlovskému zboží náležela, že i nad nimi hrdelní právo vykonávali „lovci Buchlovští“, co se týče zločinů lesních. Pro poznání toho práva několik rozsudků pro ty časy zde položíme.

Šimek Holinka poněvadž chtěl unést ženu a jejího manžela zabít, oběšen jest.

Jan Kutrů z Břestku dvakráte zapálil, začez upálen jest.

Dobiáš z Žeravic chtěl pána svého zastřelit, proto sťat jest (1567). Vrah i zloděj jednou smrtí jsou potrestáni stětím (1566). Jiný zloděj pro 27 zl. jest oběšen. Krkavčí matka, poněvadž novorozeňátku zakroutila

krk a je sviním předhodila, po smrti (stětím tuším) zahra-
bána a kolem proražena jest (1559.)*)

Poněvadž p. Bedřich s biskupem Olomuckým o dě-
diny Sptytinov a Topolné spor měl, zachovalo se nám
několik listů panu Bedřichovi od biskupa poslaných.

V prvním listě daném l. 1568. „na Vyškově ve
čtvrtek po neděli provodní“, jehož nápis „Panu Bedří-
chovi mladšímu **) z Žerotína na Napajedlich“, biskup
dodává: „Za to žádáme, že se k nám na nápisu
(adrese) tak chovati jako i jiní páni Vám rovni budete.“

Tato nepatrná věc má svůj základ v nechuti bratr-
ské šlechty proti biskupovi, poněvadž o zavírání bratr-
ských zborů na statcích biskupských a manských usiloval.

V témž kopiáři listů posílacích biskupa Vilima
Prusinovského čteme i tyto listy:

„Panu Bedřichovi z Žerotína na Napajedlich, ujcí
našemu milému.

Jakž sme na Kroměříž přijeli, neopomenuli sme s hejt-
manem našim Kroměřížským z strany toho psaní, kteréž
Ste nám o Topolanské poddané naše učinili, rozmluviti.
I vyrozuměli sme, že se tu těch gruntů dotejše, o kteréž
od dráhně časů rozeprě jest a my je za své stolní poklá-
dáme. Ale všakž poněvadž ještě za biskupa Marka. ***)
předka našeho, i tolikéž potomně od nás se p. Frydrychem
bratrem Vaším na tom zůstáno bylo, že sme na ta místa
vyjeti a přátely z obů stran vydati měli. tak aby přátelským
jednáním ta věc k místnému konci přivedena býti mohla.
Čehož se posavad nestalo. Ještě nejsme proti tomu, aby-
chom podle takového zůstání s Vámi o to, oč u Sptytinova
a Topolného činiti jest, v přátelské jednání dáti se neměli.
Datum na Kroměříži ve čtvrtek po nalezení sv. Kříže l. P.
1568“ (folio 73.)

Třetí list.

„Panu Bedřichovi mladšímu z Žerotína na Na-
pajedlich, u. n. m.

Z psaní Vašeho vyrozumíváme, že k přátelskému jed-
nání o ty rozeprě, o kteréž od dráhně časů u Sptytinova

*) Viz p. Brandlův článek v časopise „Máti Moravské“
1880 a Cerroni v Not. 1858.

**) Bedřich starší byl tehda pánem na Bludově.

***)) Zemřel r. 1555.

a Topolného činiti jest, přistoupiti nemíníte a přitom poddaným našim grunty své dědičné zapovídáte*), čehož sme se nenadáli. I aby poddaní naši v dědičné grunty Vaše se vkládati měli, vůle naše v tom nebyla a není a o tom, aby se toho nedopouštěli, dostatečně poručiti nepomineme,**) než aby poddaní naši těch gruntů, o kteréž rozepře sou, a my je za své stolní pokládáme a býti pravíme, pokudž pořádkem práva z toho vyvedeni nebudeme, užívání zbaveni býti měli, k tomu povolití a přistoupiti nemůžeme. Pakli by se jim od Vás v tom jaká překážka dala, nemohli bychom slušně v tom poddané naše opustiti.“ (Fol. 79. b.)

Čtvrtý list.

„Panu Bedřichovi z Žerotína na Napajedlich.

Oznamujeme Vám, že potřebujeme k svědomí (za svědka) Valentina na ten čas ouředníka Vašeho Napajedelského proti sestrám nebožtíka Václava Vahanského z Vahančic ku přístínu soudu zemskému Olomuckému. Protož Vás podle smluv, kteréž se pány stavy markrabství Moravského tohoto máme***), za to žádáme, že nám dotčeného Valentina k svědomí před ouředníky menšími zemskými — hned při zasednutí postavíte. Nepochybujem že tak učiníte a my jemu tolikéž podle zřízení zemského za práci jeho učiniti poručíme. Odpovědi žádáme. Dán na Kroměříži v sobotu před sv. Trojicí l. P. 1568.“

O panu Bedřichovi víme jen tolik ještě, že si byl peněz půjčil 125 zl. od Jiříka Palínka z Kroměříže.

Brzo ale potom pan Bedřich zemřel a pochován jest ve starém kostele Napajedelském, kamž i druhý bratr jeho téhož roku umrlý z Milotic jest přivezen.

Skvostné mramorové jejich náhrobky — nyní v novém kostele*) zazděné — nesou tyto nápisy:

*) To bylo Špytinovským a Topolenským tím bolestnější, poněvadž pro své potřeby do městečka Napajedel choditi nesměli.

**) Podle pravidla: „jak ty uám, tak my tobě“, poddaní biskupství pohraničným gruntům Napajedelským buď škodu činili, anebo si je scháli.

***) Připomenutí těch smluv znamená zde tolik, jakobychem nyní řekli, podle § toho a toho zákona žádám, abyste to a to učinil. Byloť tehda biskupství Olomoucké ještě knížetstvím, které svůj síň v Kroměříži mívalo.

*) Takových náhrobků bylo v tom kostele devatero, jak svědčí Carroni ve spise Epitaphia.

„Leta Panie 1568 we strzedu przed Swatym Bartolomeigem Pan Buoh urozoneho Pana Pana Bedrzieha z Zierotjna a na Napagedljch prostrzedkem smrti z tohoto bidneho swieta powolati raczil, gehoż tielo w tomto mjsie pochowano gest.

Job: XVIII kapitole. Winn zagiste, że wykupitel mŕy žiw gest a že w posledni den z zemie wstati main a zase oblečen budu kożj mou a w tiele mem uzrím Buoha, kterehoż uzrím też ya sam a oczi me opatrzi a ne gine slożena gest tato nadzie ma w lunu mem.“

Druhý pomník na týž způsob zdělaný má nápis tento :

„Leta Panie 1568 w pondieli po swatym Martinu Pan Buoh urozoneho Pana Pana Bartolomeige z Zierotjna a na Milotycznych prostrzedkem smrti z tohoto swieta powolati raczil, gehoż tielo mrtwy sem przenesseno a w tomto kostele pochowano gest. Job w XVIII kapitole atl.“

Oba tito bratři, jakož i třetí Václav před nimi umrlý, nezůstavili podle zpráv Paprockého, v té příčině spolehlivých, žádných potomkův.

Proto uvázal se v držení Napajedel nejstarší páně Pavlův syn, pan *Frydrych z Žerotína* (1568—1574) vlastní bratr nebožtíka Bedřicha.*)

Že pan Frydrych hned po smrti bratrově ještě r. 1568. zboží Napajedelské přejal, opět na jevo vychází z listu biskupa Viléma Prusinovského, kterýž list takto se nese.

„Panu Frydrychovi z Žerotína na Židlochovicích.

Jiřík Palínek poddaný náš z Kroměříže na nás ve vši poniženosti vznesl, kterakby jemu nebožtík pan Bedřich z Žerotína, bratr Váš 125 zl. dlužen pozůstal, za kterážto sumu jemu rukojmové Napajedelští sou, kterýžto dluh že se jemu od Váš, jakožto nápadníka a držitele statku po nebožtíku panu bratru Vašem, správití zanedbává, v tom nás za to připsání k Vám, tak aby bez hyndrunku a obstavování chudých

*) Není to nic neobyčejného, že vlastní bratři stejného jména užívají, ač pro rozeznání v různé formě.

lidí k dluhu svému jsouce také člověk potřebný a chtěje takové peníze na handl a k užítku svému obrátiti, přijíti mohl, prosíce.

Protož se k Vám za ním přimlouvajíc žádáme, že jemu takový dluh bez prodlení spraviti poručíte. Nepochybujem, znajíc věc slušnou a spravedlivou bejtí, že tak učiníte. Datum na Kroměříži v sobotu po slavnosti všech svatých l. P. 1568* (kopiář fol. 186. b) *)

Co se toho dluhu po nebožtíku panu Bedřichovi zůstaveného tkne, jest ta věc pro městečko Napajedla velmi závažna potud totiž, že jest to jediný příklad, aby městečko Napajedla svému pánovi za dluhy rukojemstvím se zavazovalo. V jiných městech taková rukojemství byla nekonečna a přecasto města za své pány dluhy platila. Neplatil-li pán, pustila se na rukojmí obšťávka (fantování), na kteroužtou pro Napajedla nepřijemnou věc biskup naráží v listě svém.

Pan Frydrych z Žerotína náleží na roveň strýci svému panu Karlovi mezi nejznamenitější a nad jiné vyniklé pány Moravské, pročez nelze tuto pominouti mlčením jeho běhu životního. Položíme tyto slova jeho vrstevníka, Paprockého : „Pan Frydrych z Žerotína, hned z mladosti nejprve v svobodném umění a potom v věcech rytířských a v potřebách válečných za Karla V., Ferdinanda, Maxmiliána II. (potom) též Rudolfa Císařů Římských věk svůj ztrávil málo doma bejvajíce. A když mu mimo tažení vojenské (r. 1566. do Sedmíhrad) proti nepříteli čas zbýval, ne v zahálkách, ale při dvořích pánův svých též i krále Hyšpanského služby vykonával. Býval také potřebován k mnohým poselstvím, od císaře Ferdinanda ještě v mladém věku svém (mezi rady). od císaře pak Maxmiliána (1568 panujícího) mezi radu Belgickou přijat. Což všecko v čerstvé paměti lidské zůstává, s nímž o rozličných příbězích roznmlouvajíc toho sem v pravdě dosáhl . . . Mnoho jiných poctivých a velikých činův tento vznešený a vzácný pán jakožto pravý markoman z předkův slavných a válečných posílý i v jiných krajinách dokazoval a v čas potřeby dokazuje. Za první manželku měl paní Mandalenu ze Zásřizl, která r. 1566.

*) V jiném listě biskup Vilím žádá p. Frydrycha o bažanty (tomtéž fol. 212.)

zemřela a v kostele Židlochovském pohřbena jest. (Pap. 94). S ní neměl dětí. Statek Židlochovský rozmnožil značně, nebo přikoupil Pouzdřany, Troskotovice, Uherčice, Mořice a Přerov. V Pouzdřanech vystavěl zámek. Za druhou manželku pojal šlechtičnu vlaskou z dvora nek císařovny, Isabellu z Biglie, z níž potom sice děti měl ale všechny pomřely z mladu. *) — Ostatek byl muž nábožný, hospodářský a dobročinný.

Za jeho panování na Napajedlech došlo na vyrovnání roboty nestejně rozdělené a vůbec na spořádání povinnosti poddanských.

Listy o tom svědčící jsou příliš důležité pro Napajedla, než abychom jich pominouti mohli.

První jest z roku 1570.

„Já Frydrych z Žerotína a na Židlochovicích JMŘCe, Uherského a Českého krále rada, i s svými erby a budoucími potomky, pán a pravý dědic panství Napajedelského i městečka Napajedel, známé činím všem vůbec nynějším i budoucím, poněvadž rozumové lidští a práva všelijaká to ukazují, aby každý při tom zůstaven byl, při čemž spravedlivě zůstaven býti má: Chtíce, aby poddaní moji lidé z městečka Napajedel, věrní milí, slově podsedníci a humnem a z horní branou a někteří v městečku, kteříž výsady žádne na ty podsedky a roboty neměli, buďto nynější, i kteřížby se ještě stavěti a přistavěti chtěli, tak byli opatření, aby na ně poplatkův a robot více, než což činiti a dávatí mají, přičiněno a výš mimo práva potomně a budoucně potahováni nebyli: Tímto listem mejm oznamuji, že lidé na hoře jmenovaní nynější i budoucí, mně i erbům a potomkům mým a budoucím pánům Napajedelským toto jsou povinni a z práva činiti mají a platiti. Totiž platu ročního z těch gruntův svých neb podsedkův, každý z nich jak kdo sedí, 40 groší bílých; totiž při času sv. Václava 20 gr. a při času sv. Jiří 20 gr. bílých, a po sv. Martinu dřevního 4 gr. bílé i s potomky svými dávatí mají a při tom roboty dole psané vykonávati; totiž: Ke mlejnu neb stavu,

*) O dalších jeho činech, které vykonal, když na Napajedlech pánem již nebyl, ještě toto: Vystavěl pevnost Nové Zámky, od r. 1594—8 byl hejtnanem zemským, „JMČe válečná rada, nejvyšším nad 1000 koní, arciknížete Maximiliana voleného krále Polského nejvyššího hofmistr“ atd. Ani z třetí manželky Mandaleny Slavatovny neměl dětí i † 31. května r. 1598.

kdyby toho potřeba ukazovala, jeden den v roce; a jeden den seno hrabati na lukách a k mostkům na hatěch za Moravou . . . dělati mají . . . totiž; kdyžby se mostky ty nově dělati neb opravovati měly, dříví a mostnice, země přidávati, dělati a tesařům . . . napomocni, však na náklad panský tesaři dělati mají.

A každý týž podsedník na hoře jmenovaný bude moci sobě volně . . . v horách svých Napajedelských, kdežby 4 měřice rží . . . vyseti mohl, vyklučiti a k tomu gruntu svému přivlastniti . . .

A protož . . . slibují jich při tom při všem . . . zanechati a vejše v nívece jim nesaňati . . . Tomu na svědomí . . . pečet svou jsem . . . přivěsiti rozkázal . . . a připrosil jsem urozených pánů p. Jetřicha z Kunovic a na Brodě Uherském; p. Buriana Tetoura z Tetova a z Malenovic na Otrokovicích a uroz. statečného rytíře p. Jachyma Zoubka ze Zdětína a na Zdoumkách, podkomoří markr. Moravského, že jsou pečeti . . . přivěsiti dali . . . Na Napajedlích ve středu před sl. narozením P. Krísta l. B. 1570. počítajíc.“ (Dle pův. list.)

Druhý list pro poznání poddanských povinností důležitý, tento jest:

„Já Fridrich z Žerotína . . . zuřmo činím . . . že jsem učinil smlůvu celou a dokonalou . . . s purkmistrem a staršími i vší obcí městečka Napajedel, lidmi poddanými mejmi, jakož jsou mně byli povinovati některými robotami koňskými i pěšími . . . a je na dni . . . rozdělené a vyměřené neměli, v čemž někdy skrz některé nedbalé a nepovolané jiným k ublížení velikou nerovností a neřád sem býti seznal. I chci, aby jeden každý o svých robotách podle velikosti a malosti statků a živností svých . . . věděl . . . a vykonajíc povinnost svou tím lépe a volněji živností své hleděti . . . mohli . . . Kterezto srovnání na takový způsob učiněno jest, že každý poloulaník vorati má na ozim i jeř do roku 7 dní, obilí ozimého i jarého svěsti s pole mají 25 kop, hrachu 1 vůz, sena a otavy z louky od Topolného a od Otrokovic 4 vozy, vobilí ozimého nažiti 8 kop a jarého 4 kopy, a čtvrtníci toho všeho po polovici vykonávati a dělati mají na louce u Otrokovic a Topolného trávu na seno a otavu séci; čtvrtníci a podsedníci jednostejně do roka

mají po 4 dnech na těch lukách seno i otavu usušiti a shrabati společně mají. Podsedníci hnůj na rolích panských rozkydati po 2 dnech; tíž podsedníci v roce obili neb sena a otavy v stodolách do roka odmítati po 6 dnech, zeli vokopávají též oni po 2 dnech, a řepu vybíratí všichni spolu poloulanici i podsedníci po půl druhém dni; konopí hlavatých natrhati poloulanici po 2 kopách a čtvrtníci s podsedníky po jedné kopě . . . a ty roboty . . . jinde nikdež dělati nemají . . . než při dvoře Napajedelském a Prusinském, neb na těch rolích, kteréž k těm dvorům na ten čas . . . náležejí. A jestližeby těch robot tolik potřebí k těm dvorům nebylo, tehdy za ně žádné ouplatky peněžité . . . dávati . . . nemají.

A jakož jsou mne tíž Napajedelští poníženými prosbami prosili . . . aby jim sirotci na horu bráni ani jinam v službu dávání bez vůle přátel nebyli a při nich jakožto přátelích necháni a jednáni byli, a za to dávati mi se podzvolují každý jak kdo sedí po 2 slepicích . . . při sv. Václavě po jedné a při vánocích po jedné: i na takovou jich . . . žádost . . . k tomu dovoluji a je z toho osvobozuji.

Tolikéž mne žádali, abych jim i tu milost učinil, aby kopaniny, kteréž pod platy drží . . . v rybníce i jinde lonky, kteréž pod platy, ujali jakž z luk i z kopanin ti platové v rejstřích postaveni a zapsáni, co kdo z čeho a při kterém času dávati má, jsou, i . . . to ujišťují a upevňují, že oni Napajedelští . . . mají při těch kopaninách a lukách, jak . . . co komu zapsáno jest, zůstaveni býti a na ně žádných platův větších přivěšovati aneb puvyšovati . . . nemám já ani žádný pán a držitel městečka Napajedel . . . Tomu na svědomí . . . pečet svou jsem přivěsiti kázal a připrosil . . . urozených pánův p. Jetřicha z Kunovic a na Brodě Uherském, p. Buriana Tetoura z Tetova a z Malenovic a na Otrokovicích, a urozeného vladky p. Jana Pergara z Perku a na Vahančicích, ten čas ouředníka na Napajedlích, že sou pečeti své k tomuto listu . . . přivěsiti dali . . . Na Napajedlích v pondělí před sv. Jiří l. P. 1573. počítajíc.

Téhož roku a dne týž pan Frydrych učinil „smloňvu s rychtářem a staršími i vsí obcí vsí Bělova o užívání okopání a luk v gruntech mých Napajedelských

pod Bělovem ležících," aby z nich 10 zl. 6 kr. a 23 slepic dávali a pastevného ovsa aby sýpali 38 měříc a z téže pastvy 22 slepic dávali; nadto zavázali se v pan-
ském lese za 30 dní dřevo roubatí. (Dle opisu).

Týž pán listem daným na tvrzi Židlochovicích v ne-
déli před sv. Janem Křtitelem r. 1574. bratřím Napaje-
delským povolil, aby se zbor dle konfessi z r. 1535.
ustavití mohl. (List v Krom.)

Kterak se stalo, že p. Frydrych Napajedla vzdal
bratrovi svému *Janu Jetřichovi*, pověděti nelze, aniž
víme kterého roku se stalo. Pan Jan Jetřich poněvadž
po své manželce paní Barboře z Bibrštejna, vdově po
Vilimovi Trčkoví, r. 1579. zdědil Smiřice, Černikovice a
Heřmanův Městec, Napajedla odprodati ustanovil, dříve
ale potvrdil ještě Napajedelským všecky důležité listy.

Pan Jan Jetřich na Napajedlích v pátek po pa-
mátce sv. Lucie Otilie l. 1580. dva listy od sebe vydal,
kterými toliko starší nadání potvrzoval. Krátké obsahy
těch listů jsou a sice prvního:

„Já Jan Jetřich starší z Žerotína a na Napa-
jedlích pán a pravý dědic panství Napajedelského . . . znám
činím, že jsou přede mne předstoupili poddaní moji lidé
městečka Napajedel, slově podsedníci záhumenní a
za horní branou i někteří v městečku . . . žádajíce
mne snažně, abych jim obdarování, kteréž jim p. Frydrych,
bratr můj, někdy držitel panství Napajedel-
ského potvrdil . . . Znájíce já . . . žádost jejich slušnou
býti, takové obdarování p. Frydrycha bratra svého jim tímto
listem potvrzuji, tak aby tíž Napajedlstí . . . při tom při
všem beze vši ujmy a přerušení i všelijaké překážky od
budoucích pánův a držitelův panství i městečka
Napajedel zůstaveni byli . . .“ (Podle původního listu.)

Druhý list jest tento:

„Já Jan Jetřich . . . znám činím, že jsou přede mne
předstoupili lidé někteří zábranští poddaní moji z Na-
pajedel žádajíce mne snažně, abych jim obdarování, kte-
réž jim někdy urozený pán, pan Pavel z Žerotína a
na Buchlově, pan otec můj milý potvrdil . . . A
protož já . . . takové obdarování nadepsaného p. Pavla
z Žerotína, pana otce mého milého, dobré paměti,
. . . jim potvrzuji . . .“ (Dle původní listiny.)

Svědkové na obou těch listinách jsou: Jan Jetřich mladší z Žerotína a na Strážnici a urozený vladýka Mikuláš Onšík z Bělkovice a na Bílovicích.

Pan Jetřich Starší z Žerotína dokončil na Napajedlích r. 1580. důležité stavby: předně vystavěl věž při starém kostele, jakož nápis s letopočtem 1580 i se jmény Jana Jetřicha a manželky Barbory z Bibrštejna svědčil (Ceroni). Týmž rokem, potvrdiv ke zboru bratrskému všecky výsady i kostelík bratrský vystavěl.

Dodatkem budiž ještě položeno, že p. Jan Jetřich potom ještě až do r. 1592. žil a za druhou manželku paní Ludmilu z Kolovrat pojal, se kterouž měl několik dětí, z nichž jeho toliko Elška *) přečkala.

Také stal se JMce radou, přísedícím soudu komorního a r. 1591. hejtnanem kraje Chrudimského. Před smrtí prodal Smiřice; Černíkovice odkázal manželce a dceři, Heřmanův Městec poručil bratru Frydrychovi: který všecky své mladší bratry přežil. (Naučný sl.)

Jakož paměti Kvasické svědčí, již r. 1580. v držení Napajedel uvázal se p. *Zdeněk z Vartenberka*, JMce rada a hejtnan Nového města Pražského.

Za jeho panování udála se změna při shoře Napajedelském, protož příhodně zařadíme zde zprávy o *bratrských kazatelích v Napajedlích* **).

R. 1581. † dne 27. listopadu v Napajedlích nejznamenitější správce zboru Napajedelského Jakub Bílek a pochován v kostelíku bratrském pod pavlačí. (Tato zpráva, že se v bratrském kostelíku také pochovávalo ještě za časů bratrských, vysvětluje nám dostatek to, co jsme na str. 12. o nalezených kostech pověděli).

*) Ze zápisků Žerotínových vychází, že k r. 1596. při soudě zemském se jednalo o sirotka Napajedelského, jehož poručníky byli p. hejtnan zemský a p. Bernard ze Žerotína. Tyto poručníky p. Bakytý a p. Ořechovský polonili. Neumějíce té věci na ten čas vysvětliti, domnívali jsme se, že o Elšku z Žerotína svrchupsanou, poněvadž poručníky jsou páni Frydrych i Bernard z Žerotína, běželo.

**) Před Bílkem a po něm byli správci zboru Napajedelského, kolik bylo lze sestaviti, tyto:

1. Matouš Těšínský, kněz od r. 1531. † 1537.

Nad nebožtíkem Jakubem Bílkem bratr Mikuláš Dobromír, správce zboru Holešovského měl pohřební kázání.

Osudy toho muže jsou úzce spojeny s dějinami jednoty bratrské, nebo narozen byv 1516. v Ml. Bole-slavi od mladosti v Augustově čelednosti vychován byl, s nímž i do vězení dán a po 13 let vězněn jest, při čemž i útrpně tázán jest. Jednota jej sice r. 1562. na synodě Přerovské zbavila bratrství i kněžství, než potom zase se usmířil a konečně za správce sboru dán do Napajedel, kdež mu uloženo sepsati utrpení Augustovo, což v Malenovicích r. 1579. dokonat, kamž tuším docházel k bratrovi Janovi Delfinovi. O něm se praví, že byl „dosti pobožný, kazatel dlouhý a tesklivý, jenž na chudobu mnoho naříkal, ale bez pravdy.“ (Jireček Ruk.)

Pan Zdeněk brzo potom, co se dostal v držení Napajedel, převedl na sebe obě biskupské vsi, *Topolné a Sptytinov* **), o něž dotud spory trvaly.

2. Janda, správce sboru Napajedelského, † 1560. ve Šternberce.

3. Timens Petrlik, u něhož † jaben Samuel r. 1571.

4. Mikuláš Stárek, od r. 1574. knězem, ale poněvadž nehodným, r. 1581. s úřadu kněžského složen jest a † 1581. bez bratrství.

5. Jakub Bílek.

6. Po něm snad Dobromír Mikuláš, kazatel Holešovský spravoval zbor Napajedelský, nebo když mu čeledín † a tu v Napajedlích r. 1584. byl pochováván nemohl sám nad ním kázati pro pláč, i učinil tak bratr Vodička.

7. Zachariáš Ariston asi od r. 1590. spravoval zbory Napajedelský a Březolupský až do r. 1594. Za něho správa kostela Kvasického dle usnešení synody Lipnické r. 1592. přidělena jest kazateli Napajedelskému, poněvadž od Holešova pro časté vody nebylo lze tam přistoupiti.

8. Jan Nekořský r. 1594. dán do Napajedel.

9. Jan Broton, správce zboru Napajedelského † r. 1600. byv od r. 1572. knězem.

10. Pavel Kapita od Kozáků poraněn byv † 1620. v Napajedlích. (Památky X. a Volný.)

Kazatelé bratrství, poněvadž vřelnost zabrala nadání k faře Napajedelské — které tam tehda nebylo, dostávali od pánů 200 zl. Mor. ročně, másla sýru, z každé várky po vědře piva, 50 měr. rži, 15 měríc žita a po každém kázání na zámku dostávali oběd. To ukazuje k tomu, že bratři asi i v kostele farním služby Boží zastávali kázáním.

**) *Sptytinov* s Topoluým měl od r. 1318. stejné osady, ale za nejstarších dob mluví se jen o Sptytinovu. V listině pochýbné z r. 1030. praví se, že když kníže Břetislav nové město

Koupě těch vsí udála se za zvláštních okolností, nebo biskup prodejem těch vsí nechtěl tuším své komory úplně ochuditi. Mělyť i na dále jakýmis pobozy ke komoře zavázány zůstat, jakož i některými platy a ospy. Možná ostatek, že ty platy původně ke špitálu Napajedelskému byly určeny a sice z Topolného 12 zl. 12 gr., 30 měřic ovsu a 30 slepic. (Dle listu ze dne 12. ledna r. 1582). Jisto však jest, že Topolenští až

Spytihněv na místě Děvína vystavěl, ke kostelní tamnímu všechna nadání, jež druhdy slušela k Velehradu, obrátil (Erh. reg. Boh. I. 40.) — R. 1052. Břetislav, kníže České založiv kostel kollegiatní v Boleslavi k němu i to nadání učinil, aby Zpitigne v k onomu kostelu dával ročního platu 1 hřivnu a vola (tamť. 49.) Z tétož pochybného pramene dovidáme se k r. 1071. o probehu Spytihněvském (tamť. 58.) K roku 1131. jmenují se statky ke Spytihněvskému arcijahenství náležité, jak to již výše zpomenuto jest. — R. 1228. král Přemysl Otakar I. kromě jiných statků vzdal ke klášteru Velehradskému i kostel Zpitignevský, kteráž věc ukazuje zřejmě, že Spytinův velikými událostmi své slávy byl již pozbyl. Rokem pak 1318. Spytinův, Topolná a Skalka přestaly býti zbožím královským a učiněny zbožím biskupským, od kterých doly na dlouho vytratila se jich jména z paměti lidské. — Toho zboží nedrželi biskupové pro nepokojné časy sami, nýbrž světským pániům v zástavu dali, což jelikož přes půl druhu sta let trvalo, za to máme že okolo r. 1390. již v zástavě byly. Proto jest možná, že onen Markvart ze Spytihněva, o kterém jsme mluvili při Prusinách (viz str. 22.) takovým zástavním pániem byl, ačkoli není vyloučeno, že tu jen nějaký svobodný dvůr držel. — Týž Markvart zpomíná se k r. 1415. a následujícího léta pohnal Václava z Ořechového z 65 hřiven, že jsem otec jeho těch peněz požívil a za to koupil Ořechové a těch peněz mi nezaplátil a on po smrti jeho zboží jeho drže těch mi peněz za svého otce zaplatiti nechce (půh. II. 505). O týž dluh zase 1418. žaloval a také p. Beneše z Ostroha o 60 hřiven: Když Zdeněk z Koštic švagra muij zsečen byl, tu poslal p. Beneš po mě, abych přijel, i přijel jsem, a on mi řek, že jakož list na peníze udělán, že jest k mé ruce psán a ten mi slíbil dání a nedal a k tomu pobral 3 koně a jiní zbroji, což měl. Poručníka činím svého syna Ješka (tamť. 597.) — V ty časy farářem byl ve Spytinově nějaký Mikuláš, který 1416. se svou matkou Anežkou ke kostelní stoličnímu v Olomouci k oltáři 8 hřiven nadání učinil (Volný). — R. 1447. zapsán jest svobodný dvůr v Tučapech Benešovi ze Spytinova a jeho manželce (Volný). — Později, jak se zdá obě vsi v držení zástavně pániům Napajedelským dány jsou, z čehož právě spory těchto pániů s biskupem lze vysvětliti. — Za biskupa Marka byly ty vsi ze zástavy již vyplaceny, nebo r. 1559. k žádosti obce Spytinovské tento biskup (v deu nalez. sv. kříže) povolil, aby na faru Spytinovskou přijat byl Jan ze Strakonice. Po něm od r. 1560—3. byl farářem Jan Sítovský, mnich Velehradský, který ale shlednuv do Zlína tam se oženil. Tou

do vyvádění z toho platu r. 1848. takové platy do komory biskupské na Kroměříž odváděli (r. 1777. 8 zl. 38 kr., 30 měřic ovsa a 30 slepic.)

Pan Zdeněk z Vartenberka měl za manželku paní Mandalenu z Kunovic a s ní dva syny. Zdeněk v mladém věku umřel a Jan (r. 1592) „ve svobodném umění pracoval.“ Pan Zdeněk (otec) zemřel před r. 1592. i spravovala zboží Napajedelské nepochybně paní máti Janova.

dobou lekali se Spytinovští, že jim kostel do Moravy zapadne, i chtěli po celé zemi na ten kostel sbírat, avšak biskup Vilím jim radil, vystavěním hráze jej zachrániti. Také jim nařídil 1569. novou faru vystavěti (Volný). Od téhož biskupa mělo se jim dostati tohoto nadání:

„My Vilím z Boží Milosti biskup Holomucký ... vyzuáváme ... jakož lidé ze vsi Topolného předkům našim sl. p. i nám plnými robotami povinni byli i předstoupili jsou před nás tři lidé naši ... prosíce ahychom od nich určité ... roboty přijali a na ně list dáti ráčili ... tyto roboty jim ... vyměřujeme. Předkem ... spolu s lidmi i ze vsi Spytinova ... každý rok jakž to i prvé činívali, víno z desátku Polešovského ... odvážeti. A jestliž by ti lidé kdy od biskupství našeho odcizeni byli a jiné vrchnosti v ruce přišli, tedy budou povinni od čtyř mil a nic dále tak mnoho vína, jakžby se toho roku desátku v Polešovicích dostalo, převážeti.

Jtem. Tiž lidé ... povinni jsou z každého půllánu ... za roboty dvorské (oračky, vláčení, lnoje vození a s pole svežení, trávy sečení, sena hrabání a vození a tak sumú ze všelijakej dvorskéj, pivovarné a dřevní roboty) šest dní koňmi ... a ze čtvrti polovici dělati; obzvláštně též každý pololaník, i také čtvrtník, podsedník a zahradník pěší robotu ... šest dní dělati ... a ty roboty při vsi Topolným a nejdále 5 mil odtud a vše o svéj stravě vykonávati.

Jtem. Každá hospodýř v tej dědině, jak která sedí, má ... z panských konopí dva loktě přaze napřísti a tak nyní i na budoucí časy od nás a budoucích potomků našich držitelů vsi Topolného mimo vejš psané roboty ... potahování žádným vymyšleným způsobem hejtí nemají kromě k pomoci k stavění písky.

Jtem. Jakž v zemi obyčej jest ... kterýmž ve vsi zemi poddaní páňm svým povinni jsou, tu při vsi Topolným aneb nejdále půl mile odtud, však ti lidé nyní i na budoucí časy na jiné grunty neb do hor na hony a křevání ... se potahovati nemají. Tomu na svědomí pečef naši vlastní jsme k tomuto listu přitisknouti rozkázati ráčili a my kněz Václav z Bílovce děkan i všeka kapitola kostela Holomuckého k tomu ke všemu ... přivoluujeme ... Jenž jest dán a psán na zámku našem Kroměříži ve čtvrtek před sv. třema králi L. P. 1571. počítajíc.“

Toho nadání ani Topolanští ani Spytinovští nedostali, nýbrž spečetěno zůstalo v Kroměříži až do roku 1582. ležeti, kdy biskup Stanislav Pavlovský obě vsi panu Zdeňkovi z Vartenberka prodati

Jan z Vartenberka (— 1592—1599.) Za něho opraven jest kůr starého kostela Napajedelského r. 1597.

V Kroměříži chová se listina nadační ke zboru, kterou p. Jan z V. potvrdil a uznal bratrský zbor „aneb kostelík“ i osvobodil kazatelům i čeledi zbor, v němž obývali, ode všech platů a ospů, jakož také vši čeledi bratrské odmrť pustil. (Na Napajedlích den sv. Jana Křtitele l. 1598.) Byl-li to týž list, „kterýmž obdarování předešlé na zbor Napajedelský potvrzoval a novým nadáním obnovoval,“ na který i Karel St. z Zéro-

obmýšlel: tehda teprvé je pojal ve svůj list, z něhož úvod pro dějiny obou vsí důležitý položíme. „My Stanislav Pavlovský z Boží Milosti biskup Holomucký . . . vyznáváme . . . jakož za mnohými příčinami předkové naši sl. p. ves Sptytinov a Topolné, kteréž prvé v rukou světských v zástavě přes půl druhého sta let byly, však potom přijdouce k vejplatě nemalé rozepře o grunty a meze mezi těmi vesnicemi a pány Napajedelskými vznikly a nemohouce se paměti lidské (památníci) najíti, kteříby o těch hranicích . . . pravou vědomost měli, než jedni proti druhým sobě na odpor stupující v rozdílných místech . . . hranice ukazovali a to přísahami potvrzovati chtěli, skrze což nemálo duší lidských k zavedení přijíti by bylo mohlo, držitelům panství Napajedelského prodávali, což za příčinami vkročení v to častých smrtí . . . předkův našich (biskupů) k vykonání svému nepřišlo . . . I prodávajíce my nadepsané dvě vesnice za příčinami na hoře psanými urozenému pánu p. Zdeněkovi z Vartenberka a na Napajedlích sobě to i těm lidem . . . vymínic, aby ti lidé mimo ty . . . vyměřené roboty . . . (jak se o to s předkem našim sl. p. panem biskupem Vilimem urovnání stalo . . . však takové nadání jsouce napsané i zpečetěné se od těch lidí nevzaly“) nepotahovali. Kteréžto nadání na ty roboty takto zní: [My . . . Vilim atd. jak na hoře]. A tak my nadepsaný biskup . . . to nadání v tento list náš slovo od slova vepsati . . . a potvrzovati ráčíme . . . Dán na zámku Kroměříži v pondělí po památce sv. Pavla na víru obrácení l. P. 1582.“ Co se osudů toho listu biskupem Stanislavem daného tkne, sluší zpomenouti, že patrně svědčí na Sptytinovským ale Topolenským, ač se ve Sptytinově chová. To třeba takto vysvětliti. Obě vesnice každá zvlášť dostaly stejné listy *mutatis mutandis*; že však mezi l. 1620—1631. Sptytinov byl se zemí srovnán od nájezdů nepřátelských, nepochybně Sptytinovští, poněvadž přišli i o všechny své listiny, opisu Topolenského si vypůjčili a Jan z Rotálu vida jich nešťastí — jim je bez odporu ač na cizí jméno potvrdil. Zato zase Topolenští starých listin nemají žádných. Další osudy jak Sptytinova tak Topolného na svých místech se připomenou pod novými pány Napajedelskými. Tolik však předece již zde uvedeme, že drubdy Sptytinov blíže Moravy se rozkládal, kdež i kostel stál — a že tento okolo r. 1625. skutečně do Moravy zapadl, od kteréž doby až do vystavění nového kostela, služby Boží v Jalubí se konaly.

tma svou pečeť přitiskl a o tom, že ve všem pánu a zvláště v takových věcech Pánu Bohu libezných vždycky hotov přátelsky i příjemně sloužiti, pánu z Vartenberku (z Rosic 16. listopadu) psal*), nevíme.

Poslední svou vůli nabyv od JMK. Rudolfa II. majestátu, daného v Praze 1597. den sv. Diviše, aby statek svůj mohl poručiti komukoli, pořídil asi r. 1599. (nikoli 1579) na Napajedlích v den sv. Simona a Judy**) i † v den narození Páně r. 1599. a pochován, jak sobě hyl vymínil v poslední vůli, v Napajedlích v kostele, kdež i matka jeho paní Mandalena z Kunovic — a ne jeho manželka — svůj pohřeb měla, ač oba náhrobní kameny při opravování kostela zkaženy.

Proč statek Napajedelský poručil panu Vilímu z Roupova, nikoli Karlovi z Vartenberka, jest nepovědomo. Když r. 1600. na soudě sv. Janském v Olomouci čteno jest poručení pana Jana z Vartenberka a do desk zapsáno býti mělo, přítomný p. Karel z Vartenberka chtěl to poručení čísti, což mu soud nechtěl dovoliti, pokud nebude do desk zapsáno. Konečně mu toho povoliti chtěli, kdyžby braň (kterouž jak rada císařská... při boku v soudnici nosil) odpásal. — Dosti dlouho se potom ještě radili, až posléze, což mimo pořádek bylo, to poručení jemu přečísti dali. (Záp. Žer. I. 262).

První cech řemeslnický.

Již k roku 1540. zpomíná se v listě pana Pavla z Žerotina řemeslníků: krejčího, tesaře a koláře, avšak cech řemeslnický teprve na konec 16. století***) založen

*) Listy Žerot. II. 248.

**) Opisy jak majestátu tak poslední vůle, oba české, zachovány ve sbírce. Skop.

***) Ke konci šestnáctého století ukazuje starší list cechu ševcovského, což soudíme jednak podle písma, jednak podle časových známek. Druhý list zřízen jest teprve r. 1649. a to podle opraveného listu ševců Hradištských, kteráž oprava se stala zřetelním k náboženským příčinám 1619. Ačkoli tedy tento starší list jest bez data (schází jeho kus) a písmo tak vybledlého, že jen s pomocí novějšího se čísti dal (a tím i opravil novější, který má písmo druhým inkoustem přepsané), pokládáme zde, kolik se seřaditi dalo, opis toho starého listu.

byl v Napajedlich, cech ševcovský. Nadační list, poněvadž velmi důležit jest v příčinách mravopisných, položíme zde celý. Starší list takto zní, nakolik se přečísti a z novějšího doplniti dalo :

„My cechmistrí a mistrí řemesla ševcovského v městě Hradišti známo činíme že jsou před nás do plného cechu našeho předstoupili (mistrí) řemesla ševcovského z městečka Napajedel s přimluvným psaním urozeného pana hejmana Slavonského (?) z Čechtie (?), úředníka . . . v Napajedliech, s uctivostí nás žádající, abychom je za spolecechovníky a bratry naše . . . přijali a jim artykule cechu našeho, z nichž by se naučovati a k nám jakožto k vyššímu cechu v potřebách svých zautíkati mohli, vejpis pod pečeti naší cechovní vydali. Pročež jich žádosti oslyšení nemohouce nadání našeho (daného) od purkmistra a pánů města Hradiště vejpis hodnověrný jsme vydali :“

„My purkmistr, nová i stará rada města Hradiště i s přísežnou obcí známo činíme že jsou předstoupili před nás cechmistrí a mistrí řemesla ševcovského města Hradiště nás žádající, abychom jim (staré nadání) zlepšili a rozšířili Kdež my znajíce žádost jejich slušnou ano potřebnou býti ty artykule vepsati dali. Nejprvé, jestližebý kdo do cechu přijat býti chtěl, každý ten a takový povinen bude, nejprvé listem od rodu a od řemesla, že se tomu od umělého mistra pořádně vyučil, prokázati a potom do cechu pět funtů vosku a dvanácte grošův bílých složití, řemeslo své, jak na to náleží, ukázati i k řemeslu rok u jednoho mistra dělati; a jestliže to, jak na to sluší, ukáže a provede, jestoby ne k posměchu ale poctivosti tomu městu i cechu bylo, tehdy témuž cechu svačinu na spravedlivé jejich uznání podle možnosti a náležitosti, půl vědra vína k tomu přídouc, učiniti a tak v ten cech za spolubratra a cechovníka do společnosti jich přijat býti má, a takový každý, jakožto nejmladší v kostele podle jejich nařízení, když toho čas jest, svíce cechovní rozžítati, schovávatí a tak dlouho, dokud by někdo jiný po něm do cechu přijat nebyl, v tom povolání státi a trvati povinen bude; bylo-li by pak kdy osobou jeho co obmeškáno, za pokutu funt vosku do cechu pro svou nedbanlivost propadne. Item mistrovským synům zde-

ším ani těm, jižto by sobě mistrovské dcery a vdovy za manželky pojímali, řemesla ukazovati *) potřeby nebude, však do cechu co náleží, též svačinu a co k svačině přísluší, jak svrchu dotčeno podniknouti povinni budou. Item, svádil-li by se kdokoliv s kým při svačině, na toho každého, kdoby původce rúznice a svády byl, pokuty jednu kopu grošů českých propadajíc se ukládá. Item: kdoby se zde při tom cechu řemeslu učiti chtěl, ten každý má se listem od rodu ukázati a dva funty vosku do cechu složiti a v cechu zadosti učiní, že v tom učení setrvá, pod propadením půl kamene vosku zaručiti. Item: kdoby listu od vyučení řemesla při tom cechu, aby mu vydán byl, žádal, ten chce-li toho užiti, tomu cechu předně jednu kopu grošů českých složiti a při tom podle možnosti své mistrům svačinu učiniti povinen bude. Item: kdyby mistr neb mistrová, muž nebo žena, jenž v bratrství jsou, prostředkem smrti z tohoto světa sešli, tehdy mají všichni před dům mrtvého těla prvé, nežli máry zdviženy budou, přijíti a to mrtvé tělo do kostela svatého Bartoloměje vyprovoditi, ošerovati a při pohřbu pod propadením do cechu jednoho funtu vosku složiti; kdožbykoliv toho vykonati obmeškal, ačby pro bezelstné příčiny aneb pro poctivé potřeby muž nebo žena oba při tom býti nemohli, buďto že by muž přes pole byl a žena od čeledi a dětí odjiti nemohla, ti a takoví pokuty nésti nemají; ale když oba doma jsou, vždy jeden z nich pod pokutou svrchu psanou má tomu pohřbu přítomen býti. Item: když dítě, které by již tělo Boží přijímalo, z téhož cechu umře, touž křesťanskou služebností tomu mrtvému tělu ten cech spolu s těmi, kteří s ním bratrství drží, pod pokutou svrchu psanou jsou povinni.

Item: mistrovi aneb mistrové muži neb ženě z téhož cechu mají z bratrství dáti ku pohřbu jeden funt vosku a polovici ofěry; též ku pohřbu dítěti, které by, jak již dotčeno, tělo Boží přijímalo, půl funta vosku dáno býti má. Item jestli by se dva mistři přitrefili k jedné koupí, kterouž by se rozdělití nemohli, mají o to losovati, a komu z nich los padne, ten to koupiti má. Item kdobykoliv od cechmistrů povolán jsa, o kteroukoli věc neb potřebu, ješto by se cechu dotýkala, nepřišel a poslušenství nezachoval, pokutou jedným funtem vosku strestán bude. Item žádný

*) Mistrovský kus dělati.

mistr druhého mistra tovaryše aby nesázel, leč prve se otáže toho, od koho odpuštění vzal, kterak jest se u něho zachoval, pod pokutou pěti funtu vosku. Item kdoby druhému jeho tovaryše uloudil, propadne pokuty jeden funt vosku.

Též kdo z cechu ujde bez odpuštění, když mistři pospolu jsou, dá funt vosku pokuty. Item mistrová žádná veliké koupě kupovati nemá, kromě jarmakův. Item, aby žádný ve středu v trhový den bez rozkázání a ohledání cechmistrův nevykládal ani prodával pod pokutou jednoho funtu vosku. Item, aby žádný díla ševcovského červeveného i barveného sám ani nenosil ani zde prodával krom jarmakův; než ševci zdejší, co svou rukou udělají, to prodávati moci budou, však žádného díla tajně ani zjevně překupovati nemají. Item, kdožbykolivěk okolo města blíž míle proti svobodám města tohoto řemeslo ševcovské dělala provozoval, žádný takový sem do města v jarmaky ani kdy jindy takováto díla k prodeji nositi aniž voziti nemá pod propadením a pobráním toho díla na pány.

Item byl-liby kdo na gruntech panských k městu Hradišti náležitých, ježto by ševcům zdejším v řemeslu jejich překážku činil, postížen, ten do trestání panského vzat býti a pokuty do cechu jednu kopu grošů českých složiti má. Item bylo-liby u kterého z cechmistrů dílo nehodné nalezeno, to na pány vzato býti má.
.....“

Jenž jest psán a dán v městě Hradišti (asi okolo 1550)

„Tomu na svědomí . . . my svrehupsani cechmistrři . . . královského města Hradiště . . . pečeť cechovní jsme přitisknouti dali, jehož datum v městě Hradišti (asi okolo 1590).“

(Pečeť cechu ševcovského v Hradišti měla erb: rytíře s obnaženým mečem a na štítě 3 nohy v kolenech ohnuté, nad koleny uříznuté. Legenda jest: „P. CECHV. SSEWCOWSKICH. MISTRV. HRADISSTIE.“)

Vilém z Roupova na Mladoňovicích a na hradě Znojenském (tento hrad držel jakožto zboží královské obyčejem zástavním) nepanoval na zděděném zboží Napajedelském dlouho, jen asi do dvou let. Dříve než zboží to pustil, bratrům Napajedelským listem daným v Brně („den sv. Matěje apoštola“) potvrdil dřívější na-

dání dáváje jim všelikou svobodu náboženskou. Nad to dal jim list na 1 zahradu, na louku darovanou od Jana Ořechevského a na domek i vinohrad od Heřmana Stanovského postoupený.

Také společná pastviska na panském, brání žaludu jakož i stavebného i palného dřeva z panských lesů jim povolepo. Tolikéž svobodné užívání panského mlýna a na farském hřbitově, pokud by neměli svého, mrtvé pochovávatí jim dopuštěno (Volný).

O panu Vilímovi z Roupova položíme zde, což všeobecnou zajímavost má, ač se stalo, když již Napajedel nedržel, jaké jednání měl s p. Karlem z Žerotína, hejtmanem zemským, o cikány.

Hejtman totiž páně Vilímův na hradě Znojenském, když cikáni nenadále v nemalém počtu do Moravy vtrhli a některé jeho soldáty *) obloupili, na ně s vojáky vpál učinil a je na díle rozrazil, na díle zajal a do vězení dal na hrad Znojenský. I tázal se p. Vilím hejtmana zemského, co s nimi činiti? Hejtman zemský odpověděl, jelikož na cikány již patenty vydány byly a také cikánům z vězení pana Jetřicha z Kunovic na Ostrově propuštěným se hrozilo, navrátili se zase do země, že trestání budou na hrdle, aby p. Vilím cikány zvěšeti poručil, ženy pak a děti jejich, aby na revers — propustil.

Pan Vilím neučinil tak, nýbrž podal tu věc na soud panský, který se usnesl, aby ti cikáni ve vězení zůstávali a potom, kdyžby soud uznal, „zmučeni a ztraceni byli“ (Zap. Žer.)

Z dalších osudů páně Vilímových zpomeneme, že se účastnil odboje proti Ferd. II., začož na hrdle měl býti potrestán; že se však útekem zachránil, jméno jeho na šibenici přibito a statky jemu zabrány.

Václav Mol z Modřelie (1602—1611) a jeho paní manželka Aurelie Řubikalovna z Karlsdorfu dle Volného přejali panství Napajedelské již r. 1600, čemuž ale odporuje zpráva určitá, že predešlý pán vrchnostenská práva na tom statku vykonává ještě r. 1601.

Časté tyto proměny v pánech působily měšťanům Napajedelským starosti, aby snad ve svých svobodách zkráceni nebyli, pročež „od opatrných purkinistra a

*) Vlaské slovo.

konšelův i vši obce městečka Napajedel“ vysláni jsou poslové „před Naši osobu císařskou“ na hrad Pražský, aby potvrzení všech nadačních listů vymohli, čehož i dosáhli, nebo císař a král Rudolf majestátem daným „na hradě Pražském v pondělí po neděli Jubilate l. 1603“ jim 12 listů předešlých potvrditi ráčil, „aby obyvatelé Napajedelští při tomto schválení Našem... zachováni byli... pod uvarováním a nemilostí Naší královskou...“

Podepsáni: Rudolf. Zděnek Adam Popel z Lobkovic, kanclíř král. Českého, Jindřich de Pismecz jeho místodržící. (Dle vidim.)

Téhož roku 1603. listem daným na Napajedlích v neděli den sv. Ondřeje p. Václav Mol obcem Kudlovské a Sušické dovolil, z lesů „příhradských“ roubatí dřevo pro potřebu vlastní, v lesích panských dobytek pásti, posléze pustil jim odmrť, začez potom dřevného, kdož koně chovali, platili po 20 groších bílých; kteří koni neměli, po 12 gr.; pastevního ovsa sypali 2 mty. 7 měric, odmrť každý po 6 gr. Posléze osvobodil je od nalévání panského vína, za kteréž „nepité víno“ obě ty obce dohromady ročně platily 30 zl. (Dle poněmč. listu.)

Následujícího roku také dvorákovi na svob. dvoře v Kudlovicích Matěji Véninskému (?) udělil list na dřevo brání z panských lesů. (Z poněmč. úryvku).

Bočkajovy nájezdy do Moravy.

Počátkem 17. století obzvláště r. 1605. nájezdy maďarské známé pod jménem Bočkajovy postrachem naplňovaly obyvatelstvo Moravské.

I poněvadž hlukem válečným, ne-li nájezdy samými, i Napajedla postížena byla, položme o nich tuto několikero „novin psaných“ *) z listů Žerotínových.

Dne 7. května píše pánu Vilému z Roupova, bývalému pánovi Napajedelskému: „V outerý v noci, totiž tu noc na středu, udeřili Uhři na Brod Uherský a nemohše ho dobýti druhou noc udeřili na Strážnici a tam

*) Tehda vydávaly se ovšem nepravidelně i noviny české tištěné.

některou osobu zmrdovali, v pátek ráno město vypálili a do 40 osob zbili . . . Pan (zemský) hejtman zemi vydvihl a sám do Hradiště jede, kdež se všickni sjíždějí“ . . . Tam se totiž každý pan se svým lidem sjížděl, jakož i sám pan Karel se Žerotina tam svůj lid vésti chtěl.

Dne 11. května. „Včerejšího dne, dřívěji nežli jsem odjel (od Hradiště), přišly noviny, že jest Hluk vypálen a lidé, kteříž odtud do nějakého lísku byli utekli, od hejdukův obleženi a mordováni, což když se pánu z Hodic (veliteli vojska u Uh. Hradiště shromážděného) doneslo, vypravil tam asi 30 koní, aby jim na retuuk přispěli.“

Dne 30. května. „Kterýžto nepřítel (již asi od 4 neděl) v tomto markhrabství veliké škody pálením, mordováním, zajímáním lidí, dobytků a jiných věcí vzdělal, takže mnozí, dokud živi zase zotaviti a k prvnějšímu způsobu přijiti moci nebudou. A začátek na městu Strážnici učinil . . . potom pak na mnohých jiných místech páli a množství vesnic a městeček vypálil a na mizinu přivedl . . . Pán Bůh račiž mu to sám zastaviti a nařikání chudých a ubohých uslyšeti.“

Dne 7. června: „Nám strachu a zármutku od onehdejška nemálo přibylo. Nebo nepřítel jakž v stranu Bronnova, tak v stranu Hradiště, tak v stranu Rohatce u Hodonína veliké vpády spálením, bitím a plundrováním nenabyté škody učinil, takže pokudž se nemýlím městeček a vesnic do 50, dobytka pak na tisíce zahynulo, čehož by se Pánu Bohu slitovati mohlo . . . Těchto dnův Redej Ferenc, nejvyšší Bočkaiho, psaní p. hejtmánovi učinil, aby mu zemi poddal! Onehdejšího dne je něco nepřátel na Hodonském panství poraženo.“

V ty dni již přijížděla pomoc válečná z Čech i ze Slezska — poslední jeli městečkem Napajedly.

Dne 14. června. „Před týhodnem pana Kryštofa Teufle rejtaři pobili asi půl druhého sta nepřátel v pátek minulý u Brodu Uherského . . . Strojil se ten nepřítel Brod oblehnouti i střelbu s sebou vezl, z níž mu naši dva kusy odňali . . .“ Ta bitka byla dosti krvavá.

7. července píše, že se nepřítel zase k Uh. Brodu strojil, ale že naši do Uher vpadli, Skalici a do 18 vesnic zapálili. Zatím nepřítel položil se u Hustopeče.

15. července, že nepřítel na Hodonínském a Břevlavském panství několik vesnic vypálil.

* * *

Léta 1607. měl nějaký Urban z Napajedel tuhý spor s Eliášem Smětačkem, měšťanem z Hradiště, o dědictví po Matěji Smětačkovi pozůstalé.

Nebožtik Matěj učiniv poslední vůli v Přerově o svém statku, který měl v Tovačově, poručil jej svým nejbližším příbuzným. I hlásil se oň jeho strýc Eliáš, hlásil se také Urban z Napajedel na místě manželky své, vlastní to matky nebožtíka Matějovy. Avšak Eliáš odpíral své sestře, manželce Urbanově, aby ona děditi měla, ješto dopustila se zlých skutků (dítě zamordovala a proto z města Tovačova vymrskána byla; nad to prý si ještě jiné dva bankarty uhonila).

Tomu hrubě neodpíral Urban sice, ale dovodil, že jeho manželka snad tak špatná nebyla, když syna svého Matěje (patrně též nemanželského) „liternímu umění učiti dala, až se i lidem poctivým liternímu umění milujícím hodil, obzvláště lidem duchovním.“

Repliká Urbanova právu Tovačovskému zaslaná psána jest „v městečku Napajedlách v pondělí před narozením P. Marie l. 1607“ a duplika učiněna „při právě města Tovačova ten úterý před sv. Františkem“ téhož roku.

Sporná ta věc vznešena jest konečně na vrchní právo Olomucké, kteréž teprve dne 22. května l. 1609. rozhodlo, že obě strany rovným dílem děditi mají, poněvadž „nešlechtné chování v svobodě páchané z práva saského ženě na poctivosti, ale ne na spravedlnosti k ujmě jest.“ (Tovač. kniha nálezů 213—24).

O panu Václavovi Molovi tolik budíž poznamenáno, že r. 1610. od p. Adama Kravařského že Šlevic*) k panství Napajedelském přikoupil i celé panství Kvasické. Avšak brzy potom podržev sobě Kvasice**) a hory hřiběcí,

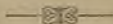
*) Nikoli Schleinitz!

**) Však nedržel ani Kvasic dlouho, nebo již r. 1612. koupil Hranice a účastniv se odboje na hrdle i statku potrestán býti měl. Z milosti císařské toliko na statku, který dostal kardínal Ditrichštejn, potrestán jest. Ačkoli sám se psal Václav Mol z Modřelie, překroutilo se jeho jméno na „Mehl von Mühlraditz.“ (Not. 1867. 21.)

A my Jan Jetřich z Kunovic na Ostrově a Kunovicích, JM. krále Uh. a Českého rada, Lev Burjan Berka z Dubé a Lippého na Rychmburce a Budišově, JMK. Uh. a Česk. rada, Albrecht Sedlnický z Choltic a na Žadovicích, Jan Balcar Četřich z Kynšperka a na Kunevaldě, Bernhart Podštatský z Prus. a na Podstátě, Adam Kravařský ze Šlevic a na N. Zámku, rukojmě a spoluslíbce slibujeme kupiteli to zboží . . . ve dsky . . . vložit. Paklíbychom toho neučinili, slibujeme vlehnouti . . . v dům ctného hospodáře od kupitele nám ukázaného. Na hradě Kvasicích l. P. 1611.⁴

Legendy na pečetěch zachovaných: Waczlaw Mol z Modrzeliz, Jan Getrzich, Albrecht Sedlniczky z Choltiez, Adam Krawarsky z Sslewicz.

Hons Jakub z Rotalu (1611—1617) pocházejí ze Štýrska r. 1610. na sněmě v Brně přijat jest za obyvatele tohoto markrabství, avšak poručeno mu, aby při příštím soudě svůj stav pauský starožitný prokázal. I vymlouval se ve psaní, prokazy že mu shořely, načež stavové pochybovali, aby panského rodu byl. Odpovědělo se mu ústně — „abychom ho psaním nestvrdili“ — že co prokáže, toho užije. Ačkoli pak JMce svědectví v příčině starobylého a svobodného panského stavu svého předložil, žádalo se předce ještě po něm prokázati, že pošel z kmene starých pp. Rotálů, kteří se psali svobodní páni z Talburku, jinače JMti páni stavové neráčí jej mezi starožitné panské rady počítati. (Žer. Z. II. a listy III). Z toho jednání viděti, jak šlechta nerada cizince mezi sebe přijímala, nebo kdo za obyvatele jest přijat, potom teprvé statků mohl nabývati, jakož i u něho bylo, že po tom přijetí koupil Napajedla.

Svobodné domy a dvory.

Toho času seděl v Napajedlich jiný šlechtic, Mikuláš Malinovský z Malinovic, který r. 1613. žaloval Rotala, že mu nechťel vydati svědectví proti Ondřeji Hortensiovi, opatu Hradištskému, kterého byl též polnal. Opat se vymlouval před soudem, že neví, kdo Malinovský jest a může-li před soudem panským žalovati; také

Rotal se vymluvil na formálnou chybu prý, an se Malinovský píše „a na svobodném domě v Napajedlich,“ kdež on o takovém domě na svém statku nic neví. I uloženo Malinovskému, svůj stav prokázati, což tento přijda „s nemalým počtem svých přátel krevních“ o příštím soudě prokázal, že stavu rytířského jest a Slezák z kraje Bitomského. O tom také do register zemských pamět zapsána jest i povoleno mu, svou rozepři před panským soudem vésti.

Kromě Malinovského seděli v Napajedlich ještě jini šlechtici předně vладыka Jan Ebenstolar z Ebenstola, o němž nevíme, jaký majetek tu držel, a Martin Wair z Baňské Bystrice, kterýž tu měl svobodný dvorec. V Kudlovicích seděl na svob. dvoře vладыka Věninický a v Sušicích vладыka Pavel Krek z Lešťan.

Takové drobné šlechty bylo tehda po vlastech našich velmi mnoho i jest pro nás velmi zajímavo pozorovati, kterak se vytratila, což se udávalo skupováním jejich majetků od vrchnosti.

Podobněž činil i pan Hons Jakub z Rotalu. Nejprve t. j. léta 1613. dne 24. ledna koupil od vладыky Pavla Kreka z Lešťan a jeho manželky paní Markety Borynské z Roztropic dvůr jejich ve vsi Sušicích svobodný, s mlýnem a podsedkeni „s těmito přiměnký: valachem jedním, klisnou jednou s úzdami a chomouty na ně. Krávy dojné dvě jalovice dvě, volka jednoho, svině staré dvě a ročňat čtvero, vůz okovaný s hnojnicemi a žebřinami, pluh jeden s radlicí a krojídlem, brány dvě s železnými hřebíky, slepic s kohoutem šest, stůl jeden, stolice dvě, polici v světnici pro náčiní kuchyňské a lišty na stěnách přibité dvě. Kromě almaru černou s příhradami sobě vyměňuje pšenice 15 měříc, rží 15 m., ovsa 30 m., hrachu 1 m., semence 1 měř., slámy a sena polovici, kád k vinohradu jednu.“ To vše koupeno za 2700 zl. R. Týž prodávatel vymínil si do příštího sv. Jiří byt ve mlýně a dvě komory, maštalku a dva chlívky pro sklízení dobytka i jiných svých věcí. Tato smlouva kupní *) stala se u přítomnosti také vладыky

*) Pro pochopení důležité proměny, že tehda vrchnosti skupovaly svobodné dvory, uvedeme jich několik, jež úředník Napajedelský r. 1671. jmenuje: V Holešově Krenišský, v Prusinovicích

„Jana Ebenstolaraz Ebenstola v Napajedlich.“
(Dle opisu).

Dvě leta později jednáno o ten svobodný dům pana Malinovského. jak původní list (na důchodě) svědčí:

„Na Napajedlich l. 1615. v úterý velikonoční. U přítomnosti uroz. vládyk Jana Bohuše Valvarského z Valvarku a Martina Vaira z Baňské Bystřice stala se smlouva mezi ur. p. Janem Jakubem sv. p. z Rotalu z strany jedné, a urozeným vládykou Mikulášem Malinovským z Malinovic z strany druhé . . o prodeji domu, kterýž slove podsedeck, kteréhož p. Mikuláš v užívání byl, že takový podsedeck s tím vším právem, jak jest sám koupil od p. Vavřínce, i s těmi rolemi, které od p. Karla Brochyně přikoupil a k tomu podsedku přivedl, JMti p. z Rotalu prodal za půl šesta sta zl. Moravských. Co se pak dluhů mých (urozenému p. Ferencovi Charvatovi Geremi 115 a p. Soběšovskému 50 zl.) dotýče, takový dluhy JMt. za mne spokojiti uvoliti se ráčil . . . K tomu gruntu se od p. Mikuláše přidává 1 kůň, pluh s železy, bránu jednu, stůl a stolice a to což hřebíkem přibito; odciziti se nesmí nic kromě včelína. Základu (jestližeby která strana se zpacila) 300 zl. aby sobě dání povinni byli.“ (4 sekřýty).

Kterak svobodný dvůr Martina Weyrův pro běhy válečné připadl ke statku Napajedelskému, níže bude zpomenuato.

O smrti Hons Jakuba z Rotalu nemáme na ten čas jistých zpráv**), ale dosti možná, že ještě před bitvou Bělohorskou život dekonal.

Po sobě zůstavil dva syny Jana a Ondřeje, za něž do let Ondřejových panství spravovala jejich máti *Marie hraběnka Thawrovna* (— 1624).

Jitření předcházející bitvu Bělohorskou rostlo, zimní král Fridrich Falcký v únoru r. 1620. přijel na Moravu, dne 5. dával si holdovati od stavů Moravských

těž Křenšický, v Kurovicích Vanáčský a Přetěšinský, ve Veselí Lišovský, v Holešově Halanovský a Rožnovský, v Kvítkovicích Ronovský, v Kudlovicích Zástřizelský. A předce kdysi tato selská šlechta na vesnicích vévodila!

*) Analakta Kvas. píše, že r. 1617. Jan Jiří Rotal poručenství činil. — K r. 1624. komise zasedající nad odbojnými pány zpočínala jeho a dluh jeho 3000 zl. povinnový Janovi z Losína konfiskovala. (Not. 1869. 18).

v Brně, kdež Karel z Žerotína ani po dobrém ani po zlém svému králi Ferdinandovi zpronevěřiti se nechtěl.

Téhož dne divoká chasa polských kozáků spěchajíc Ferdinandovi na pomoc úprkem hnala k Napajedlům. Dne 4. února 3000 kozáků objevilo se ve Strumeni a Skočově na Těšinsku, odkudž přes hory doly vpadli na statky Žerotínské do Meziříčí. Byla tam svatba, mnoho hostů pobili, město vyplnili, aby týmže způsobem řádili na statech p. Bitovského v Bystřici p. H. V Holešově nic takového před se nebrali, poněvadž farář, bl. Jan Sarkander, jim vyšel v ústrety s vel. svátostí.

Za to v Napajedlích kazateli bratrskému Pavlovi Kapitovi všecko pobravše ve zborn (faře ?) jej naposledy, když se bránil, těžko zranili, takže dne 6. února již skonál. (Kvas.)

Tak skonál poslední kazatel bratrský v Napajedlích a brzo po jeho smrti vzalo za své i bratrství, nebo, kdo nepřijal víry katolické, vypovězen jest ze země.

Kozáci účastnili se potom bitvy Bělohorské (1620), která jak známo skončila vítězstvím císařovým. Odbojní Moravané poddávali se Císaři, načež v města moravská královská přitáhlo vojsko císařské.

Kterak potom Španělové, kteří v celém Pomoraví vypálili města bratrská, řádili v Napajedlích, bližších zpráv na ten čas nemáme, jen poněkud nám ty hrůzy na mysl staví list od městské rady Napajedelské daný Jakubovi rytíři Weyrovi z Baňské Bystřice, když tento po smrti svého bratra Martina žádal o ochranu statku který po bratru na něho spadl. I odpověděla jemu městská rada v tato slova :

„Urozenému panu Jakubovi Weyrovi z Baňské Bystřice, pánu nám laskavě přivětivému.“

„Službu Naši povolnú VMti vzkazujem a od věčného Pána Boha a v něm jiného všeho dobrého pánu srdečně rádi a upřímně přejem : v příčině zármutku na Vás pro smrt pána bratra Vašeho, kdež pozůstáváte, kterýž se jest stal*) z jistého uložení Božihho při nebožtíku dobré paměti, Pán Bůh račiž Vás v tom těšiti ; i my sme nad tím zkormoucení.

Podle pak té žádosti, kterůž na nás vzkládáte v při-

*) V opise stojí : „Kterýž se (!) jest sřat.“

čině statku buďto povrchního aneb pozemského po neb. panu bratru Vašem pozůstalého, abychom to náležitě opatřili, proti žádosti Vaši bychom nerádi byli, . . . ale poněvadž neb. pan bratr Váš stateček svůj povrchní před příjezdem toho lidu vojanského JMČe. dovézti do Vizovic dal, dobytek pak jeho tiž vojáci zajali všeliký a dům spálili, toliko stoh obilí pozůstává, v kterémž 16 kop rži a něco více býti mělo, však že svobodníci vpády činí a námi a statečích našich, aby škod nečinili, kterým snad toho co pozůstalo, se obáváme, a tak ani za své ani za to po neb. pozůstávající slibiti nesmíme, neb sami sebou dosti psoty jako lidé zbědovaní, zrabovaní a dokonce vypálení činiti máme, vidí se nám za nejlepší, abyste od sebe sami na ten prostředek *) vynalezli, kterakby dotčené obilí a roli i zahrady zaoopatřeny byly. Podle čehož a tejto spravy od nás Vám dané žádáme, že nás v své omluvě míti budete . . . S tím milost Boží rač býti s námi. Dat. v městečku Napajedlicku ve středu před památku sv. Trojice leta 1624. Purkmistr a rada městečka Napajedel.

Jan svobodný pán z Rotalu (1624—1674). vyplativ mladšího bratra Ondřeje 1200 zl., které mu z panství Napajedelského náležely, uvázal se sám v držení statku toho. R. 1626. dostav od kardinála Ditrichštejna vysvědčení, že se neúčastnil odboje, pojal za manželku

*) Jakub Weyr vida nezbytí dal od sebe list dne 6. srpna 1621. v Přerově, kterým vyznává, jakož po st. rytíři Martinovi Weyrovi z Baňské Bystrice, úředníku Napajedelskému, který toho roku zemřel, zdědil pravým nápadem svobodný dvůr v Napajedlicku a jakož za příčinou odjezdu svého do potřeby vojenské toho statku sám ujeti nemůže, že dožádal slovného pana Jana Frondia, měšťana Přerovského a na svob. dvoře při městě Kojetíně, aby na místě jeho „oznámeného dvoru s rolemi, lukami, zahradami, štěpnicemi a vinohrady na horách Napajedelských tak i Boršických“ na místě jeho se ujal, k čemuž mu on Jakub Weyr sám od sebe i od erbův, „kteří v království Uherském zůstávají,“ tímto listem plnou moc dává, aby jeho až do jeho Jakubova „dů Pánů Bůh šťastného návratu“ užíval jako vlastního. Jestližebych já na té vojně zahynul, čehož mne Páne Bože uchovati račiž, tehdy . . . ten dvůr můj za dědičný jemu panu Janu Frondiovi . . . dobrovolně dávám.“ Však jestližeby paní švagrová na tom dvoře jaké věno od neb. bratra zavázané měla, aby jí vydáno bylo. Stalo se za přítomnosti Mikuláše Otislava z Kopenic a na svob. dvoře v Lejskách a purkmistra i rady města Přerova.

paní Alinu rozenou a ovdovělou Bruntalskou z Vrbna, která po svém manželu Jiříkovi, an pro odboj na statcích pozbytím Lipníka potrestán byl, Kvasice podržela. Tímto naskytla se později příležitost, aby Napajedelský pán i toho statku nabyl. *)

Přední jeho vlastností bylo dobře hospodařiti, při čemž ovšem nebylo bez utiskování poddaných. Vedle toho zřetel jeho obrácen byl ke zakládání nových vesnic, jichž za svého života založil na panstvích svých mnohých se 30.

Na Napajedelsku, ač právě nemáme určitých zpráv, kdy se stalo, založil tuším nejprve dědinu *Novou Ves*, která stála mezi dvorem Alinkovským a vesnicí Alinkovici v místech, kterým ději „na vrchovici“, jakož dotud na určito o tom pověst koluje mezi lidem. Ačkoli tedy nevíme na rok, kdy ta ves založena byla, nicméně dobu určití můžeme, že se stalo mezi rokem 1611 **) a 1634; také podobnější k pravdě bude, že ne otec jeho, nýbrž on zakladatel nových vsí, ji vystavěl; pročez můžeme říci, že mezi rokem 1626—1634. počátek svůj vzala. Druhá vesnice taková byly *Alinkovice*. V panských lesech učinily se mýtiny a naděláno podsedkův o 7 a malých podsedkův o 3½ měřících pole. I pojmenována jest patrně na počest paní Aliny Bruntalské z Vrbna Alinkovice.

Hrůza válečná a její strasti zatím trvaly dále.

Mansfeldovo vojsko roku 1626, vtrhši na Moravu od Slezska, usilovalo o dobytí města Unčova, což když nadarmo bylo, obrátilo se k Lipníku. Hranicím, Přerovu a Holešovu, na Malenovice a dále k Brodu Uherskému.

Za tímto nepřítelem hnal se s císařským vojskem Frýdlanské kníže Valdštýn. Zda-li tu nepřítel i Napajedel zastihli, nevíme, ale na zimu přijelo Valdštýnovo vojsko od Holiče k Uh. Hradiště, aby buď tu buď ve Slezsku zimovalo. „Však jaký to lid byl! Pán Bůh jich buď žel! Na cestě to mřelo a kapalo, nebo byla zima krutá — jak do teplé světnice přišel, mřel“, vypravuje Hradišťan Přenský.

— 213 —

*) Pán Alina měla syny po prvním manželu, z nichž jeden vstoupil do řádu jezovitského a rektorem učiněn koleje Niské. Tomu r. 1644. p. Rotal vyplatil věno z Kvasic (Kvas).

**) Tehda ještě nebyla.

Pokusy Jana z Rotale o tuhou porobu.

Za válečných těchto běhů i Napajedla před rokem 1628. postižena jsou částečným vypálením, také nová osada Alinkovice i Spytinov utrpěly, prvnější „dokonalým zpusťovením“, jak z následujících listů vychází.

Tim smutnější obraz vyjevuje se nám, když v takové časy Napajedelský pán poddaných utiskovati usiluje, o čemž původní listiny svědčí:

„Nejdůstojnější a vysoce osvícené kníže
a Páne, Pane náš Nejmilostivější!

Před Vaší Vysoce Knížecí Milostí poníženež chudí lidé toho netajíme, kterak JM. pán náš přijedouce ze sněmu z města Znojma, pominulého měsíce Juli 14. dne léta tohoto, k tomu nás mocně nutiti ráčil, abychom se jemu uvolili každý týden dva dni robotovati. I nechťce my k tomu přistoupiti a jemu připověděti, čelice to proti obdarování našemu, které máme od slavných a svatých pamětí králů českých a markhrabiát moravských, ano i také kulfirmaci takovéhoho privilegii, kteráž od slavné a svaté paměti od JMce Rudolfa stvrzené sobě dané máme, z kteréhožto privilegii hodnověrný přepis k vyrozumění VVKM. v ponížnosti odsíláme: Nás chudé lidi do jedné světnice dal zavřiti, holomka u jedných dveří postavil a purkrabě u druhých dveří stál a v té světnici dal tak hrubě topiti, až jsme se museli uvolit každý týden dva dni robotovati do tří let, však JMt pán ráčil nám připovídat, že po třech letech nás v takové roboty více neráčí potahovati, jakž nám revers na sebe ráčil dáti, avšak v tom reversu toho neráčil doložiti, podle připovědi do tří let, nýbrž se tomu srozumívá, že by nás ráčil na věčnost k takovým robotám přivesti. Na to výše, milostivé kníže, JM. pán ráčil sám sobě na nás chudé lidi revers na to uvolený napsati a purkmistr náš musel jemu pečet městečka našeho dáti a takový revers sám sobě spečetiti ráčil, a my chudí lidé nevíme, co v tom reversi dáti psal, poněvadž my ubozí lidé podle obdarování našeho JMti pánu našemu určité roboty odbýváme a za některé roboty peněžitý plat dáváme a JMti pánu nic za sebou nezadržujeme. Z té příčiny my ubozí lidé k VVKMti v ponížnosti se utíkáme nemaje útočiště žádného jiného po

pánu Bohu nežli VVKMt, jakožto gubernatora a hejtmana markhrabství Moravského, pro boha a odplatu Boží VVKMt poníženě prosíme, že JMti pánu našemu VVKMt o tom milostivě poroučeti ráčí, aby nás ubohý lid v nenáležitě roboty nepotahoval, nýbrž nás při tom všem obdarování našem, jak předkové JMti pána zanechávali, tolikož zanechávati ráčil, nebo milostivé kníže, i z těch požárů, kde není nic postaveného, musíme za týž roboty plat dávat i přece na roboty choditi. Což tak na naši poníženou žádost ubohých lidí VVKMt učiniti ráčí, Pán Bůh hojně odplata býti ráčí. Datum dne 15. Septembris 1628. VVKMt i v poníženosti ubozí lidé parkmistr a konšelé i všechna obec měst. Napajedel.“

Brzo na to dostalo se urozenému pánu p. Janovi svob. pánu z Rotalu na Napajedlicích a hradě Kvasicích, dědičnému stříbrkomorníkovi v knížectví Štýrském listu od kardinála Františka z Ditrichštejna v tato slova:

„Pozdravení Naše přátelské i jiné všechno dobré Vám vzkazujeme urozený páne, pane příteli a švagře náš zvláště milý! Co sobě purkmistr a konšelé i všechna obec městečka Napajedel do Vaší Mtí stěžují z příležitěho hodnověrného výpisu supplikací jejich tomu vyrozuměti moci jesti, i pokudž tomu tak jest, Vás abyste takovej neslušnej neslýchaněj věci na straně zanechati, ty ubohé lidi při jejich privilegiích zůstaviti, jim zapsání jejich navrátiti, jako také, že jsou křivdu svou na Nás vznesli, bez všelikého trestání při pokoji nechati ráčili, napomínáme. Nestalo-li by se toho a oni se v tej přičině k Nám utekouce puštění práva vyhledávali, nemohli bychom jim toho odepřiti. Pakli v tom co jiného ku překážce jest, račte nám na to gruntovní správu učiniti. Zatím se od Pána Boha dobře jmníi vinšujeme. Datum v domě Našem biskupském v městě Brně 20. dne Septembris 1628.“

K tomu listu odpověděl Napajedelský pán takto:

„Nejdůstojnější a vysoce osvícené kníže a Páne,
Páne můj milostivý!

Služby své povolné VVKMt s vinšováním všech nejlepších věcí od Pána Boha všemohoucího VVKM. vzkazují.

Psaní VVKMt na domě VVKMt biskupském v městě Brně 20. dne Septembris datyované spolu s includyrování

suplikací, kterouž VVKMtí purkmistr a konšelé a všechna obec městečka Napajedel poddaní moji jsou podali, jsem přijal a z toho předně milostivé poručení VVKMtí jakož i žalobu jejich a co dále v sobě obsahuje sem porozuměl, na kterážto poručení VVKMtí gruntovní správu tuto činím. Předně: Jakož sobě tíž poddaní moji před VVKMtí ztěžují, že bych je v neobyčejné roboty potahovati a k tomu nutiti měl; a když oni toho učiniti a po dvou dnech robotovati uvoliti sou se nechtěli, že by jim jeduy dvěře purkrabí a druhý dvěře holomek zastoupiti měli, a ji že sem tak hrubě světnici topiti dal, až sou se tak robotovati podvoliti museli. Milostivé kníže, vpravdě VVKMtí oznámiti mohu, že prvé nežli jsem já ten statek v užívání měl, za živobytí nebožky JM. paní matere mé, ne tak po dvou ale i po třech dnech za tejdén, když toho potřeba ukazovala, jsou robotovali, jakož i mně od čtyr let, jak již statek v užívání mám, vždycky po dvou a na větším díle po třech dnech v týhodni jsou robotovali. Nyní pak nevelmi dávno přijedouce jednoho času do Napajedel jich před sebe obeslati jsem poručil, oznamujíc že toho oumyslu jsem jim roboty jejich polehčiti. Tak aby každého týhodně nie více než po dvouch dnech robotovali a to proto, aby se k nim více lidu táblo a jich přibývalo; jakož oni, že to učiniti chtějí revers od sebe sou dali a se podvolili i zapsali. — Pročež VVKMtí k milostivému uvážení poddávám, poněvadž oni jak za živobytí nebožky JM. paní matere mé, tak také i mně ode 3 let a více jsou tak robotovali, že jich v nie nového, což od několika let jsou nedělávali, nepotahují. Jak také toho v suplikaci své dokládají, že sem jich k tomu nutiti a v světnici tak hrubě, až se uvoliti museli, topiti dáti měl. VVKMtí jistě omylnou správu v tej příčině jsou dali. V pravdě a světle to se jináč ukázati bude moci. Neb Bůh můj svědek, že jsem na to ani mysletí neuměl, než jak jsem na koni do Napajedel jel, v cestě veliký příval a deště mně popadly, a tak hrubě jsem zmokl, že jako ryba suché nitě na mně nezůstalo a k tomu chladno bylo. A protože jsem jak sebe, tak i (uctivě před VVKMtí pišíc) šaty osušiti dáti chtěl, topiti jsem dal. Pročež VVKMtí služebně žádám, že mně tu milost prokázati, týmž poddaným mým skrz dekret milostivé poručiti račte, aby oni tak jakž za nebožky JM. paní matere mé, ano tak od napřed psaných 4 let za panování

mého mně roboty jsou odbývali, i nyní bez odpornosti vykonávali, a že pak mně před VVKMtí tak nepravdivými a nedovednými věcmi obešli, že bych je za to potrestati mohl, milostivě dovoliti ráčte. Když sem k VVKMtí tej sniženoj naděje, že vida mou spravedlivou věc tak učiniti a mně také zaopatřiti milostivě ráčíte a s tím VVKMtí Pánu Bohu v ochranu a sebe pod milostivou knížecí milost poručena činím VVKMtí každého času poslušný služebník Jan, svobodný pán z Rotale. Na Napajedlich a hradě Kvasicích, dědičný stříbrkomorník v knížectví Štýrském.

Datum na hradě Kvasicích, dne 29. Septembris 1628.“

Brzo potom Napajedelští zase poslali stížnost.

„Nejdůstojnější a vysoce osvícené kníže a
Páne, Pane náš Nejmilostivější!

Před VVKMtí pro Boha poníženě prosíme, že nám milostivě VVKMtí odpustiti ráčí, že tak chudí lidé často VVKMtí zaneprazdnění činíme, tu vinu JMtí pánu panu Janovi z Rotalu, našemu milostivému pánu, dáváme, že nás chudých lidí a požárníků v nenáležitě roboty a platy potahovati ráčí, což tak povinni nejsme. Za druhé ani nám nedá našich užtkův, kterých nám Pán Bůh ráčil požehnati za úrok prodávati pod pokutou 30 rýnských mor. a to vše jest proti obdarování našemu, které máme od slavných a svatých pamětí JMtí Císařův Římských. I nemohouce těžkého jha a břemena snášeti, VVKMtí pro Boha a odplatu jeho svatou poníženě chudí lidé prosíme, že nám s JMtí pánem našim milostivým rok před slavný soud složiti ráčí, tak že my chudí lidé k tomu slavnému soudu se svými potřebami se přihotovati chceme a před VVKMtí a slavný soud to, co proti JMtí pánu našemu máme, přednésti a svou nevinu z sebe svěsti. A poněvadž JM. pán náš ráčil nám naše chudé živnosti zastaviti, že jemu VVKMtí milostivě poručiti ráčíte, aby nám do rozeznání té věci v našich všech živnostech pokoj dáti ráčil, tak abychom jak JM. své pole (?) spravovati mohli a JMtí pánu platiti, čím sme tak od starodávna povinni. S tím VVKMtí v mocnou ochranu Pána Boha, milostivé odpovědi očekávajice, poručena činíme se za

VVKMtí na modlitbách trvající purkmistr a starší i všechna obec městečka Napajedel.“

Adressa :

„Nejdůstojnějšímu a vysoce osvícenému knížeti a Pánu, panu Františkovi z Boží milosti Sv. římského kostela tytulo sv. Panny Marie Trans Tyberino kardinálu a knížeti z Ditrichštejua, biskupu olomouckému knížeti, královské kaply české hraběti, JMcE Římského radě též království a zemí JMti dědičných protektoru a hejtmanu markhrabství Moravského, knížeti a pánu panu našemu nejmilostivějšímu JVKMti ponížená žádost od nás purkmistra a starších i vši obce měst. Napajedel.“

Tuto stížnost vyřídil kanceliř kardinálův těmi slovy :

„JVKMt ráčí na tuto suplikaci lidem Napajedelským na první pátek po zasednutí soudu Svatotříkrálovského s pánem jejich Rotalem rok pokládati.

Actum na Nykelšpurku 4. dne Novembris A. 1628.

Václav Hynal z Kornic manupp.“

Ačkoli tedy záležitost Napajedelských před soudem panským se jednala, přece neupustil pan Rotal od svého utiskování, jak následující žádost ukazuje :

„... VVKMti od všemoh. P. B. výborného [zdraví] šťastného a dlouhého panování i jiného mnoho dobrého za mnohá léta my chudí lidé na svých ponížených modlitbách VVKMti | | a vinšovati nepřestáváme.

| | Vysoce Milostivé kníže, Vaši VKMti poníženě a pokorně prosíme, neračte za zlé míti, že VVKMt tonto poníženou supplikací zaměstnáváme, potřeba a nouze veliká nás k tomu nutí a žene. S pláčem a kvilením my chudí lidé k VVKMti se utíkáme. Předně VVKMti poníženě prosíme, jakož jest nám chudým lidem od VVKMti i ode všeho slavného soudu v městě Holomouci ohlášeno bylo, abychom JMt pána svého poslušně a ochotně odbývali, ač s dosti velikou těžkostí, ale však milostivé kníže JM. pán náš vysoce knížecího poručení držeti se neráčí, nýbrž nás ch. l. nad povinnosti naše více potahovati ráčí, tak že nám před VVKMti (uctivě mluvíc) malé prasata k chování dávati ráčí. My pak, když jsme se vymlouvali a milostivého poručení VVKMti se drželi, však JM. pán na to nic nedbajíc do vězení nás dāti ráčil, potom z nás jednoho biti dal tak dlouho, dokud se neuvolil, že bude chovati, a tak z nás každému učiniti chce.

My pak milostivé kníže bojíce se téhož bití, musili jsme jeden každý jedno prase vzíti k chování.

2. Tím způsobem i jablka syrové k sušení nám rozdati ráčil, tak že sme museli ze dvou měřic jednu nasušiti a to ne z povinnosti, nýbrž z mušení učiniti jsme museli.

3. Mnozí pak lidé milostivé kníže nemajíce čím těch prasat chovati pro velikou chudobu nashírali sou sobě někteří po měřici, někteří po půl měřici žaladu v lesích obecních, jenž slovou luží: JM. pán pak ráčí po nás chtíti, a bychom jemu za to sbírání 300 měřic žaladu ssypali. My pak, milostivé kníže, JMtí pána svého s mnohou pokorou poníženě jsme po třikrát prosili, aby nás chudé lidi v ty věci nesnesitelné a nemožné potahovati neráčil, ale však JM. pán náš z svého stoupiti neráčí, nýbrž aby jemu táž suma zsypana byla, což jest nám nemožná věc učiniti, poněvadž tím povinni nejsme a žádné vrchnosti jsme ho neshbírávali my ani předkové naši, než toliko k potřebě své obec sbírávala a žádná vrchnost jin v tom překážky nečinila.

4. Vaši VKMtí za milostivou ochranu poníženě prosíme, že JM. pán náš nám chudým lidem drva prodávati ráčil, ne tak jak bychom mohli zaplatiti a seč bychom býti mohli, než co na koho uložil, to zaplatiti musí, ačkoli milostivé kníže za slavné paměti pána otce JMtí pána sme kupovali drva k palivu též z mušení | ale| ukládáno, co kdo zaplatiti měl, jako nyní, než kdo seč by mohl, | | koupil.

5. Vaši VKMtí za milostivou ochranu pro Boha | | v tom, že JM. pán náš po nás chtíti ráčí, a bychom od něho obilí kupovali, a tím způsobem jako | | má kdo zaplatiti, ješto my, milostivé kníže | | dvě, ale mnozí z nás ani jedné čtvrti obilí | |.

My pak chudí lidé, poněvadž sme to poručení V. VKM. i ode všeho slavného soudu, mi[nulé]ho odbejvali podle starobylé povinnosti naší a nic více do | | nám nemajíce ke komu jinému utočiště a utíkání míti | před | kem ku Pánu Bohu a potom k VVKMtí pro mil[osrdenství] Boží pokorně prosíme, poněvadž VVKM. nám chudým lidem tak raditi ráčí a nás k JCMtí s obdarováním (dopouštěti ne)ráčí, dokud od slavného soudu slyšání nebudem, (VVKMi-losti poníženě pro Boha za milostivou ochranu (prosíme),

aby nám chudým lidem Vaše VKM. aspoň do(tud, do)kud slavným soudem rozeznání nebudeme, polehčení [dopustila].

Vaši VKMti pro B. prosíme, nebo bez milostivé ochrany Vaši VKMti není věc možná, abychom my toho času, ažby naše věci k místu přišly, na živu ostatí mohli a teď pro příčiny vejš psané a nám ne[s]nesitelné[?] všeckni vystoupíe z gruntů JM. páně k Vaši [VKMti] jdeme a společně se utíkáme, nebo milostivé kníže, (tak nás) znuzili, že napořád ten kus chleba kde vzítí ani koupiti nemáme.

A což tu pro nás VVKM. učiniti ráčí, všemohoucí pán Bůh [rač] VVKMti hojná odplata bejtí. Té dobré, důvěrné [naděje] k VVKMti jsme, že tato ponížená prosba a ž[á]dost[?] při Vaši VKMti místo své mítí bude.

Za milostivou a laskavou odpověď VVKMti poníženě prosíme a VVKMť v mocnou ochranu všemo[h]oucího Bojha poručena činíme. Dat. z Napajedel ve čtvrtek [před] sva-tým Ondřejem, léta Páně 1629.“

Téhož léta 1629. koupil Jan z Rotalu dvůr v Kudlovicích od rytíře Prokopa Plachého z Voděrad.

Stížnost svrchu psaná patrně došla příznivého vyřízení, poněvadž budoucího roku pan Jan Rotal volky nevolky Napajedelským všech 12 starších listů a obdarování potvrdil, ačkoli s některými změnami, ješto před tím široké výslechy se konaly o dříví brání z panských lesů, jak původní zápisy z r. 1629 svědčí.

I. tedy 1630. listem daným na Napajedlích v den sv. Jana Křtitele Jan sv. p. z Rotalu známo činí, že k prosbě purkmistra i starších Napajedelských všecka jich obdarování obnovuje „a některé světleji vyjadřuje a některé přidává“, totiž co se listu tkne císaře Sigmunda sl. p., že jím ovšem stavivo a palivo z lesů bráti dovoleno, ano aby také v týchž lesích.. dobytky kravské, ovčí a svinšské pásiti mohli, a kdyby se žalud obrodil, jej sbíratí, ale za to aby do důchodů panských pololanici a čtvrtníci po šesti groších bílých a po dvou měřících ovsa dávali. Item podsedníci městští po půl osmu gr. bílém a jedné měřici ovsa dávali. Podsedníci záhumenští, poněvadž veliké platy dávají, aby (místo starého dřevního po 4 gr. a po jedné měřici) toliko peníze, totiž po půl osmu groších dávali. Podsedníci ti, kteří by voly

tažné nebo koně chovati chtěli, aby nad ten plat ještě potnd, pokud by je drželi, po 1 měřici dávali.

Jiné listy nadační potvrzují se Napajedelským beze změny i zmíníme toliko, že od mrtu dávali po 2 slepicích a že, co se tkne šenkování 1 bečky vína na radnici, že pokud by nebyla vyšenkována, panská vína (na hostinci panském) se šenkovati neměla.

O tu věc podepsání za svědky: Karel Hongvie z Biskupic na Rousnici, Kralich a Litenčicích JMC. rada, Zdeněk František Lev z Rožmitale na Doubravici, Skaličce a manství Ořechovicích, bisk. hofrychtýř, rytíř Karel Kryštof Švábenský ze Švábenic na Malenovicích a Jesenici, rytíř Gabriel Horecký z Horky na hradě Cimburku a Koryčanech, a Jan Jetřich Lhotský ze Plyně na Malém Oujezdě, mistodržící nejv. píсарství.

Touže dobou i Spytinovští domáhali se u p. Jana Rotala potvrzení svých starých listů, které „v tyto pominulé roztržitosti válečné — od lidu válečného k zmaření přišly“. Pan Rotal „prohledaje na velikou zkázu tejž dědiny Spytinova a velikou její chudobu,“ poněvadž vidimus svých listů měli — nepochybně z Topolného vypůjčený — listem daným na Napajedlích den památky Heleny královny (1631) obě stará nadání od biskupa Vilima i Stanislava udělená jim obnovil *) a ustanovil předně:

Jelikož „v ty nepokojné a válečné časy ta dědina k zmaření přišla,“ že dříví na stavivo z hor panských bráti mohou, začez dřevního sedláci po 1 R. mor., podsedníci po 15 gr. dávati mají. Za druhé se jim dovoluje pasení dobytka v panských horách, začez všecka obec po 2 zl. mor., každý zvláště rolník a podsedník po 2 měr. ovsu, po 2 slepicích a po 15 vejcích, menší podsedník po 1 měr. ovsu, po 1 slepici a po 10 vejcích dávati má. Odmrtu po starému dávati mají rolníci po 4½, podsedníci po 2½ groši. Nad to jako dříve vína panského ročně 2 bečky (máz po 12 kr.) vyšenkovati povinni budou. Platův z gruntů svých pololanik při sv. Jiří po 1 zl. mor. 15 gr. 20 vajec; větší podsedník po 1 zl. a 15 vejcích; menší podsedník po

*) Viz ty listy na str. 52.

15 gr. a 10 vejecích při sv. Václavě poloulánik 1 zl. 15 gr. 2 slepice, větší podsedník po 1 zl. a $1\frac{1}{2}$ slepicích, menší podsedník po 15 gr. a 1 slepici davati mají.

Svědky toho listu byli Zdeněk Lev z Rožmitále na Doubravici, Skaličce a Čechovicích, Kryštof Orlik sv. p. z Laziska na Lítultovicích, Sedlnici a st. rytíř Mikuláš Otislav z Kopenic a na Keleci, hejtmán Kroměřížský.

Když r. 1633. se stal krajským hejtmánem, čeho nevymohl p. Rotal po zlem při svých poddaných, spravil po dobrém, pod záminkou, že poddané, „an mnoho lidu válečného JMce darebčuky“ své koná, všelijak fedruje a zakládá. Za těchto pro poddané bez toho trůdných časů podvolili se lidé Napajedelští ke všelikým robotám. Aby tudíž sebe nezavedli a jim to, co z dobré vůle činili, za povinnost vykládáno nebylo, vymáhali při pánu svým reversy, jakých se nám tre zachovalo a sice z r. 1633. jeden a z roku 1635. dva. V nich se mluví, že Napajedelští „něco obili sežali, konopi materních setřeli, poskonných vytrhali, ovsa svázali“, potom že „obilí několika mtů do Kroměříže a Olomouce vozili, obilí žali, hnůj vozili, konopě třeli, poskonnice třeli, a něco přadli, ovoce sušili, na polích i kopaninách pustých orali a obilí k potřebě panské kupovali.“ (Na Napajedlích nar. P. Marie 1633; 21. června a 29. pros. 1635. na Kvasicích).

V ty časy pomýšlel opět na nové osazení vsi Alinkovic, která sotva že byla vystavěna, během válečným zkažena jest. Širší o tom zprávu podává nám nadační listina, která zároveň ukazuje, že vesnice nové, čím později zakládány jsou, tím chudší byly.

Já Jan svob. p. z Rotale JMce a UčKrále rada, nařizený hejtmán krajský kraje Hradištského držitel statku Napajedelského a dědiny Novy Vsi*) blíž dvoru slově Alinkovského, známo činím jakož ještě v ty pojminulé nešťastné časy a vpády nepřátelské dědina nová, jež slově Alinkovice *le zpustošení dokonalemu přišla* a chtěje já, aby zase k vzdělání

*) Tato Nová Ves stála na „vrchovici“ a vzala za své nájezdem Tatarským, jak pověst dotud vypravuje.

svému přijítí a se osaditi mohla, sem do jistého času jim lhotu dáti připověděl. Pročež aby to, což by platív dávati a budácně robotovati měli, věděli a v tom ustanovení jsou ochotnější mysli pracovati mohli . . . jim . . . vyjadřuji. Předně vcelle vyměření jak humna prostranného tak roli coby se obilí ozimního osm měřic vyseti mohlo, též louky, co se platu 15 gr. dává, ku každému podsedku se přidává a z toho . . . platu ouročního při sv. Jiří 12 gr., slepici 1, vajece 10 a při sv. Václavě tím způsobem jeden každý dávati má a povinen bude.

Item mimo vejše psané role jednomu každému roli na 7 měřic obilí ozimního se pouští, však z toho pátí kopu . . . do stodol panských . . . odvésti mají. A při tom jim i tu milost činím, aby v horách Napajedelských . . . jak k stavení gruntův svých, tak i ku palivu dříví roubati mohli, však nikam jinam neprodávali . . . Začež . . . jedenkaždý při sv. Martinu po 12 gr. dávati má. Pakliby z nich kdo nyní i budoucně buď bečky a jiné náčiní dřevěné dělati aneb uhlí popel pálení chtěl, na takovou potřebu dříví kupovati povinni budú. Co se pak dobytka v horách myslí jak koňského, hovězího a sviňského dotýče, to volně pásti a tak daleko, jak předešle Spytilmovští pasávali, též honiti mocti budú a za takovou . . . milost každý . . . při sv. Martině ovsa 2 měřice a jednu slepici dáti má, než ovce a kozy . . . mají v místech vykázaných a ne jinde pod pokutú vrelmostí na ně uloženou — (pásti) a každoročně desátý kus dobytka hodného . . . za to dávati. A poněvadž k místu tomu z obzvláštní milosti nakloněn jsem, jim i tuto milost činím, aby sirotci do dvorův ani k žádné službě bráni ani jinam rozdávaní nebyli, než při rodičích a přátelích aby chováni byli . . . tím způsobem, jak při měst. Napajedlích.

Za kteroužto . . . milost uvolili se každoročně jedenkaždý při sv. Martině dávati 8 gr. Co se pak robot dotýče . . . budou povinni každého roku 4 dni (při dvoře Alinkovském) trávu sieti a 2 dni hrabati; v jiné pak žůdné . . . roboty potahování být nemají. Začež každoročně 2 zl. mor. 30 gr. jedenkaždý dávati má.

Item jedna každá hospodyně bude povinna při každém sv. Martině po 3 klubbách příze napřísti, pěkně vyprati a tak odvésti . . .

Pro lepší jistotu dožádal jsem se vysoce urozených pánův, p. Karla Hougvice z Biskupic na Linhartovicích, Rokytnici a Kralicích, JMČe rady a komorníka a kurfiřta Mohunského (!) dědičného maršálka; p. Zdeňka Frant. Lva z Rožmitálu na Důbravici, Blansku, Skaličce a manství Čechovicích, JMČe rady a komorníka, též knížetství biskupství . . . kardinála Frant. z Ditrichštejna nejvyššího komorníka a hofrychtýře; p. Kryštofa Pavla hraběte z Lichtenštejna svob. pána z Kastelkronu na Zlíně, JMČe válečn. rady a beštelovaného nejvyššího; p. Gabriele rytíře Horeckého z Horky na hradě Cimburku, Brankovicích (?) a Koryčanech, JMČe rady; p. Jana Jetřicha Lhotského ze Ptýně na Zlámaném Oujezdě a Částkově, místodržícího nejvyšš. písařství v markr. Moravském; p. Jana Staršího Jakardovského z Coudic na Bílé Lhotě, práva menšího též kníž. biskupství manského písaře, že jsou pečeti své . . . přitisknouti dali . . . V městě Olomouci den sv. Petra a Pavla 1. P. 1634 počítajíce,

Tento list svědčí sám o sobě, že lid selský již jest „ubohým, chudým“ poddaným.

K letům následujícím zaznamenáváme, že p. Rotal pilně statky své rozmnožoval: (1636) *Kvasice* koupil za 24.027 zl. od své manželky, *Tlumačov* (1638) a Zdislavice od paní Anny z Žerotína rozené Hofmanky z Grunpichlu na Hustopeči. Tlumačovské panství, městečko Tlumačov se dvorem, pivovarem, mlýnem, hospodou, farou, dvůr na Skalce, tvrz a ves *Zahlínice* se dvorem a Zahlinský mlýn koupil za 20000 zl. Stav se r. 1637. nejvyšším sudím zemským 4 léta později učiněn jest nejv. komorníkem. Téhož roku (1641), kdy jeho manželka poručenství činila, povýšen jest i s bratrem svým Ondřejem do stavu hraběcího (Kvas).

Rok na to polní zbrojmistr svob. p. Fernemont táhl s císařským vojskem svým ze Slezska na Moravu a *Šveda* za ním. — I přišlo k bitce dosti tuhé u Holešova dne 9. června r. 1642., ale poněvadž zbrojmistr měl nařízeno nepříteliš pouštět se do boje s nepřítelem, táhl s celou silou k Hradišti, při čemž asi u Napajedel polským kupecům pobral 44 koní, aby je k dělům zapřáhnouti mohl. Šveda zatím obrátil se k Olomouci, kterého dobyl dne 15. června, načež přikvapila část

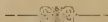
Švedův ke Kroměříži a toho města za pomoci Valachů dne 26. června se zmocnila.

Veliký z toho povstal strach a hrůza nemalá, když oddělení Švedů dne 29. června k Brodu a 2. července i k Hradišti přibýlo.

Švedové že se potloukali po všech místech důležitějších, jest patrné, nebo když nedlouho potom císařský hejtmán k Hradišti přijel od Kyjova a obhlídky konal, přivedl do Hradiště zajaté až od Malenovic.

Ostatek východní Morava, kde se Šveda méně držeti mohl, trpěla více od císařského vojska, než od Švedy. Teprve když r. 1645. Torstenson měřil na Brno, v květnu od Ostrova, který si Švedové opevňovali, na Hradiště a Buchlov nderiti hodlal, ale ani u Hradiště, ani Buchlova nic nepořídil, ač Torstensonovi na Hradišti nemálo záleželo.

Brzo potom Torstenson upustil od oblehání Brna a odstěhoval se z Moravy zůstaviv něco posádek v zemi, i psal nejvyšší mistr nad proviantem hraběti Rotalovi, nejv. komorníkovi, listem daným z Velké dne 27. září r. 1645, aby se přičinil všemožně o zásobení měst Brna i Hradiště — také o prostředky, aby nemocní v Hradišti nepohynuli a p. (Dudík).

● Valaších.

Již jsme zmínili, kterak Valaši *) Švedům pomáhali; příčiny tomu byly náboženské — nebo násilné zavedení víry katolické po bitvě Bělohorské nebylo zapomenuto. —

Jakmile tedy Švedové přitáhli do země, obnovila se naděje, že svoboda náboženská opět puštěna bude. K tomu tedy cíli spojili se Valaši se Švedy.

Ale těžce jsou toho odpýkali:

„Léta 1644. dne 24. ledna táhla armáda Císařská na Valachy Vsetínské, protože se Švejdů drželi. zruinovali všechny, Puchov, Lednici, to jest v Uhřích Rakociho, všechno vyrabovali.

*) O Valachy stalo se již r. 1638. sňevení sňemovní i vy-psána po 30 zl. za hlavu odbojného Valacha.

Nad těmi pak Valachy eksekucí byla, takže jich vejšce 200 poběšeno, na kola dání, stínání a mnoho jich od vojska také pobito, ostatním pak jest pardon od JMCe dán a museli se reversirovati, že do smrti oni i jejich děti jak JMCe tak vřelosti své chtějí věrní bejtí.

JMě pan hrabě z Rotalu (Napajedelský) tehdaž jeneralkomisář nad nimi eksekutorem byl a mnoho jich tehdaž do Uher zutíkalo, že se posavad sem oni ani děti jejich nehlási.“ (Přenský).

Jeneral hrabě z Puchamu a Jan z Rotalu pokorili Valachy, jeden mečem, druhý mečem, šibenicí a kolem. Poslednější nad to ještě Valaského lidu použil na osazení 30 nových vesnic po svých panstvích, jakož svědčí současný svědek Hirsmanel. mnich Velehradský: „Valaši Moravští od hranic Uherských, poněvadž odbojní byli, na dile jsou povražďeni, a rozprašeni byvše šest značných osad vyzdvihli za mé paměti na panství Napajedelském.“ (Dudík Maehr. Gesch. Quellen).

Napajedelský pán rozmnožoval i na dále zboží své — za tehdejších nepokojných časů byly statky laciné — i koupil Cetechovice a Veselí (1646) a stav se jenerálním vojenským komisařem (1647) učiněn posléze i hejtmanem zemským (1648), za kteréhož úřadu svého, když ještě Švédové v zemi byli, přičiňoval se jednak o zalidnění svého panství jednak o vykořenění kacířství. V té příčině jest pamětihodno, že právě o jeho snahách kolonisačských svědčí český list daný v Hradišti dne 1. února 1648., kterým vyznává, že jisté osoby našedše příhodné místo na vystavění vesnice jeho žádaly, aby jej vymýtití a na pole a louky obrátiti dovolil, jak mají Alinkovští. K čemuž on tedy svoluje a novosadníkům lhotu do 7 let dává ze zvláštní náchylnosti chce, aby ta ves *Jankovice* slula na věčné časy.

Na podobný způsob, že brzo potom vznikly vsi *Košky* a *Žutavy*^{*)}, lehko domyslíti.

*) Ve starém popisu panství Nap. z roku asi 1650. čteme: „Jsou též v horách 2 louky slove Žutovy. Ty Lubenští, Kostelanští a Vrbočtí společně vyklčeti, posíci a shrabati povinni; nejsou sečeny od 7 let.“

L. 1693. Bělovští podavše stížnost napsali: „Pokud Žutava a Nová Ves a Kvasice založeny nebyly, že oni páslí dobytky na těch pozemcích.“

„Tiž Bělovští l. 1770. popisující hranice své praví, že šly

L. 1649. mistři cechu ševcovského v Napajedlich dne 19. února od svých „oteců“ v městě Hradišti dali sobě obnoviti a zlepšiti staré své nadání, kteráž věc souvisi nepochybně se snahou paně Rotalovou o konečné vyplnění nekatolíkův.

V Hradišti již r. 1618. do svého zřízení mistři ševci přijali artikule velmi charakteristické, jež Napajedlstí teprvé r. 1649 přijali:

„Nejprvé. Kdobykoliv náboženství katolického nebyl a do cechu se připojil a řemeslo provozovati chtěl, takový pokudby katolického náboženství nebyl, do cechu přijat bejtí nemá.

Item. Kdobykoliv z cechovníkův při každých suchých dnech, které každoročně čtyrykrát za zemřelé obyvatele při místě zdejší v kostele farním se drží, nebyl a na ofěru nešel, povinni budou cechmistři o takovém děkanovi oznámiti a pan děkan s cechmistry mají takového 5 R. do bratrství Božího těla spokutovati. Který by pak jím v poslušenství státi nechtěl, má takového pan purkmistr náležitě ztrestati a, aby pokutu složil, k tomu přidržeti. Jestližeby to pak cechmistři panu děkanovi oznámiti opomenuli, mají po každé 10 R. pokuty složití

Item. Novokřtělci jak kůži vykupovati, tak také obuvi buďto tajně neb zjevně sem nositi a prodávati nemají. Pakli by z nich kdo v tom postižen byl, tehdy tomu každému takové kůže a obuv na pány vzaty býti mají. Tím způsobem i k Židům, byl-li by který v tom, ješto by na gruntech panských kůži vykupoval, postižen a shledán, tou pokutou sázeno bejtí má. (Podle druhého nadání, jež se s prvním (str. 57.) shoduje až na tyto odstavce).

od sruho kamene k širokej lipě, která v Romanovém humně, kde tenkrát dědina Žutavy stojí, na dolním konci od Napajedel byla.“

L. 1658. vypovídal svědek z Traplic: „že nějací novosadníci v Košicích, kteří sobě již tam na grunty nové místa vysekávají . . . , herou dřevo z klášterských lesů, a že neekari v tej novej dědině do traplických hor chodí a velké škody působí.“

O výsledku svědkův l. 1696. konaném pověděl jeden: „že Rotalští poddání nikdy v klášterských lesích dřeva nebrali a dobytka nepásli, až se ty dvě dědiny Košíky a Jankovice vystavely; — že se ty dvě dědiny lidmi pomaly osazovaly.“

Jan hrabě Rotal zřizuje Petra Hejla k vybírání mýt a Otrokovského a Napajedelského ustanovil pro něho instrukci, z níž vyjímáme některé drobnosti všeobecně zajímavé :

„Mají na každém mýtě obzvláštní pokladnice udělané, dobře okované a zámky zaopatřené hejti, do kterých peníze klásti, klíče pak od každé při p. úředniku zůstávati, když se sobotního času k odvozování peníze přinesou, odnýkati a zase zamýkati.

Jakož pomocník mejtného v Otrokovických literního umění nezná a psátí neumí, pročez má jemu mejtný dostatek ceduli s podpisem svým svěřiti, každý obzvláštně rozdělití a jemu, co která v sobě drží, oznámiti. — Budouc lidé těchto časů mejtům . . . vyhejbatí náchylui: z tej příčiny bude povinen . . . pan ouřednik obzvláštně, když jarmarkové trefují, hejduky v takové místa vysílati; při tom pak k lidem ne bitím, nýbrž napomenutím, a pakliby to platno hejti nechťelo, s obstavkou jich věci při sobě majících pokračovati díti . . . atd.“

Téhož roku Janem hrabětem z Rotalu zakoupeno jest i panství Otrokovské, o němž pod čarou bližší pokládáme zprávy *).

*) *Otrokovice* náležejí mezi nejstarší osady Moravské a zpomínají se již r. 1131. v seznamu církevních statků. Měltě tu v „Otrocoucch“ arcijáben Iřerovský nějaké pozomky. Ostatek jest k pravdě podobno, že Otrokovice byly tak jako i Napajedla zeměpanským zbožím, nebo když král Český Jan r. 1318. biskupovi Olomuckému vsi Spytiňov a Topolně vzdával, učinil tolikéž i se vsí Skalkou, kteréž vsi ovšem u Otrokovice více není, ale jest tam nedaleko dvůr tak jmenovaný.

R. 1350. byly v držení Miliče, Racka a Bohuně bratři z Tetčovic, kteří je i se všemi Tetčovicí, Bunčjovem, Lhotou a Břežovou prodali panu Čeněkovi z Beehyně k panství Malenovskému. Jeho syn Janáč z Beehyně postoupil r. 1356. všecko veliké panství Malenovské, v němž i Otrokovice i Kvítkovice obsaženy byly, markrabí Janovi, pod nímž tak jako i pod markrabím Joštem zaroven s Napajedly zůstávalo až do r. 1406, kdy se dostalo panu Heraltovi z Kunína Města i se všemi těmi všemi, jak jsme je výše vyjmenovali, v dědictví (D. L. C. Ol. VII.) Synové Heraltovi odprodali brzo to zboží synům Bohuslava ze Šonvaldu, kteří je drželi ještě po r. 1418. Od nich přešlo na p. z Řítova čili z Lichtenburka.

Roku 1492. Malenovské panství Půta a Aleš, bratři z Lichtenburka, Vilémovi Tetouroví z Tetova vložili do desk i byly tehda vsi Bunčjov a Břežůvka pustinami. Manželka páně Vilimova byla paní Barbora z Žerotína. Od r. 1498—1521. drželi je společně synové Jan, Jiřík a Václav Tetourové z Tetova. Z těch

Téhož roku, kdy Švedové opustili Moravu (1650), koupil panství Holešovské a Kunovice, stal se JMČe tajným radou, ku kterému důstojenství na krátce potom přidáno ještě titulu: „vysoce“ urozený.

Hrabě Rotal zastáváve tehdy úřady důležité jakožto hejtman zemský a generální válečný komisař málo býval

bratři nejposlednějším je držel od r. 1528. sám; týž možná, ne-li jeho nástupce též Václav, který † 1560, byl r. 1547 nejv. písařem z. Roku 1563, vyskytuje se Burian Telou, který listem daným „na Otrokovcích“ v sobotu po sv. Jiří I. P. 1574, „louku a kus trávnicku mal dráhami pod rybníkem trestným ležící“ vsi Kvítkovicím postoupil v majetek za roční plat 6 zlatých. (Dle opisů). Za pana Buriana Teloua, an Malenovice r. 1570, postoupil p. Nikodemovi z Boholuck, vznikl samostatný statek Otrokovský, k němuž náležely ves a tvrz Otrokovice, Kvítkovice, Sazovice a pustý Buhňov.

Na konci 16. století totiž r. 1585, jmenuje se „ten čas páne“ Otrokovským pan Jířík Kokorský z Kokor, který ale asi r. 1596, byl mrtev, nebo od toho r. až do 1604, byl úředníkem Otrokovským p. Brazym Kokorský. Tento totiž z poručení p. Jana nebožtíkova bratra, strýce svého, k tomu statku dohlížel, poněvadž měl v Kvasicích majetek pod p. Nekešem z Landek. S tímto pánem měl týž úředník r. 1598, rozepří, že na, když jednou s paní manželkou zajel do Otrokovic, pan Nekeš zatím před jeho dvorec dal nastavět tolik dříví, že ani dobytek nemohl vypustiti, aniž vůbec do dvora a ze dvoru přístup byl. (Záp. Žerot. I. 149). P. Brazym koupil roku 1596, pustý grant Ducháčovský a r. 1598, jiný tamtéž v Otrokovcích prodal.

K roku 1610, jmenuje se dědičným pánem otrokovským p. Václav Kokorský, příbuzný po meči nebožky Zuzany Pavlovské (Ob. kn. Ot. a Záp. Žerot.)

R. 1613, panství Otrokovské měl již p. Kryštof Čedlar z Hofu, který listem daným po památce sv. Jana Křt. na Zlíně Zlínským a Želechovským vzdávaje správu kostelní píše se pánem na Zlíně a Otrokovcích (Regest. p. Al. Potěhuika). Týž pán držel oboje statky ještě r. 1616. Otrokovice pak spravoval od r. 1615—1618, statečný rytíř Jířík Stvolinský ze Stvolíně, úředník Otrokovský.

V tyto časy byl v Otrokovcích svobodný dvorec, který držela paní Bohunka z Bítova, rozená Všelická z Mukoděli, i koupila ten stateček r. 1620, paní Čedlarova z Hofu „dědičná paní na Otrokovcích“ od paní zpočtenuté a sice pňlán, zahrady, louky i se všemi svobodami od p. Kryštofa Čedlara z Hofu k tomu danými za 450 zl. K tomu přidána role od neb. manžela uroz. paní Bohunky, p. Jindřicha Karla, příkoupená (Ob. Kn. Otrok.)

Brzo potom přešlo zboží Otrokovské na pány Podštatské, kteří tam své úředníky měli, jež tuto vyjmenuji jak po sobě šli (Dle knihy Otr.): 1622, slovnatý Daniel Přerovský. 1624, Rytíř Kopčie z Kopčie. 1630, Rytíř Jíří Albrecht Kréma. 1638—1640, Bernat Minikator, úředník Zlínský i Otrokovský. 1643, Tomáš Cítovský, purkrabí.

na statech svých, nicméně o své statky starati *) se nepřestával. jako svědci charakteristický jeho list daný v Brně 18. června r. 1650. Přihodilo se, že prý „purk-

Poněvadž p. Kryštof Karel Podstačský ve znamenité dluhy upadl, r. 1641. dne 2. srpna statek Otrokovský ve 36.509 zl. v dluhích k rukám paní Anny Alžběty hraběnky z Althannu postoupil (Reg. p. l. Potěhnika). I píše se již r. 1643. Michal Ferdinand hrabě z Althannu dědičným pánem na Oslavanech, Neuhubli a Otrokovcích (Ob. kn. Otr.) Kterak se ale stalo, že šest let později dle kvas. Analekt p. Kryštof Podstačský za 34.000 zl. panství Otrokovské prodal p. Janovi z Rotallů, uveríme.

Na konec stůj zde řada fojtů Otrokovských, sestavená z obecní grantovní a šrotčí knihy, založené ok. r. 1570. Tomáš Trlé 1576. Mik. Ryšavý 1577—80. Mart. Janečka 1581—2. Václav Kolář 1583—5. Mik. Janův 1586—95. Pavel Zoubek 1599—1600. Martin Trlé 1601—2. Václav Kamejšek 1603—4. Václav Balač 1606. Martin Jindrův 1607—8. Jan Janečka 1609—1611. Mat. Jindrův 1612. Václav Kopečný 1620. Václ. Pozpišil 1630. Mik. Dobšův 1636. Tomáš Kroutil 1638—40. Mik. Hrabal 1643. Pavel Zlatník 1645. Ondra Sameš 1655. Martin Všemach 1684. Tomáš Navrátil 1693. Zpomenouti třeba, vedle fojtů že i purkmistři se jmenují.

L. 1723. Napajedelský vrchní dal v Otrokovcích postavit sochu sv. Jana. L. 1769. usnesli se Otrokovští. vystavěti kapli, nyníjší farní kostelík. Požáry zuřily v Otrokovcích: 1826. 23. října. i shořela celá strana od č. 117. až po dvůr i 4 stodoly; 1831. vyšel ohně z hospody, shořelo 6 čísel; 1838. 22 bř., vyhořela č. 18—19, 5—1 a 116; 1839. 13. září, shořela zase ta strana, která r. 1826; 1858. 3. října. Na koleru zemřelo r. 1831. 58 lidí; 1866. 74 lidí. Pád dohytka zuřil 1839; pokapalo 60 kusů. Živelné pohromy zastihly Otrokovské a sice: 1847. kroupy, 1848. zase kroupy hrozným způsobem potloukly v Otrokovcích, Květkovicích, Pohorlicích, Napajedlicích, Žutavech, Malenovicích, Tečicích, Zlíně a j.

Poněvadž l. 1846. obec odsoupla vrchnosti les horní na 60 jiter, vznikly oň tuhé spory a trvavše od r. 1862. za 3 léta přestaly navrácením jeho obci.

R. 1856. lokalka Otrokovská, náležející k Napajedelské fari, učiněna farou.

*) Z popisu panství Napajedelského pocházejícího z těch dob, což soudíme ze slov, že louky Žutovy od 7 let sečeny nebyly, vyjímáme, že při Napajedlicích bylo 5 rybníků (1. „v Židech“, 3. u dvoru Prusinského, 5. nad Pohorlským), z nichž jeden se opravoval a druhý zůstával pustý. I nařizuje se tedy „plesníkovi“ Napajedelskému, aby s rybáři je opatroval. — Z al tře brali rodu do palenice, v níž žid na 2 koily kořalku páli, dostávají z každého vědra po 45 kr. Z olejny šlo do důchodů „od vytlačení“ jedné měřice semence po 5 kr. a po 1 záboji, a z oterků táhl se olej pro vrchnost. Šlahar dostával služby třetí peníz, třetí záboj, třetí máz oleje, rži měřici, brachu a kaše po čtíri m. Chmelnice u Prusinek opustla. Šenkovní domy byly dva, jeden u mlýna, druhý veliký, při němž stály maštale na 100 koní.

mistr a rada městečka Napajedel — před nedávno pomínutým časem svévolně v úplném shromáždění obce bez všeliké ztížnosti před ouředníkem panským na podrychtářského téhož městečka nenáležitým způsobem sáhnouti a jej bítí se opovážili.“

Za tuto výtržnost — na mnohé prý přímluvy jak od duchovních tak světských pánů činěné — odpustilo se jim skutečné trestání, ale však trestem uložilo, jedno šenkování jedné bečky vína při času vánočním jim předešle povolené zanechat. Za druhé, aby si palivo i stavivo — od pána knpovali. Za třetí, aby povinni byli grunty a podsedky v témž městečku pusté ležící do dvou let lidmi hodnými osaditi. Učinili se zadosť poslední podmínce, že se jim předešlé svobody co do 1. a 2. punktu mají navrátiti. — Toto zajisté nemálo zajímavé trestání na svobodách pro odboj nebylo tehda jediným, nýbrž opakovalo se na Moravě nesčíslněkráte na př. po bitvě Bělohorské od kardinála Ditrichstejna trestány jsou mnohé vsi odnětím odmrtnu.

R. 1652. oženil se po druhé pojav za manželku Annu Marii hraběnku ze Sternberka, ovdovělou Popelovou z Lobkovic. Z jiných jeho skutků zpomene, že skoupil ještě mnoho jiných panství: Kyselovice (1654), Količín (1654), Letonice (1655), Beřkovice v Čechách (1656 *), Bystřici, Prusinovice a díl Dřevohostie, Kurovice a j., kteréž statky s dobrým užitkem prodával, na př. při statku Veselí vydělal 105.000 zl.

Za svého hejtmanství zemského a direktorství přičiňoval se o to, aby Morava řeka splavnou učiněna byla.

Jakmile toho úřadu se vzdal, odebral se do Holešova, kdež zámek nádherně vystavěl i přičiňoval se nemálo o konečné vyhlazení nekatolictví. Ze skutků k tomu směřujících budtež vyjmenovány tyto: K děkanství Holešovskému vzdal svobodný dvůr (1650), na Hostýně vystavěl tři kaple (1658), v Napajedlích tuším také. —

Že se také účastnil korunování JMti Leopolda 1. na krále Českého 1656, kterouž korunovací oslavil způsobem skvostným na svém panství Holešovském, rozumí se.

*) Téhož roku založil u Kvasic vesnici „Včelín“ a na novo osadil „Novou Ves“, kterážto pod jménem „Stará ves“ až do husitských válek byla trvala. (Kvas).

Na konec života jest potřebován v záležitostech mnohých, zejména vyslán jest r. 1661. do Sedmihradu za císařského komisaře.

Roku pak následujícího kdy od Sicilského krále Filipa obdařen jest zlatým rounem, vyhořela Napajedla úplně, při čemž i radnice a v ní všechny staré spisy vzaly za své.

Nájezdy turecké čili tatarské r. 1663.

„Tu již ta zběh turecká a tatarská — do Moravy se vtláčila, mordovala, pálila a lid sem tam zjímala. Jakej tu strach, onzkoš, utíkání, starošť, běhy a pronásledování bylo, to se vypsati nemůže; nebo nebylo nic viděti toliko ohně, pálení, mordování a zajímání, aniž v lesích a horách před nimi kdo jistý byl: nebo oni skrze bezbožné tlumoče lid ze skulin a vejmolů lesních vyluzovali na ně volajice: „Jane, Mikulo, Juro, kde ste? poďte ven, nebo ti šelmi již odjeli.“ A tak vyloudice je bili, zajímali, ženské osoby prznili, děti pak v měchách na koních přinesli . . .

Při tom prvním vpádu přišli jen až do Niklšpurku, Břeclavi, Hodonínu, k Brnu, a z naší strany (od Uher. Brodu) až k Napajedlám štrafovali, pálili a co bylo přes 40 let, všechno mordovali, mladé ženské pohlaví prznice je na koně k sobě brali a ditky jako nějaký měch ovocný přeložice přes koně, pryč nesli. Povídá se, že kdyby se jim byla dosti malá resistenci (odpor) učinila, žeby snadno zahrnutí bejtí mohli, nebo zbraní zle zaopatření byli; jeden měl nějakou zrzavou šavli, druhý nějakou piku, třetí nějaké střilky (šípy) . . . (Z Památek města Brodu v Slov. Letopise III., 1. 26).

Jaké škody Tataři nájezdy svými způsobili na Moravě, zejména na Vsatsku, podrobný seznam máme i dozvídáme se, že v Napajedlích zabito anebo odtamtud do otroctví odvedeno jest 9 lidí. Z Topolného vzalo za své 9 lidí a celá ves jest vypálena až na 9 domků; obilí pak shořelo všecko. Z Kvítkovic zabýnuli 3 lidé. (Not. 1864. 24).

Avšak ten seznam není úplný, nebo zachovala se mezi lidem pověst na Alinkovsku, že tehda vzala za své

dědina Nová ves mezi Alinkovici a Alinkovským dvorem postavená. (Viz článek: „Turci na Napajedelsku“ v Komenském 1880. č. 27.)

Jaký zmatek tehda mezi lidem panoval a jak své drahocenné věci uchovávali, poznáváme z pozdějších zápisů na př.

L. 1675. purkmistr a rada města Hradiště Vilimujic Alinkovským list praví: „Známo činíme . . . že jsou před nás předstoupili starší z obce ouřadni osoby dědiny Alinkovic . . . a nám tu zprávu činili, kterak oni nadání na pergameně od vrchnosti své mající . . . v ten nešťastný Tatarský vpád sobě co nej-lépeji zachovati chtěje z hlouposti sobě do země v hrnci skryli, to pak nadání, že jim v tejš zemi shnilo, přijda na ně mokro, a jen toliko kúsky pergamenu a osum pečeti, které přivěšené byly, od něho že zůstaly . . .“

V sirotčích rejstrech panství Napajedelského z r. 1675. a 1686. poznámky některé o strachu Tatarském svědčí:

„Sirotci neb. Jiříka Maryjánka (z Napajedel) Valenta 23 l. Zuzana 18 l. a Jura 12letý sběhli před vpádem Tatarským a mají býti v Ostravě.“ — „Anna 34 letý sirotek Jirý Slovačka (ze Sazovie) od Tatar zajata, budouc t. č. ve Vlénově.“ — „Vávra a Matěj sirotci Andryáše Bednáře (ze Zahlinie) jsou od Tatarů zajati.“ — „Kateřina neb. Hrdiny (z Napajedel) dcera od r. 1663. jak Tataři zde byli, pryč zašla a neví se o ní, kde zůstává.“

Zdali slova o Anně z Tlumačova „že jest v Uhřích, odkud jako z pekla žádného vykúpení není,“ také k Tatarským nájezdům se vztahují, nebudeme rozhodovati, ovšem ale upozorňujeme na národní dějepравnou píseň ve sbírce Sušilově otištěnou a pocházející z Napajedelska.

Hospodářství pana Jana z R.

Jestliže r. 1656. předsevzato „zemské spisování domů“ a r. 1671. „generalní vsitací lánů:“ na statech páně Rotalových děly se takové popisy čas-

těji, tuším r. 1640. a také okolo r. 1656. Avšak p. Rotal kromě toho dával za sebou posílati referáty o svých statcích, z nichž některé vyňatky pro všeobecnost zajímavé tuto pokládáme, při čemž nelze se ubrániti myšlence, že mezi úřednictvem tehdejšímu panovala jakási systematická špionaže.

L. 1666. píše z Napajedel purkrabí Horáček: „Vysoce uroz. sv. Římské říše hrabě, Pane, Pane můj mil. a dědičný!

V uniženosti VVHE, přednáším, že prasátka ostavené (bezuročka) jakž v cedulech měsíčních nejmilostivěji spatřiti račte, hrubě odcházejí, velmi špatné jsou . . . pastvy na poli žádné nemají, ouředník pak nedá pro ně nic dávat, když já mu co řeknu, uposlechnouti nechce. VVHE unižené žádám, že při něm nejmilostivěji naříditi račte, aby se aspoň vyberonc ty nejmenší při dvoře Otrok. Nap. a Tlumačském něco prostředního zrna pro ně dávalo . . . (Promluvív dále o své nemoci, o rybníku Otrok. a postýskav si na faráře Malenovsko-Napajedelského pokračuje:) Pán Bůh by VVHE zaplatiti ráčil a pěkná věc by byla, aby VVHE o to státi ráčili, aby stále farář v Napajedlech na takovej silnici v tak hrubej osadě byl, kdyby se Sptytinov a Alinkovice k tej faře obrátily . . . k tomu také Pohořelice, Komárov, Ondřichovice . . . velmi dobrá fara by býti mohla . . . nebo zdávky i také křtiny a ouvody z poddaných Nap. v Malenovicích a ze Sptytinovských a Alinkovských v Jalubí bejvají: tu vždycky lidé se obdrží na cizích gruntech, za pítí peníze dají; za druhé když poddaní do kostela do Malenovic aneb do Jalubí jidou, aby jak zakázáno bylo, předce se pokračmo na pítí zastaví, to ale všechno vrchnosti milostivý by přijítí mohlo a na jiné grundy by peněz neroznášeli (!) . . .“

L. 1668. úředník Kvasický nařikaje na nedbalé, lenivé a zoufalé poddané a pomlouvaje předešlé správce, že zle hospodařili, radí, aby obec Kvasická, Střížovská, Trávnícká a Tlumačovská s dobytky koňskými a hovězími se neplahočily skrze lesy, nebo „VVHE mnohem vícej dobytkův černejch by se vypásti a speněžití *) mohlo . . .“

*) Tehdy zásoboval Napajedelský pán Vídeňské řezníky černým dobytken.

na žaludě," také by zvěř cizí z lesů se neplašila. . . .
 „Že VVIIIE proti mej osobě nemalý vejstupky předue-
 šeny jsou, kteréž abych sám na sebe vyjevil,
 milostivě a otcovsky napomínati račte, . . . které by
 VVHE ke škodě bejti mohly, nevím, aniž jich pod za-
 tracením mé duše . . . vyjevíti mohu, nýbrž majíc svě-
 domi dobré jinému na sebe žalovati nechatí musím.“
 Téhož roku také z Napajedel k milostivému nařízení
 aby „beze všech respektův a ohledů, co by tak kde vě-
 děl a od koho slyšel, jenž by k dobrému vrchnosti ne-
 čelilo,“ do Vídně oznámil, purkrabí něco málo podotýká
 o špatném lovení rybníka a sebe pro nějakého koně,
 rejtharovi v Topolném logirujicímu prodaného se omlou-
 vá, že na toho koně obroku panského nebral, nýbrž od
 poddaných oves a seno skupoval.

Téhož roku Bystřický úředník, „za to mé provi-
 nění (zanedbání účtů) VVIIIE k nohám na svá hříšná
 kolena padajíc za milostivé odpuštění pro milosrdenství
 Boží a pro pět ran Krysta Pána poníženě prosí.“

Okolo týchž časů úředník Holešovský do Vídně
 k milostivému poručení, „abych to cokoliv na koho buďto
 z officirův, poddaných neb židů ano i na mou vlastní
 osobu proti VVIIIE čelícího vim . . . pravdivě vyjevil,“
 odpovídá na široko, že kdesi kdosi před kýmisi pověděl
 na Nap. ouředníka, že jest JVIII zjevnej zloděj v tom,
 že za mylný groš vlny lacině nakoupil a draho prodá-
 val, kterouž poddaní voziti musili; že jednu vápenici
 a jednu louku šenkýři Nap. daroval; že na šenku
 Nap. cizí pálené šenkováno, ješto úředník s šenkýřem
 bratrstvo má; kupce vlny, kůže, ryb a dobytku
 že broukáním odbejvá; šenky na panství malé oužitky
 vynášejí, protože formané pro strach přetahování
 mejta tou silnicí velmi málo jedou — čehož příčina že
 žid Capicola, který „velmi subtilně podváděti umí.“ Ko-
 nečně že ouředník jedním opilcem jest atd.

V tu dobu přirostřoval se tuhý spor mezi klášterem
 Velehradským a vrchností Napajedelskou o nějaké platy
 z luk, jichž užívali Trapličti a Babičeti. „Trapličti od
 Španělův — píše úředník Velehradský r. 1658. — žádných
 platů neodváděli do Napajedel“ t. j. od r. 1621. a přede
 nepomohlo nic. Babičeti byli povolnější, nosili 40 zl. za-
 sedělých platů okolo r. 1640. na Kvasice, ale nepřijalo

se nic, až prý také Trapličtí přinesou. A Trapličtí nenosili pořádku ještě, ačkoli se počítalo již r. 1670. Konečně po 50 letech sjela se kommisie r. 1672. do Napajedla a staré lidi vyslýchala.

I ujednálo se, aby Babičtí platili po 2 zl. mor., Trapličtí 27 zl. 8 gr. platu, nad to aby Traplice a Jaluhli sýpaly 160 měřic ovsu pastevního a 160 slepic dávaly z gruntů Napajedelských, jichž užívají. Klášter nechtěl na to stoupiti — nastalo nepřátelství sousedské, jež později propuklo ve „vojnu“ a skončilo — po mnohých processech novým omezením hranic.

Pamětihodným zůstane v příčině hospodaření p. Jana z Rotalu, že založil více než 30 vesnic, ale na jakých podmínkách! Po sedmi ano ještě méně, role špatné, vyměřoval osadníkům! Poslední asi toho druhu osada byla *Eleonorovice* (nyní s Alinkovici sloučená) již pojmenoval po své dceři.

* * *

Za svého pobytu v Uhrách nedovedl mysli rozechvěných upokojiti, tím méně dovedl odvrátiti známé vzbouření Uherské, kteréž se skončilo krvavým soudem v Prešpurku (1671). Jako druhdy nad Valachy, tak i tam nad odbojnými pány soudil i skončil svou činnost gubernatorskou v Uhrách r. 1773. Před svou smrtí poručil (5. pros. 1674.) statky své strýcům svým Janovi Kryštofovi a Juliu Vilimovi svobodným pánům z Rotalu.

Hrabě Jan Rotal vyřinuv se na tak znamenitá místa zapsán zůstane v dějinách mocnářství Rakouského, nebo v jeho rukou spočívaly osudy mnohých tisíc lidí. Dějepisceové Uherští nad ním již vynesli soud — Moravští ještě tak neučinili. — Zda-li právem mu vytýkají stranicství ano což horšího, že se i podplacovati dával, nebudeme rozhodovati, dokud material všestranný pro jeho životopis snešen nebude; lakota pak po statech netoliko u něho, ale i u jiných toho věku obyčejná divně charakterisuje tuto dobu.

Při smrti své jak se podobá zůstavil dceru Eleonoru provdanou za hraběte Valdštýna; jelikož ale statky své poručil příbuzným, Holešov Janu Kryštofovi, Napajedla Juliu Vilimovi svobodným pánům, bratřím z Rotalu, nastal o to dědictví nepochybně spor, nebo za-

psal Kvasický farář ve svých Analektách, že r. 1675. mezi svrchupsaným pánem z Valdštýna a oběma pány z Rotalu narovnání učiněno.

Julius Vilém sv. p. z Rotalu (1674—1691 *) zdědil Napajedla, Tlumačov, Otrokovice a Kvasice. Za manželku měl Marii Františku Eleonoru hrabinku z Türheimu. (Not. 1869. 20.) O jeho životě, kromě toho, že usiloval o obnovení fary Napajedelské a že založil *Kateřinice* **) (nyni s Alinkovici sloučené), máme málo zprav., nicméně zásluhou jeho důležitá některá zřízení před se vzata. Takovým zřízením velmi památným jest:

„Právo a řád horenský v Napajedlich.“

Vinohrady a jich majetníci zapisovali se do zvláštní knihy „horenské,“ jaké dotud se chová i v Napajedlich i ve Spytinově. Poslednější — starožitnější — chová ve Spytinově p. Miller.

Vklady do těch knih zapisovaly se takto:

„Martin Stěpan vyhandloval polovici toho vinohradu (č.), pročež když taký handl bez ujmy mil. vrehnosti jest, do této knihy horenské se za vlastní vpisuje u přítomnosti purkmistra Václava Šamka, horného Pavla Korvasa dne 1. ledna r. 1749.“

Horný měl na starosti vinohrady. Řadu těch horných lze ze Spytinovské knihy pro jedno století sestaviti.

Důležitější ovšem jest v té příčině právo čili soud horenský, na kterém se soudily pře o vinohrady a zločiny ve vinohradech spáchané. Až dotud Napajedlané nemajíce svého vlastního horenského soudu své pře horenské vznášeli na Kopače Stříbrnické (viz str. 40).

I poněvadž Napajedelští horníci odtud v příčinách horenských sami soudili, ano i nád životy rozhodovali, pokládáme zde celý ten řád velezajímavý, jakých na

*) Jeho rok úmrtí jak v rodopise Rotálů (Not. 1869), tak ve Volném i N. Slovníku jest zmaten. Z listiny Napajedelské vychází, že r. 1693. byl již mrtev, i buďen data, že dělal Jan Jakub poručenství 22. a 26. kv. 1691. správná odnášející se patrně k Juliu Vilémovi; proto položili jsme tento rok za poslední.

**) L. 1677. za Jana Fel. Buriana úředníka na čtyřletou lhůtu osazeno jest „v novozaložených Kateřinovicích pod tou výminkou jako v Eleonorovicích 19 podsedků polovičných.“

Moravě sice mnoho bylo, ale pokud vim jen jeden český, Strážnický, se zachoval.

„Léta od narození syna Božího 1679. Ve jméno sv. a nerozdílné Trojice Amen. Za vysoce uroz. pána pana Juliana Vilhelma hraběte z Rotale (titul:) dědičného pána na Napajedlich, hrade Kvasicích i Naydan zapsané a dané knihy tyto, kteréž mají slouiti práva aneb spravedlnost ukazující horenskou při horách Napajedelských ke cti Milosti svatej a k dobrému obecnímu křesťanskému lidu a jim spravedlnosti vyhledávání a podělení, komužbykoli zapotřebné nastalo a ukazovalo, kteréžto knihy mají bejtí a ležeti při vrchním neb starším horným téhož mněstečka Napajedel, k nimž to bude věděti jedenkaždý, buď kdo buď, ve své potřebě uctivé a šetrně přikračovati a spravedlnost, jakž dole artykulové obsírně vyjadřují a ukazují, s pomocí Boží vyhledávati a dosahovati.

Artykul 1. Všeck hor Napajedelských i toho práva vrchnost jest každý pán a držitel mněstečka Napajedel a žádný jinam a nikam se odvolávati k vyššímu právu moci nema o vinohrady Napajedelské, s vinohrady nynějšími a budícími.

Art. 2. Tyto knihy v městečku Napajedlich ležeti mají v obecné truhli zamčené a žádnému k přepisování ukazovány býti nemají.

Art. 3. Komužby potřebi bylo kterého artykule z tej knihy pro spravedlnost, ten předstup před horného a jeho za to žádej, aby mu k slyšení práva dopomohl, a horný na rychtáře (má) to vzněsti do třetího dne rok tomu složie a s staršími městečka tohoto usad a knihy před se vezmete a, kdož čeho potřebuje, k slyšení to vydáno a přečteno bejtí má a ten každého artykule přečtení 6 d. písaři polož, ale vejpisu z těch knih vydáno bejtí nemá.

Art. 4. K těm horám i k tomu právu horný i jejich konšelé od pánův držitelův mněst. Napajedel sázeni bejtí mají, osoby poctivé, rozumné, hodné nikde nepodezřelé purkrechtní usedlý.

Art. 5. Horný Napajedlský má při sobě míti dva konšely horní a má slouiti starší horný Napajedlský, a když ouřad přijímá má přísahu učiniti nahlas stojíc přede všemi zdvihnuce dva prsty v tato slova: „slibu-

jíc přísahám Pánu Bohu též N. pánu svému milostivému a všem vinohradníkům nadzmíněnej hory Napajedlský, že chci a mám v onřadu staršího horenství Napajedlského v soudu a v tom všem, což k tomu onřadu náleží, chudému i bohatému, duchovnímu i světskému což nejdál rozum můj znéstí muž(e), nehledíc na přízeň ani na nepřízeň ani na žádný dary, spravedlivě se zachovati, pravdu velebiti, křivdu tupiti podle práva horenství N — ského. Toho mi P. B. dopomáhej. Amen.“

Art. 6. Soud a právo k slyšení při takto se diti má: nejprvnější horní Napajedelský a rychtář, dva konšelé horného N — ského a dva konšelé starších N — ských a písař z horníkův starších nepodezřelých až do sedmi osob, a tyto knihy mají před sebe vzíti a před slyšením mají to čísti až po ten artykul, kdež se práva začínají, a oboje prvé mají volně vyslyšeti, dobře vyrozuměti a naučení vydati do rejster a knih oterlních (! ortelních) vepsati.

Art. 7. Trefiloliby se, žeby se strany soudily o kteroužkoliv věc, tehdy jestližeby z horních konšelův neb z jiných sedleích v soudu s tou osobou neb stranou, v tom, očby před tím právem souditi se mněl, jaký spolek mněl neb co jemu v takové věci náleželo, nebo-li bratru jeho, tehdy takový buď z onředlníkův neb z horníkův neb přizvaných nemá v soudě seděti a tej pře souditi. Pakli kdo má s kým jaký spolek neb dání*), neb bratr jeho v tom soudu by seděl a nevstal a taková věc bylahy na něj provedena, tehdy ten každý aby trestán byl a v moc panskou odevzdán.

Art. 8. Toto za právo, kdožby koho vinil aneb k čemu se připovídal buď k vinohradu, neb k vinu neb k penízům vinohradním, horným práva český groš položití má a horný, jesli domácí jest, tehdy tomu do třetího dne rok polož oběma stranám; nebudú-li hotovi, opět do třetího dne jemu rok polož; nebudú-li na tom státi opět do třetího dne, až do jednoho zavilého **) nejposlednějšího, a soud bude hornýho souditi tu v N — ich. Jestližeby která strana odložení roku žádala na těch třech rociích krom v zavilej, nejvyšší horný to rozvažuje

*) vdání t. j. spolek.

**) „Zavilý“ t. j. poslední neodvolatelný rok. Viz Brandlův glossář.

spravedlivě jaky (!) potřebu poznají, rok tomu položití mají; jestližeby v právě stojíc, na kterou osobu, buď na žalobníka neb na odporníka, P. B. smrt dopustiti ráčil, rukojmě aby z toho odpovídali, tak jakoby on tu sám byl aneb stál. Tak bude moci každý ku právu osobu mužskou zmocniti dajouc (! dadouc) široký groš český. Z toho písaři 3 d. (peníze bílé) ostatek hornímu, a mají oba při tom býti a horního i horníků na to žádati, aby jim dopustil zapsati toho zmocnění. Jestližeby která strana k roku položenému nestála, 10 grošů českých širokých na pána aby propadl a právu horenskému 5 gr. česk. tolikrát, kolikrát by provinil a se nedostavil; na poli vinohradu (!), vinohradních peněz (!) po meči, totiž po mužské krvi vzhůru i dolů, na nejbližší jiti má, toho za právo; na kohožkoli z obyvatelův z městečka na hoře psaného P. B. smrt dopustiti ráčil a pozůstavil po sobě ženou (!) a měl vinohrady neb peníze na nich, z toho jiti na ženu jako na děti, a tu v Napajedlích, zde aby parkmistr starší, ve všech koušelé opatrovali do let sirotčích.

Art. 9. Toto sobě také za právo ustanovujem: jestližeby kdo z obývajících vědomě v Napajedlích vinohrady měl a děti neměl řádně prošlých, ten každý aby mohl vinohrady své neb peníze vinohradné anebo víno v bečkách svobodně poručiti buď přátelům svým neb komu by se jemu vidělo a to takové poručení býti má světlé. Kdyby je chtěl učiniti, aby k tomu přivolal horného a 2 koušelův, a v městečku rychtáře a 2 koušelův, a on aby to poručení v knihy horné dal zapsati od časů toho ve dvouch nedělích, však s takovou výměnkou: jestližeby kdo z obyvatelů ženu sobě pojal a vinohradové se mu po ní jaci dostali, těch aby nižádnéj moci neměl odniti, totižto ženě své nikam poručiti, než vinohrady své, kteréžby prvé měl, nežby ženu pojal anebo s ní buda přijednal, neb přidělal: ten bude každý moci dáti a poručiti, komu by se jemu zdálo, obyčejem nahore psaným. A jestližeby pak P. B. na tého smrt dopustiti ráčil a děti žádných příslých neměl, a poručení takového, jakž se na hoře píše, neučinil, toho vinohradu polovici aneb peníze na nich aneb víno v bečkách případne ženě jeho a druhá polovice na nejbližšího krevního přítele po hospodářovi. — Však z vinohra-

dův těch peněz aneb vína coby na dělení jeho bylo a přihodilo by se pak, žeby mezi přátely různice vznikla o příbuznost, ti budouc tím právem o to rozeznání tím obyčejem jakož napřed položeno jest; a jestližeby pak ten přítel, na kohožby ti vinohradové přijíti měli, na jiným zhoží byl a chtěl v ten statek vjíti, ten se tak zachovej podle prvního obdarování pp. N. ských.

Art. 10. Ty vdovy, které by vinohrady mněly, ty budou moci je poručiti a dáti z přátel svých, komu by se jim zdálo, takovým obyčejem, jakož na hoře psáno jest, a pakli by která bez poručení zešla, ti vinohradové aneb peníze aneb víno, kteréžby na nich měla, na jejího nejbližšího přítele připadnouti, a to obyčejem na hoře psaným.

Art. 11. Sirotci, kteřížby zůstali a vinohrady mněli nebo víno v bečkách, jestližeby mateř živou mněli a ta s nimi chlebila a na sirotka neb sirotky P. B. smrt dopustiti ráčil, tehdy statek jejich jiným sirotkům, jestli kteří pozůstali, aneb mateři jestli všichni zemřeli mimo všech přátel připadnouti a, pakli by se vdala a dít svůj od sirotkům vzala a P. B. smrt na sirotky dopustiti ráčil, tehdy ten, nebo ti vinohradové nebo peníze aneb víno připadněte z polovice na mateř z polovice na nejbližšího krevního přítele po otcí.

Art. 12. Horný a písař ten má každý pondělí, maje doma písaře, poseděti a bylaby jaká potřeba zapisovati a lidí v ničemž neobtěžovati.

Art. 13. To také za pravé ustanovujem, aby každý kdož vinohrad prodá, aby jej do dvou neděl před horným a při knihách, jakož obyčej jest, odvedel a, pakli by toho neučinil, ten aby pánu 10 grošů Česk. propadl, též také jestližeby ten, kdož koupí ku přijímání v tom času dvou neděl se nepostavil a nim zešlo, tolikéž viny polož jako první, a to horní pánům vyburají a hornému z toho 2 gr. dáni býti mají.

Art. 14. To také za právo ustanovujem, aby každý, jakž se stane, v knihy horenské zapsán byl, aby každý statkem svým jist býti mohl a rouznice (!) o to aby nebyvalo.

Art. 15. T. t. z. p. u. Kdožkoli vinohrad koupí, aby horným odevzdaného položil 5 d. bílých, a ten kdož prodal, 5 d. bílých; a písařovi ten, kdož koupil, 2 d. bílé, a ten kdož prodal, též 2 d. bílé.

Art. 16. Toto taký z. p. u. Kdo vinohrad prodá buď na peníze, neb na půl vina, neb jakžkoli: ten aby příkladem peněz neb vina sobě zapsati dal, co jest k sobě na svůj díl přijal, a druhý, co jest jemu položil, a to každý rok až do zaplacení, a to konečně ve dvouch nedělích. Na komžbykoliv vzešlo z těch dvouch a toho nenčinil: na to viny 10 gr. česk. pánu, a hornýmu z toho 5 d. A od toho vpisování dej každý 5 d., hornýmu polovici a písaři polovici.

Art. 17. T. t. z. p. u. Jestližebý se komu, jednomo od druhého buď od souseda, o runy neb oě jiného škoda dala, a kdo hornému žalobu učiniti chtěl: ten napřed jemu žalobnýho polož groš český. A horný ohlas toho, na kohož žaloba učiněna jest, a jim rok o to polož; jestli potřeby na to vyjiti, vezma s sebou 2 konšely. A pakližby nebylo potřebi na to vyjiti, tehdy před starším jim rok polož a k tomu obě strany stůjte. A paklihy která strana nestála, toho vina, jakž na hoře. A paklihy hornýho a horníky na škodu věsti chtěl, ten toho vůli měj: horný s horníky mají jiti. Uvede-li škodu na souseda toho: 10 gr. a škodu naprav podle rozkázání hornýho a horníků. A paklihy škody neuvedl, tehdy ten, kdož povede, týž viny polož 10 gr. česk. a i ten groš žalobnýho, kteráž strana křiva bude, straně druhéj naprav, a z toho hornýmu 4 gr. A prodal-li by kdo vinohradu svého komu jedínú polovici a druhú po časy druhému: ten kterýby z těch chtěl věsti na dělení, aby rouna spravedlivě přečtena byla, ten toho vůli měj, horného na to věsti. A horný s horníky spravedlivě rozděl; avšak jestližebý od jednoho ti vinohradové prvé vysazené byly a nedilny až ku prodaji: tehdy se dělte spravedlivě na poli, jinače nic.

Art. 18. Co se vinčourův dotejče, kteří na mzdách jsou a ne z peněz lidem vinohrady spravují: ti aby jse v tom věrně zachovali, nač jse jednají, a toho pilní byli a ničímž se nezaneprazdňovali, než, zač peníze berou, tomu dosti učiniti a děly neobmeškávati. Paklihy se (!) který máje nač dělati a nedělal a hospodář na něj žalobu udělal, že jemu peníze dal a tím jeho omeškal: toho viny 1 kopu moravskou groši českých a z toho hornýmu 10 gr. A paklihy dělal, a to nedobře, a hospodář nebo horný to uznal: také 10 gr.; z toho hornýmu 4.

A horný má často hory přecházeti a díl oukolních nebo vinčourův šetřiti.

Art. 19. T. t. z. p. u. Jakž kdo vinohrad má, aby žádný, jakějby bejtí mohl (!), vinen (!) neplodil, chyba na podolku a u vrchní hráze kromě frejunkových vinohradů. Pakliby se kdo tak nezachoval a dříví splozovati bez vůle a vědomí panského [scházejíce na tom pánu desátek] chtěl: má 10 gr. českých propadnouti, hornému 4 groše, a pánu má, z horníkův neb komažby jse jemu zdálo komu dopustiti chtěl, držena, nebo ko(ho)lížkoli v jeho vinohradě míti chce; ale soused jeho (by) pro stnění vinohradu svého míti a trpěti nechtěl, leč s sousedem s(e) tím srovná: tehdy to dřevo tu ovoce něsti má, jinač spáleno, chyba broskví míti, že každý můž.

Art. 20. To taký za právo ustanovujem, aby ni-žádný jeden druhému ve vinohradech nižádněj škody nečinil, napřed na víně ani ovoce ani věcích sazených ani na obloucích, pod milosti, než každěj mněj na svéj dosti a, pakližby kdo v tom popaden byl, k tomu se mají všichni zachovati, jakžto k škůdci a jej k pánu v moc k trestání dáti, aby se jemu stalo, tak aby se ním jiní káli, neb chcem aby ve vinohradech nám tak jisto bylo, jako v nejpevnějších komorách.

Art. 21. To taký za právo ustanovujem. Jestližby kdo chtěl pánův Nap—ských i tudíž sousedům obapolním vinohrad ke škodě obložiti, že toho má horný i s horníky pilen býti a toho žádnému netrpěti, než jej k tomu míti, aby prodal anebo dělal, nebo rukojmně aby dělali. Pakliby toho horný zanedbal a rukojmní nebylo, tehdy horný vinohrad ten dělej a osad, než dělající užitek vezme.

Art. 22. T. t. z. p. u. Co se hornýho dotejče, aby toho pilen byl, což ouřadu jeho přísluší, a pro své — obecního dobrého neopouštěl. Pakliby co obmeškal a žaloha naň přišla a purkmistr s radou to usoudil, že ním to obmeškano, té viny 10 gr. česk. horný polož kolikráthy zaviniil.

Art. 23. T. t. z. p. u. Ve všech horách, které jsou anebo ještě budou krajiny rozděleny, aby všichni ti, kteří v tej hoře mají, pomohli jí sobě udělati, příkopu dobrou vymítati, aby se odtud škoda nedála: než kdyžby ji horníci všichni spolu udělali, nebudú jí povinni více dělati

než ten, či krajina jest, již sobě k svému polepšení se jemu líbí, opravuj, a ten či jest to krajina, nebude povinen za to zemního dávat, a kdyby horný ohlásil, aby šli tej příkopy dělati (! m. dělat). A kdoby nešel, toho vinu 10 gr., horný z toho 4 groše.

Art. 24. T. t. z. p. sobě u. Co se run sviselných dotejče na přič, ty aby každý v konci protiv svému opatroval a hradil, tak aby se jemu ani sousedu škoda diti nemohla. A pakližby kdo toho neučinil, toho vinu 10 gr. a z toho hornýmu 4 groše.

Art. 25. T. t. z. p. u. Aby každý protiv svému vinohradu, jakž runy ukazují, sobě preshaus stavěti mohl a sice nic.

Art. 26. T. sobě z. p. u. Aby nižádnej soused jeden od druhého pod jeho vinohrad míst k boudám ukopávati ani odprodávati nemohl. A pakližby kdo to učinil, to v nivec obráceno buď a toho vinu 10 gr. Z toho hornýmu 4 gr.

Art. 27. T. s. z. p. u. Co se vod dešťových anebo přívalných dotejče, a kdeby bez toho bejti nemohlo, aby horný a horník takevej vodě ukázal a tak aby se jemu ani sousedům škoda nestala. A pakližby kdo toho zanedbal a žaloba naň přišla, má toho horný s horníky ohlédati a, bude-li škoda usouzena, toho vinu 10 gr. Z toho horným 4 gr. a tím škodu napravití povinen.

Art. 28. T. s. t. z. p. u. Kdobykoliv horným byl anebo na časy budoucí bude, ten štvrti vinohradu svého pánům nynějším i budoucím desátku vinného dávatí povinen bude.

Art. 29. T. t. z. p. u. Jestližeby se či pes naučil choditi na hrozny do vinohradu, tehdy ten, či jest pes, má ohlášen býti skrze horného anebo hotaře, aby psa vázal, aneb opatřil, tak aby se víceji škody nedálo. A jestližeby toho neopatřil, ten čiž jest pes přistížen byl po ohlášení, ten polož viny 10 gr. Z toho hornýmu 3 gr. a hotařovi 1 groš.

Art. 30. T. s. t. z. p. u. Jestližeby se přihodilo a kdo buď po otcí nebo po přátelích vinohrad připadl buď blízkostí přátelstva neb z poručenství a ten zde neb o blízce nebyl a horný se staršími že by nevěděli, kdeby byl a zlensto (?) žeby ten vinohrad mněl obležen býti: tehdy bude moc míti týž horný s purkmistrem a staršími ten

vinohrad prodati, zač bude moci nejlépe, a ten, kdyžby se navrátil komužby příslušely, peníze ty vyzdvihnouti má z toho vinohradu tak jakž jest horný s staršími prodal a ten, ač peníze ty může vyzdvihnouti povinen jest ten vinohrad odevzlati a osvoboditi, jakž horný za právo uzná.

Art. 31. T. s. z. p. u. Jestližby blízkosti (přátelstva) nebo poručenstvím na koho vinohrad připadl, neb vinohradné peníze neb víno v bečkách v které hoře neb městečku, a tej osoby by do roka v zemi nebylo a do dně jestli by se nepřihlásil: ten vinohrad neb peníze aneb víno zpeněžití se má od starších téhož mněstečka a polovici v mněstečku zůstatí má; jestližby se ta osoba do 3 letí navrátila, druhou polovici toliko vyzdvihne a na ní dosti mítí bude. poněvadž právo své přemlčel. Pakli by se pak do 3 let nevrátil, ta polovice s nejbližším přítelem po otei tej osoby s taršími toho mněstečka na poly rozdělena buď a ten přítel čtvrtý díl vezmí.

Art. 32. T. z. p. s. u. Po vinobraní aby žádný do čiho vinohradu ostrlezovali nechodil ani dětem ani čeledi své nedopouštěl. Pakli by to na koho uznáno bylo a kdo bez vůle a vědomí do čiho vinohradu šel, kolikkráte to učiní, 10 gr. českých propadl. Z toho hornýmu 4 gr. Pakli by či děti neb čeledi ve vinohradě postižena byla a otec neb hospodář v tom zůstal, tůž pokutu jakž na hoře, a ten každý v moc a trestání pánům odevzdán buď.

Art. 33. Na tomž zůstáno a zvoleno za právo, aby nižádný z hor N—ských ani z těch k tomu právu příslušejících ven obloukův nevyprodávali bez povolení horných, a kdož obloukův potřebuje, do těch hor má k hornýmu jíti a připovědětí se, kolko tisíc potřebuje. A kdožby voblouky měl a prodati chtěl, mimo potřebu svou, má k hornýmu jíti a oznámiti, co těch prodati má, a horný zapiš a těm, kteří by kupovati chtěli, k těm, kteří prodati mají, ukaž. Kdo 100 koupí, písaři peníz, a kdož prodá, tolikéž dejte. A pokaždé horným a horníky sázeno buď, počem 100 obloukův brátí se má. Pakli by se kdo tak nezachoval a oblouky bez povolení horného ven z mněstečka neb hory dal, prodal; neb vynesel k své potřebě ven z gruntů k tomu právu příslušejících, ten bez milosti 10 gr. obci aby propadl, z toho hornýmu 5 gr. Kdežby žádný k obloukům se nepřepověděl, má horný to na pána vznéstí a, když pán povolí,

skerz hornýho ohlášeno bude, že každý své prodati moci bude, jak bude moci nejlépe.

Art. 34. Kdyby se trefilo, žeby 2 dělníci neb dělnice v vinohradech svádu a různici učinili aneb sobě ukravili, bez milosti, či počátek jest, hrdlo ztratil. A jestližeby se slovy hanebnými dotejkali a škaredě láli, mají pánům N—ským v trestání dáni bejtí.

Art. 35. To též za právo: každý při každém díle svou runu protáhl a žádný blízko k runě přidalovali se nemá, aby se runa nekazila; kdožby to přestoupil a na něm to uznáno bylo, 10 gr. Z toho hornému 4 gr.

Art. 36. Za právo. Kdyby vinný peň vedl ze svého souseda pod runu do svého aneb kdožby vyřezoval komu dolovník neb voblouky bral aneb vobloukové konce vytahoval: hrdlo ztratil, sluší na rošt. Pakli by kdo k svému požitku vinohradu na škodu přibřezoval (a to) naň uznáno bylo: za každý ten peň 5 grošů česk. propadl. Jestližeby kdo koho v vinohradě svém popadl, kterýžby na hrdle trestán býti muel, v kteréj hoře: horníci mají všickni, což na právo a po-pravěho i jiné outraty přijde, společně nakládati.

Art. 37. Jestližeby koho v vinohradech hotař jímati chtěl a křik učinil, mají jemu všickni ku pomoci býti. Pakli by se samému v vinohradě bránil a hotař jej zabil, hotařovi z toho nic. *) A má jej na dolní hráz vznésti a večer horným oznámiti. A jestližeby se hotař trefil, na kteréhožby přehledáváním neb svědomím (svědectvím) krádež uznána byla a hrozny neb ovoce domů nosil, neb jiným rozdával, má ho ta hora dáti oběsiti.

Art. 38. T. s. z. p. u. Jestližeby v vinohradě číkoliv hospodářem hotařem neb horným dobytek osvědčen neb zajaty byl, číbykoliv byl, ten od všelikého takového dobytka, malého i velikého 2 groše od hlavy propadá a z toho horným polovici a hotaři polovici. A jestližeby ten, v čím vinohradě zajaty jsou, na škodu hornýho věsti chtěl, to na vůli se zanechává a horný

*) V Sušicích koluje pověst, kterák se stalo, že hotařům beztrestnost pro zabití pominula. Příhodilo se prý, že hotař střelil po ženě těhotné a ji také usmrtil, načež na secei nalezeno, že kulku vystřelenou dítě v ústech má.

s horníky to a škodu uznajíc spravedlivě rozváží a, či runú neb mezon ten dobytek do vinohradu neb do hory šel, ten tu škodu, uznajíc pro své neopatření, druhému naprav podle uznání hornýho.

Art. 39. Též sobě z. p. u. Jestližeby se přihodilo a dělníkovi mzda od kohokoliv zadržena byla a ten dělník by hornému žalobu učinil, tehdy horný oběma na druhý den rok polož a jich vyslyš. A pakliby na druhý den nezaplatil, tehdy horný peníze dej a zaplať a z toho vinohradu půl druhého násob sobě k napravení přiveď. Pakliby horný peněz nemněl, tehdy z peněz obecních tomu dělníku zaplať. *)

Převeliká škoda jest, že se nezachovaly „knihy ortelní“, do nichž se zapisovaly tresty provinilecům od horenského práva ukládané tak jako jiné památky se byly neztratily.

* * *

Když r. 1683. král polský Soběský císaři Leopoldovi na pomoc proti Turkům táhnouti měl, jelikož Moravou se ubíral, vzházely také Napajedlanům nejdny těžkosti z těch vojenských „maršův“, jak v současných listinách se zpomíná.

Pro lepší toho pochopení položíme zde zápisky očí-tého svědka:

„Roku toho dne 11. juni přišlo poručení od komisařů vojenských, kteří vojsko polské s knížetem Lubomírským přes pas Napajedelský do Uher k Skalici vedli, aby do ležení jejich k Hradišti proviant jak od piva, dobytku a všelijakých viktualných (potravných) věcí . . . neprodleně se dodal . . . a k tomu z celého panství (Uhersko-brodského) jeden tisíc koní do foršponu a k jízdě vypraveno jest . . .“ (Památky m. Uh. Brodu v Letopisu Slov. III. 1. 31).

*) Tento řád trval až do r. 1784. kdy „všeobecné vinohradské zřízení pro mark. Mor.“ od JMČa. Josefa dáno bylo. Kterým novým zřízením časté pokutování na penězích přestati a vždy jen podle velikosti škody vyměřováno býti mělo. Zajímavého nic více nemělo se vybírat než z koně 7 kr. z rohového dobytka též 7, z černého a ovčeho po 3 kr.

Hotař kde by pánu škodu činil, nahraď ji a nad to se ještě vězením trestej (podle starého zřízení měl se oběsiti). Hotaři mohou zbraň nositi a sice jakoukoli, střelnou toliko pistoli, nikoli ručnic. Mimo jiné zlé obyčaje zakazuje se „hostinkování“ na obecné útraty atd.

Polský lid marširoval in julio r. 1683. skrz Moravu na tři díly. Jeden díl s králem Soběským a Jakubem synem asi se 6000 m. na Dvorce a Olomúc. Druhá partaj 10.000 m. k Hranicím, Lipníku, Přerovu atd. Třetí pod knížetem Lubomírským na Bystřici p. H., Holešov, Napajedla u Hradišť se 4000, takže se ten lid vztahoval na 20 mil.

Lid pěkný a na polský způsob dobře vymundirovaný. Pěchota s dobrými fisikami a pláštěmi, který každý na horu při ramenech zvinutý měl, dobře zaopatřený. Rajtarstvo pak větším dílem s křídly po zadu, takže když se na koni jeden neb druhý hnul, podivným způsobem to fochrotalo. Měli také karabiny a pistole, ale předce na větším díle lučiště neb kuše a v krabici (toulu) po zadu šipky. Co byli šlechticové, kterých velmi mnoho se nacházelo, ti byli dobrou zbrojí a nejlepšími koňmi, též pěknými karmazynovými šubami a sobolovými čepicemi zaopatření . . . takovej krásnej lid, že se nač divati bylo . . . Vozíky sotva na 3 střevíce zvejší a kola ze samých houžev, ani za vídeňský na nich železa nebylo, a protož také mnoho vozův sedlákům po-brali, které však platili . . . (tamt. 29—30).

Z porážky Turků netoliko ve Vídni, ale po celých Čechách i po Moravě panovala veliká radost.

S povolením své vrchnosti l. 1688. Napajedelští *řezníci založili cech*, o kteréž věci list nadační dokonaly obraz poměrů místních podává.

„My starší cechmístrí i přisezni místrí cechu řem. řeznického v král. městě Hradišti známo činíme vůbec přede všemi tímto listem . . . že jsou před nás předstoupili poctiví muži místrí řemesla řeznického z městečka Napajedel a tu psaní přimlouvající J VH Mt vrchnosti jejich milostivé k nám znějící náležitě oddali a přitom oznámili, kterak majíce oni povolení od též jich milostivé vrchnosti, pro zvelebení dobrého pořádku cech řeznický v tomž městečku Napajedlích zvelebiti a vyzdvihnouti, nás za to šetrně požádali, bychom jim výpis hodnověrný artikulův našich nám od JMCe slavné paměti Rudolfa druhého daných a stvrzených vydali: kdežto nemohouce žádosti šetrnej a slušnej odepríti tak činíme a jím budoucím synům našim takovej autentický vejpis artikulův cechovních našich ku jejich potřebě a požívání s vůlí a vědomím JMCské pana rychtáře a pp. páků na

další ratifikaci jich milostivej vřelosti udělujeme, kteréžto mutatis mutandis od prvního až do posledního následovně znějí: Předně, aby žádný okolní řezník masa žádného do města přes celý rok nenosil aniž vozil, než spoluobytelům zlejšímu to hájeno býti nemůže, však tak cožby k vlastní domácí potřebě své a užitku svému a nejinače kupovali kromě frejunku ve středu, když k frejunku maso přivezou, to mají na něm prodávati svobodně a ne po domích, od Velikonoci až do sv. Václava do hodin 18. a od sv. Václava až do postu do hodin 20. A pak-li by mimo hodinu položenú kterému z přespólních řezníkův jakéžkoli maso zůstalo, od cechmistrů pobráno býti má a dáno do špitále a chtěl-li by je pak který ven z městečka nésti, aby mu bylo pobráno a též do špitále dáno. Item, aby žádný hofer neb hoferkyně v jarmaky neb jiné časy přes celý rok na trhu, ryncích, v domích ani v ulicích masa žádného vařeného neb pečeného neprodávali, ješto by sobě hovado neb jiné dobytče dali sami zabíti, kromě toho masa, které by sobě buďto ve středu na frejunku neb jiný všední den od domácích řezníkův neb přespólných, nakoupili. Pakli by který hofer neb hoferkyně mimo to jináče se zachovali, cechmistrů tohož řemesla takové maso s vůlí vřelosti vzíti a do špitálu dáti mají; tolikéž obyvatelé mněstečka krom frejunkův k jarmarkům usazených žádných hovad a jiných dobytkův kromě svého domácího vychovaných sobě zabíjeti dáti nemají pod touž pokutou jak i o hofery a hokyně (!) doloženo jest. Než při frejuncích, jestliže vola, krávu, vepře domácího chování, tele, skopce k jarmaku dáti zabíti chtějí, toho vůli mají, však po kusech, na různu syrové z domu aby se neprodávalo; než takové maso i kterýby v jatkách koupil, pečené a vařené v domích svých i jiných prodávati může. Však žádného hofera ani hoferkyně ani žádného člověka přespólního buď ženu neb muže k sobě v tom připouštěti nemají pod ztracením takového masa na chudé (do) špitála a k tomu pokuty 2 zlatý na vřelost polovici a na cech řeznický druhou polovici propadením. Item přespólní řezníci hovado velké i malé v cele sem voziti neb nositi mají a ne po kusích. Pakli-by se kterej v tom nezachoval, mají jemu ty kusy masa vzaty a do špitále dány býti, a takový každý má k tomu vřelosti a do cechu dva zlatý ut supra propadnouti. A jestližeby pak který řezník maso nehodné, lidem nepřijemné na frejunk do města přivezl, takové maso nemá se žádnému dopu-

stiti dáti prodávati, než tolikéž pobráno a do špitále dáno býti, též se jim ani nejsúc hodné šacovati nemá. Item hokyním drohův, jater, jazykův na prodej a na zisk aby žádňm vymyšleným způsobem a potajemnč ani zřejmč domácí i přespelní pod skutečným trestáním neprodával, pokavadž by k tomu sami nepřišli a také spoluobyvatelé dostatek a potřebu svou domácí toho nekoupili. Item cechmistry má to opatřeno býti a ohledáno, všelijaké hovado nehodné na jatky aby nebylo bito a, kdožkolivč v jatce své jaké maso má, aby se předece prodávalo nečekajíc na jiného, kterýžby staré maso, ješto by provoňovalo, mněli, až by je vyprodal, pod ztracením a vzetím toho masa do špitále, lečby příčina přišla skrz jeho doma nebytí. A starého masa s novým žádň aby nevážil ani neprodával pod ztracením toho masa. Tolikéž jakžkterý z domácích masařův v středu na frejunk maso váží, potom dráže jeho nemůže vážit pod ztracením takového masa. Item aby každý, kdožby chtěl na frejunk ve středu voziti, povinen byl v tu středu po velikonoci se dáti najiti a je prodávati i listy od rodu a řemesla má okázati. A váhy aby se tu hned touž středu domácím i přespelním hned ohlídalý a potom vždycky každý měsíc při frejunku v středu od cechmistrův a osob k tomu volených ohledávána býti mají. A pak-li by se kdo toho zbraňoval a s listem od rodu a řemesla se ukázati nechtěl, žádnému takovému, aby maso prodávati měl, dopuštěno býti nemá. A na komžby se taková váha nespravedlivá aneb funty našly, ten každý vrchnosti a do cechu 2 zlatý . . . položiti povinen bude. Item cechmistři i mistři i všecken cech povinni budou podle starobylého obyčeje při každé velikonoci dobrý, krmný jeden vůl, nepostačil-li by ten tehdy dva, koupiti a zabíti a takový maso z těch volů podle slušného šacování vážit a prodávati. Pak-li by kdy toho opomenuli cechmistři téhož řemesla, skutečně trestání býti mají. Item kdožby se chtěl k cechu a k bratrství připověděti, aby přijat byl, ten aby dal 10 lib. vosku do cechu a půl telete a džber piva do špitála na chudé a svačinu poctivou mistrům ve dvou nedělich aby opravil, a vědro vína aby k té svačině koupil. A pakližby tej svačiny udělati nechtěl, aby za touž svačinu 8 zl. do cechu dal. A přespelní, který by se zde vyučil při cechu našem chtěl-li by list od řemesla vyjednati, ten každý povinen bude, polovici toho totiž 4 zl. dáti; než cose synův, dcer mistrů a vdov toho řemesla do-

tejše. Ii se z té svačiny vynímají krom tím, co na chudé dáti náleží a vosk do cechu spravití povinni budou. Item každý mládenec neženatý krom měst. rodičův domácích, kterýby se řemeslu řeznickému učiti chtěl, povinen bude ve 4 nedělech pořád zběhlých po přijítí k učení od mistra svého listem pořádným od rodu před cechem ukázati. Týmž způsobem tovaryš, kterýžby při cechu sloužiti chtěl, list od rodu a od řemesla má míti. Pak-li by toho kdo z nich (neměl), od řemesla odvržen buď a do cechu každý takový učedlník šest funtu vosku dej. Takoví pak učedlníci na dvě letě přijímání býti mají; kteříž chci rok za rok aneb za rok, aby dal mistru svému jak s ním smluví. Však u mistra svého domů neodcházejte aby strval a takové učení aby učedlníci od mistrů propouštění byli od mistrů druhou neděli v postě. Item cechmistři řezničtí i všecken cech to povinni budou zaopatřiti, chtějí-li bejti při všech artikulech zachování, aby dostatek v mase jměli. A pakližby se toho nestalo, prvotně cechmistři vězením trestáni budou a každý z nich pěl hřivny grošů českých širokých pokuty povinen položití budou z vězení nevycházejce, lečby se toho příčina slušná, proč by se tak stalo, poukázala. Item co se bití busí na městě, poněvadž se tím nemála škoda v řeznickém řem. děje, a to se při jiných městích zachovává, že se nebíjí před sv. Václavem, než počnouce od sv. Václava až do sv. Martina, pročež kdoby se jináče toho před tímž časem (totiž před sv. Václavem a po sv. Martině) dopustil, aby jim s vůlí vrchnosti brány a do špitále dány byly. Item co se dotejše po pořádec dobytkův zabíjení, aby více nezabíjeli, nežli jednoho voła dva spolu buďto k neděli nebo k středě. A pak-li má jednu jatku, čtyry skopy nebo tři telat(a), aneb jednoho vepře. Kdoby se přes to více dopustil, aby pokuty 2 zlatý do cechu položil kromě vepřův a míšek *) krmaných buď na slaniny aneb peizunky! k frejunku aby každý svobodu měl, koho v tom užiti bude moci. Item jestližeby který z spolubratří řem. řeznického někdy se z jiných vytrhoval, v společném snesení a dobrém řádě státi a poslušností zachovati nechtěl, takovou pokutu ut supra do cechu bez milosti složití povinen bude. Item kterýžbykoli-věk se při cechu neučil v řem. řeznickém zabíjením velkého dohytka krom vepřův a sviů, kteréž sobě sousedé komuž chtějí a (kdy)koliv zabítí dáti moci budou, překážku činili

*) miškovany vepř.

a při tom postižení byli, ten každý aby trestán byl podle uznání vrchnosti; tolikéž zločincům a lidem na cti zmařilým prodávání dopuštěno a jich trpino býti nemá. Item cechmířtři a mířtři řezníci maso hovězí, telecí, skopové mají podle příležitých časův hodnoti masu a usuzení takového každého masu od osob k tomu nařizených přísežných prodávati. Jestliby pak který řezník z sousedův drážejí a prvé nežli by mu sázeno bylo, maso prodával aneb vážil, aneb jakého fortele v tom užíval, tolikkrát, kolikrát se toho dopustil, žádného nešetřice pokuty dva zlaté aby vrchnosti položil. Item jestližebý se kdy nedbanlivostí řezníkův masu nedostalo, povinni budou cechmířtři nynější i budoucí to tak zaopatřovati, aby (se) masu dostávalo a . . . pro lidi hostinské. Pak-li by to od nich zaopatřeno nebylo a z rána na krátkým do šestnácti a na dlouhým dni do 18ti hodin . . . vždycky každého dne masu nedostalo, na porušení vrchnosti cechmířtři povinni budou do kázně jíti a pokuty dva zlaté vrchnosti b. m. položiti. Item též cechmířtři a mířtři nemají (práva) žádného v ty dni, když se vigilia aneb půst předcházející kterež zasvěcenéj svátek od p. faráře se oznámí, v ten ráno ani v neděli masu prodávati, nežli o nešpořích a v sobotu též o nešpořích. Pak-li by kdo jináče učinil, pokuty na vrchnost propadne 2 zlatý. Item řezníci všelijakej dobytek, kterež by k městu zde zbíti a vyprodati chtěli, takový v místech jim vyměřených bez překážky jednoho každého pásti moci budou; však jestližebý jaký dáleji hnáti a jiným prodati mfnili, toho aby více pod propadením na vrchnost dvou kop groší českých přes tejdennu nepáslí. Item jestližebý se který řezník (toho dopustil a) na frejunku od přespolních řezníkův masu lacino koupil zase je prodával aneb prodávati chtěl, pokuty (se) ukládá na každého takového dva zlatý. Item aby svou korouhev, oltář, postavničky v kostele měli a všechno to jak náleží opatrovali a ozlobovali, na processí výroční každé suché dni, na dušičky, na popelec (a velikonočně) slavností při (nešporách) i při mšech svatých, ofeřách i jiných pobožnostech tak jak jiní cechové se nacházeti dali ano i při uložení čtyrech termínech v roce pořád zb(ěhlých) s dítkami i čeládkou svou k sv. zpovědi a přijímání velebnéj svátosti se přichystajíce přistupovali a p. faráři od rosátův po 24 groších a od každých suchých dni po . . groších bílých každoročně spravovati povinni byli. I my starší cechmířtři a

mistři král. m. Hradiště . . . mistrům Napajedelským . . . tento řád a pořádek . . . udělujeme a to sobě pozůstavujeme, aby oni nastávající synové naši . . . ontočičtě k nám brali . . . , naproti čemuž my jim jakožto otcové věrně na ruku státi . . . chceme. Pro lepší jistotu a podstatu dožádali jsme se vzátně slovutných moudrých a opatrných pp. purkmistra a radních, že jsou k tomuto listu pečef svou městskou přivěsiti dali. Jenž jest dán den pam. sv. Brunona (6. Oktobris) L. P. 1688.“

(Pečeť veliká červená na hedvábné červenožluté šnuře s erbem a nápisem „Sigillum R(egiae) Civitatis de Hradisst.“ Druhá na modročervené hedvábné šnuře, též červená. V erbu dvojocasý lev se sekerou: „PECZET CECIV RZEZNICKEHO Z MIESTA HRADISSTE 16(80)“).

Týkajíc se hospodářství l. 1676. učiněny otázky a proposice, aby z Otrokovic jeden kovář se přestěhoval s kovárnou do Tlumačova; aby z Holešova do Napajedel přenešeno bylo několik mušket a biřicovi odevdáno bylo, že se potulují loupežníci. Konečně tážáno, má-li se plesníkovi střelného platiti od ptáků dravých, od nenasyta 1 R. 40 kr., od orla, který ročně za 40 zl. škody na rybách činí, 35 kr.; od pochopa 35 kr. atd.

Když okolo r. 1678. podala obec Nap. stížnost o robotu a v 9. článku žádala, aby „od sirotků stavení žádného ouplatku (úředníkům) dáváno nebylo“, od úředníka poznamenáno: „Ten jest obyčej nad pamět lidskou nejen v zemi této, nýbrž i v Čechách, a snad to proto, aby památka rebelie Moravanům a Čechům nezahynula, a nad to vejs, co předešli úředníci užívali, proč by toho nynější zbaveni býti měli, ledaby tak mnoho služby vrchnost mil., jak taková accidentia vynášejí, připraviti ráčila.“

V ty časy přistěhovalo se na statky Napajedelské mnoho Slezáků hlavně z Těšínska, jak knihy dobrovolných poddanství vykazují.

L. 1676. obec Kvítkovská přijala šenkýře z Prostějova a to tak, aby od nalevání panských nápojů „na pořádku“ zbavena byla, začož se zavázala obec, kdyby tolik nevyšenkoval, co ta pořádku obnáší, že obec jej spokojí.

Téhož roku p. Julius Vilim z R. vyslechl stížnosti Otrokovských, Kvítkovských a Sazovských poddaných,

že celotýdenní roboty zbývatí nemohou a ustanovil robotu na 3 dni!

Listem daným (16. list. 1689). na Holešově p. Julius Vilim obcem v nově založeným vyměřil roboty a platy.

Byloť tehda v Alinkovicích 28 celých 49 polopodsedníků, v Žutavách 28 půlpodsedníků, v Jankovicích 18 celých 46 půlpodsedků. V těchto osadách jako i v Kosičkách měli podsedníci po 7, půlpodsedníci po 3½ měřících pozemků (v Jankovicích měli po 10 a po 5 měřících, „ale jaká země, to pán sám ráčí věděti“).

Platn tedy dávali ti lidé, jedni po pěti, druzí po 2 zl. a 30 kr. Roboty odbývali: K orání a vláčení 1 den, vržení 1 den, orání 1 den, setí 1 den, žito seci 1 den, rež seci 1 den, přísti na 1 loket. — Kromě toho k mlýnu, mostu a stavu do Napajedel měli prostřední dřeva voziti a pěši robotu, kdy potřeba bude, konati.

Před svou smrtí žádal za proměnění statku Napajedelského ve svěřenský, k čemuž svolení přišlo dne 15. července r. 1692., a v poručenství svým poddaným odpustil půlroční platy.

Po sobě zůstavil dceru Marii Josefu, později manželku Karla hr. Tyrheima, a nezletilého syna *Františka Helfryda*.

III. Napajedla svěřenským zbožím.

Pod poručníky 1691—1702. Za nezletilého dědice Františka, z nařízení tribunálu ze dne 30. srpna r. 1691. přejal správu statku Holešovský pán, Jan Kryštof, jeho strýc.

K němu celá obec Napajedelská podala takový „memorial“:

„My ubozí chudí poddani jakožto k svéj milostivej vrchnosti pod milostivou ochrannou ruku se poslušně a poddaně zautíkáme a VHE žádáme za

první. Tak jak VMHE v milostivé paměti pozůstaveno bude, kterak p. Jiřík Valík za pana hejtmána v Napajedlích vystavený byl, který také i při tom kontribuční počet na sebe přijal, kdož my žádné pořádnosti od něho nedostáváme, ješto skrz časté marše vojenské z při-

cházejících defalgací *) vědomostí nemáme. Začez VMHE poslušně . . žádáme, aby nás ubohých potřebných lidí ulitovati a to . . . zprostředkovati oblíbili ráčili, aby každoročně při docházejícím roku s námi náležitá pořádnost činěna byla.

Druhý. P. farář, což jemu od vrchnosti milostivě . . . poukázáno j st, přestati nebee, nýbrž když který kousek roli sirotkům náležitý, bez vědomosti ouřadu odkupuje a tudý potřebná obec v kontribuci škodu trpěti musí, z nichžby mnozí netoliko chrámu Páně spláceli, ale i také pečlivé obei v kontribuci nápomocni býti. I to před VMHE tajiti nemůžeme, že předešle jsme vždycky k potřebám našim jednoho člověka, který obojí povinnost jak chrámu Páně i také obecní zastával, drželi; nyní pro p. faráře nemůžeme, protože nyníjší jeho švagr jest . . . a nám dvom platiti těžce přichází, nebo v tom možnost naše dostatečna není a jest nám právě důležitá potřeba při tejto silnici takového člověka (písaře) zapotřebí, obzvláště při maršoch vojenských a kriminalních věcech . . .

Třetí. Podobným způsobem i panu důchodní (Pren-
dlik) do velkého hospodařství se uvozuje.

Čtvrtý. Což jestliže se to jak panu faráři i tomu p. důchodnímu pasirovati bude, tedy . . poddaní na nic uvedeni budou.

Pátý. Take VMHE k milostivé vědomosti přivádíme v příčině těch osad blíže městečka Napajedel ležících, které roli, jež nám do lánův potaženy jsou, milostivou resolucí poděliti ráčili, aby nám v kontribuci nápomocni byli, toho od nich posavad dosáhnouti nemůžeme.

Šestý. Při tom i také naše předešla . . . vrchnost v P. B. odpočívající . . nás při posledním kšaftě svým ubohých . . v své milostivé paměti mítí ráčila: želý nám předece něco v platech uleveno bylo, za kterýžto milosrdně prokázaný skutek P.B. vš. dá korunu slávy věčné . . .

Pročež k VMHE v tej velikej nedostatečnosti a potřebě . . . my ubozí chudobní a potřební poddaní pod milostivou a ochrannou ruku se poddaně a poslušně zautikáme, abyhom v těch všech věcech zachráněni byli. Začez P.B. vš. VMHE i s celým sl. rodem dá na tom světě šťastlivé a

*) Miněny jsou zde srážky na platech, které se činily, když poddaní vojsko na marši potřebami (senem a stravou) zaopatřovali.

dlouhé panování a po smrti věčný život a my zůstávati budeme za

VMHE milostivou vrchnost
na svých skrušených modlitbách
ustavičně trvající celá a
ouplná obec městečka Napajedel“.

Na tu supplikaci dne 1. pros. 1693. podanou udělila se jim resoluci dne 17. prosince, že se přidržuje Jiřík Valík předešlý hejtman a kontribučenský spolupisář k položení těch kontribučenských počtů. Strany přivlastňování gruntů se dopomůže. Dále: „Když budou supplikanti jejich obecních pisářům lepší záplatu neb službu a respekt dávati, tehda jinších více, kteřížby to zastati mohli lepší než rektor nynější, o službu pisářskou pro obec se ohlási. A celému ouřadu pod pokutů 50 tol. se zapovídá kontribuci dům od domu neupominati, nýbrž v domu radním takovou vybírati a neposlušné k zaplatě vězením přidržovati“. Strany kontribucí z dědiny Aliukovic, Žutav a Topolnej nyní opravdově hejtmanu ukládá se, aby kontribuci podle specifikací (16. list. 1689), povinné tak dobře za předešlé jako také na budoucí časy, zodpímáním jejich užitku anebo převzatou jejich živností přidržoval.

Za šesté. Poněvadž JVHM v PB. odpočívající p. Julius Vilhelmb a ne JE taký nyní v PB. odpočívající pan Johanes hrabě z Rotal, jak supplikanti chybou přednesli, půlroční platy v testamentě milostivě odpustiti ráčil, taková defalkací tak dobře těch budoucích padajících platů . . . supplikantům k lepšímu přijdou . . .“

Že statek Napajedelský skutečně p. Jan Kryštof spravoval, vychází také z toho, an r. 1697. (6. října) *Květkovský dvůr* *) k Napajedlům prikoupil. Tehož roku dne 10. listopadu vyhořela Napajedla, při čemž Zuzana Hruškova 65letá a její dívka Mariana 20letá uhořely.

*) *Dějiny Květkovic*. Jméno té osady „K w y e t k o w i e z“ t. j. Květkovic vyskytuje se již r. 1406 i náležela tehda ve zboží Malenovské, od něhož se potom dostala k panství Otrokovskému a s ním k Napajedlům (1649). Avšak syhobodný dvůr květkovský zůstal v držení jiných pánů.

„Vojny“.

Nedobré sousedství mezi panstvím Napajedelským a Velehradským jaksi rostlo od dávných časů, zejména od smrti hraběte Julia Viléma, a zachovaná korespondence dosti nám v to nahlednouti dává.

Píšeť úředník Velehradský do Napajedel vrchnímu l. 1691., že Kudlovští jdouce z Jankovic z hodů klášter-

Dříve totiž než p. Karel Podštacký sv. p. z Prusinovic a na Veselíčku, Zlíně, Otrokovcích, Bartošovicích a Starej Vsi panství své Otrokovské, k němuž náležely Květkovice, odprodal k Napajedlům, příbuznému svému Bartoloměji Františkovi rytíři Ronovi z Leskovce (pocházejícímu od Opavy) osvobodil r. 1641. listem daným na Zlíně v den sv. Jíří „dvůr jeho v dědině Květkovicích s lánem rolí s zahradami . . . k tomu taký ten podsedek podle téhož dvoru na kraji při cestě, která se od Malenovic k Napajedlům jede, ležící se 3 kusy rolí a jednu louku . . . Více takéž z druhé strany téhož dvora ležící grunt p n s t ý s pállánem rolí . . . daroval a od všelijakých robot, platů i ospův obilních okromě herně JMCa osvobodil.“

Na listě, kterým takto v Květkovicích svobodný panský dvůr vznikl, za svědky jsou zapsáni: Jan Kryštof Orlik svob. p. z Laziska na Sedlnici a Litultovicích a Jiřík rytíř Trach z Březibo na svob. mlýně v dědině Jezernici (L. na důch. Nap.).

Tento svobodný dvůr drželi potomci rytíře Rona až do r. 1695, kdež jej František Fridrich Ron „z Ronova“ (tak se začal psát) prodal „pani Barboře Ludmile Budišovské, rozené Šmerovské z Lidkovic jakožto pani dečři mé“, za 620 zl. (v Iliranicích 2 pros. 1695). Avšak s toho prodeje sešlo i postoupil jej Frant. Fridrich Ron r. 1696, když jeho nevlastní matka Eva Zuzana ovdovělá Ronova rozená Košovna, vyznala, že své věno 700 zl. z toho dvoru obdržela, Ferd. Ignaci rytíři Elbognaroví z Dolního Šenfeldu, pánu na Žeranovicích a Přílepech, který se odtud také psal „a na svobodném dvoře v Květkovicích“.

Vrchnost Napajedelská nebyla s tím spokojena, že pan Ron beze její vůle takový statek prodal, pročež jednáno oň před krajským úřadem, a tak již r. 1697, dne 26. října listem daným na Holešově tento majitel odprodal svůj dvůr p. Janovi Kryštofovi k panství Otrokovskému a tudíž k Napajedlům. A tak dvůr tento od r. 1641—1879. v Květkovicích trval, až jej posledního roku vrchnost Napajedelská zrušila odprodávši dvořisko na tři dva podsedky.

Co se jiných osudů té vsi týče, hleděla kdysi ke kostelu Tetčovskému, jakož zvonu ulité nákladem Květkovských tomu svědčí. Když pak okolo r. 1680. Julius Vilim z Rotalu v Napajedlech samostatnou faru obnovil, přidány jsou k ní i Otrokovice a Květkovice, odkudž rektor — chodilyť květkovské děti do Napajedel do školy — obilní desátek bral až do vyvudnění toho platu.

Kterak Květkovice nájezdy nepřátelskými trpěly na jiném místě zpomenuto. V pruskou vojnu (1743) jmenuje se fojtem a starostou v Květkovicích Ondřej Mikulaščík a Jan Racký.

ského poddaného „švančarú neb obuškem zabili“. Za nedlouho Vaška Oslila Jankovští pobili, že měla z toho smrt býtí.

[4. července 1692. táže se týž úředník strany marširujícího lidu Denemarského; jakby daleko byl, jakby skoro do kraje Hradišského přibyl? — později panství Velehradské pro ten lid 10 beček piva poslalo do Napajedel].

L. 1692. Ztěžuje si úředník Velehradský, že Košičti a Jankovští z lidí klášterských, kteří nesli ovoce na trh do Kroměříže, vybírali mýto (!) a sice z putenky broskví anebo oskoruší po 6 kr.! Brzo potom dovolává se úř. V. slušnosti, aby se panu opatu „ledachlapův“ nenadávalo, a aby Traplickým se nebralo, co jim náleží; později zase, aby poddaní Nap. dřeva nekradli z hory klášterské; za krátko táže se úředníka Napajedelského, zdali on poručil svým poddaným, klášterskou pec vápennou rozbořiti?

Konečně věc propukla: l. 1697. „pan hejtman Napajedelský s poddanými Nap., kterých mohlo býtí okolo 700, v těch horách — našich Traplických dne 18. decembris hledali a nemohouce tam nic najít, ten den pan hejtman Nap. do naší dědiny Traplic s lidmi, kterých okolo půltřetího sta bylo, přijel a před Vrankovým stavením stannul, kdežto byli Jura Hruška, Martin Kanyža, Václav Vranka a Martin Mikšů, jimžto p. hejtman řekl: „Proč jste šelmy zlodějsky dnes do hor nešli? Byli bychom se tam domluvili“.

Jemuž odpověděli: když roboty odbudou, že zas pojedou. —

Že se pak svého pána, jemuž Nap. hejtman huncvutů dával, ujímali vracejíce huncvuta hejtmanovi. tento poručil dva Trapličany tu na cizích gruntech pobíti. — Tato „vojna“ skončila dosti nekrvavě, za to však obrátila se ve veliký soud před tribunálem.

Okolo týchž časů podobná krvavá „vojna“ — zůstalo několik těžko raněných — vedena od úředníka Malenovského, aby se ovoce očesalo na pozemku sporném — Malenovští byli ozbrojeni fisikami, ano i prý panské dělo bylo nachystáno.

Po smrti páně Kryštofův (+ 1689), poněvadž mladý dědic ještě nedošel let, přejal poručenství p. Zikmund, syn a dědic Jana Kryštofa na Holešově. Že tomu tak, soudíme ze zprávy spolehlivé, an jakožto poručník k faře Kvasické (náležely také k Napajedlům) podal Jiríka Ondřejce (Kvas), a že ve sporu o svobodný dvůr Martiňovský v Napajedlích za svého poručenice jednal (1701).

Konečně, že on dne 6. října r. 1702. hranice mezi Napajedelským a Velehradským panstvím na novo přehlednouti dal, kázav znamenati hranečníky F. H. Z. R. 17-02 t. j. František Helfryd z Rotalu l. 1702.

Ačkoli o činnosti obou poručníků málo víme, zachovalo se nám tím více zpráv současných o vnitřním zřízení, pročež na tomto místě pro lepší poznání jednotlivých úřadů souborné učiníme přehledy o jich působnosti.

1. Hrdelní právo.

Městečko Napajedla „od starodávna vždycky ve všech pilných potřebách svých obzvláště kriminálních věcech k slavn. magistrátu král. města Hradiště jakožto k pánům otcům svým milým zantikání své mívali“.*)

Proto Napajedlané svého kata nechovali, nýbrž jeho z Uh. Hradiště povolávali, jakož o tom r. 1644. paměť do obecní knihy zapsaná svědčí.

„Kdybysekoli pro mistra popravního do král. města Hradiště poslalo, co se napřed základu poslati má, totiž:

Pánům (radním v Hradišti) 60 R. mor.

Těž mistrovi popravnímu 1 R. „

a to hned po těch lidech, kteří pro mistra poprave poslání jsou, odesláno býti má.

Těž pánům Hradištským obsýlky 4 gr. bílé,

a do tax hned 10 gr. „

Od meče se dává popravnímu mistrovi . . . 4 R. —

Item. Kdyby jeho meč dle vyměření ortele

obnažený držeti měl (souzenec), se dává

podobně 4 R.

*) Poněvadž město Hradiště teprve r. 1472. samostatně vrchní hrdelní právo obdrželo, zdá se, že teprve tou dobou, kdy ecchy v Napajedlích vznikaly, i hrdelní právo počátek vzalo.

Od provaze se dává	4 R.
Od vyvedení (souzeuce k šibenici)	2 R.
Poslovi, když ho mistr s sebou vezme, od vyvolávání	— 1 gr. bílý
Od spravedlnosti, kdyby se stavěla, od křtění *)	4 R.
Od vymrskání (u pranýře) se dává	2 R.
Od palečnic (když se obžalovaný ostře táže) se dává	1 R. ^a

„Útraty na kata“ nesly tušim všechny obce k panství příslušně; ale roku 1674. obec Otrokovská si stěžovala na Napajedlany, že je potahují k tomu aby útraty na kata spolu nesli; za p. Podštackého takovými útratami že příslušeli k právu Zlínskému.

Soudci toho hrdelního práva byli rychtář, purkmistr, starší a jiné osoby radni zasedající na „súdnici“, o níž, kde by byla stála, nevíme.

O činnosti hrdelního práva Napajedelského máme, až na jednu ouplnou při, málo zpráv, avšak vychází přece z ní aspoň tolik, že zřízením vrchního soudu v Praze, appellace, značný krok k lepšímu učiněn byl, aby soudcové menších hrdelních práv příliš unáhleně nad životy lidskými nesoudili.

Průběh té pře, pro dějiny soudnictví Českého zajiště pamětihodný, jest tento:

„Příhodiце se nešťastná příhoda v domě Jeho Vysokorodé hraběcí Excellence šenku Napajedelským (v hostinci u koruny) za šenkýře Jana Klimkovského skrz nepozornost a nedbanlivost jeho, kdežto zdržující se Maryna jakožto vlastní sestra Kateřiny manželky téhož Jana Klimkovského v témž šenku, skrze bujnost těla svého přestoupila šesté desatero Boží příkázání v r. 1692. plod svůj tajně zmařila. Což když se při ní bedlivě změřkovalo, obžalována jsouce a tak skrze takový provedený nešlechtný skutek od ouřadu tehdejšího totiž p. Jiřika Ouředníčka, t. č. rychtáře a p. Pavla Burše, staršího purkmistra, mladšího Martina Hasníka jsouce eksaminována mnohonásobně od vešš psaných osob a práva, bylo naučení od sl. magistratu král. města Hradiště přišlo, aby lípě vyšetřeno býti mohlo, od mistra popravec palečnicemi ohlídáno (?) bylo, což i stalo se.

*) Jako jiné věci, tak i šibenice se křtila.

Ale že přes naučení pánův otcův hned po 2krátě t. j. večer a zas ráno proti ustanovení práva pokračováno bylo, v čemž nemalý error (chyba) následoval. Mezi tím též svrchu nadepsaný osoby z ouřadův svých propuštěny a na jejich místa jinší voleny byly totiž pan rychtář Jan Valter, p. purkinistr starší Jiřík Ranofrej, mladší Mikuláš Silnoušek, ježž věc ještě nespořádanou na se přejíti museli, kdežto zase na jejich k pánům otcům činěné psaní k odpovědi dosáhli, že táž věc k sl. královské appellaci až do Prahy přednesena a oznámena býti musí“

Úřad tedy a právo Napajedelské zaslali akta do Prahy i dostalo se jim odpovědi v měsíci dubnu 1693.

„Opatrní přátelé mili. Dali jsme sobě hrdelní otázky Vaše Mařeny Klimáčkové pro podezřelost zahubení — plodu, při právě Vašem vězením zjištěné, se týkající, jakby dále proti ní pokračováno býti mělo, spolu s vyznáním jejím a jinými zašlými spisy s dostatkem přednésti.

I poněvadž z nich znáti jest primo, že jste v té příčině od magistratu města Hradiště naučení brali, za druhé při trápení ji Klimáčkové řád práva nezachovali, ani za třetí vyznání jejího, které in tortura učinila, nám neodeslali — a tudý v té proti ní Klimáčkové konané inquisici nemálo pochybili. —

Pročež jménem a na místě JC a KMti Vám poroučíme, abyste na budoucí čas v hrdelních věcech k tomuto JMti Císařské královskému vrchnímu právu upřímo, tak jak Vaše i jiných měst povinnost jest, o naučení se ucházeli, v tomto ale příběhu těm babám, které — dítě očitě spatřily, příležející přísahu lit. A *) vydati, pak každou zvláště na přicházející otázky lit. B. a Maryanu děvčátku šenkýře Napajedelského na artikule lit. C. podobným způsobem po vykonání přísahy lit. A examinovati, vyznání i druhé osoby, tak jak každá odpoví, slovo od slovo vyznamenati, pečeti městskou ztvditi a tak ztvrzené spolu i opáčené Klimáčkové pod trvajícím dvakrátě před se vzatým od vás mučením stále vyznání, co nejdříveji odeslati neopomíjeli. Což když se stane, další

*) Appellační soud poslal totiž formulí i otázky.

naučení naše, na které očekávati povinni jste, následovati má.

Dán na hradě Pražském 11. dne m. dubna l. P. 1693.

Václav Vojtěch hrabě z Šternberku.

R. J. Kupecký."

Úřad Napajedelský učinil, jak nařízeno, zůstavuje touž děvečku i na dále ve vězení, načež počátkem května posla do Prahy se psaním vypravili. Nápis toho psaní byl:

"Vysoce urozenému sv. Římské říše hraběti, vysoce urozeným pánům, urozeným a statečným rytířům, též urozeným a vysoce učeným JCMti královskému panu presidentovi a radám při slavném král. appel. tribunáli v království Českém Jeho Excellenci a Jich Milostem pánům nám milostivým."

V listě samém oslovuji sl. appellací též tak: "Vysoce urozený sv. R. říše hrabě atd." a na konec dokládají: "Co se ale toho milostivě požadujícího pod trvajícím dvakrátě před se vzatým mučením stalého vyznání Mařeny Klimáčkovej dotejče, . . . poníženě netajíme, že táž Mařena . . . na ty nám od magistratu král. m. Hradiště přiložené otázky, jak pod první, tak i druhém mučením ven konecni nic jiného jest neodpověděla a na tom při i po trápení pevně a stále jest stála, že to dítě umrlé bylo, a by i živé bylo, že nic zlého učiniti nemínila, byť s ní činěno bylo, jak chtělo; byť ihned smrt podniknouti měla, že jináče mluvití nebude a nemůže"

Neméněji sl. král. appellatornímu tribunáli poslušně přednášíme, kterak městečko Napajedla v právních případech a tempore immemorabili k magistratu král. města Hradiště o radu a naučení se uchází a od udělování takového naučení od každé hrdelní osoby 16 gr. bílých za všechny v jedné materii vyhotovené spisy podle starobylého obyčeje dává. Nic však méněji my na budoucí čas dle milostivého poručení v hrdelních věcech k sl. král. appel. tribunáli upřímo o naučení se ucházeti nikoli protivní nejsme.

Poněvadž ale my lidé velice chudobni a mdlí jsme, tak že mnohdykrátě v jedné věci časté naučení a rady potřebujeme, cesta pak od nás do Prahy daleka, ano jedno vyslání posla nás na 8 i 10 R. koštuje, takže kdybychme se vším pokaždýkrátě k tejto slavné instanci

rekuriovati měli, skrze to bychme do nesnesitelných outrat přijiti museli obzvláště těchto těžkých časův, kdež velikýma daněmi a ustavičným vojenským marchi i tak obtíženi jsme — pročež ponížené a poslušně prosíme, že by nás při tom jak od starodávna v příčině utíkaní se k magistratu král. m. Hradiště observováno bylo aspoň v ordinarních potřebách . . .“

Na to psaní již dne 5. června zaslána z Prahy odpověď zároveň i s ortelem. V odpovědi stojí, aby ortel v přítomnosti Mařeny otevřen byl, zároveň na novo vytýkáno úřadu, že se nemalé chyby dopustili, ani jednak palečnicemi dvakráte mučili Marynu, jednak vyznání jejího slovo od slova nevyznamenalí.

„Ortel vydaný:

Jménem a na místě JMti Římského Císaře, Uher-
ského a Českého krále, Pána, Pana nejmilostivějšího
president, vicepresident a rady JMti nad appellacemi na
hradě Pražském zřízené a usázené . . . z práva nachá-
zejí: že nadepsaná Maryana Klimáčkova pro takové
přečinění své na pranýři v den trhový jedenkrátě celou
hodinu, obnažený meč v rukou držíce státi, pak metlami
vynurskána a potom na věčnost markrabství Mor. prázdna
býti má podle práva. Tomu na svědomí pečeti JMC a
K. k tomu soudu obzvláštěně zřízenou zapečetino. Actum
na témž hradě Pražském 5. dne m. června l. P. 1693.

Václav Vojtěch hrabě z Šternberku.

R. J. Kupecký.“

Ortel Maryně Klimáčkové teprvé dne 12. srpna
jest vyhlášen a nepochybně také téhož dne vykonán.
Dříve ale uloženo jí učiniti zápis (čili jak jinde říká-
urfd), který na krátce takto zní:-

„Já Maryana Klimáčkova slibuji,
připovídám a mocí tohoto zápisu sebe pod hrdla ztracením
zavazuji, že já na věčnost do markrabství Moravského
více se vrátiti nechci . . . jakož tak nad právem městečka
Napajedel a jeho přináležejícími . . . ni žádným způsobem
jedinej gvalt a pomstu . . . provéstí . . . nechci, nýbržto
všechno jak při mně, tak při mojich v zapomenutí věčné
pozůstaveno jmíti chci . . .

Na čehož potvrzení neumíe já psáti dožádala jsem
se dvou osob, aby oni jméno mé i na svědomí

(svědectví) své jméno podepsali a své obyčejné sekrýty přitiskli, však sobě a svým beze škody. Dne 13. srpna“.

L. 1717. na Napajedelském poctivém právě seděl o hrdlo. Matěj Gelda ze Spytinova, že Hájkovi syna zabil a jak se zdá z vězení ušed do Tlumačova se dostal. Avšak Tlumačovští nepříčinili se, aby týž Gelda jin Napajedelským vydán byl, pročež zapsána jest paměť do knihy obecní:

„Poněvadž se (městečko Tlumačov) od našeho poctivého práva odvrhlo . . . pročež kdyby se jim co takového podobného skrz hrdelního vězně přitrefilo, také jim nic naše poctivé právo nápomocny býti nemá ani nebude“.

L. 1719. Jiřík Uhlíř, soukenník, od souseda Jana Pavelky krivě nařčen byl, že jeho syna Martina otrávil, pročež do vězení dán a vyšetřování s ním učiněno, než nalezlo se, že onen člověk „ne na otrávim, ale přirozenú smrtí zemřel.“ Ná to propuštěn a zápis učiněn, že ono nařknutí Uhlíři ani jeho dětem škoditi nemá.

Hrdelního práva městský úřad Napajedelský pozbyl, jako jiná městečka, r. 1749. zřízením tribunálu v Uher. Hradišti.

2. Rychtářské právo.

Odznakem rychtářovým byla hůl, řečená „právo“ čili bulava, jakož i píseň národní na to naráží: „Přišel rychtář se svým právem“. Působnost pak rychtářovu čili fojtovu sluší různiti od purkmistrovské, nebo i na vesnicích jmenuje se mezi úředními osobami purkmistr vedle fojta.

Rychtář Napajedelský v hrdelních záležitostech byl přední osobou, ale činnost jeho v obecních záležitostech odnášela se především k policii, potom pak k rozepřem menším, jakož níže bude zjištěno. V jiných městech mival fojt čili rychtář zvláštní fojtovskou knihu, do níž se ortele zapisovaly; v Napajedlech zapisovaly se důležitější věci do obecní knihy.

Stranám sporným pokládal rok a, maje k ruce purkmistra a přísedícího konšele, rozsuzoval.

Pro poznání té věci položíme jeden zápis.

„Léta P. 1701. dne 23. aprilis stalo se dobrovolné domluvení a porovnání v příbytku p. Jana Badury ten

čas rychtáře přísežného u přítomnosti staršího purkmistra Mikuláše Šefránka, Pavla Zálešáka, ten čas konšele přísedícího, mezi osobami těmito, totiž Annu vlastní manželku Pavla Zámečnicka s jedné strany a z druhé strany Alžbětu manželku Jiříka Chalupy, sousedy a obyvateli městečka Napajedel: tak jak Alžběta Chalupova Annu Pavla Zámečnicka nařkla, že by jejího manžela prvéjšího Jiříka Balcara kat oběsiti měl, a poněvadž táž jmenovaná Alžběta toho na téhož Jiříka Balcarka až posavád prokázati a dovésti nemohla, takže za ten její výstupek od práva rychtářského trestána jest; a aby budoucně mezi nimi svornost pozůstávala, jedna strana druhé náležitý odpros učinila, aby budoucně sobě toho nevyčítaly a nezpomínaly. Pakli by se toho víceji dopustily neb kdo jiný, tehdy pokuty na chrám Páně 5 tolarů a do důchodu JHMti 3 toлары povinen odložití. Stalo se dne a léta svrchpusaného.“

Poněvadž pro mravopis nad míru důležité jest poznati, jaké rozepře před rychtářem klizeny byly, vyjmenujeme některé pamětihodnější.

Nejčastěji se vyskytují žaloby, že jedna strana druhé „na dobrém míně utrhla“, nebo „na poctivosti ublížila“; taktéž nařknuti z krádeže a o nadávky a bitky, spory o pozůstalost a meze rychtář rozsuzoval.

Tak r. 1706. dva lidé „při truňku“ na poctivosti jeden druhému ublížili i odprosili sobě před právem. Podobněž odprosem spraveno, když r. 1711. jeden „vyčítal v opilství, že by neměl býti z poctivého lože a měl na cestě najdení“, a druhý mu splácel a „naproti tomu vyčítal, žeby měl bábu ulopit (!) anebo zabít“.

Roku 1710. někdo pobízel druhého, přijíti se podivati na voly a když přišel, jeden druhému „na jeho dobrém míně utrhla“.

Spory o majetek častěji se vyskytují, tak o štěpnici „za zámkem Prohralovská slove více než rok hamar měli“ a na to r. 1699. jsou rozsouzeni.

Když „straniva hranečnicků nad slaným“ dva se pobili, před rychtářem o tu bitku byli souzeni.

Také o čarodějství zmínka se činí; štěstí že rychtář byl rozumný člověk, jinače by se bylo osobám těm zle vedlo; rychtář to uklidil porovnáním: když r. 1701 jedna osoba druhou „nařkla věcmi čaroděnskými“

a když devět let později manželky dvou sousedů se nařkly „skrz brání ohuě k čarám“, napravily to odprosem.

Nesprávně asi řečeno jest, že r. 1793. před úřadem rychtářským někdo si dal zapsati polovici masného krámu: míněn tu patrně úřad obecní.

Jakmile odporníci rozsouzení jsou, zapisoval se základ čili pokuta, kdyby táž věc sporná zase se opakovala; i praví se obyčejně, že se „pokuta zalomila“*), jináče se píše: „v zalomenej pokutě“. Pokutou čili základem byly peníze do důchodu a také na chrám Páně; nejobyčejněji ustanovují se 2, 3 funty vosku do kostela. „Na chudobu“ vyskytuje se pokuta teprvé k r. 1761. Avšak r. 1789. vynešen rozsudek „pod základem 2 beček vína ouřadu položiti“. Tyto charakteristické pokuty zavládly bohužel po celé naší vlasti.

To jsou ovšem tresty, kterými se toliko hrozilo; o skutečném trestání v kládě, v trdlíci, na osle a v poutech málo se děje zmínek, poněvadž se nezapisovalo. Toliko o dvou příkladech z rychty Napajedelské máme zprávy, že když r. 1751. někdo někoho z krádeže nařkl, ač sám kradl, za tento „vejstupek skrz 14 dní areštem přidržovaný a na potom metlú na právé byl mrskaný“. Taktéž r. 1789. když spor o „hrubou hrušku rozkoruši“ ***) byl rozsouzen, žalobník a jeho svědkové „na příklad a zrcadlo jiným . . . za 8 dní při kontribučenských sýpkách prací potrestáni byli.“ Jako rychtář, také panští úředníci trestali; viz níže.

Posloupnost rychtářů Napajedelských, kolik bylo lze sestavití, pod čarou položena. ***)

*) To slovo ukazuje k starobylému obyčeji, že ortel se vynášel zalomením prutu.

**) Jinde slove ta hruška „oskoruše“ a jest to dle výkladu místního planka tvrdého dřeva, poněvadž tvrdlo roste. Srov Brandlův glossář.

***) *Posloupnost rychtářů: 1692 Jiřík Ouředníček, 1693 Jan Valter, 1695 předsedlý, 1701—2 Jan Badura, 1712 Antonín Machala, 1714 Jan Vojtěšek, 1719 Martin Mikulajský, 1739—41 Karel Matyášek, 1742 Frant. Vokříčský, 1743 Ambrož Taborka, 1744 Jiřík Ouředníček, 1751—2 Josef Černoch, 1756—9 Frant. Havránek, 1761 Martin Škyba, 1764 předsedlý, 1767—71 Karel Valenta, 1773 Jan Úředníček, 1777—8 Frant. Úředníček, 1782—3 Karel Josef Valenta, 1786 Jan Havránek a zase 1793—5 týž, od něho tuším pocházejí paměti Napajedelské.*

3. Obecní úřad.

Skládal se z purkmistrů staršího a mladšího a ze šesti osob úředních, mezi něž počítán jest i rychtář.

Nejznamenitější záležitosti, která se týkala úřadu, bylo hrdelní a soudní jednání, o něm bylo již mluveno. Ohledávati meze bylo taktéž povinností úřadu. Protož když někdo obrátil „potok nad Slaným“, z čeho několika sousedům škoda vzházela, úřad v té věci rozhodl, aby potoku bývalý průchod dán byl.

Na obecním úřadě chovala se obecní kniha, do níž se zapisovaly svatební smlouvy, poslední vůle, kupy, výminky a j. paměti, čím nabyly veřejné platnosti, takže jednání nynějších okresních a notářů na obci spočívalo.

Svatební smlouvy zapisovaly se touto formulí:

„L. 1697, dne 10. februari. Za purkmistra Jiříka Ranofreje atd. staly se smlúvy celé, neporušitelné a dokonale mezi osobami těmito Martinem Hanáčkem a Marynnú dcerú Ranofreje. Totižto on jí předně zadává svú milú poctivost, potom krunt polúlání, pár koní, vůz kutý, tři krávy, devatero ovec a od toho dne nad tím vším hospodářstvím plnomocnú hospodyňú činí, tak jak sám sebe. Z druhé strany — nevěsta předně a nejprvé ona jemu zadává svú milú poctivost, potom lože šatů, dvě krávy, dva kuse černého dobytka, půl kopaniny Bedrošovskej v Jastrábi ležící, jednoho koně. Rukojmové ženicha: Jura Šasek, Jan Kajdušek, Jan Daněk. Z strany nevěsty celý úřad městečka Napajedel“.

Později když některá osoba znamenitější smlouvy zapisovati dávala, i formule smluv jest obsírnější: „Staly se smlouvy . . . mezi . . . šlechtným mládencem Janem, synem muže slovutného spolusouseda našeho . . . který věnuje svéj milej nevěstě šlechtnej panně Alžbětě . . . svou mající od svých rodičů dobře zachovalou poctivost, lásku a věrnost až do smrti . . .“ (1702). O Napajedelském sládkovi, když dceru Verunu za vdovce sládku Hoška vdával, mluví se „vzácně slovutný muž Jan Procházka“ (1700).

Tento „JHMti vystaný sládek“ z lásky otcovskej ještě přidal své dceři Veruně 50 R., 1 pásek stříbrný za 20 R., lože šatů i celý nový šaty a dvě krávy.

V poručenstvích a pozůstalostech zpomínají se tyto věci: vinohrad s kádečkou, jedna laterna (1786), pluh s oracímna železy již spotřebovaný za 30 kr., dvě brány jedna dobrá, druhá darebná za 1 R. (1756), půl voza za 6 R.

Zámečnické náčiní: „měch zámečnický na rozfoukání ohně nový, nákovadlo, rohatina, kladiwa všecky, pilníky, šraufštuky dva“ (1701).

Kupy, když otcové synům grundy vzdávají, zapisují se taktéž do obecních knih, jako i tehda, kdyby cizí koupil grunt. Také „domluvy“ čili handle*), kdyby někdo buď celý grunt nebo jen kousek za jiný vyměnil, mají v týchž knihách jakožto gruntovních své místo.

Formule takového kupu jest tato :

„Léta P. 1747. dne 18tého februari za purkmistra p. Josefa Černocho . . . Alžběta pozůstalá vdova po Václavovi Hrdinovi popúští grunt svůj synovi svému Martinovi — hned od této chvíle . . . a ona sobě výminek činí z toho gruntu až do své smrti na půl měřice žita, $\frac{1}{2}$ m. rži, $\frac{1}{2}$ m. semenca a kúsek na zeli tu, kdeby ona chtěla, každoročně jí dávatí a jí zadělávatí. Item jednu kopaninu na 2 měř. svobodnú u křivej lípy . . .“ V jiných kupech čteme napořádě jakožto pravidelný výminek: „půl měřice semenca konopného a jednu krávu svým pícováním vychovávati.“

Jinde zase čteme k r. 1715: „Kdyby Pán Bůh ráčil obrodit ovoce trnky, aby (vyměnice) také volně vejduce tam utrhnouti mohla“; k r. 1752. vymínjuje si „jednu brušku Polku řečenú“.

S vůlí obecního úřadu, když roku 1706. Mikuláš Šefránek pro dluhy se svého gruntu jako nedobrý člověk sběhl, ten jeho grunt zapsán Pavlu Hložkovi pod tím, aby dluhy zaplatil kupec.

Rozumí se samo sebou, že spory o dědičné zboží, pokud zapsáno bylo v obecní knize, klidil obecní úřad.

Také paměti v téže knize se zapisují na příklad k r. 1697. položena jest přísaha Anny Krásné, které Eva Lechova dala schovati 56 tolarů, že těch „peněz sama spočítati neuměla“ a že ne jejím návodem ukradeny jsou.

*) R. 1782. podsedníci z č. 302. a 304. podsedky si vyměnili a Václav Úředníček dostal na svůj 50 R. přídavkem.

Zápisy o obecních pozemcích.

R. 1746. připisuje se Jakubovi Ouředníčkovi jeden kousek starej louky v Hlasově od gruntu Partichovského s vědomím hejtmanovým, že veliký skrz marchíruje vojsko a on při svým místě, když purkmistr po něm žádá povinnost porci nějakou malou v seně, žádněj louky nemá, pročez se jemu ten kousek louky přivlastňuje.

L. 1773. postoupeno někomu „kúsek místa k vystavění chlivku a na dvorek; při Moravě zděli 1, 8 sáhy, z šíři půl šesty“. Téhož roku prodala obec šafářovi kousek trávníku u starých luk za 60 R. a sprostila jeho všech platů.

Následujícího léta Frant. Ouředníčkovi, že se mu louka v luhu topila, úřad postoupil obecního pastvíska „pod stráň na žebračce“, zděli 13 sáhů, zšíří 7, u mostu 13 sáhů.

R. 1785—7. odprodala obec 5 kučůvek a následujícího obecní chalůpku v Chmelnici i se zahradou za 34 R.

Obecní úřady vydávaly tehdy také „*listy od rodu*“ čili *křestní* a to takové:

„My purkmistr a rada městečka Napajedel v Markrabství Moravském blíž královského města Hradistě ležící služby naše unížené s vínšováním mnoho dobrého Vaším Milostem a Vám napřed vzkazující na vědomí dáváme tímto listem vysvětlujice, že jest před nás ouplnou radu přisedící předstoupil poctivý mládenec František, vlastní syn nebožtíka Pavla Foltyna z Velkoporubu a nyní v městečku Napajedlich zůstávající, nás za to unížené žádajice, abychom jemu vysvědčení o jeho ctném a rádném na svět splození a poctivém chování pod pečeti naší vydati sobě neztížili, a představil nám ctné a hodnověrné svědky, kteřížby před námi o jeho poctivém splození náležitě a pravdivě sezuali, totiž Matěje Bartu a Ondru Tkadlca, oba rodili z Velkoporubu a nyní sousedé v dědině Topolném, na panství Napajedelském. Pročež jsme my nadoznámené svědky podle obyčeje práva zdejšího examinirovali a vyslyšeli, kteřížto po učiněnej přísaze jednomyslně vyznali, že jim v dobré a čerstvé paměti pozůstává, kterak Pavel Foltyn s Barborů děvečků podle nařízení církve svatě skrze katolického kněze

v chrámu Velikoporubským oddáni byli a syna svého Františka, ukazatele listu tohoto, pořádně na tento svět jsou splodili. Léta P. 1669. dně 26. septembris pokřtěn jest častopsaný František od dvojjetihodného a vysoce učeného kněze pana Patra Štěpána Viktorina Pavlendy faráře Velikoporubského. Kmotrové jeho týž pan farář a Jiřík Kalivoda Zahradník zámku Porubského, kmotra Zuzana Alžběta, manželka Jiříka Besty též odtud. I budouc nám nadepsaných rodičů i syna jejich Františka mezi námi dobré ctné a řádné chování dobře povědomy ano i hodnověrnými svědky dostatečně stvrzeny, z těch příčin (poněvadž jednomu každému jeho dobré jméno fedrovati sluší) tento list náš však s vědomím milostivej vrchnosti (titul.) vydáváme a Vás jakéhokoli důstojenství a stavu všech vůbec pánův nám laskavých a příznivých služebně a přátelsky žádající prosíme, kdežby se již jmenovaný František listu toho ukazatel mezi Vaše Milosti a Vás obrátil, abyste se k němu laskú křesťanskú naklonili a jeho v všelijakých přitřefnostech chrániti, zastávati a ke všelijakému dobrému nápomocni jemu býti ráčíte a budete, což něhnic to pro obhájení cnosti, bude on František věděti, jak se k jednomu každému uctivě a vážně chovati; my pak také se připovídáme Vašim Milostem všim přijemným způsobem se odsluhovati a odměňovati. Čemuž na svědomí a pro lepší té věci pevnost a jistotu s jistou vůlí a vědomím našim rozkázali jsme k tomuto listu přivěsiti (pečeť). Jehož jest datum v domě radním městečka Napajedel dně 20. marci, v kterémž dui pečeť naši obecní k tomuto listu pro potvrzení přivěsiti dali. Léta Páně 1691. šťastně počítajíc^a. *)

^a) *Postoupanost purkmistrů starších.* 1669 *Martin Pavelčík*, 1687 *Václav Hložek*, 1691 *Jan Harránek*, 1692 *Pavel Bureš*, 1693 *Jiřík Ranošfrej*, 1694—5 *Jan Harránek*, 1696 *předešlý*, 1697 *Martin Badura*, 1699—1702 *Mikuláš Šefránek*, 1705—6 *Mik. Sihnůšek*, *Mikuláš Úředníček*, 1607 *Bernat Čaha*, 1708—9 *Martin Vrzala*, *Jan Uhlíř*, 1710—12 *Jan Úředníček*, 1714—5 *Eliáš Bedroš*, 1716—20 *Jan Úředníček*, 1730 *Eliáš Bedroš*, *Pavel Navátíl*; týž ještě dvě leta později. 1734 *Martin Sihnůšek*, *Jan Úředníček*, 1737—8 *Jan Kovářik*, 1739 *Václav Fíla*, 1740—1 *Mikuláš Bartůšek*, 1742 *Martin Mikulajský*, 1743—44 *Pavel Valenta*, *Václav Fíla*, 1745—6 *Pavel Valenta*, 1746—51 *Josef Černoch*, 1751—2 *Jan Jančík*, 1754—7 *Václav Bureš*, 1758—9 *Jan Mišurec*, 1759—60 *Jan Jančík*, 1761—6 *Josef Černoch*, 1766—70 *Josef Šalša*, 1771—2

Obecní úřad na roveň notářům vydával také vidimusy, na př. r. 1653. na dvůr Kvítkovský; potřebovali-li jich obec pro sebe, hledala jich u města Hradiště a u guardianů Františkánů v Hradišti.

Podobněž vydával platná svědomy osob před ouřadem vyslýchaných. Tak r. 1696. vyslýchal Jana Citovského „jináče po řeznickém řemesle Procházku řečeného“ o nějaké záležitosti statku Otrokovského.

Obecní pečeť ze 17. století ukazuje ve štitě tuším svatého Jiří a okolo nápis: „Peczet miesteczka Napagedel“.

4. Hejtmanský úřad.

Úředník čili hejtman na místě vrchnosti zřízený má především na starosti záležitosti poddanské hledíc k proměnám při majetku poddaných lidí, hledíc k osobám, aby vrchnosti poddaných neubývalo; také správa sirotčí a kontribučenská jemu příslušela, konečně i dozor k obecnímu úřadu a k cechům. Tolik dá se o působnosti hejtmanově, jak z listin Napajedelských vychází, pověděti. Nejpilněji mival v sobotu: „Sobota hejtmanská robota“.

Proměny na majetku jen s dovolením hejtmanovým se udávají. Stůj zde úplný list:

„Poněvadž Martin Zelinka z Napajedel pro sešlost věku a ženy svej. při tom taky, že vyhořel, živnost svou dále provozovati a odkud živo býti nemá, mne o povolení, aby jeden kus role v horním poli u Hlasova na půl druhéj měřice (komukoli odprodati mohl) pro-

Karel Josef Valenta, František Sukup, 1773 Václav Úředníček, 1774—6 Jan Pavlačík, Václav Úředníček, 1777—8 Vác. Poslušný, 1778—80 Frant. Sukup, 1781—5 Jan Havránek, 1786 František Úředníček, 1787—9 Václav Anyščík, 1797 Jakub Stopka, 1810 Karel Valenta, 1814 Matuš Přerovský, 1817 Valentin Stopka, 1819—24 Frant. Pul, Martin Hudeček, Jan Smýkal, Jan Hložek, Antonín Dvořák 1848—50, Jan Marušík 1850—2, Josef Hložek 1852—61, Josef Fila 1861—9; Ant. Lubinka 1869—70; Josef Fila opětně od r. 1870. až do nynějška.

Pozuámka. Poněvadž se úřad tuším co rok obnovoval na jaře, vyskytují se za jeden rok často dva purkmistři starší a dva mladší.

sehně žádal, kterémuž jsem z nadepsaných příčin odpřítí nemohl, nýbrž že to učiniti může, s podpisem vlastním tímto povolují, aby držitel tej roli povinný plat spravovati povinen byl.

V Napajedlich dne 27. aprilis 1683.

Michal Trogar
pro tempore hejtman ibidem“.

Tento list zapsán do gruntovní obecní knihy, načež kup bez překážky zanešen.

Jako tuto Zelinka u hejtmána jen ústně žádal, podobněž poddaný „Alinkovský“ učinil, když jednu štěpnici v gruntech Napajedelských ležící za 30 Rýnských prodati chtěl Mikuláši Silnouškovi. K čemu hejtman Jiřík Josef Valík 1689. svolil, poněvadž „jináče bez toho JVH Mtí milostivá intencí jest, aby rozličné od mnohých let nepořádně odprodané kusy role zase k patřičným osadám připojené byly“.

S vůlí hejtmána Platzra r. 1707. koupil také Pavel Hložek „půl padělků v horním poli, na kterým se 6 měříc tvrdýho obilí vyseje, za 60 rýnských hotových“ od Václava Ranofreje.

Pro způsob úřadování důležitě jest položiti podobnou písemnou žádost k hejtmánu podanou z roku asi 1710.

„Urozený vysoco laskavý pane hejtmáne! Já níže podepsaný před Vašností panem hejtmánem ponížene netajím, kterak jsem já sobě k mej velikej potřebě totižto na zaplacení dluhův . . po smrti pana otce manželky mej, pana Horáčka bývalého purkrabího zdejšího, od Pavla Hložka . . již před desíti lety . . 60 rýnských 45 kr. peněz vypůjčil a jemu mej vlastní nivy, kterůž jsem já od milostivej vrchnosti koupil . . . do fantu žádal. I poněvadž on Hložek na mne tenkrát tak usiluje, abych já jemu . . peníze navrátil, anebo táž polovici nivy . . popustil, pročez nemaje já . . té možnosti jemu tu sumu peněz položiti, tak tehdy jemu z vůle a vědomí pana regenta Volsa též u přítomnosti M. Vrzaly a Pavla Burše (purkmistrů) . . táž polovici tejš . . nivy na věčnost púštím . . na tento způsob, aby on mně, kdyžbych zase k možnosti přišel a jemu takovou

snmu peněz na jednu položil . . . tak práznu a nezasetu, jak ju ode mne přijal, zase pustil.

Jan Valteřík z Napajedel“.

Tuto žádost Kryštof Platzer t. č. hejtman vyřídil holým svým podpisem, jak potom i do obecní knihy jest vnešena.

Takové proměny udávaly se častěji, když bratr na vojnu se nbíral nebo na vojně byl. Léta 1700. nějaký Fložek jedá na vojnu, bratrovi Pavlovi užívání dvou rolí do svého navrácení zanechal s vědomím hejtmanuským a r. 1714. Martin Ouředníček „jsa na vojně pod slavným regimentem Mercy“ domluvil se s bratrem Janem, že mu postoupí štěpnici za 40 R., i přijal 20 hned, a druhou polovici zanechává za bratrem, „že kdyby se dnes nebo zítra z vojny navrátil a blesirovaný byl, by se k takovým 20 R. hlásiti mohl.“ *)

Hejtman také dovoluje cizím u člověkovu na grunttech panských se vkoupiti, což tím snáze chodilo, když ten člověk z téhož panství byl, jen z jiné dědiny. Tak r. 1772. dopustil poddanému z Otrokovie, rolí na Napajedelském koupiti.

S radou hejtmanovou vrchnost přijímala cizí lidi v poddanství. Za tou příčinou měl hejtman na starosti „knihu dobrovolných poddanství“, ao níž se zapisovalo takto: „L. P. 1675. Pavel nebožtíka Matěje Fraňka ze Suché Lozy dal se v dobrovolnou poddanost JM hr. z R., jemuž k stavu manželskému propuštěna Anna po neb. Mat. Plundráku z Kudlovie. Že dobrým hospodářem, věrným a poslušným poddaným bude a s gruntu nesběhne, zaručil Valentou Bednářem, Indrákem atd.“

V taková dobrovolná poddanství dávalo se tehda, jak knihy dobrovolných poddanství vykazují, velmi mnoho Slezáků, Poláků z Těšínska; dostávali pusté grunty z darma.

Týž hejtman měl na starosti také „knihy výhodů“, seznamy to lidí na jiné statky anebo na svovodu propuštěných (viz níže).

*) 1709. byl na vojně Tomáš Pospíšil, 1747. Tomáš Taláš; 1778. invalidovi Mik. Klablešovi prodala obec chatůpku ve Chmelnici za 34 R.

Poněvadž hejtman pečoval, aby poddaných neubývalo t. j. aby osadníci a řemeslníci neshihali,*) vznikala z toho dvojí činnost jeho, jednak tovaryšům vandry povolovati, jednak dospělé lidi k ženitbě pobízeti a sběhy trestati.

Nejlépe pozná se starost úředníků o to, aby poddaných neubývalo, že tovaryšům na vandr choditi jen na rukojemství se povoluje.

Když r. 1763. Franc Kožovský krejčířský tovaryš do světa se ubíral, „poněvadž Kočovský k Napajedelskému poddanství zavázán jest a tak, kdyby se jemu ve světě někde větší štěstí přitrefilo, aby z poddanství se nevy-loudil, nýbrž jakožto poslušný poddaný svým časem se zasej domů navrátil, tak tehdy pro lepší jistotu otec jeho jednu roli za 50 zl. za hypoteku podstavil“.

Za nemajetné tovaryše zapisují se rukojmí i pokládáme zkrátka jeden zápis pro poznání toho druhu písemnictví.

„L. P. 1764. dně 5. ledna z vůle a vědomí slavného ouřadu hejtmanského propuštěn jest Bartoloměj, vlastní syn po nebožtíkovi Jakubovi Hanákovi, do vandru jíti na tři léta, za kteréhožto rukojmí jest uroz. panu Krystianu Hainci, ten čas hejtmanu panství Napajedelského, Jan Švec z městečka Napajedel. Za staršího purkmístra atd.“ — Téhož roku týmž obyčejem do světa šel Martin syn Kubičkův. — Také za rektora Napajedel. Martina Malčika, když mu výhost dán, zaručovali se rukojmí, že se vrátí do Napajedel, když ho bude potřebi.

Že se hejtmani o sirotky starali — hlavně aby na jiné statky neshihali — jako zemský hejtmán o šlechtické sirotky, svědčí zápis na poručení hejtmánovo r. 1699. učiněný, aby sirotkům pozůstalost do obecní knihy položena byla.

Proto vřehost měla zvláštní sirotčí knihy, podrobně to seznamy nedospělých.

Že hejtmani o kontribuci čili císařskou daň pečovali, na jiných místech zřejmo jest.

Z cecchů však za své komisařství brali platy.

*) L. 1674. na panství Holešovském bylo 476 osedlých a 192 pustých; na Bystřicku 744 osedlých, 150 pustých; l. asi 1650. v Napajedelských samých 128 osedlých a 46 pustých gruntů!

Při obnově úřadů obecních podáván vždy hejtmanovi seznam osob k úřadu volených i se jmény úřadu starého a, když se mu některá osoba nelíbila, přetrhoval její jméno.

Z poručení hejtmanova vyšel úřad obecní hranice vyšetřiti, když r. 1761. strážníci hranečníků odporníci přišli k němu žalovati. I nalezlo se, že žalobník se „vkláčil“ do role sousedovy a že kdysi hranice šla až po truky. „na kterýchžto trukách již před některými léty kříže (líchy) nadělány jsou, na první trnce od strany Havránkové jest jeden a na druhé od strany Vávrový druhý.“

„Panské trestání“ vykonával za nepřítomnosti pánovy hejtman sám. Že asi nebývalo v Napajedlicích bez hladomorny a vězení, to se rozumí; než my spokojíme se uvedením několika příkladů, kterak se to trestání konalo a za jaké skutky následovalo.

L. 1740. pro nařknutí faráře Sptyňovského, že bil něčí ženu, její manžel „skrže 3 dny v pútech v kolečku zde v Napajedlicích pracoval, ona pak skrže 3 dny a to denně hodinu za hlavu v trdlíci*) tam u vás stála“.

L. 1675. Jan Burýšek z N., že „s cepami vyběhl a jimi bil na zabiti, „oslem“**) trestán a na zvláštní přímluvu faráře propuštěn“.

L. 1677. že se někdo o hodech bil s purkinistrem Otrokovským, „karabáčem a púťami“ trestán.

L. 1676., že Lukáš Dohnal popral hajného panského, jemu bradu vyrval a ji od svého pacholka dal sprásti, načež okolo ní „gejgloval“, vsazen na 12 neděl do vězení, a 6 toliary do důchodu potrestán. konečně měl se hajnému odprositi a s ním se smířiti.

Téhož roku o hodech v Sušicích Alinkovské pobili, jednoho člověka málem zabili. i bylo jim usouzeno zaplatiti bolestného, „lazebníkovi od hojení“ a pokutu jinou že jim ustanoví regent.

L. 1674. Jan Slezák a Kašpar Bednář vsazeni do areštu, že neměli komínů v obydlí a nemohli pro-

*) Trdlíce měla podobu obyčejné trdlíce s děrou na sevření hlavy.

**) Osel byl hranatý špalek na nohách, na němž bylo bolestno seděti.

puštění býti, dokud se nezaručí, že pro uvarování ohně konečně je postavi.

Že rybář prodal židovi vydru z panského rybníka, trestán 3 zlatými do důchodu.

Bednářovi pro provinění uloženo z trestu, 12 heček do panského pivovaru dělati.

Když r. 1676. kovář z Otrokovic se vším náčiním (patrně panským) utekl, zaručil se purkmistr, ješto sběhlíka jali, že bude platiti 50 zl., kdyby zase sbělmouti měl kovář.

Téhož roku, že purkmistr sběhnouti chtěl se statku, zavřeli jej a propustili z vězení na záruku celé obce, že obec za něho bude povinnosti odbývati, kdyžby zase utekl.

Když Tlumačovského faráře osaduik obuškem uhořel, zavřen jest vinník na právé a potrestán odjetím celé čtvrti role.

L. 1678. V Otrokovicích pololaník že si neopatřil koní, aby nepotřeboval roboty koňské zbývati, dán do areštu, až by se dostatečně uručil, že ty koně sobě koupí.

Téhož léta Václav Ohešlik dán do vězení, že se nechtěl ženiti, a propuštěn, když postavil rukojmí, že tak učiní „do příštích provod“.

Vůbec tresty pro neženění vyskytují se velmi často!

Posloupnost hejtnanů (úředníků) Napajedelských*) podáváme pod čarou.

*) *Posloupnost úředníků čili hejtnanů Napajedelských.* L. 1437 Jakub, písař, 1508 Martin, 1573 Jan Pergar z Perku a na Vahančicích, okolo 1590 Slačanský (?), z Čechovic (?), do r. asi 1621 Martin Weir z Baňské Bystrice, držitel svobodného dvoru v Napajedlich; 1630 rytíř Jan; 1651 Jan Lipovský; 1653—9 Jiřík Pavíkovský, 1656 Jan Klug ab Ehrenwald, hejtm. Kvasický i Napajedelský, 1672—4 Jan Ant. Simonik, „buchhalter“; 1673 Zygmunt Frant. Rosa; 1678 Felix Burian, regent v Kvasicích i Napajedlich, 1683 Michal Trogar, 1685—6 Jan Sorbelli, 1689—90 Jiřík Josef Valík, 1691—4 Martin Budišovský, 1694—1696 Jan Knoflíček, (toto r. již „vysluželný“ hejtnan), 1696—1711 Křštof Platzer, 1710—12 František Vols, regent panství Nap., 1712—1721 Rolene Jiřík Frydrych, 1724 Jan Maximilian Trěbický († 1726), 1728 Frant. Leopold Jevický († 1735), 1734—9 Karel Praithofer, 1743—8 Karel Ant. Brauner, 1750—7 Josef Frant. Schneider, 1759—72 Kristian Josef Heintz,

František Helfryd z Rotalu (1702—1709) když jemu z milosti Císařské dána byla léta r. 1702. (Kvas.), za manželku pojal paní Annu Marketu, rozenou hraběnkou Herberštejnu

Do počátku jeho panování spadá spor o svobodný dvůr v Napajedlich, který r. 1621. odemřel p. Martin Wair z Baňské Bystřice a vñež se uvázati kázal Jakub Wair Janu Frondišovi v Přerově (jak z listů k r. 1621. položených vychází). Jakub Wair zemřel ve vojñe, kdežto Jan Frondias pro nepokojné časy v onen dvůr snad se neuvázal; Frondišův nevlastní syn Frydrych Savenský von Griefffenberden, zdědiv všecy listiny, pro stáří a pro chudobu se nemohl pustiti v soudy; za to jeho dcera poručila ten spor Janu Frydrychovi Šmídovi z Eisenberku v Lipniku. Tento psav několikráte jak hraběti Zikmundovi tak Františkovi z Rotalu nemohl ničeho dovésti, poněvadž se mohlo sice prokázati, kde ten svob. dvůr v Napajedlich stál, ale držitele toho dvoru nyní v podsedeck proměněného, Burýška, nebylo lze nijakým způsobem s majetku schuati.

Kromě jiných událostí, které se zběhly za jeho krátkého panování a jichž jsme dotkli při obecném zřízení městečka Napajedel, budiž tuto položen zápis k r. 1709, že s vůli obecního ouřadu, když Mikuláš Šefrānek pro dluhy jako nedobrý člověk s gruntu svého sběhl, tento jest zapsán Pavlu Hložkovi, který všecy dluhy za sběhlíka zaplatiti slíbil.

R. 1607. udála se dosti značná bitka mezi Malenovskými a Napajedelskými poddanými; jednalot se o nějaké louky a zahradu Fortášovskou, kteréž si sobili Malenovští, kdežto vskutku hleděly pod panství Otrokovský. Dne 16. října tedy sebralo se mnoho Malenovských i s úředníkem a v té zahradě ovoce otrásti chtěli, kdežto poddaní Napajedelští z Otrokovic jim v tom brániti chtěli — avšak od Malenovských, ozbrojených

(inspektorem byl 1670—1 Rudolf rytíř z Löwenfeldu), 1772—6 Frant. Tauer, 1777—8 Karel Mich. Lidal. 1781—6 Ferd. Steindorfer, 1786—7 Frant. Al. Naske, 1788—1807 Jan Frant. Svoboda, 1809 Kozelka, 1811 Josef Pokorný, 1813—5 Ignac Trauer, 1816—25 Jan Hirsch, 1826—9 Filip Čížek, 1830—1848 Jan Diebl. Poněvadž tento zůstal až do konce patrimoniální vlády, končí se jím řada úředníků velkomožných, často nenáviděných, poněvadž někdy velmi bolestně zasahovali v poměry poddanské.

lisikami, zahnání jsou, tak že jich 5 poraněno zůstalo. Z toho propukla veliká rozepře, až i kommisce na to vedena jest. (Sbirka Skopalikova.)

Jako otec páně Františkův se přičinil, aby v Napajedlich byla vyzdvížena fara, tak jeho syn zase o postavení nového kostela usiloval, jakož v pamětech Kvasických zpráva „erector“ t. j. zbudovatel kostela Napajedelského slove.

Ale nezdá se, aby stavbu tu byl dokonal. nýbrž spíše podobá se k pravdě, že toliko stavivo nasvážeti dal, poněvadž paměti Havránkovy zaznamenávají, že se kostel r. 1710. *) počal stavěti, kdežto František hrabě Rotal, pán na Kvasicích a Napajedlich, již dne 29. listop. r. 1709. v Holešově, kdež i pochován jest, zemřel, zůstaviv po sobě vdovu a jednoletého dědice Jachyma Adama.

Z poručnické činnosti jeho paní matere *Anny Markety* od r. 1713.—1726. (r. 1710. a 1711. obojích statků „regentem“ byl František Vols) zachovánu máme knihu „výhostů“ jak z panství ven tak vůbec z poddanství na svobodu poddaným od vrchnosti udělených.

Ze závazku poddanského odpuštění brali předně mladíci, kteří k duchovnímu stavu se obraceli: r. 1713. Martin Borda, syn Václava Matise; r. 1714. Jan Slovák a František Slovák, oba z Napajedel, z nichž druhý chtěl vstoupiti do řádu Františkánského; 1720. Václav Slovák z Napajedel a Jan Šunek (?) z Tlumačova; 1723. Karel Čáňa z Napajedel, který se chtěl odebrati do cisterc. kláštera Jamolnického ve Slezsku; 1724. Tomáš Procházka z Napajedel, který vstoupiti mnil do kláštera Žďarského. **)

Nejčastěji brali odpuštění lidé, kdož na sousední panství se ženili nebo vdávali.

Z poddanství na svobodu propuštěn jest r. 1721. Jiří Šiška z Napajedel i s rodinou. ***)

*) Jinde čteme, že Frant. hr. Rotal kostel Nap. r. 1712. z gruntů vystavěl.

**) L. 1747. Frant. Škyba propuštěn do řádu „Petrinského“; 1752. Jiří Talaš z Nap. k Františkánům.

***) L. 1749. Václav Tichý z Napajedel, mydlář, na svobodu propuštěn z rozkazu daného v Praze 25. srp. 1749., kterým se mydlářům zemské výhosty udělují; začez Tichý do důchodu 40 zl. položil; kdyby se z Nap. stěhovali chtěl, měl zaplatiti laudemium t. j. 10% svého majetku.

Pani Anna Marketa r. 1716. přikoupila od svého švakra Leopolda z Rotalu panství Zlinské, načež se provdala za Jana Frant. Godefryda hrab. z Ditrichštejna (1720).

Téhož roku po smrti Jiříka Alekseje Březiny podala na faru Napajedelskou Pavla Petra Kovaříka.

Léta 1722. učiněna smlouva s rybářem z Praskoles, aby rybník Tlumačovský osadil 600 kopami, ploskými, českými kapry za 1380 zl., a palírna Napajedelská pronajata za 400 zl. platů Jakubovi Izakovi, židu z Holešova. (Sbírka Skop.)

Tou dobou zaměstnávalo vrchnost Napajed. předně regulování Moravy dle projektu Šumického a to proto, že veřejná královská cesta u Sptynova i s několika domy zapadla do Moravy, takže bylo třeba ji přeložit. o čemž zprávu podává JCMti nejvyšší vachtmistr garnisony král. města Hradiště (1721.); za druhé ochuzení mýta Napajedelského, ješto od JMČe bylo zapovězeno mýta bráti ze soli.

Měloť se tuším předejiti pašování soli. Pani poručnice obrátila se v té příčině k JMCsari s prosbou o ponechání mýta *) ze soli.

R. 1724. „strhlo povětří na kostele (starém!) věžu na sv. Prokopa a bylo žito po 18 gr., rýž po 15 groších“ (Havr.)

Adam Jachym hr. z Rotalu (— 1729—1746). Došed let pojal za manželku Marii Jos. hr. ze Sternberka i slavila se r. 1732. dne 15. srpna svatba v Praze.

Již tehdy proslavil se stavěním kostelů v Kvasicích (1730—40) a j. Tlumačov a Zlín od paní matere koupený jemu též náležel.

Roku 1731. začala se stavěti kalvarie od p. regenta panství Napajedelského, kteráž dotud o veliké nákladnosti svědčí, ač úplnému zpuštění vstříc hledí **).

Téhož roku „bylo veliké draho na 20 mil, na mnoho trakačích Češi jeli do N. Města na obilí; žito za 4 R. a 30 kr.“ (Havr.)

*) L. 1792. vybralo se mýta u Napajedel měsíčně od 91 zl. až 216 zl.!

**) Značný odkaz poručil Napajedlan (1739) na kostel Napajedelský, sv. Trojici do Kroměříže, Panně Marii do Štípy a P. Marii do Sptynova.

R. 1733. purkmistr a rada městečka Napajedel vymohli při JMCi Karlovi majestátu na 4 výroční a jeden týden trh *), jakých dotud neměli. Což se od nejvyšších míst odůvodnilo v ten rozum, že ty trhy okolním městům nebudou na škodu, anobrž spíše k užitku, ješto město při hlavní silnici leží. (Dle majestátu něm. psaného, daného ve Vídni 1733. dne 22. ledna).

Pronajímání *panských hospod*, dílen na *sanytr a olej*, palíren, mlýnů a dvorů **) dalo se na krátkou dobu na př. mlýnů na dvě léta, hospod na rok; také dvůr Tlumačovský byl najat „švejcárovi“ Linhartovi Lintovi na jeden rok a to tak, aby z každé krávy po 8 zl., z jalovice po 4 zl. dával; palírny najímaly se obyčejně židům. — Z takových nájemných smluv, jichž dostatek se zachovalo, pro mravopis důležitý jsou smlouvy o hospody na př. o Kudlovskou z r. 1735., že šenkýř bude povinen:

1. s manželkou a čeledi bohabojný život vésti; všelijakého klení a zloččení se varovati a hostům takového nedopouštěti.

2. v nedělní a sváteční dni čas mše svaté a služeb božích . . . truňku lidem nenalévati, nýbrž je dobrými slovy ze šenku ven vybídati, aby k službám božím šli . . .

3. do 10. hodiny na noc domácím lidem ani vína, piva neb kořalky nenalévati, a muziky přes nadepsaný čas netrpěti.

4. panské víno, pivo a kořalku ve vysazené ceně šenkovati a takovým se vždy časně zaopatřiti . . . ; drá-

*) První: v pond. po hrom., druhý v pond. po sv. Janu Nepřetěti na sv. Bartolom.; čtvrtý v pondělí po všech sv., týdeni v úterý.

**) *Služné* dávalo se v ty časy takové: *Drábovi*, Tomáši Škrabalovi (1734), jehož povinností také bylo dohlížeti na šenky, aby prázdný a bez nápoje nestály, na penězích 18 R, na střevice 1 R 36 kr., pšenice 1 m., rži 7 m., stravy 1 1/2 m., masa 46 lib., soli 9 mázů, másla „topeného“ 6 mázů, piva předního 1/2 bečky, a každou várku řediny 1/4 vědra.

Myslívec v Košicích (1735), Václav Ochotský, dostával na penězích 25 R, za maso 8 R, másla 10 mázů, sýra 12 lib., soli 3 špíchy, žita 2 měř., rži 10 m., stravy 8 m., piva 2 bečky. Václav Zahiják z Kroměříže za *plesníka* (třsmistra) do Otrokovic přijatý (1735) majo na starosti náčinní rybářské, sítí, nevody, jež také v čas kdyby se kazilo, měl „tvrditi“, bral ročně 20 zl., pšenice 2 m., rži 10 m. vaření 2 m., soli 1 špíchl.

bům sklepy vísitirovati nebrániti; kdyby však žádného truňku nenašli, má jim za pokutu 30 kr. složiti; takový truňk pod 20 rýnsk. pokuty nefalšovati . . . a na spravedlivý panský ciment nalévati . . . a žádný jiný než panský truňk nevydávati.

5. počtivé lidi v noci i ve dne do hospody přijímati, nemravné, nečestné zlé lidi: zloděje, zbojníky, cikány . . . v šenku netrpěti.

6. má . . . hru v karty a v kostky *) . . . přetrhovati.

7. aby tabák . . . se nekouřil obzvláště v maštálách na oheň bedlivý pozor míti a se spíše neulázetí (!), dokavád světlo v kuchyni a maštálách zaopatřeno není . . .

8. má za to do Nap. důchodů ročně 12 zl. odváděti. —

Téhož roka dostali střelci Napajedelské, ač-li takoví tu byli, pozvání od střelců Ostrovských ke slavné střelbě, o níž vysazena za výhru stříbrná konvice kávová.

Co do sousedství, vrchnost Napajedelská hranice své dala na novo přečísti s Uhersko-Hradištskými měšťany, při čemž se zpomíná, že se ty hranice označovaly zabíjením hřebíků do stromů a hraničnými kopci (leberhaufen).

Pan Adam Jachym neuměl již český, protože obce poddané Alinkovice, Jankovice, Košíky a Žitavy nemohouce se svou vrchností se smluviti podaly stížnost psanou sice po německu, ale hroznou němčinou r. 1735. I odvolávajice se na nadání starší nařikají, že mají míti louky pod plat 14 gr., ale žádné nemají; z „kopaniny“ uložil jim úředník z každé měřice o 3 gr. platu více, ač jim tam nic neroste. Také když otec u svého syna nebo dcery na stará kolena v obydlí zůstávati chce, z toho že se nové platy ukládají. **) Konečně také zpomínají, kterak šafář Alinkovský ovce jim obilím honí. Na to se jim ústně — v Kvasicích — odpovědělo, že jich stížností všimáno bude.

Ale nestalo se, ano přišlo ještě hůře. Vydán sice patent r. 1738., ve kterém § 8ým ustanoveno, „aby kdo k jistým robotám zavázán, nic více nevy-

*) R. 1674. objednali si úředníci Holešovští *kužítky* v Kvasicích a později člověka z Kvasic do Vídně poslali s kužílkama.

**) Něco podobného čteme k r. 1714., kdo měl dceru, že musel vykonávati hoferskou robotu!

konával“, než nedálo se tak. Protož výše zpromenuté obce opětne podaly stížnost odvolávajice se na dřívější panské milostivé vyřízení, které jim sice jen pisatel té žádosti k jejich spokojenosti pověděl, „ačkoli se jim ta odpověď do jejich žádosti nenapsala po česku“. Dokládajice se potom ještě jak svého nadání tak robotního patentu ztěžují sobě, že jsou o dva dni k větší robotě potahováni a přize že 4kráté tolik odváděti mají.

Dále že ne prostřední, ale největší dřeva jim odvážeti se ukládá, takže do jednoho kusu i 13 pár třeba zapřáhati. Nadto, že po mnoho neděl jim robotovati se ukládá při Spytinovském mostě a při „haticích od slaného až po most Napajedelský“. A což dřeva ke mlýnu Napajedelskému dovážejí — to se od jiných až do Tlumačova odváží“. (List. Al.)

Vojna Pruská. Po smrti JMce Karla VI., sl. p., pouévadž byl posledním sl. rodu Habsburského po meči potomkem, král Pruský čině nároky na některá knížectví Slezská, zdvihl vojnu proti panovnici naší Marii Terezii. Dne 22. prosinci r. 1741. vtrhlo vojsko Pruské na Moravu. Král sám vjel i do Olomouce. Odkud pěší vojsko skrze Kvasice ke Hradišti se ubíralo.

Že se výpalného mnoho bralo, netřeba dokládati, což vše nám současný spisovatel do podrobná zapsal: z Otrokovic 17 krav odvedli násilně, vrchnostem Kvasické, Napajedelské a Zlínské uložili výpalného 50.000 zl. a hejtmanům Kvasickému 3000 zl., Napajedelskému 1000 zl., Zlínskému též tolik. Od farářů Napajedelského a Kvasického i Zlínského brali po 1000 zl., od mlýnáře Napajedelského 2000, od Kvasického 1000 zl. Týž Kvasický farář z Kvasic až do Napajedel s vojskem Pruským veden jest.

Kromě výpalného farářům Napajedelskému i jiným všecko pobráno bylo. Mnoho vesnic také shořelo.

Dne 13. března přibyli od Hradiště táhnouce zpět do Kvasic i pronásledovali je husáři, jakož se listem daným dne 11. března na vyšší místa zpráva dává, že totiž v Hustopeči zajali 80 Prusů a se 40 pobili; v Napajedlích pak že Valaši 300 Prusáků pobili (Anal. Quas. a Not. 1859). Za této bitvy vzešel oheň a Napajedla vyhořela.

Tuto také zpomenouti můžeme příhody potomního pána Napajedelského, Františka Ant. hr. z Rotalu. Jeho zeti totiž, hrab. Nadašdymu, polnímu maršálkovi, dostala se krále Pruského zavazadla v moc a mezi jiným zbožím i králův oblíbený chrt. I vyslal král hned k maršálkovi, aby toho psa vrátil, což tento nenčinil řka, že jej poslal své manželce do Chorvatska. Z toho se rozhněval král a vymstil se telánu maršálkovu. Vyslav totiž vojenský sbor do Holešova uložil hraběti Rotalovi tak ohromné výpalné, že mu přišlo kostelním stříbrem doplniti. Z konírny nad to ještě vyvedeny mu nejkrásnější koně (Not. 1869).

Jan Račka, sedlák z Kvítkovic, ztěžuje si u vrchního na Brandeburka takto: „Předně Brandeburk vzal mně dvě kobyly, dobré, koně mohly stát za 44 tolarů (66 R.). Při komorách všecky zámký potřískali a všechno, co se jim hodilo, pobrali; škodu toho počítám 100 R.“ (Sbírka Skop.)

Následkem pruské války bylo, že r. 1745. přišlo nařízení o vyhnání Židů z Moravy, poněvadž se na některé vyneslo, že nepříteli službami špehovanskými pomáhali. Nestalo se sice, za to ale vypovězeni jsou z měst královských.

Před svou smrtí r. 1746. dne 16. dubna Adam Jachym říšské hrabě z Rotalu, dědičný pán na Napajedlich, Kvasicích a Zlině JMČe rada, listem daným na hradě Kvasicích vyznal, že jeho poddaní řezníci z Napajedel v městečku Napajedlich jatky na vlastní útraty vydržovati budou. I ustanovuje, aby každý svou lávkou činil a ji vzdával, komu chtěl, avšak dáváje předeek Napajedlanu před cizincem.

Dávek aby do purkrabského úřadu každý po 20 librách loje, tudíž 200 liber všichni — byloť řezníků 10 — dávatí povinni byli. A kdežby jinými platy zavázání byli, jakožto majetníci pozemků, těch že se jim zvyšovati nemá, ale kdeby některý svých povinností nekonal, vrchnost jim jatky v zástavu vezme. (List původní v řezn. cechu).

L. 1746. dne 22. září při obědě byv raněn mrtvicí skončil na Kvasicích, kdež i pochován jest 33letý. Poně-

vadž ze svých 6 dětí, z nichž byli dva synové *) při smrti své zůstavil toliko 3 dcery, statky zpupné Zlín a Kvasice poručil jim **), svěrečský pak statek Napajedla přešel na strýce jeho **Leopolda**. Pozůstalá vdova žila ve Vídni, kdež 11. srpna r. 1769. zemřela. a potom pochována jest v Kvasicích.

Leopold hrabě z Rotalu (1746—1750), syn Jana Kryštofa, byl od r. 1727—1749. podkomořím král. věnných měst v Čechách. S manželkou svou Marií Terezi ovdovělou hraběnkou Trautmansdorffovou, rozenou Paarovnou, držel panství Brandýsské za nedospělosti dědice a vystavěl tam pěkný zámek, v němž tušim až do smrti obýval. Dříve než zdědil Napajedla, pokalil své jméno tím, že se za vpádu Bavorského a Francouzského do Čech zpronevěřil JMCisařovně, začež r. 1743. vypovězen jest z Prahy.

R. 1747. zapsána do obecní knihy pamět zajímavá, že totiž předstoupil před radu Pavel Stuchlík, který skrz neštěstí v dobytku grunt prodati musel a prosil, aby mu obec dala místočko na chaloupku, „aby k své starosti s manželkou mezi lidmi se tlouci nemusil.“ Kteréž žádosti obec svolila avšak takovou výminkou: „Kdyby dnes nebo zejtra lanská neb komínová ***) visitací přijíti měla, aby taková chalúpka pro uvarování obci našej většího dávání kassirována, potom ale zasej na tom místě — v chmelnici — skrz toho Pavla vystavěna býti mohla“.

K letům následujícím udávají paměti Havránkovy, že kobylinky přiletěly a snědly ozimínu (1748) a že Napajedla vyhořela skrze Josefa Cívelu (1749). Co se první zprávy tkne, jest i jinaké zjištěna, nebo poněvadž ko-

*) Povídá se, že nadějněmu jednomu tomu synovi, když otec pokladnu prohlížel, těžké víko přerazilo vaz!

**) Jelikož dcery ty byly nedospělé, spravovali ty statky poručníci a, když konečně k letům přišly r. 1763, podělily se tak, že nejstarší nar. 1738. *Maria Anna*, provdaná za Frant. Adama hrab. Lamberka, dostala Kvasice ve 180.000 zl., nejmladší Maria Terezia nar. 1742, manželka Jana hrab. Khevenhüllera, Zlín přejala.

***) Daň se vyměřovala buď podle komínův, buď podle lánův. Vrchmostenští úředníci často, aby těm daním ušli, udávali po jedné komíně v celé vsi. Proto pochopujeme chytrý úmysl obecního úřadu.

bylky nejhůře pustošily na Hradištsku a Přerovsku z nařízení císařského poručeno, aby lid houfně se vypravoval hubit kobyly (Not. 1859.)

Hrabě Leopold † dne 7. září r. 1750. zůstaviv toliko bezdětnou vdovu, která teprve r. 1766. se životem se rozžehkala.

IV. Napajedla zase dědičným zbožím.

František Anton. hrabě z Rotalu (1750—1762). Po smrti hraběte Leopolda svěřenský statek Napajedelský měl zdědití svrchupsaný František Antonín a také v panství to se uvázal, avšak nároky na to dědictví činily také Rozalie hraběnka Vindišgrecova a Marie Antonína hraběnka Kotulinská, obě rozené z Rotalu: z čehož vznikl spor, který z nařízení JM Císařovny Marie Terezie uklizen jest takově, že svěřenský statek proměněn jest ve zpupný a obě dámy spokojeny jsou dle smlouvy učiněné 20.000 zlatými, za kteréž František Antonín Napajedla ujal (Majestát na pergameně v důchodě Napajedelském).

Pan František Antonín jsa pánem nad jiné bohatým, držetě Holešov, Bystřici i Zborovice, proslul v dějinách Moravského umění, kterému se naprosto věnoval, a při svém dvoře na Holešově choval umělcův množství veliké. Abychom si jeho činnost představití mohli, připomeneme, že vystavěl kostel na Hostýně, kostel i klášter v Holešově, kostel v Bystřici a v Myšlochovicích, na konec i pohřební kapli v Holešově a j.

Když panství Napajedelské přejal, byl po druhé ženat se vdovou Marií Terezií z Krammerna, rozenou slečnou z Wiennern. Z první manželky Marie Trautmausdorfové, poněvadž mu syn Ferdinand Josef zemřel, měl toliko 3 dcery Amalii, provdanou za Linharta de Rovere hraběte Monte l' Abate; Maximilianu manželku polního maršálka Františka hraběte Nadasdy a Marii Annu provdanou za Guidobalda hraběte Ditrichštejna, kteřížto poslední manželé majíce potom děditi Napajedla ještě za živa otcova sídlili v Napajedlích na starém zámku, v němž byla kaple zámekká, i vymohl u biskupa (1755).

brahě Rotal, aby se mohly služby Boží v ní konati, ješto prý z toho zámku za nepříznivého počasí, že kostel na kopečku stojí, nepohodlná cesta je.

Za jeho panování nastal v Napajedlich *cechovní ruch*, nebo ustavily se nové cechy r. 1752. a sice:

1. Cech hrnčířský vznikl z povolení hraběcího dne 8. března a účastnili se jeho také zedníci, kameníci, tesaři, soustružníci. Pečeť cechovní má nápis: CECIL. ZED. KAM. TES. SVS. HR. MĚSTEČKA. NAPAGEDEL.

2. Cech krejčířský dne 16. března, jak to do cechovní knihy šíře vepsáno, povstal. K tomu cechu slušeli mistři z Napajedel, Otrokovic, Sptynova, Topolného, Jankovic, Alenkovic, Březolup, Žutav, Sušic, Košík, Kudlovic a z Kvítkovic. Pečeť cechovní nese nápis: MAISTRZI + MESTEČKA + NAPAGEDEL +.

3. Cech společný zámečnicků, kovářů, kolářů, bednářů, stolářů a sklenářů, k němuž se potom přidali pekaři, perníkáři, kominíci a klempíři. Do cechu slušeli mistři ze vsí oněch jako i při krejčích bylo. Pečeť má nápis: PEČET. ZAME. KOVA. KOLA. BED. STOL. SKLE. V NAPAGEDLICH.

4. Cech řeznický k pravdě podobno také toho času se ustavil.

Cechy tyto všechny zřídily se bez nadačních listin majíce k ruce tištěný spis: „Generalní artykulové pro pořadky královských dědičných zemí Českých léta 1737ho“

Všecka tato řemesla až dotud zůstávala v odvislosti od cechů Hradištských.

Jakkoli v ty časy cechy již byly pozbyly bývalé platnosti, nezůstalo bez účinků jich zřízení pro zevnějšek (postavnický, pohřby) a také pro mravní stránku.

I cech řeznický přihlásil se u nového pána o potvrzení své výsady, aby v městečku Napajedlich nebylo více než deset lávek masných. Což jim tento (píše se také na Prusinovicích a JMkrále Českého a Uherského skutečný tajný rada) listem daným na Holešové dne 14. července r. 1753. potvrdil a ustanovil, kdyby se mistr řeznický přes ten počet nalezl, ten aby se usadil na vesnicích k panství Napajedelskému příslušných, nikoli ale se neopovážil nošením masa do městečka nblížovat řezníkům Napajedelským. Kdyby se ale toho někdo opovážil, pobraním masa a vězením od purkrabího potrestán

bude. Avšak vrchnost, kdyby si svého masaře chovati chtěla, to že se zůstává při vůli vrchnosti. (Původní list v cechu řeznickém.)

Zprávy o cechovním zřízení Napajedelském. Pokladnice čili „lody“ jsou v Napajedlech takofka všechny na jeden způsob zhotoveny. Na věku ševcovské čte se nápis: „Na památku tato loda se zjednala za času p. Josefa Černocha, ten čas p. představeného, a spolucechmistra staršího Václava Balcárka a mladšího Franca Úředníčka l. 1770. 28. máje“. Tato pokladnice, v níž se chovaly listy staré nadační a pečef, kdykoli cech zasedal, buď že některý učeň dostal za vyučenou, buď že tovaryš za mistra jest přijímán, stavěla se na stůl, při čemž všecek hovor umikal a posvátné ticho nastalo.

Jinou takovou vzácností jsou také džbány cechovní. Nejstarší jest při cechu hrnčířském, desítimázový s nápisem: „Anno roku 1769. domini“ a dělán jest od mistra Hovůrky. Týž mistr dělal r. 1775. džbán cechu kožešnickému, na kterémž džbáně kromě erbu kožešnického (archa Noemova, z níž holubice vylitá) pouze letopočet 1775. vyznačen jest. Novější džbány jsou hrnčířský z r. 1820. a ševcovský z r. 1849. Poslednější má nápis: „Tento džbán náleží do Napajedel respektivému cechu ševcovskému . . . l. P. 1849. zdělán jest za cechmistrů Ferd. Čejky staršího . . . od Žitného mistra hrnč. v Alenkovcích.“

Učeň dostav za vyučenou a tovaryš ukazuje své řemeslo, aby za mistra prohlášen byl, povinni byli svačinnu ustrojiti sl. cechu, i užívalo se zmínovaných džbánů na nalévání buď vína, buď piva.

Jaké listy se dávaly tovaryšům za mistry přijatým, pro nedostatek současného, novější a ze sousedního městečka podáváme.

List mistrovský. „My cechmistr starší a mladší, všichni spolumistři a celý poctivý cech řemesla kovářského městečka Malenovic, Hradištského kraje, vyznáváme tímto listem veřejně, obzvlášť ale tu, kde toho potřeba nejlépe následovala, že Václav Trčala z Malenovic nejenom zde při poctivém cechu pořádně vyučen, nýbrž i taký dle v zemi proslých nejvyšších cis. král. arty-

kulův u přítomnosti shromážděného cechu za spolu majstra dne 7. června r. 1798. roku uzán, vtělen a v knihách cechovních zapsán jest a své majstrovské kuse statečně proukázal. Jako taký po všechny čase dobrey pověsti poctivej a zachovalej jest a svůj život vždy chvalitebně vedl, k tomu všechny své cechovní povinnosti zapravil. Pro větší tehdy víru a průchod pravdy toho se jemu tento list a vysvědčení uděluje a s podpisem i přitisknutím cechovní pečeti obyčejně ztvrzuje. Jenž se stalo v Malenovicích dne 2ho června 1799.

Pečeť cechu Malenovského. Jan Bartek, starší,
Pavel Trčala, mladší,
cechmistři.

Chtěl-li tovaryš do světa, když byl z panského města, vymohl od vrchnosti povolení, načež se mu dostalo „listu od rodu“, který zároveň byl odporučovacím listem. Máje pak list za vyučenou se sebou chodil od místa k místu. — Kde v práci stál, od cechu dostával certifikát, kterým se vykazoval zase v jiném městě, kde jeho řemeslo cech mělo. Takovému certifikátu — obyčejně ozdobeném dřevorytinami — představujícími města Olomouc, Brno a p. — říkalo se také kundšoft. Zde příklad.

„My přísazní, přední a jinší mistři uctivého řemesla (řeznického) v (městečku Němčicích) známost dáváme, že přítomný tovaryš jmenem (Václav Chmelfíček) z (městečka Chrásti z Čech) rozený, který (23) let starý a od štatury (prostřední) taký (kaštanových) vlasův jest, u nás tady (2) lóta (4) neděle v práci stál a se skrz celý čas věrně pilně tiše, pokojně a poctivě, jak každému řemeslníkovi sluší, zachoval; kterýžto my přisvědčujeme a pročez naši společní mistrové dle nejv. cis. král. nařízení od 1ho června 1771. slušně požádali, tohoto tovaryša podle řemeslnického obyčeje v Moravě v Čechách v Slezsku, pod a nad Ensem v Rakosí, v Štayru, v Kerntu, v Kranu, Gercu, a v Gradiště svobodně, krom těch předjmenovaných Královstvích a vlastech ferdovati. Dáno (v městěčku Němčicích dne 28. srpna 1794.)

(Sekrýt)

(Pečeť)

Ignác Kyselák, Pečeť cechu (řeznického) Cechmistři starší.
cechovní komisař. městečka Němčic 1763. i mladší.

Přijda s tímto certifikátem na „hospodu“ (herberge) vykázal se nejprve mistrům svého cechu, načež podle pořádku jest fedrován buď pohostěním anebo, nalezl-li práci, přijat mezi tovaryše. O čem nám nejlepší poněti učiní zřízení tovaryšské z r. 1757., pro poznání mravů nad míru poučné.

„Pořádek tovaryšský“. Za cechmistrů tkalcovských Tomáše Ilaňáka staršího, Jiřka Hasníka mladšího, dne 1. ledna 1757. založený „k dobrému zřízení a dobrým cnostem cvičení, aby bylo ke cti a chvále Boží a k spasení jejich duší, dobrým lidem k potěšení“.

„My cechmistrů a mistrů poctivého řemesla tkalcovského v starožitném mněstečku Napajedlich v markrabství Moravském známo činíme všechném vůbec . . . že na mnohé pohledávání toho při poctivém plném cechu našem žádání jsme od poctivých tovaryšův řemesla našeho, abychom jim artykule, podle nichžby pořádkem a řádem se spravovati mněli, vydati odporní nebyli. Kdež my svrchupsaní cechmistrů a mistrů řemesla tkalcovského poznavše jejich slušnou žádost tak činíme a tyto níže psané artykule jim jakž následuje vydáváme.

1. Předně a nejprve mají z poctivého cechu úplného jednoho aneb dva majstry, jak silný řád držán býti má, zvoliti a za přisedníky (pajziciry) poctivému řádu představit, ti a takoví přisedníci (pajzicirové) povinni budou všechno zlé přetrhovati, v sádech rozšafně a spravedlivě jednati, sváry nedělati a zlé věci přetrhovati.

2. Za druhý. Dva tovaryši z celého počestného řádu vybráni a za starší tovaryše zvoleni a celýnu počestnému řádu představeni býti mají a to v poctivém cechu našem tak, aby ten řád, jenžby se Pánu Bohu libil, dobře řídili a spravovali.

3. Na slavnou hospodu aby se ve čtyrech nedělích scházeli, pana otce, paní matku, v uctivosti mněli a tak poctivý řád drželi; sejdouce se přední místa pánům pajzicírům, vedle nich starším tovaryšům dali a sami po starších jeden vedle druhého ke stolu se posadili, na řeč a ohlašování staršího tovaryše dobrý pozor aby dali a jeho ve všem jeho nařizování poslouchali.

4. Starší tovaryše a všecken úplný řád, jestližeby z kteréhokoliv řemesla pořádkem bratrství drželi,

ty aby starší tovaryše v uctivosti a vážnosti míti hleděti a jim uctivost jak sluší prokazovali; na kteréhoby pak tovaryše se proneslo, žeby v lásce a svornosti upřímnosti nepřebýval, ten má do vězení dán býti a pokuty šest knoprechtů *) složiti.

5. Starší tovaryši tolikéž i ten nejmladší, který do řádu druhým tovaryšům poroučí, tak ti nebudú více povinni polovici stříbra a polovici na řád (?) platiti, však ale aby na sebe pilný pozor dali a truňkem se nepřemáhali. Jestližeby pak truňkem se přemohli, rozum potratili a své věci, co na ně patří spravovat a řídit by nemohli, ti a takoví za nepozornost jejich jeden každý dvouma knoprechty pokuty trestání býti by mohli.

6. Item. Kterýkoliv tovaryš z celého poctivého řádu takový by se vynalezl, trunkem se přemohl a tak až do vyvrácení pil, jestližeby se trefilo staršímu tovaryšovi, šesli . . . jinýmu, třema knoprechty trestán býti má.

7. Co se mistrovských synů dotýče, kteří od svých rodičův ještě nevandrovali, ani k jinšímu mistru nepřesedli, těm a takovým se ponejprv i po druhý však s dobrým našťofání (!) pasíruje; po třetí dyby se ale čeho dopustili, táz pokutů jako jinší trestání býti mají.

8. Kterýby tovaryš při kvartálním shromáždění aneb jiných tovaryšských povoláních bez důležité příčiny a postačitedlné výmluvy se nepostavil, neb sice pozdě přišel, má on podle uznání pajzicerů a starších tovaryšů celého poctivého řádu trestán býti.

9. Tovaryš kdyžby v řádě za stolem seděl a matka pokladnice byla by na stole a on položilby se na stůl aneb na ruce se podepřel, ten tovaryš má jeden knoprecht pokuty složiti; tím podobně, dyby v nákej roztržitosti aneb z púhej furie na tovaryšský stůl udeřil, ten a takový do vězení dán býti a čtyry knoprechty složiti povinen bude.

10. Tovaryš kterýby při pořádku seděl a spřitřený truňk rozlil, ten tovaryš má vyvstati před stůl tovaryšský se postaviti žádajíce, že to nechtíce učinil; tovaryši starší mají mu odpověď dáti, může-li dlaní aneb konečně šátkem přikryti. Jestližeby pak šátkem ne-

*) Knoprecht = peníz. Ješto totiž tovaryšům Němci říkali také knappe, které slovo u horníků se zachovalo, zdá se, že pokutů knapským právem zalomené přezdělí knaprecht.

mohlby příkrýti a vícejíby bylo, ten tovaryš má jeden knoprecht pokuty složit.

11. Dyby ale do řadu bez bůlky aneb bez ruka-
veček přišel, ten má jedním knoprechtem trestán býti.

12. Továryši starší a všecken úplný řád, na čemžby se snesli, aby toho žádný nerušil, ven z poctivého cechu nevynášel, cizím tovaryšům ani mistrům neroztruboval. Kterýby se toho dopustil, ten má dle povahy věci trestán býti.

13. Kterýby tovaryš na cestu jíti chtěl, a bylaby mu toho potřeba, ten se má staršímu tovaryšovi opověděti, položic opovědného dva stříbrné peníze, a pakliby tomu tak nebylo, toliko aby do řadu nešel a bylby doma, takový tovaryš, dvěma knoprechty má trestán býti.

14. Který učedník vychází z učení, mladým tovaryšem učiněn jest, povinen jest při poctivým řadě sobě poctivé tovaryšské jméno koupiti; ten tovaryš má sobě 3 svědky vyžádati a před starší tovaryše předstúpiti a ponížené žádatce 30 krejcarů za něj složit. Takový peníze mají mezi všichny pp. bratry přijíti a na trunk se obrátiti.

15. Továryši starší tolikéž i mladší předně pp. cechmistry a společně všechny pp. mistry v uctivosti a vážnosti mají míti. Kteréhožby z nich trefilo se potkati nelenujíc sobě klobučka posmeknutí, jim pozdravení dáti. Na kteréhožby se to tovaryše proneslo, žeby pozdravení nedal, ten má čtyřma knoprechty trestán býti.

16. Když se na tu slavnou v uctivosti váženou hospodu scházíte, tu pana otce, paní matku, pp. pajziciry v uctivosti a vážnosti abyste mněli a jim pozdravení dávali, přitom p. bratra, pannu sestru tým způsobem. Na kteréhožby se to tovaryše proneslo, žeby jich v uctivosti nemněl, ten má do vězení dán býti a 5 knoprechťů pokuty složit.

17. Žádný tovaryš nemá přes ten při našem městčku Napajedlich vyměřený čas večerní a to sice v létě přes deset, v zimě přes 9 hodin mimo příbytku mistra svého zůstati, tím ménějíc jinde noclehovati. Kdežto při jednom každém kvartálním shromáždění který tovaryš a jak často skrz celý kvartal pozdě domů přišel, neb přes noc zůstal, tázano a za každé opozdění aneb jinde noclehování přísně trestán býti má.

18. Všickni tovaryši mají nejenom pod mocí starších cechmistrů, pajziců, starších tovaryšů zůstatí a jim povolní býti, tím méně svévolně jim se protiviti, nýbrž co se profesí tejká, povinnú volnosť a poslušnosť ne odporně prokázati, anobř i taký svých mistrů zisk a užitek vyhledávati u nich věrně pilně tíše a pokorně se chovati a sice při všech zhromáždění(ch), neb na cechovní hospodě a doma u svého majstra poctivě a bohabojně sobě vésti, všech pohoršlivých hanebných a oplzlých řečí neb písniček, obzláště pak zlořečení a proklínání se zdržeti, jeden druhému nepřezdívatí, aniž jiného, coby roztržitosť, nevůli, hádku a zlé dorozumění působiti mohlo, tím méně ale půtky a úkladné pranice před sebe bráti aniž také při veřejných jarmarcích, neb jinde do nepřislušející lry se pústěti, a toho všeho dle povahy věci pod nevyhnutelnú pokutú se zakazuje.

19. Pokudžby ale tovaryš dle všeho toho ponavrhlutí se nechoval, před svým očistěním a dostiučiněním(m) z díla vystúpiti a dál vandrovati chtěl, tedy starší tovaryši nechať oznámi panu cechmistru. P. Cechmistr povinen bude takovýho tovaryše přidržeti a za jeho výstupky buďto v cechu neb v řadě trestati.

20. Kdyby pak vandrovný tovaryš na naši ctihodnú a slavnú hospodu přivandroval, zde u nás práci aneb veřtatem fedrován býti nemohl, tomuť má poctivě odpočinutí buď ve dne neb v noci dáno býti a vedle řemeslnického obyčeje. Jestli ale svůj kunšoft náležitý má a od řádu tovaryšského jest, šesti krejcary fedrován býti má.

21. Jestliby pak takový bratr a tovaryš fedruňk od poctivého řádu vzal, po městě a po ulicích hauzироval a lidi dům od domu vytloukal, ten od mladšího tovaryše přiveden a starú pokutú potrestán býti má. Jestli pakby mladšímu tovaryšovi palirovat nechtěl, tehdy mají oznámit panu cechmistřovi, pan cechmistr skrze právo rychtářské takového postavače do areštu vsaditi má.

22. Opozávilili by se dáleji tovaryšové pod jakýmkoliv přátelstvem nějaké povstání způsobiti, následovně v hromadu se sraziti a zůstávající na tom místě ještě předce, ažby v tom onem domiwajiczim zastání aneb stížení byli, práce nechati, aneb sa (!) hůfuě vystupovati a co tak rebeliji podobných účinkův více jest, ti a takový

pohoršliví svévolníci od pana pajzicira při poctivým cechů obžalování býti mají.

23. Pročez tovaryšům dovoleno býti má od jednoho mistra k druhému do věřtatu stúpiti, však ale s tů dvojnásobní výminků, předně aby on zanechávajícímu mistru před 14 dněmi aneb aspoň dyž poslední vosnovu na bičků vezme, ji navíjet má pořádně rovně tak jakoby konečně pryč vandrovati chtěl, vypověděl a jemu z díla tak jakž na řemesníka sluší a náleží, poděkoval *); za druhé pak, aby on připravenýmu od zanechávajícího písebně aneb ústně se proukázal, předsednouce do druhého věřtatu staršímu tovaryšovi věřtatního jeden krejcar složití povinen bude.

24. Tovýš kterýby z nákej furie od mistra chtěl vandrovati, ten aby oznámil, když osnovu ovine; dyž tu osnovu zdělá, může vandrovati, ale ne k jinému předsednutí, a pakliby vyvstal, osnovu nezdělal, tehdy mistr jemu od tej práce není povinen nic dáti, tým podobně má-li ještě jeho peníze za sebou, ještě jemu zadržeti, až se s ním jak náleží porovná.

25. Kterýby tovaryš u mistra v práci stál, ten a takový a aby ani mistra ani mistrovů v ničem nepomluval ku příkladu, žeby mu chatrnú postel aneb nedostatečný stůl držel, aneb zlý náčení měl i posledně jemu vyplácej nechtěl; za takový a tým podobný darebný řeči takový tovaryš nevyhnutedlnú pokutú trestán býti má a to proto každý tovaryš v domě svého mistra sám osobně má se s ním domluvíti, a dyby sám se s ním nemohl spraviti, skrz důležité příčiny u p. cechmistra může jej obžalovati.

26. Kterýby tovaryš od jiného pořádku sem převandroval, tovaryši starší mají toho vandrovného tovaryše před stůl tovaryský vyzdvihnúti a jeho se zeptati, kdeby se řemeslu učil a jméno tovaryské sobě kúpil, kolik runěl kmotrů, jak se jmenovali, za kterých starších tovaryšů a jaké jména při tom pořádku mněli. Jestližeby ten tovaryš nespravedlivě pověděl, takový tovaryš má do vězení dán býti a 3 knaprechty pokuty složití a tovaryské méno zde u nás povinen bude sobě kúpiti a kunšoft na hospodě u pana otce zanechati.

*) V Lošticích: „Navina zaraze má hospodáře přivolat, že více dělati nemůže“.

27. Kterýby tovaryš od majstra svého nic neříkaje odešel a tu dále vandroval a od majstra ani od řádu jak patří na řemesníka se neodpravil, nýbrž jako ňaký poběhelec pryč odešel, na takovýho tovaryše mají se šejnky psáti potud, pokudž by nepřišel a z toho, v čemby vinen byl, dokudby se nevyvedl.

28. Tovyaryši když 2 neb 3 u jednoho majstra dělají, při tom dyž mistra doma není byl-liby pak na cestě, a poněvadž mistrova jest hospodářem svého přibytku a ti tovaryši jestliby co nenáležitěho před sebe brali, což by proti dobrému řádu bylo, mistrova pak by jich dobrým slovem napomínala a oniby ji poslechnút nechťeli, tito tovaryši dle povahy věci trestání býti mají.

29. Kdyžby Pánbů mistra aneb mistrovú aneb jejich dítky z tohoto světa povolati ráčil, tedy starší tovaryši jsú povinni skrz mladšího tovaryše všechnym tovaryšům poručiti na pohřeb jíti; který pak by nešel a toho slušnú příčinu neměl, ten má dvěma knaprechty pokutován býti.

30. Kterýby tovaryš z dopuštění Božího v nemoci postaven byl a neměl nač trávití, takový má starších tovaryšů za fedruňk žádati; starší tovaryši mají na to pilný pozor dáti; bylliby ten v nemoci postavený tak hrubě mdlý, žeby k smrti podobný byl, tak mají starší tovaryši mladším naříditi aby po pořádku obzvlášť nočního času hlídali. Dyby pak skrz pilnú práci sami hlídali jeho nemohli, tak povinni z řad najmút takovýho člověka, kterýby toho nemocného opatroval.

31. Starší tovaryši coby z matky pokladnice proutra(tí)li, tehdy dyž tomu nemocnému tovaryšovi Pánbů předešlý zdraví navrátil, ten tovaryš bude povinen všechno to co se s ním utratilo, do matky pokladnice, dyžby mu pa(k) práci jeho požehnal, navrátit a celýmu poctivýmu řádu za to dobrodiní poděkovat.

32. Kdyžby pak Pánbů prostředkem smrti kterýho tovaryše z tohoto světa povolati ráčil, cokoliv by po něm zůstalo, to aby prodali a peníze za to stržené aby do matky pokladnice vložili, starší tovaryši u přítomnosti p. pajzicira pohřeb z poctivýho řádu, coby koštoval, vypravili; jestližeby ten zemřelý tovaryš jaké přátele měl a oni se na ten statek doptávali, tehdy ti přátelé coby se hned v nemoci jemu bylo z lody púčilo, a pohřeb coby koštoval, mají takové peníze zase do pořádku opla-

titi a tak coby po nebožtíkovi bylo zůstalo z pořádku těm přátelům má se navrátiti, majstři pak taký povinni sú to mrtvé tělo vyprovoditi.

33. Tovaryši, kteříby jeden druhého zhaněl, šelem neb huncvutů též jakýchkoliv jiných slov nenáležitých mluvil, co se týče poctivosti: na kteréhoby se to proneslo, ten do vězení má dán býti a tolar pokuty složiti.

34. Kdyžby tovaryš jeden k drahému přišel a zase od něho pryč šel a ten domácí bosky by jeho vyprovázel, jedním knaprechtem pokuty má trestán býti.

35. Kterýžby tovaryš přes mněstečko aneb ulici šel, na krku holstachu nemuěl, by kabát aneb kamizol na 3 konoflíky zapjatý nemuěl, pančuchy podvázány, střevíce na přesky zapnuty jakž na řemesníka náleží, ten má dvěma knaprechty trestán býti.

36. Tovaryši starší mají dáti pozor na mladší tovaryše a jich napomenúti, aby do chrámu Páně v neděli ve svátek chodili, kázání, svatí mši nezanedbávali. Na kteréhoby se to proneslo, žeby tak nečinil, ten má přísnú pokutú trestán býti.

37. Když tovaryši scházejí se v neděli aneb ve svátek do chrámu Páně a sejdouce se v rozprávku se dávají, neposlouchajíce slova Božího, ti tovaryši mají dvěma knaprechty trestáni býti. Jestliby se toho starší tovaryši dopustili, tuplovanú pokutu mají složiti.

38. Kterýby tovaryš v neděli aneb ve svátek před službami Božíma, aneb dyž se služby Boží konají, dopustil na jakýkoliv truňk jíti a tam se opil, ten má 3 knaprechty pokutován býti.

39. Tovaryši kteří radi po procházkách chodíte, tu abyste každého u vážnosti míti hleděli předně pp. hořiciry, p. pulmistra, p. rychtáře, pp. radní, pp. cechmistry, pp. majstry obzvláštěně pantátu, panimámu, starozitné lidi, jim pozdravení dáli nelenujíc sobě klobúčka posmeknutí. Na kteréhožby se to proneslo, žeby tak nečinil, ten má do vězení dán býti a pokuty 6 knaprechtů složiti.

40. Když ku pannám chodíte, v uctivosti jich mnějte, neřádny špasy nechejte, do kútů nenatlačejte, do zapověděných míst nesíhejte, ani zbytečně neobjímejte. Který tovaryš by se toho dopustil, ten má starú pokutú trestán býti, co by nemoh na zadnici za 3 dni sednutí.

41. Tovaryši dyž s panenkama po procházkách 2 neb 4 chodíte, tu abyste s manirů řemesnicků špacirovali, špasování, žertování zbytečného zanechali. A jestližebyste se v špasování vydali, tak aby dobrý pozor na jazyk dali, hanebných řečí nerozsévali, jeden druhého nešpičkovali, tak abyste před panenkama hanbu neopláchlí. Na kteréhoby se to proneslo, že jazyk takový závadný má, ten a takový dvěma knaprechty pokuty trestán býti má.

42. Tovaryši dyžby na truňk do šenkovných domů aneb do hospody šli, aby se šenkýřkama o řád neostouželi, tým podobněji řádu nevymazovali, do šenku bez peněz nechodili, o prázne v šenku nesedali, šenkýře dlužní nevostávali. Na kteréhoby se to proneslo, ten má dle povahy věci trestán býti.

43. Tovaryši jestli kdekoliv do hry sednete, tedy do hlubší hry přes 3 krejcare se nepůstějte. Kterýkoliv do hlubší hry by se pustil a mezi váma by se sváda stala, ten má jedním knaprechtem trestán býti.

44. Tovaryši, kterýmuby se přitreřilo jdíce po rynku aneb ulici, potkajíc svýho kamaráda aneb ňakýho známýho, tým podobně ňakú panenku, ona truňk nese a jemu připíjí, tak aby se žádný neopovážil zavdanú na cestě přijímati a takový truňk venku užívati a tak jeden druhému připíjeti. Na kteréhokolivby se taková věc pronesla, ten má dvěma knaprechty trestán býti.

45. Tým podobně dyby po ulici neb po rynku jda ňaký ovoce si koupil, do klobúka bral, po městě chodil, ten má 2 kn. trestán býti.

46. Dyby přes odkap domu od mistra, u kterého v práci stojí, bosý ven vyšel a dáleji k susedům se protuloval, ten má jedním kn. trestán býti“.

*

*

*

Zbožný věk tehdejší nejlépe poznáme po zápise do obecní knihy učiněném, že r. 1756. plnomocné odpustky od Josefa Šalše a Jiříka Raponty z Říma přineseny jsou pro oltář sv. Bartoloměje a pro oltář Panny Marie, kteréž odpustky od JSti papežské na 7 let uděleny jsou, po 7 letech pak zase potvrzeny býti mají od konsistoře Olomucké. Od kterého potvrzení se má dukát

platiti: „proto aby po 7 letech, kdo bude purkmistrem, toho nezaučebával a o potvrzení se staral“.

Téhož léta 1756. Bělovští shlukli se do Žutav, hajného pobili a nadlesnímu učinili násilí, že jim dobytek nedal pásti v presně.

V ty doby Spytinovští a Topolenští poddaní měli tuhý spor o plat „za nepité víno“; první podali stížnost ke krajskému hejtmanu a k zemské vládě: brali totiž po 44 let z panského sklepu po 2 bečkách vína, ale r. 1675. proměněna jim ta povinnost v suchý plat za nepité víno, kterýž plat za předešlého držitele dávati přestali a do r. 1755. nedávali; kterak se věc skončila, není známo.

„Za pana hraběte Františka z Rotalu r. 1760. jest vystavena kapla sv. Kříže“, opravením zpustlého kostela bratrského, poznamenáno v pamětech Havránkových, čímž mohla památka po tom pánu zůstat v Napajedlich. *)

Následujícího roku v měsíci listopadu (20) učinil svou poslední vůli, dle které 4000 zl. na lékaře, aby poddané zdarma léčil, a 3000 zl. na apateku za týmž účelem poručil.

Statky pak své rozdělil na tři díly a poručil nejstarší dceři provdané za hraběte Monte l' Abate Bystřici a Prusinovice, Holešovské panství dětem po zemřelé již Maximilianě hraběnce Nadašdy a Napajedla dceři Marii Anně provdané Ditrichštejnové. Dříve již byl Zborovské panství vzdal své manželce.

Sám pak † dne 26. října r. 1762. zůstaviv po sobě znamenité památky, jimž se obdivovali potomci, mezi nimiž i proslulý Chambrez. (Obšírnější zprávy o něm v D' Elvertově Notizzenblattu 1869.)

Maria Anna hraběnka z Rotalu (1763.—67.)
Jest pochopitelno, že hraběnka Marie uvykší nádherným budovám o vystavění nového zámku pomýšlela. Stavbou se počalo l. 1764. dne 12. dubna, avšak nedočkala se vystavění.

L. 1766. zase hořelo v Napajedlich „ve skladě“. (Havr.)

*) Po něm tuším zachována v Napajedlich jediná budova, hostinec u koruny, jak znak ukazuje, který znak, kříž ve štítě, dal podnět pověstem, že tam kdysi klášter býval.

Téhož roku hraběnka svobodný dvůr Kudlovský (r. 1764. od vrchnosti kvasické postoupený) prodala svému hofmistrovi Petrovi Grinovi za 700 zl., k tomu dům v Napajedlích a Kudlovskou krému za roční plat 12 zl. (Grunt. kniha).

Přede svou smrtí († 1767.) poručila 19.500 zl. a užívání statku do smrti svému manželu; za vlastní dědičku ustanovila Marii Terezii hrabinku Monte l' Abate, dceru své sestry.

Za Guidobalda z Ditrichštejna (1767.—1772.) dostavoval se zámek, okolo něhož stálo ještě lešení do r. 1769., kdy Jan Poslušný, tesarský tovaryš „s lešení nad solem“ na 15 sáh spadl (17. bř.) a do smrti se zabil.

R. 1768. dvakráte hořelo, poprvé na konec masopustu, když vyšel oheň od Kývalíka, po druhé, že dne 7. dubna u Partycha hrom byl udeřil.

V ty časy bylo již provedeno číslování domů, první číslo vyskytuje se v obecních knihách 251, a bylo již tehda více než 304 čísel.

Za Ditrichštejna žil v Napajedlích znamenitý hrnčíř Hovůrka, od něhož r. 1769. zdělán jest cechovní džbán, který dotud je zachován.

Rok úmrtní hrab. Ditrichštejnův jest pro Napajedla velmi strastným, nebo 9. srpna povodeň, krupobití a mor dobytčí nastaly. V Napajedlích pokapalo 442 hovězích dobytků (kromě Otrokovic a Topolného, kdež takorůka nic nezůstalo). Nad to ještě dne 31. října „u Mikuláše Večeře numeře 304“ na záhumení nad kostelem vyšel oheň, který se větrem prudkým po celých Napajedlích roznesl.

Od kaple sv. kříže i s „kaplí“ až po chmelnici na jedné straně, ode domu Brazdílkovy vdovy na druhé straně, celé městečko i ze záhumením lehlo popelem. Při tom shořel i starý zámek („antiqua arce“). V noci na to zapadla chodba ve vrchním poschodí starého zámku i zabito 6 osob; jedna se udusila.

Pro tu příčinu vydán Napajedlanům zvláštní hasičský řád, tak aby napotom věděl, kdo se má chytati konví, kdo vody, stříkaček atd.

Marie Terezie hraběnka Monte l' Abate (1772.—1824.) byla dcera Linharta de la Rovere hraběte de Monte l' Abate, který byl se svou manželkou Amálií

hraběnkou z Rotalu *) nabyt Bystřice a Prusinovic. Její bratr František nabyt těch statků, Marie pak po tetě zdělila (22. července) r. 1772. Napajedla, kteráž ve zprávu přejala její matka.

Za její poručenství r. 1774. kožešníci Napajedelští, kteří dotud cech drželi s Hradištskými, učinivše povinnost svou do cechu Hradištského, o povolení vlastního cechu netoliko u vrchnosti ale i u gubernia žádali, načež sobě „lodu“ i cechovní knihu a pečeť pořídili, o kteréž věci zápis v téže knize pro nás důležit jest:

„R. 1774. za času našej nejmilostivější paní paní Marie Terezie sv. Ř. říše císařovny a královny v Uhrách a Čechách . . i také na ten čas v Hradištském kraji vys. ustaveného pana krajského JMti pana Františka z Vafenberku, též našej milostivej paní Marie Amalie hraběnký z Monte l' Abate na ten čas nám jakožto nad sirotčím panstvím Napajedelským představenej panovnice zařízen byl cech kožešnický“. Pečeť cechovní má nápis: „PĚ: CECHV. KOŽE. MESTECZKA NAPAGEDEL: 1775“.

Téhož roku udělán jest i džbán cechovní od hrnčíře Hovorky, který dotud se zachoval celý. **) K cechu tomu se přidali mistři ze Spytinova, Jalubí, Buchlovic a z Velehradu.

*) Posloupnost rodiny pánů z Rotalu na panství Napajedelském.

1. *Hons Jakub svob. pán z Rotalu* † ok. 1620.

2. *Jan*, hrabě † 1674. bez potomků Ondřej.
mužských i poručil zboží své
synům Julia z Rotalu:

3. *Julius Vilém* † 1691. Jan Kryštof na Holešově.

4. *Frant. Hetfryd* † 1709. Jan Zikmund, Jan Josef,
6. *Leopold* † 1750.
bez dětí.

5. *Jachym Adam* † 1746. 7. *František Antonín* † 1762.
bez mužských potomků.

8. *Maria Anna* † 1767. Amalie
9. manž. Quido Ditrichštejn † 1772. manž. Linhart Monte l' Abate.

10. *Maria Terezia* † 1824. František.

**) Ten džbán byl u prvního cechmistra Silnuše 32, u druhého Vaculíka 40, u třetího Josefa Silnouška zaso 32 let.

Slečna Marie Terezie Monte l' Abate provdala se roku 1774. za Jana Ludvíka hraběte Kobencle, později vyslance při dvořích mnohých, státního a dvorského kanclíře, který ji smrtí svou (1809.) předešel aniž byl zůstavil nějakých potomků.

Do počátku její panování spadají selské vojny i není divu, že také na Napajedelsku propukla vzpoura.

Selská vzpoura — pro pečť.

Již r. 1773. propukla selská vojna v Čechách, jak o tom dobře věděl poddaný lid na Napajedelsku: „Češi byli sa svým pánům zprotivili a kostely rabovali“.

A možná že právě nejen tyto v Čechách ale i jinde po celém Rakousku vzniklé zpoury daly podnět, aby se vydal nový robotný patent r. 1775.

K tomu konci dožádala se vláda ode všech vrchností zvláštních fassí čili příznání k robotám.

I jest na snadě, že vrchnosti, aby snad si nezdaly, robot udávaly méně.

Jakmile vydán patent, obce Alenkovice, Jankovice, Žutavy a Košíky podaly prosbu k poručíci Nap. panství odvolávající se na císařský patent, že nejsou povinni pracovati déle, než 6 dni velcí podsedníci, 3 dni malí.

Že mnohé dřevo se 12, 13, 14 páry voly k mostu, dvorům, mlýnu přivážejíce déle než 3 dni s jedním takovým kusem pracují. Na takové práce že nestačí veliký sedlák, ne to ani chudí lidé, kteříž předce „robotného“ platí po 8 zl. 50 kr. a 1 zl. 55 kr. — Nad to ještě pastva se jim zakazuje, ač za ni Alenkovští 105, Žutavští 46, Jankovice 57, Košíky 31 měříc „pastevného“ sypouba i pastevného platu dávají!

Stížnost ta byla na darmo, nebo se jim odpovědělo, aby vykonávali robotu po starému dočkávše nové výměry na přesrok.

Avšak obce Alenkovice a Žutavy nespokojily se takovou odpovědí anobrž v měsíci březnu (1775.) podaly prosbu až k JMČísarůvně Marii Terezii opakující své přetížení robotami a žalující nad to, že

nový hejtman (Frant. Tauer) jim ukládá, aby podsedníci od nynějši hraběnce poručnice podsedky své zase ukupovali, takže někteří i vyhnání a jich podsedky cizincům dány!

Ta supplikace příznivě přijata jest v dvorské kanceláři ve Vídni dne 17. června a mor. guberniem vyřízena takto: že Alenkovští a Žutavští nejsou povinni svých gruntův na novo ukupovati i nařizuje se svobodnému pánu Kobenclovi, aby takové kupní sumy i s úroky a také akcidence do důchodů položené navrátil do 8 dní a se na krajském úřadě v Hradišti vykázal, že tak učiněno!

Za druhé, aby ti lidé robotovali tak, jak se vrchnost přiznala t. j. Alinkovských 24 podsedníků po 4 dni, 47 malých po dva dni; Žutavští pak, že vrchnost žádné roboty nepřiznala,*) aby žádné nekonali! Ovšem ale aby obě obce k mlýnu, struze a mostu, když toho potřebí bude, robotu konaly. Tak ustanoveno k císařskému rozkazu od gubernia podle zprávy krajského úřadu dne 30. října r. 1775.

Zatím se patent nový prováděl.

„Na rok 1776. přijel pan jeneral Taldon (!) do Hradiště města a rozdával patenty v celém kraji Hradištském na novú robotu a do každé dědiny dal patent: jak měli keří hrubú daňku, tak měli hrubú robotu. Nám Spytínovským přišlo sedlákoví celý rok v týdni jeť parú koňma tři dni a od Jana do Václava na jednu pěší robotu a má dostať bochenek chleba (stará robotu byla: sedlák jezdil v týdni celoročně štyrma koňma enom na oranú, někdy jel třema koňma a na pěši; od Jana do Václava každý týden jednoho robotěra štyry dni poslat mosel, a podsedník celoročně dva dni každý týden a od Jana do Václava celý týden); hoferi měli jednů 13 robot v roce, druží 26 (stará: hofer, aby nic neměl enom ženu, robotovat mosel každý týden den)“.

Ačkoli tedy Spytínovským na robotě značně odelželo a jim nad to odpadlo dvakráte za rok ovce stříhat, „šak sa nám to nelíbilo, proto že my máme málo úhoron, žeby nám patřilo třetí díl úhorů, proto máme hrubú daňku a hrubú robotu“.

*) Žutavští toliko na jednom panském pozemku pracovali obděláváním a sekáním, a té roboty vrchnost neudala!

Z těch a jiných příčin, jež níže vytkneme, „šli sme do Zdúnek k panu jenerálovi Taldonovi r. 1776. a podali sme jim memorial. A jenerál Taldon ho přijal a kázal, abychme přinesli písemně od vrchnosti a od krajského, jak ty věci dou. — Tak napsali, co chtěli a u krajského na to psaní dekret přitlačili a tak nám to psaní dali, abychme s ním na zámek do Zdúnek k p. j. Taldonovi šli Dyž sme tam přišli, . . . ptal se nás tlmeč alebo cekretář jenerálů, kde máme spis od svej vrchnosti? Dali sme ho, podíval se do něho a pravil nám, že máme všecko dobře, abychme šli s Bohem“.

Takové odbyti Spytinovských neukonejšilo, čím více měli stížností ještě jiných a těch bylo mnoho :

Za 1. že jsou daňkou přetiženi o 100 zl. ;

2. že pastevného ovsa 77 měříc sypou, ač pástí nesmějí v panských lesech ;

3. že za 1 zl. dřevného sedlák dostává sotva palivo ;

4. že Spytinov platí odmrtnu 7 zl., jiné obce nikoliv ;

5. že nepitého vína dávají 100 zl. ;

6. že z luk platy dávají, ač jich užívají také hofeři ;

7. že domovního mají uloženo 142 zl. ;

8. akcizu že sedlák platí $\frac{1}{8}$, podsedník 5 gr. ;

9. že z vinogradů platí a ještě konzumu 1 zl. ;

10. že z hlav dávají po 24 gr., čeleď po 5 gr. hofeři po 12 gr. ;

11. že výměra nová se leda odbyla přeměřením dvou toliko gruntů, kdežto od výměry konané r. 1728. mnohým Morava veliké kusy role i luk pobrala ;*)

12. když vrchnost r. 1768. „držala inžiníra (!)“, který za sucha všecko vyměřoval, že sa něco naměřilo, kdežto moc močálů je.

*) Kterak si kommisie vyměřovací počínala, současnou máme zprávu : „Jak přijeli zeměští páni míra (!), kázali nám (Spytinovským) jít do Napajedel. Ptali sa nás, : „moc-li děláme úhorou?“ „Dyž máme málo rol, podsedník enom na měřici a sedlák že málo úhoří?“ ptali se, a my : „že enom na měřici“. Jak sme pravili, tak psali. „Moc-li lau sejem?“ — „Že enom nekerý s půl slamenky alebo s perničku“. „Že proč nesejem lau?“ — „Že v našich zemích nechce být — a konopí že sedlák s měřici seje — pro šaty“. „Tak odkad platíme?“ — „Že mosíme někde jet dohytkem vydělávat a něco z obilí uprodat“. „A jak daleko na trh vozíme?“ — „Že do Zlína alebo do Holešova?“ — „Proč nevozíme do Hradčic a že je blíž?“ — Když sme tamodtad šli, hned sme sa vadili, že starší dali málo úhorů psát.

13. „Také přišly lumera (číslování) r. 1771. Poněvadž byl každý poznamenaný, nemohlo sa žádnému nic slevit, ani tomu chudobnému z tych hlav. Chudobě zle, na výdělek žádný nevolá a krásť nedajú“.
14. „Když roku 1761. povstala fabrika na tabák*) a obraťti, tak chudobné lidi, co na ten tabák chodili, obraťti jich s tabákem sáпали; také pokutu velikú platit museli z funtu 18 zl. A dyž peněz neměl, hned dali do šerhovně na rok, alebo na dva, alebo na šance. A kdo kúřil alebo šnupal, šnupavý funt za rynský a kuřlavý za 20 krýcarů . . Což také roku 1773. veliký hlad byl a draho po 3 roky přišlo na lidi, takže otruby sme nemohli dostať kúpiť (na chléb) — vojanský láblík byl za 20 krajcarů . . .“
15. v kontribučenských knížkách byl nepořádek, ješto bylo do nich zauešeno všem rovno, ať platil, nebo neplatil.

A právě o tyto kontribučenské knížky, na něž každá obec svou pečeť přitlačovala, nastala na Napajedelsku selská vzpoura, kterou popsal Spytinovský sedlák následovně:

„Pochválen buď Ježíš Kristus!

Moje milý děti, keří toho nepamatujete! Já Jura Marcholt Nro. 97 s tímto spisem chcu sa Vám požalovat, co jsem bídy, strachu a areštu (vystál) a koikrát sem v pútoch byl i s druhýma pěti obcama skrz obecní pečetě podržený

Když sme měli při konci roku 1776. obecní pečetě na kontribučné knížky douchodnímu přitlačit — šak ale nám sa to nelíbilo, poněvadž nám jinakčí listra přectavil, než prvnější léta, tak z panství jedni přitlačili, šak tyto dědiny nedaly: Topolné, Kudlovice, Alenkovice, Žltovy a náš Spytinov. A důchodní dycky zkazoval, a my sme nechťeli. A také druzí lidé nech jeli nebo šli pravili: nedávajte, že sa báli. A důchodní dycky na nás silil a druhé dědiny láli na své pudmistry, že pečetě . . . přitlačili.

*) R. 1776. povoleno Frant. Úředníčkovi zříditi v Napajedlích sklad tabákový na 400 zl. kauce.

Na to sme měli obnovu (úřadu) r. 1777. měsíce ledna při dni 17., na to byl zas pudmistrem ostal Jura Tomaščík A když od obnovy sme přišli, důchodní zas chtěl po nás pečeti. Tak sme si udělali hromadu a po pudmistrovi pečeti sme chtěli. Na to nám povídal že ona může být u něho. My sme nechtěli; mosel nám pečeť na stůl položit a světlo kdosi zhasil a my sme sa všeci hýbali. A kdo ju ze stola vzal, žádný sme nevěděli, enom ten, kery ju ze stola vzal.

Tak v Napajedlich i v Hradišči u krajského po nás pečeti chtěli

Také hýtnan a důchodní kázal sa nám do Napajedel všeckym pěti dědinám postavít po štyřech z každej dědiny a pečeti donést. Tak nás obec poslala bez pečeti Jana Tomaščíka, Václava Tomaščíka, Jana Vaculu a mne Jurn Marholta.

Dyž sme na kancelář přišli, povídal nám hýtnan, že je od Jasnosti Císařskej každý rok kontribuci pečeti a že důchodní počtů svojich pro nás odvést nemože, že dáme-li my?

„Že sme už od našich předků zavedeni, že sa bojíme, abychom sa ešte více nezavedli, že nedáme“, (odpověděli sme).

Hned nás kázal zakúť dva spolem a do šerhovně dát z každej dědiny štyry a na třetí den dal nás bíť lekrovným (?) vojákem. A tak ten voják seslekl kabát a kašket s hlavy sdělal a tak po samých stehnách paliců nás bil, a hýtnan pravil: „Tak, dobře!“

Keři byli v jednom púť, jedni utekli, a keři byli spolem zakuti, ti nemohli. Než začali Žltovské bíť najprve pudmistra, dali jemu 25 ran, druhému zase toleť a třetímu 26: nás všeckých z pěti dědin sa poradilo, . . . abychme hejtmana všeci žádali, že my bychme měli křivdu za celú obec bíti dostať, že my nejsme sami vinni.

A dyž Žltovské bili, voják jeden bil a druhý nám k nim nedal.

A dyž Žltovské pobili, teprú sme vše všeci k hýtnanovi šli a žádali sme ho, že my . . nejsme zaslúženi . . za celú obec takové bíti dostať. Pravil hýtnan:

„Že od Jasnosti Císařskej je, keré obec vydá, že ty je držať.“

Tak nám kázal 20 ran dát. Tak hned Topolské dva pobili a třetí utekl. Jak Topolšči vyšli, hned Splytinovské Nro. 97 mne Juru Marcholta bili po samých stehnách, 20 ran muě dali, (tolikéž ostatním třem); po nás Kudlovského Josifka (bili) a Snopek utekl. a ze Sušic Pavla Bednářika, tak 20 ran jemu dali. a Halenkovšči utekli všeci, ale zas jinší štyry do šerhovně dali, ale jich už nebili.

To bylo roku 1777. měsíce února 15. v sobotu a v neděli ráno přišli k nám naši a Topolšči sousedi sa nás radili, že čuli, že nás do Hradišča povezu a oni že idú všeci i hofeři že půjdú s nama všeci, že sou rovně tolej viuni jako my.

Tak my pobiti v železech zakutí areštanti sme tem — sousedom touto radu dali, že poněvadž nám hýťman povídal, že od Jasnosti Cisařskej je, tře alebo štyře že mosi držať za celú obec, aby šli dom a druhé aby taký vracali dom, aby enom se dva na prosbou o nás k hýťmanovi šli, že to lepší bude.

Tak jak jsme jim poradili, tak udělali. Šak šafář Alenkovský Jan Badura šel tehda do Napajedel, kdy Splytinovšči a Topolšči lidé; tak jich obžaloval, že na leberijou jidou; šak to není pravda. Žádný na žádného ani nesihl, oni přišli k nám areštantom pobitým na radou . . . jak sme jim poradili, tak udělali: šli dom.

Na to obžalovaný za tou leberijou vzali fortaše, Topolských osm a Splytinovských osm a dali jim drábi po 12 ranách . . . a jich hned pustili; a nás o pečetě pobité tři na štvrtý den pustili a druhé na to místo zas zakuli. Tož potrapa s vojákem dráb chodil k nám do šerhovně a povídal nám, že lesti tej pečetě nedáme, že nás zas budou bít, . . . šak dyž sme ji neměli, nemohli sme ji dát, aby nás zabili.

Zas sme ke krajskému do Hradišča měli poručení na kancelář se dostavít a pečet tam přitlačit. Tak sa ze všech pěti dědin (24. února) tam dostavili a, když pečetě nedonesli, moseli křížky dělať a hned důchodní s 12 vojáky jel na Halenkovice a pečetě po nich chtěl. Hned do šenku sa moseli scházat a, keři něco mluvili, hned si 4 na noc v šenku nechal a vojáky lidom rozdal a ráno zas sa moseli lidé scházat k němu do šenku a, dyž pečetě od nich nemohl dostať, vzal ty štyry sousedy

do Hradišča i s vojáky. A druzí pravili, že sou oni tolej vinni jako ti, že půjdú všeci. Tak šli a ženy jim nesly jést. A dyž zašli hodně do pola, tak jich pustili (ze strachu) a vojáci šli do Hradišča a důchodní do Napajedel.

(Na to) přijel vicikrajský do Napajedel a chtěl těch pečeti po všech pěti obcích a ony sa vymlúvaly, že jich nemajou. Tak poručil, aby jich do Hradišča ke krajskému do osmi dní donesli . . . My sme do Hradišča nechodili a poručení nezachovali.

Tak měsice dubna dňa 12. fortaše z Hradišča šli do Napajedel a vzali dráby a vedli jich do Hradišča a oficiře (úředníci) za něma jeli a my sme nic nevěděli, nač tam oni jich vedou.

Když sme v noci spali, do všech pěti dědin pro nás přišli, do každé dědiny jeden oficiř (úředník), jeden dráb a jeden fortaš a vojákou 30 alebo 40 a vojanščí páni (důstojníci) s něma na koňách byli.

K nám (do Sptynova) se dostali hned po pou noci a na cestě za lipkou stáli, by nás tam svádali, a vartýře od fury sebrali, aby lidom nepovídali, a hned Nro 6 Juru Tomaščika pučmistra dovedli a tož mne Nro 97 Juru Marholta zas na peci vzali a Nro 5 Josefa Hadameca a za lipku mezi vojáky dovedli.

Nás tři vedli pořád (do Hradišča) na oboch. A hned ráno ze všech pěti dědin sme v Hradišči byli a tam na obochu nám Napajedelský rychtář povídal: „že je nám ta rada, ačby nám zlého nepřil, bysme ty pečeti dali, že je tam jeden kapral, že dy udeři třetí ranú, že mosí být krev, žeby nám té bitky nepřil“.

A také nás vojanščí páni strašili, aby nás za žebra věšali, že sa císaři protivíme.

Tak na ty strachy Topolský fojt Jura Žáček nám povídal, že abychme ty pečeti dali a Kudlovščí že také dajou, že sa oni nedajou bit. A my sme 3 dědiny pečeti tam neměli, ani sme nevěděli my Sptynovščí, kdo ju v dědině má.

Tak z obochu vojáci ke krajskému vedli každou dědinu zlášě a hned nám povídali, proč sme poručení nezachovali a kde pečeti máme?

„My, že jí nemáme a kdo ju má, že nevíme, a že já sem v Napajedlich dostal 20 ran a že jak mám povědět, dyž nevím“.

„Tak dyž sem v Napajedlich 20 ran dostal, že dostanu 25“.

Vedli nás do šerhovně a tam nás kát žilou šlahal. Nro 5 Josefa Hadamca, dal jemu pět ran a ptal se ho, „dá-li tu pečeť obroční?“ On: „že jak ju dá, dyž jí nemá?“ Zas mu dal kat 5 ran. Také pudmistrovi dal 10 a mně dal 6 ran.

A vedli nás fortaše zas ke krajskému: „Kdo tu pečeť má?“ — My: že nevíme. Tak nás zavedli do šerhovně a kat nás přehledával, nemáme-li pečetě při sobě a dal Spytínovské tři zlášče do kamrlíka a Halenkovské tři zas do druhého a ze Žltov byli dva.

A Kudlovščí pečeť dali a předeč mladáčihlo pudmistra s náma do šerhovně Prundláka dali, pokud Doudka nedostaví . . . , tak až za 6 týdnův fortaše Doudka přivedli a 14 ran jemu dali, oba Kudlovské ze šerhovně pustili.

A my sme tam 3 dědiny ošče zostali a mezi náma areštanty dycky vadění bylo, málo jináč, abychme druhé zavedli. A v tom času, dyž sme v Hradišči seděli, naše tři obce (Alenkovice, Žlutavy a Spytínov) poslali memoriál do Brna za hraběnkou matkou starou a ona ho nechtěla přijít. Tak šli k p. jenerálovi Taldonovi najprv po nás chtěli od každého po 12 gr. že enom za opatrnost, abychme nepravili, že od areštu . . . a zaplata . . . hned po nás zas chtěli pečetí . . . Také přišlo nám, že mosíme jít z Hradišča do Kyjova. Tak kat a šerha na nás dycky běhali, abychme dom pro pečeť psali. Tak kat nám do všeckých třech dědin napsal psaní a posla sme s ním poslali, aby nám pečetě dali, že máme jít z Hradišča a nevíme kde, lebo na šunce lebo do Kyjova. A domácí nám přeca pečetí neposlali.

A tak nám areštantom přišlo, abychme se spravi-ali do Kyjova. Tak sme byli nastrojeni a přišlo nám od krajského, abychme šli na kancelář a tak nám páni povídali, že leští do 8 dní ty pečetě donesem, že nás pustí.

Martin Krekor z Halenkovic pravil, že své hradlo sadi, dyž pečetě nedonese a tak sme všeci slibovali . . tak nás pustili (hrozice velikým trestem) měsíc červen dňa 2 . . .

Šak ale dyž mělo přijít 8 dní, pečetě nebylo, šak esěe přidali.

Na to přijel spraviat pan jenerál Taldon z kubernou a měl sebou vojáky (22. června), tak nám sa kázal dostavit do Napajedel na zámek, od nás bylo nás 12.

„Proto-li sme pečetě podržali, aby sa kontribučenské knížky přehledly?“ My sme pravili, že proto, a podali sme jemu všechny 3 dědiny každá svou stížně. Pan jenerál povídal: „že to dobře, abychom sobě ty stížně na německý jazyk přepsat dali a co víc máme, abychme si postavil dali“,

A my sme povídali, že nás duochodní přes 100 rýnských přebírá, . . . že máme starého dluhu daňky přes pou štvrta sta rýnských a nevíme, sme-li jich spravedlivě dlužni Tak nám pravili . . . že nám nemožou pomoci . . . ale „dáme-li ty pečetě?“

My sme pravili: „že sme se panu jenerálovi těšili, jak děti otcovi, že nás porovná“.

Povídal pan jenerál: „že oni nejsou komis a že sa bude přimlůvat za nás“.

Tak ze Žltov Jan Struška pravil, že lesti nás pan jenerál porovná, že pečetě dáme.

Řekl nám jenerál: „abychme panu jenerálovi toho více nepravili, než aby zítra fojti s pečeti a se štyrma sousedy ze všech třech dědin přišli“.

Tak jida dom, hned za Moravnám mostem sme se radili, jak pečetě dáme, že p. jenerál odjede a nám že nic nenahradí, a žádný nepravil: „dajme, než každý: nedávajme, až nás porovná. A dyž sme si doma udělali hromadu, žádný v celej hromadě nepravil: „dajme pečeti, než až nás porovná, že dáme.“

Na sv. Jana Křtitele sa ta pečeti měla nést panu jenerálovi, šak jedni šli do Bzenca na jarmak a druzí po práci, lebo sa každý bál, dyž pečetě neponesem, že vydržíme.

Tak Halenkovšti a Žltovšči sa dostavili bez pečeti a dal jich pod vojanskou vartu, a že naši sa nedostavili, šak poslal p. jenerál k nám pro nás, drába, kerý bral,

na keré trefil: Praženku, Švehla, Cyrana, Skáru, Pavlika. Z těch sa každý vymlúval, že oni ani dohromady nechodijá, že oni nevijá nic, proč nechce obec pečeti dát. Tak jich dal pod vartu a pro nás do Sptytinova poslal Napajedelského rychtára Francka Úředníka a v psaňo stálo, keří se máme zítra o 6 hodinách dostavit (fojt, Tomáš Tomaščík, Jura Matěja a Nro 97 já Jura Marholt).

Tak sme měli hromadu večer aji ráno. Dyž nám rychtár povídal, že lesti pečeti nedonesem, že nás povevou do Holomúca a že jou tam dajou ulet a že před našima očima sa přitlačí, tak sa toho báli všeci v hromadě, tak mně pravili Jurovi Marholtovi, abych řekl p. jenerálovi, dyž nás porovná, že my pečeti dáme, že ona v obci je.

Tak rychtár enom dva nás vedl k panu jenerálovi (šak dvouch doma nebylo) fojta Šimčáka a mne Juru Marholta.

Pan jenerál sa nás ptal: „máme-li pečeti?“

My „že nemáme“.

Hned nás vojáci s kverama obstúpli a „proč sa ti dva s náma nedostavili?“ My sme povídali, že je Jura Matěja na jarmaku a Tomaščík Tomáš že také není doma. — Poslal pro ně vojáky a jich přeca nebylo doma, tak Jurovi Matějovi vzali ženu. A mne Juru Marholta posílal p. jenerál dom pro pečeti. Já sem povídal, že sousedou není doma, že mně to není možná.

... Tak nás vedli na akzament a byli tam kuberno a krajský a jenerálů písař alebo tlmoch alebo cekretář. Tak sa ptali najprv fojta: „Proč sa na poručení pana jenerála se štyrma sousedy nedostavil?“

Fojt povídal: „že on přišel a dyž druzi nepřišli, že šel zas pro ně dom“

Já Jura Marholt měl sem akzament tento: „Mluv a zkrátka!“ a oni moju řeč psali.

„Proč sme sa s fojtem nedostavili na poručení p. jenerála?“

„My máme u nás fojta k panským věcám a ke svým věcám pudmistra, čekali sme na jeho rozkaz.“

„Proč nás pudmistr nedostavil?“

Já, „že máme pudmistra nemocného, dyž se mnou seděl 7 týdnou v Hradiskej šerhovně, že tam aji ohlechl a nemocný leží“.

„Tak proč mladší pudmistr nás nedostavil?“

Já, „že ze staršího pudmistra poručení věci děláme“

„Tak proč té pečeti nechceme dát?“

„Že obec praví, dyž nás pan jenerál porovná, že my pečť dáme“.

Zasej se mne ptali, „jak sa nám ztratila, že já mosím vědět, kdo ju má?“

Já, „že mně to není možná, že kerý na stůl fukl, že s hrncu lampa spadla, kdo ji (pečť) vzal, já nevím.“

„Kdo nám k tomu radu dal (pečť tak tajno po tmě vzít) ?“

Já, „že my to máme od našich předkou“

Tak hned nás p. jenerál dal pobít za nedostavení; hned kaprál fojtovi Šimčákovi dal 20 ran, Nro 97 mně Jurovi Marholtovi zas druhý kaprál dal 20 ran a to bylo r. 1777. měsíc červen dňa 25.

Tak nás s fojtem pobité dali zlášć . . . Což také poslal p. jenerál Pavlika s vojákem pro pečť a dyž tam přišli, Pavlik utekl.

Tak sa p. jenerál rozhněval a hned poslal do Hradišća pro dvě kumpaniny vojákou a položil jednu na Halenkovice a druhou do Spytinova a na štvrtý deň dal na Žltovy také vojáky a ze všech třech dědin chlapi sa rozběhli po horách aji někerí na třetí panství zaběhli a vojáci doma dělali, jak chtěli; na Halenkovicích aji vola zabili, také že ani ženským pokoja nedali, na našich koňách po poli jezdili a chlapou hledali, aji fortaše hledali a kohoby chytili, měli ho k p. jenerálovi dověst a keří sami přišli, měli pardon.

A někeré dal vsadit a vojáci měli vartu, nedali chlapom jěst nosit a dobytka nedali na pole hnát ani jemu na trávu jít; také okolní k soudu svezli a u nich byla varta, aby za Moravu žádný nemohl. Tak sme pravili, že snad toho nepřítel nečiní.

A nás pod vartou pobité vedli nás vojáci před jenerála a před krajského. Tak sa mne Nro 97 Jury Marholta ptali:

„Že dyž já povídám, že dyž nás p. jenerál porovná, že my pečť dáme, že ona v obci je, tak že já mosím vědět, kdo ju má?“

Já sem povídal: „že sem v Napajedlich 20 ran dostal a v Hradišči 7 ran a 7 nedělí v šerhovni a tu u pana jenerála zas 20 ran, tak už dybych věděl, kde je, že bych na bratra pověděl . . .“

Těmi slovy končí rukopis i nevíme dále povědět, kterak se odpor skončil a kdo popustil.

Jen tolik se ví, že stížnost Spytinovských úředně jest vyřízena v ten rozum, aby prokázali, že s kontribucí nejsou v restu; aby prokázali, že vrchnost jim za pastevní oves jest něčím povinna; konečně, co se týče rolí, z nichž platí i vrchnosti i kontribucí, aby se obrátili ke guberniu.

Co se týče toho jenerála Taldona (!), který do Napajedel přijel, vidí se, že on přibyl s kommissí, která všelijaké sporné věci mezi vrchnostmi a poddanými urovnávala *).

Předně tedy od této „slavnej e. k. kommissi roku 1777. všem podsedníkům (a řezníkům) Napajedelským zrušeny a zhozeny jsou roboty: zelí okopávat, hnůj rozhazovat, odmítat, klády řezat a lůky sečt“.

Před toužé tuším kommissí stalo se dne 12. července porovnání mezi Topolenskými a vrchností za 1. že pastviska horní a dolní zůstanou obci, začez les v Luhu zůstane vrchnosti, ač obec smí v něm pásti. Za tuto pastvu ale že bude obec mírný plat dávatí.

Za třetí: Topolné bude povinno do panských Kroměřížských úřadů 8 zl. 38 kr. platu starého dávatí, ovsu sypati 30 starých aneb 40 dol. rak. měřic a slepic 30 dávatí; vrchnosti pak Napajedelské všeho toho polovici **).

Konečně zavázala se vrchnost dávatí sedlákům pololaníkům dřeva po 3, čtvrtníkům po 2, podsedníkům po 1 sáze za mírný plat; stavební pak dřevo na střechy, poněvadž po střechu je zdivo, zdarma.

Dne 15. července ujednáno s Alinkovskými a Žutavskými, že budou za roční plat dřevní dostávatí

*) Na tu kommissí platil Tlumačov (od všech obyvatelů porovnu 6 kr. mimo lanskou povinnost a z lanské povinnosti od sedláků po 24, od čtvrtníka po 17, od podsedníka po 11 kr.) dohromady 24 zl. 7 kr.

**) Tyto dávky do Kroměříže od Topolenských dávané mají původ v těch časech, kdy Topolné bylo biskupským.

velký podsedník po 2, malý po 1 sáze paliva; stavební dřevo na střechy zdarma.

Dne 16. července došlo také na obec Napajedelskou, která se sřekla nároků na les „Hřibčci a Lnží“, začož vrchnost se podvolila za poplatek ročních tuším 48 zl. dávatí 50 pololaníkům po 3, 18 čtvrtníkům také po 3, a podsedníkům po 2 sáhách paliva a také staviva.

Za 2. Pastvisko „hejný“ celé puštěno obci, avšak duby na něm 3—400leté vrchnost si zůstavuje na mosty.

Za 3. Pastvisko „Lnžko“ zůstává společným pastviskem („als ein Compaseum!“); za to pastvisko „pod Židy“ bude panským.

Za 4. pouští se obci pro čas trhů ročních frejunk na nalévání vína na místě starého frejunku od sv. Havla do Martina a sice na 3 dny před a na 4 po každém trhu; nad to ještě že může obec o vánocích 1 bečku vína vyšenkovatí.

Za 5. zůstavuje si vrchnost starého pastevního ovsa 250 starých mor. měřic, aby jej Napajedlané dávali jak od starodávna bývalo.

Rok před tím paní poručnice na místě své dcery odprodala veliký panský hostinec č. 65. i s 35 měřicemi pozemky Bohumilovi Fönbourovi za 1000 zl. s následujícími podmínkami, že do roka 104 bečky panského piva vyčepuje; kdyby však tolik nevyšenkoval, že bude platiti nedopitného z každé bečky polovičku. Kromě toho bude pokládati do důchodu ročně 500 zl.; za to však nálev vína se jemu samému zůstavuje, panský komíník mu bude komíny vymétati zdarma, od vrchnosti pak dostane ročně 10 fur sena a paliva po 30 sáhách.

Poněvadž r. 1787. dne 1. května řemeslo řeznické svá cechovní práva pozbylo (jak se ostatním řemeslům teprvé tohoto století stalo,) a tudíž každému volno učiněno, řemeslo to pod policejní dohlídkou provozovati, deset řezníků*) Napajedelských podalo

*) Budiž zde dotčeno některých cirkulářů a nařízení úředních hledič k řemeslu řeznickému: L. 1801. guberniem Mor. zakázáno, telata pod 14 dny zabíjeti. 2. Okolo r. 1830. vyměřeno, kolik přivažku na kostech dáváti; na 2 libry 4 loty kosti atd., na 16—18 liber — 3 libry kosti. Kdyby více přivažovali, tomu bylo platiti po prvé 2, po druhé 5, po třetí 10 tolarů; po čtvrté-li

k vrchnosti žádost, aby v Napajedlich více toho řemesla mistrů připuštěno nebylo. — K té žádosti vrchnost nemohla svoliti. Odpověď tato psaná na kolikovaném papíře jest první mně známý doklad na samostatné panování hraběnky Kobenclové.

R. 1785. dne 15. června JMC Josef II. majestátem daným ve Vídni Napajedelským potvrdil majestát Císaře Karlov. (Ten majestát jest zachován s vlastním Císaře Josefa podpisem *).

„Téhož roku shořela kapla sv. kříže“, bývalý to zbor, a na její místě vystavena sýpka. (Havr.)

L. 1788. prodala vrchnost mlýn Napajedelský za 1460 zl. na roční plat 2000 zl. Z povinností mlynářových zpmeneme jen těch, že měl slad vrchnosti zdarma mlíti **). Co se pořádku ve mlýně tkne, nejprve aby se poddaným panským mlelo podle pravidla: „Kdo dříve přijde, dříve mele“.

R. 1790. veliké sucho, veliké draho; žito za 4 R., rýž 3 R., ječmen 2 R. a 30 kr. (Havr.)

„R. 1801. vypukl oheň na zábrani. (Havr.)

Téhož leta vrchnost odprodala židovi palírnu Napajedelskou, ze které všechny obec panství toho kořalu bráti povinny byly, za 6000 zl.; poněvadž ale vrchnost chtěla v Kudlovicích a v Tlumačové nové palírny stavěti, zůstavila mu právo jen v některých obcích nalévati kořalu, za kteréž právo povinen byl kupitel ročně 12 zl. do důchodu spláceti. (Grunt. kn.)

se toho dopustil, broženo mu košem, po páté pozbytím měšťanského, po šesté mistrovského práva. Co se toho koše tkne, trestávali podobně pekaře za malé pečivo: do koše nad vodou uvázaného vsadili viníka a do vody ke všeobecnému potěšení ponořovali a zase vytahovali. Touže dobou přikázáno loje nevyvážeti; při tom určena i cena a kterým mydlářům se měl prodávati: Napajedelským z panství Napajedelského; Olomuckým zase řezníci Olomuští a ze statků městských, ze statků kl. Hradiště a z panství komorních biskupových; a tak podobně jiným mydlářům.

*) R. 1792. opět JMC František II. list Císaře Josefův potvrdil.

**) Při jiných mlýnech bývalo povinností také panské psy chovati a krmiti; v Napajedlich byl tuším zvláštní poddaný na „psiuici“, který tu povinnost na sobě měl. Takový psinec v Tlumačové prodala vrchnost r. 1758.

R. 1822. dne 27. srpna (místo 22. června, kteréhož před 50 lety nastoupila panství Napajedelské), slavila Terezie, ovdovělá Cobenclova, své jubileum, jehož okolní panstvo se účastnilo, ano 36 kočárů panských přijelo. Poddaní z panství Napajedelského rozestavili se řadami od zámku až ke kostelu, kdež nejjasnější arcikníže Rudolf, kardinál a arcibiskup Olomucký s assistencí množství duchovních slavné služby Boží konal.

Potom na pastvisku dolním „Lůžko“ řečeném pro poddané uspořádána jest velká slavnost při hudbě a tanci. Ve pavlánu krásné ozdobeném rozloženy byly dary pro chudou ženskou mládež, kdežto panstvo ve stanech toho veselí přítomno bylo. Na večer jubileum ukončeno jest nádherným plesem. (Matrika).

Nedlouho na to r. 1824. dne 21. října ve Vídni v 73 roce skonala dobročinná paní, o níž a o její dobrotivé laskavosti dotud mnoho se vypravuje od starších lidí. Pochována jest v Napajedlich.

Františka hrabinka Fünfkirchen (1824. až 1856.; † 1870.) jsouc příbuzná nebožky majitelky*), zdědila Napajedla, načež r. 1825. dne 23. ledna se provdala za Klimenta říšské hrabě z Kesselstattu, c. k. rytmistra.

Téhož r. 1825. v noci na 14. listopad z č. 209. vyšel zhoubný oheň a rychle, poněvadž jižní vítr vál, zachvátil 80 čísel od č. 211. až po palírnu.

Tři léta později, zemřel první manžel hraběnčin a pochován jest v Napajedlich, zůstaviv potomka Františka.

*) *Přehled další posloupnosti.*

Sestra nebožky majitelky Jenuvefa rozená Monte l' Abate měla 1. manželem hrab. Wengerského,

2. Jana Ferdinanda hrab. Fünfkirchen.

František
hr. Wengerski
zdědil Bystřici.

Jan Frant. hr. Fünfkirchen † 1815.

Ota František
hr. Fünfkirchen,

Františka hrabinka Fünfkirchen.

1. m. Klement hr. Kesselstatt † 1828.

2. m. **Jiří hrabě Stockau** † 1865.

František
hr. Kesselstatt.

Fridrich, Terezie, Oto, Marie Žofie, Jiří,
Evelína hrabata ze Stockau.

Že však za několik let hrabínka na novo se provdala za *Jiříka hrab. ze Stockau* († 1865.), v. k. majora, přešlo panství Napajedelské ve spolumajetek tohoto rodu.

Kromě neštěstí z r. 1828., jež přišlo na Spytinovské a Kvítkovské, že jim takořka všecek dobytek pokapal, zpozmeneme veliké povodně jarní z r. 1830., kdy dne 20. března vody se hnuly a nemohouce silných ker prolomití stoupati počaly trhavíce před sebou, co se stavělo v cestu.

V Otrokovicích a Napajedlích strženy mosty a nad to odplaveno na Žabinci 15, na Kapli 9 domků, na konci města 3. Takové vody nikdo nepamatoval, ale na přes rok od 12.—17. září trvala opětná povodeň.

R. 1835. majestátem JMČe Ferdinanda Dobrotivého, jenž rok později korunován byl v Praze za krále Českého, městečku Napajedlům povoleno, aby o trzích výročních také dobytky prodávány býti mohly, čím městečko znamenitě získalo; ovšem ale poklesly některé živnosti, když l. 1841. 18. července otevřena jest železnice řečená Císaře Ferdinandova. Nemohlatě stanice železničná nahraditi městečku to, čím dotud od nepamětných dob až po r. 1841. byla „královská cesta“ čili císařská silnice. po níž všecek obchod od Polské k Vidni se ubíral skrze Napajedla.

S rokem 1848. počínají veliké proměny jak ve státním zřízení tak i ve společenském životě. Přestala roboty, přestalo poddanství, čím zároveň vymknutí poddani z právomocnosti vrchnostenské, na jejíž místo nastoupily úřady císařské. Odstoupili panští hejtmani čili vrchní anebo také zkrátka úředníci zvaní; za to zřízen 1850. v Napajedlích okresní soud*) a na místě krajského hejtmánství učiněno v Ilradišti okresní hejtmánství s jinou působností.

Ješto zrušením poddanství přestala různost stavů a osobní volnost nastoupila, k níž se přidala svoboda živnostenská a řemeslnická: nastal nebývalý ruch, zvláště od té chvíle, kdy JMCísař František Josef I., panující od r. 1848., národům svým uděliti ráčil ústavu.

*) Rada okresních. J. Stavčlík 1850.—2.; Josef Kubíček —1864.; Josef Jahn —1868.; Emanuel Weidenhoffer až do nynějška.

V Napajedlicích vzešel ovšem také ruch čilý, zjevující se hlavně ve mnohých, nových živnostech a v úplném rozkladu „poctivých“ cechů. Než divno zůstává každým řádem, že živnosti výnosné podnikány na mnoze od lidí nedonácích, kdežto řemesla celkem asi málo se povznesla nad bývalou výši a dokonalost, pokud nad nimi cechy bděly.

Z důležitějších podniků živnostenských sluší jmenovati paňský cukrovar a pivovar, kterými chudším lidem výdělnu poskytnuto.

Ještě pak puštěním volnosti a svobody nastaly veliké proměny hlavně v lidu selském, že živnosti rolnické v dluhy upadaly, vznikl důležitý ústav, který měl klesajícím pomáhati, záložna, o jehož rozkvět nej-přednější mužové se přičiňovali a přičiňují.

Z téhož pramene volnosti a rovnosti, přirozeně jako všude vzkřísilo se uvědomění národní a vypučilo v Napajedlicích některé spolky zábavné a ušlechťující: čtenářský a divadelních ochotníků. Žel Bohu, že spolky takové v městečku malém tak potřebné za své vzaly. Postrádat městečko to škol vyšších, odkudž by popud vycházel pro snažení ušlechtilější, vznešenější: za poddanských časů jednu třídu společnosti lidské, řemeslníky, povznášely cechy a jejich zřízení, ostatní třídy rozděleny jsouce na stavy anebo aspoň v bratrstva, snažení vyššího prázdny nezůstávaly. Mělit svůj pořádek i pachiolci poslouchající svých starších. A čím těsněji starší společnost shrátněna byla na různé části, takže snáze bylo ovládati ji, tím lépe slučoval ji — kostel a škola. Kolik tu kostel působil v jemnější stránku lidskou! Kolik sebezapření předpisovaly cech, bratrstvo, měšťanstvo, sousedství!

A kolik se od těch dob proměnilo! Co krok, viděti, že lidé dbají jen o sebe: pro společnost, pro veškerenstvo působiti zůstaveno jen několika šlechtíčkům. Protož čím více proměnily se časy, čím více jest těch, kdož za té „zlaté“ svobody těžké starosti mají o vzdělaní chléb (o který před časy nebylo potíže): tím těžší úkol zůstává se kostelní i školskou; a přece běží o veškerenstvo, je naváděti k dobrému, ke vznešenému! Protož samo sebou na rozum se dává, jak velice potřebí spolkův hažících po vznešenou a krásnou, třebaž to byly jen spolky okrašlovací.

Kéžby intelligence dosti hojná neodlučovala se od obecného lidu a s lidem tak dobrým jak probudilým pro člověčenstvo působiti neomeškala!

* * *

Rok 1852. přinesl Napajedlům neobyčejný rozruch. Bán Jelačie přijel si do Napajedel pro nevěstu, hrabinku ze Stockau. Přibyl s družinou serežanskou (24 mužů v červené pláště oděných) a vítání bylo slavné. Na stanici stály 2 pyramidy světél (o 70 lampách), město bylo osvětleno a na zámku skvěl se veliký nápis: „Živio ban“.

K roku 1863. sluší zaznamenati poslední veliký požár, který Napajedla proměnil v městečko na velikém díle nové.

Frydрых hrabě Stockau (1865.—1881.) po smrti otcově přejal statky Napajedelské, pojav k manželství (1857) Mechtildu hrabinku Chorinskou svobodnou paní z Ledské, z kteréhož manželstva jsou dvě dcery hrabinky Pavlína (r. 1881. provdaná za hraběte Esterházy) a Marie.

Za jeho panování usilováno od mnohých lidumilů o zařízení nemocnice, avšak zůstalo při dobré vůli snad proto, že v Napajedlích r. 1874. nalezly útulku milosrdné sestry od sv. Kříže, podřízené jenerální visitatorce z domu materského v Ingenbolenách ve Švýcarsku. Jestliť jejich úkolem ošetřování nemocných. Nedlouho potom usilovaly o povolení soukromé školy klášterské. Trvalo 5 let, než jim taková povolena, škola totiž německá!

Pochybujeme však velice, nedůvěřujice zprávám uveřejněným, aby milosrdných sester úmyslem bylo bývalo, vymožení oné školy usnadnití proti vůli obecnstva a za tím účelem, aby i ony, nalezše pohostinství, sloužily nekřesťanským chontkám odnárodňovacím.

Všecko do času. Pán Bůh na věky.

Dodatky a přílohy.

1. Posloupnost duchovních správců Napajedelských.

Ačkoli není pochybnosti, že v Napajedlích jistotně již tehda, když učiněna jsou městečkem, t. j. okolo r. 1350. kostel farní měli, zpomíná se přece teprve k r. 1418. Mikuláše, faráře Napajedelského jakožto duchovního novému učení oddaného. Divnou však náhodou minulo více než 100 let, až zase zmínka na duchovního správce učiněna, a tím byl bratrský kazatel. Z čehož a také z jiných okolností smíme souditi, že Napajedla katolických farářů samostatných neměla po celou tu dobu (od r. 1537.—1620.), co bratrský sbor trval. Ovšem ale podobno ke pravdě jest, že Napajedelského farního kostela (starého), jak to tehda bylo zvykem, užívali rovnou měrou katolíci i podobojí. Časem pak, možná dosti, bratři opanovali posluhující slovem Božím snad i pod obojím. Jakkoli pak katolických duchovních pro Napajedla nemůžeme prokázati pro dobu od r. asi 1537.—1620. takže sem třeba zařaditi bratrské kazatele (viz na str. 51.), zůstane přece pamětihodno, že r. 1610. panství Napajedelské prodáno i s kostelním podacím.

Od r. asi 1622. po vypovězení bratři po 14 let zastával duchovní správu Adam Hladíš, farář Bílovský.

Okolo roku 1640. jmenuje se farářem kněz Alexander Bartoloměj.

Okolo r. 1666. farář Malenovský, snad Pavel Hladký. byl zároveň i farářem Napajedelským; i zpomenuli jsme již na svém místě, jaké návrhy o kollaturu Napajedelskou činěny toho roku od purkrabí Horáčka. Při tom budiž podotčeno, že tou dobou „nějaké verše neb rejmy o panu pateru“ faráři Malenovském Václav Adalbert Schefflynger z Hornsdorffu, Kvasický snad úředník, prý skládal a z toho se vymlouval r. 1667.

Volný zpomíná sice k l. 1769. Jiříka Aloise Šotkovského, Jana Lubenského k r. 1674. a Jakuba Antonína Pistoria (Pekaře) jakožto duchovních správců Napajedelských, avšak zdá se, že to byli pouze kaplani, jako Matyáš Srna, jenž se v matrikách od r. 1684.—86. píše, a že i na dále farářem byl Pavel Hladký, který r. 1683. založil matriky *) Napajedelské a 8. kv. roku 1685. † a pochován jest v Malenovicích.

Ačkoli po jeho smrti faru Napajedelskou zároveň spravoval Abraham Šrámek, farář Malenovský, který ještě r. 1686. křtil Napajedelské děti v Malenovicích, již r. 1685. p. Julius Vilim hr. z Rotalu žádal o samostatnou faru, chtěje faru i školu postaviti a ji nadati z majetku druhdy ke sboru příslušného. I podal na tuto faru Jiříka Skurka, kaplana z Veselí, avšak nedošlo tuším na to; ovšem ale r. 1787. dne 1. ledna připojeny k faře Napajedelské vsi Otrokovice a Kvítkovice a na tu faru v prosinci r. 1689. investován Tomáš Prant. Požárník „t. č. farář nový Napajedelský“, jemuž přidělena brzo po tom také fara Pohořelská. Když se tento rok 1700. dostal do Bystřice, na jeho místo podán Jiří Aleksej Březina, který † 1720. Po jeho smrti zastával zatímni správu duchovní ještě r. 1721. P. Havlik, minorita, který do matrik místo po latinsku po česku zapisoval.

*) Kdy matriky vůbec založeny a kterak si pomáhali duchovní, když křestné listy měli vydávati nemajíce v matrikách zápisů, t. j. že se spravovali starým obyčejem vyzvídající na starých lidech potřebná data (viz. str. 126), poněmže nás následující list:

„Urozenému pánu M. Fr. Budišovskému . . . na panství Napajedelském pánu hejtmanu . . . Vysoce laskavý a urozený Pane! Má povolná služba. Dotčeného Mikuláše Bereckého jinak Volaříka nemohu najíti v matrice Bílovskej, neb teprv od r. 1659. jest založena matrika; protož prosím o malé strpení. Zejtra vyjdu do Topolného a skrz staré lidi se doptám, kdy se ten jistý narodil, od kterého byl faráře křtěn a kteří knoutrové byli? Poněvadž stará matrika za časů Švejdý jest založena a zameškána, obyčejně musím se na staré lidi, dávajíc z matriky svědectví, bezpečí a jim věřít, jak se mi již 2krátě stalo, že nenajduce stěžej v matrice, jak pamatovali staří lidé, tak sem vysvědčení k tribunálu i do kláštera k professi dal. Důfám že i dotčeného budiš lidé pamatoval. S tím se vysoce lask. Pánu hejtmanu přízni poručím a zůstávám hotový služebník

Jiřík Šimšák,

V Bílovicích předposl. novembr. 1693.“ farář Bílovský.

Na to byl farářem Václav Březina, jenž † r. 1724. Pak následoval Pavel Petr Kovařík † 1759.; Václav Strážnický zastával ten úřad až do r. 1769., po něm Josef Líver, který † 1781. V tu dobu vystavěli sobě kostelík Otrokovští, chtějice mítí svoji lokálku. Za Jana Papeže, který † 1818. z nábož. fondu (r. 1789.) vystavěn kostel v Alinkovicích a tyto odloučeny od fary Spytinovské, aby napotom měly svou vlastní správu duchovní. Nástupce Frant. Berg † r. 1837; Frant. Dvořil † roku 1838; Erich Lammel † roku 1855. Za něho domohli se Otrokovští samostatné farnosti (r. 1848.). čím fara Napajedelská obmezena na Napajedla, Kvítkovice a Žutavy. Odtud až po nynější dobu arciknězem a fariřem Napajedelským jest důst. p. Frant. Fádruš, jsa knězem od r. 1841.

2. Školy na Napajedelsku.

Na konec 17. století byly na panství Napajedelském, pokud známo, tři školy samostatné.

Ke škole Napajedelské od r. 1687. kromě Žutav příškoleny zůstávaly vesnice Kvítkovice a Otrokovice, kteréžto dvě vsi nepochybně druhdy náležejice k faře Tetčovské také k tamnější škole sloužely.

Ještě v Napajedlicích již k r. 1418. fary se zpomíná, patrně, že tehdy již při ní škola trvala, avšak zpráv dotud o škole Napajedelské nebylo lze vypátrati. Že pak později při zboře vyšší učení zůstávalo, k potřebě čeledi bratrské, to také jisto, jen že nevíme na kolik se ho obyvatelstvo účastnilo.

Teprve k r. 1678. zpomíná se rektora Martina Malčíka, jemuž vrchnost toho roku dala podmíněčný „výhost“, aby se zase navrátil, když by ho bylo potřebí.

L. 1684. dne 3. dubna „dokonal život svůj Jiřík L. Těšínský, rektor zdejší školy okolo 65 let stár“. Mikuláš Kudlik (—1686.—89.) bral tehda platu od každého souseda po 3 gr. (1 groš za písařství, druhý za varhanciectví, třetí od učení) a 11 měřic obilí.

Za něho zřízením samostatné fary Napajedelské příškoleny jsou Otrokovice a Kvítkovice.

Po Kudlikovi nastoupil František Slovák, syn tuším Kvasického učitele Jana Slováka, který se dostal s farářem Požárnikem do Napajedel. Do něho stěžovala si obec, jak již pověděno na jiném místě, že příliš zanedbává obecní píсарství.

Platu bral ze Žitav 1 zl. 18 kr., z Otrokovic od pololaníků po 3 snopech žita i rži, od čtvrtníků po 2 snopech; od jiných sousedů a sice z Otrokovic měl 1 zl. 6 gr., z Kvítkovic 18 gr. Zdalí vyučoval až do smrti anebo jej zastával syn Jan Slovák, který v matrice r. 1726. zapsán „rektorem“ nelze pověděti; avšak „dobře zasloužený ředitel“ František Slovák 72letý zemřel teprve r. 1733.

K r. 1738. jmenuje se v matrice František Slezáček „ředitel“ a od roku 1741.—1759. Tomáš Kuzník, kteréhož času vyskytuje se již zvláštní obecní písař.

Od r. —1765.—1781.— byl rektorem Frant. Daněk. V ty doby vykazují obecní počty Napajedelské služby rektorské 101 R. 48 kr.

Po Frant. Daňkovi následoval rektor Vodíčka, pak až do r. 1813. Ignac Kraus, jehož pomocníkem byl Jan Jančík. Od r. 1814.—1849. rektoroval v Napajedlech Felix Fandrlík, pod nímž působili podučitelé tímto pořádkem: Teofil Zloch, Ferdinand Kotek, Mikuláš Rosík, Alois Sláma, Kliment Hrubý, Bartoloměj Mansfeld, Antonín Haldina, Frant. Sohr, Tomáš Kosák a Jan Valenta.

Za rektora Bartoloměje Mansfelda, jenž zemřel 21. října r. 1872., učitelovali: Petr Brzobohatý, Josef Hýbl, Frant. Barvíř, Frant. Kaděra, Jan Spazier, Josef Ondrašík, Frant. Vojtek, Jan Sokl, Jan Tomašík, František Látal, Josef Tichák, Arnošt Říha, Maxmilian Tomásek, Osvald Neischl, Lipolt Červinka a Emil Zapletal.

Od r. 1873. řídícím učitelem jest Jan Kučera, za něhož škola dotud byvší trojtřídní proměněna (1874.) na pětitřídní a (1881.) na šestitřídní. Pod ním učitelovali aneb dotud učitelují: Ad. Kříž, Fr. Malota, Jan Trpík, Karel Slavík, Ignac Nesrsta, Josef Berger, Frant. Lehrich, Karel Sýkora a od r. 1878. industr. učitelka Klara Steigrova.

Škola Spytiňovská trvala nepochybně od pradávných časů, ačkoli o ní zpráv nemáme takorba žád-
ných. Na počátku 18. století přiškoleny byly k ní obec:
Babice, Kudlovice, Sušice, Alínkovice,
Jankovice a Košíky.

Důležitá jest v té příčině paměť, kterou zapsal
učitel druhdy Spytiňovský Václav Fr. A. Novák,
později učitel v Derflích.

„V roku 1712. stala se smlúva služby rektorské a
varhanické u přítomnosti pana faráře a pánův officirův
i všech farníkův, že budou povinni dávatí rži ročně 24
měrice, peněz jeden každý soused po 3 kr. Že pak
potom nařízení a smlúvě Jankovští a Košíčtí
se k p. hejtmanovi ucházeli, a žádali, že nemají oni
tak mnoho rolí, aby takovou sýpku rži sejpali, tehdy
p. hejtman jim nařídil za tu rež. kterou měli sejpati,
podle šacunku mezi sebou . . . přišlo na ně na ty dvě
osady 3 měrice a $\frac{3}{4}$. Tak jsou povinni dávatí, jak o
i mně musili složití, po půl druhým kroši.

Tyto pak dědiny dávají: Spytiňov rži 5
měric, peněz po 3 kr. z domu; Babice $4\frac{1}{4}$, peněz
podobně tak; Kudlovice a Sušice $5\frac{1}{2}$ m., peníze
také tak; Alínkovice $5\frac{1}{2}$ mēr, peníze také tak. A
tak nyněkom vychází rži ročně z těch 3 dědin vejšpa-
ných počítajíce tak podliva jejich rozvržení 20 m. a $\frac{1}{4}$.
A tak jsem já vyplacen náležitě ve všem

Venclav F. A. Novák,
rektor na t. č. Derflenský.“

Poněvadž takové platy a ospy bez ponoukání se
nescházely, nýbrž na to dohlížel hejtman čili vrchní:
nebude na škodu zároveň dodatkem k činnosti hejtman-
ské položití následující ceduli:

„Lásku a milost Boží vinšuji.

Úrozený pane hejtmane! Na poručení laskavého
pána těchto některých párů řádků odesílám v příčině
těch farníkův, kteří mne ještě až posavad nespokojili,
ani se neukázali. Kromě Jankovský starý purk-
mistr, ten něco odvedl, ač ne všechno, než toliko se
omluvil do jistého času mne spokojit. Alenkovští a
Košíčtí. ti všechno dlužno zůstávají. S tím zůstávám
k službám volný

Rektor Spytiňovský.

Dne 9. marti 1715“.

Co se tkne školy Tlumačovské, nemáme o ní žádných bližších zpráv, toliko k r. 1757. v účtech obecních vykázáno na penězích rektorovi dávaných 4 zl., kdežto písař obecní bral 9 zl. — V tu dobu Kurovice slušely ke škole Tlumačovské, nebo v účtech obecních zapsáno, že přijato od obce Kur. na školu 2 zl. 45 kr.

3. Šarov.

Ačkoli k panství Napajedelskému náležejí dotud: Tlumačov, Sazovice, Zahlenice a Šarov, nemohlo býti úkolem našim mluvití také o těchto všech osadách, poněvadž Tlumačov jakožto samostatné městečko své vlastní dějiny má, k němuž vsi Zahlenice a Sazovice mívaly svůj spád, náležejíce tuším také k právu Tlumačskému. Z podobných příčin nemohlo ani o Kvasicích, taktéž městečku, a o všech k tomu panství Kvasickému příslušných, vypravováno býti, jakkoli také všech těchto míst nejednou dotýkáno bylo. Když pak o Šarově, který od panství odloučen jest, na krátce toliko dodatkem něco pokládáme, činíme tak proto, že sice k panství Napajedelskému náleží, ale kdy se k němu dostal, nevíme. Jinak ale dějiny Šarova svým záhadným zaniknutím živo nám na mysl stavějí události nad Napajedly sběhlé.

Ten nynější Šarov že založen byl asi přede 100 lety, uhodl by i ten, kdo o minulosti Šarova nic neví; ale že kdysi za starých časů panství Šarovské bylo tak znamenitým jako Šarov sám, to jest méně povědomo: po Šarově psal se dosti slavný rod rytířů Šarovců ze Šarova a Šarov byl — městečkem! Jaká to proměna! A předece dotud nebylo mně možná, důkladně vyzpytovat dějin tohoto místa. Nech tedy laskavý čtenář spojojí se aspoň maličkem.

Okolo r. 1340. seděl na Šarově nějaký pán Tas z e Šarova („de Sarrow“), který toho časů jistotně mezi znamenitější šlechtou se pokládal, poněvadž (1349) zapsán jest za svědka na dvou majestátech krále a císaře Karla IV. (Cod. dipl. Mor. VII. 684, 689).

K roku 1360. zpomíná se Jana ze Šarova, kterému manželka jeho Klara z Opatovic véno zapsala na

Trutmanicích, kdežto on ji na 10 láněch v Hradšovicích a na půl mlýně obvěnil. Janův tuším bratr byl Oneš ze Šarova, který téhož roku manželce Marketě 10 hřiven věna zapsal na druhé polovici Hradšovic i mlýně (DZO 701, 739). Tento Oneš r. 1382. pohnal Vítka z Březolup ze 100 hřiven, že jeho bratr Janáč nájezdem učinil mu škodu na statecích (Půh. I. 63) a zůstavil po sobě tuším jen dceru Annu provdanou za Kašpara z Kotojed. I poněvadž tedy neměl komu poručiti zboží svého sstoupil se svým zbožím s touže Annou a se zetěm Kašparem. Když pak před r. 1404. zemřel, synové tuším jeho bratra Čeněk a Oneš ze Šarova dali sobě zboží strýcovo vložiti do desk dříve, než Anna a její manžel ten sstupek zapsati dali.

Proto nastala z toho pře, nebo Kašpar z Kotojed žádal, aby mu vydali polovici Šarova, Hradšovic a Loščic a jednu hřivnu platu z Nedachlebic a z Újezda (který odtud tuším Hřivný slove).

Dvě léta později (1406) učiněn panský nález, že Čeněk (i na místě bratra) jest práv, poněvadž si to zboží dal zapsati dříve. Tehda měl Šarov svou faru!

Tento Čeněk maje za manželku slečnu ze Závořic nabyt s ní také tam nějakého statku; dopustil se ale r. 1407. neslýchaného skutku, že byv žalován od p. Heralta z Kunina města púhončího, který mu tu žalobu měl dodati, kázal vsaditi do vězení (půh. I. 239).

L. 1411. pohnal pana Albrechta z Lukova, že mu drží 6 lánů a tři krčmy v Březolupích (tamť. 375).

Pan Čeněk ze Šarova účastnil se velmi znamenitě rozbrojů zemských vstoupiv do služby se svými tovariši pod hejtmána markrabím Joštem v Hradišti ustanoveného, Zicha, z Nedachlebic. Kterého potom r. 1414. pohnal před právo Olomucké: „an mě přijav s tovariši mými slíbil mi za škody státi a já potom poražen i s tovariši škody velké vzal, a když jsem jeho upomínal, jak mi slíbil, neučinil.“ Týž pan Čeněk téhož Zichu z Nedachlebic pohnal ještě z jiných skutků, předně že on Zicha jeho Čenka vyvedl z držení Lhoty nad Hradšovicí, kterou jakožto poručník za sirotka Jana ze Lhotky po 3 léta byl spravoval. Za druhé téhož Zicha a také Beneška z Dláhé Vsi pohnal p. Čeněk (1414) v tato slova: „Čeněk ze Šarova pohoním Zicha z Nedachlebic (Beneška

z Dl. Vsi) de centum marcis gr. (ze 100 kop. gr.), že poslal na mě své sedláky z Nedachlebic a své střelce, tu jsou přihnali na mů dědinu a mně pých učinili a mé chudé lidi bili i stříleli na ně, dvěři vyrubovali a hledajíce jich v jejich domích a jednoho jsou jali a ten jest veden na Beneškovo zboží a toho drží u vězení“. (Tamt. II. 418—9).

Žil-li též Čeněk ještě roku 1437. a nebo byl-li to týž, který se t. r. píše z Lanškrona, nevíme; taktéž nelze pověděti, který to byl pán ze Šarova, jenž r. 1447. byv pohnán ze 100 kop. groší před soud se nepostavil, z čehož odsouzen jest a statek Šarov přisouzen jest panu Arklebovi z Kunovic, který také v neděli po sv. Jiljí (1447) na to zboží obyčejem zemským uveden byl. Ovšem nezdá se, aby p. Arkleb to zboží na dále byl podržel, poněvadž na potom zase na Šarově seděli rytíři Šarovci ze Šarova, kterých rod tuším až do 17. století, nejděle na Opavsku, kvetl. Šarov držel do r. 1532. pan Jakub ze Šarova, který toho roku tvrz a *pusté městečko Šarov* i díl Zlámaného Újezda prodal p. Václavovi Tetouroví z Tetova a na Malenovicích. (DZO. 23. 15.). — Okolo r. 1590. a ještě r. 1600. pustá tvrz a pustá ves Šarov vyskytuje se ve zboží Březolupském. Kterak a kdy holý Šarov nepochybně ještě pustý dostal se k Napajedlům, nelze pověděti; možná však, že se stalo již za panování prvního p. z Rotalu, poněvadž po bitvě Bělohorské dluh pana Hons Jakuba z R. Václavovi Losínskému (Ullersdorferovi), držiteli statku Březolupského, povinnovatý konfiskován jest. (Viz str. 67.) Snad tedy již tehdy poustka Šarovská připadla k Napajedlům.

V kterou dobu nové osazení Šarova spadá, těžko uhodnouti; dosud víme že r. 1715. žilo tam teprve 91 obyvatelů. V ty časy bylo u Šarova mýto, nebo píše se r. 1708. z Vizovic úředníkovi Napajedelskému, že lidé objíždějí „Šarovské mýto“. To by byla jediná stopa, že Šarov patřil k panství Napajedelskému; v popisech panství Nap. okolo r. 1650. sepsaných o něm ani zmínky.

4. Seznam jmen polních, tratí a luk.

1. Jména podle někdejších držitelů:

V 17. století: Štěpnice Hedbavkovská, Prohrálovská za zámkem; kopaniny: v Jastrábi Vymětalovská, Černovská, Skrabánkovská, Jaroslavská, u dráh nad Zubkovú; role pod stráňí od žebračky Kolaříkovská. V 18. století: role: Ovčákovská, na Alenkovsku Grmelovská, Latuška (Latuši seděli v N.), Skřivanovská, Večeřovská, Kučůvka; Kopaniny: Stynkovská nad Svatojanskou, Malinová, Kaffunkovská, Jankovská, Tomášovská, za Moravú nad Jankovským, Latuškovská v Jastrábi, Vejhovská, Kolaříkovská; štěpnice: Chyterkovská, Suchdolská na kopci, nad zámkem Bachmanovská; nivy: Bachmanovská u Hlasova, Fojtikovská u rybníka; úhor Večeřovský; padělek Prendlíkovský*).

2. Jména různá:

V 17. století: pod dubovú u stodůlky, půl žlebkú, nové podsedky (1696), sklep za panským pivovarem (1697); v 18. století: Svatojanka, půl Titěža, zahrada pod starou horou, štěpnice u tihelně, mlýn Bakoš, luku v luhu u Konopného jezera, ohrada v Jastrábi, u Křivej lípy za sušárnú, role nad dráhami za Moravú, role protiv sudnici u dráhů ležící, kopanina na Makovej, kop. nad horama, pole v horním poli na mezicestí, nivy u Prusinek, louka v hlinských, role nad Slaným, role v luhu, nívka nad židovským rybníkem, u strži v Židech, v stráni, v Titěži, louky záhorky, kopanina Rovenka, Burav, orací louka, louka sražená pod židy, podsedeček na zábrani, trávník u starých luk, vinohrad na rúně u hrubej rozkoruše, role na Hrušovej, pod stráňí na žebračce pastvíska (nyní cukrovar); pastvíska: hajný, Lůžko, pod Židy; klínek na oracích při Rusatíně, vinohrad na Radovanech, chmelničí.

*) Prendlík byl důchodním ok. 1683—1693 —.

5. Statistické přehledy z let 1640,

<i>Jméno</i>	z roku:	obyvatel	rodin	domů	jíter pole
Napajedla	1640				
	1715	1366			
	1777	2255	442	378	2220
	1787	2305	448	392	
	1791	2293		394	
	1834	2389		412	
	1869	3041		522	
	1880	3404 *)	851	568	
Alinkovice	1640				
	1715	726			
	1791	1132	233	225	
	1834	1273		248	
	1869	1619		333	
	1880	1750	494	369	
Jankovice	1640	joště nestaly			
	1715	333			
	1791	500	109	100	170
	1834	613		114	
	1869	657		133	
	1880	722	189	141	
Košíky	1640	joště nestaly			
	1715	218			
	1791	400	78	78	50
	1834	499		94	
	1869	591		113	
	1880	612	158	123	
Kudlovice	1640				
	1715	450 *)			
	1791	456	92	89	400
	1834	566		99	
	1869	639		130	
	1880	687	187	142	
Kvítkovice	1715	201			
	1791	307	60	47	450
	1834	374		55	
	1869	391		60	
	1880	419	89	66	

1715, 1777, 1787, 1791, 1834, 1869, 1880.

luk	vino- hradů	celo- lánů	polo- lánů	čtvrt- lánů	pod- sední- ků	pos- tupých	P o z n á m k a
400	25	—	36	10	128	32	Na záhumení bylo 35 podsedků.
			30	18	130		*) Z těch bylo 328 kat., 10 protest., 108 židů, 2 bez vyznání: 195 něme- cké, ostatních 3179 česk., 1 polské národnosti.
					36		8 podsedků malých.
100	20	11	3	—	18	2	Novosadníků několik. *) 1 se Sušicemi.
100							

luk	vino- hradů	celo- lanů	polo- lanů	čtvr- lanů	pod- sední- ků	pus- tých	P o z n á m k a
80	20		20 16	— 12 *)	28 29	10	*) Pro zřítel to a každé jiné vel. p. m. úč. hodno jest, ze těchto 12 čtvrt. vzniklo z polol. při tom vzniklo ještě 23 domků bez po- zemků na ob. pozemcích; koncem do r. 1897. ještě jtných 20 domků taktéž bez pozemků. Do tohož r. přišlo sice o 2 polol.; zu- to však 1 a 4 čtvrtiny.
70			4	—	9		
200			24	18	15		
							Část těchto dat zvlášť pro rok 1715. mám od posl. p. Skopalík.

DOSLOV.

Přehlednuvše na mysli události námi vypravované bez odporu vyznáme a laskavý čtenář s námi, že Napajedla dějinami svými jsou městečkem naskrze českým; všech oněch bouří, všech těžkostí, válek a soužení a také všech vášní, jež zmítaly druhdy celým národem naším, také všech radostných chvilí stali se účastni Napajedlané. Počínaje od nájezdů Matěje Trenčanského na Moravu činěných, jimž král Jan konec učinil, války husitské, boje Matyášovy s králi Jiřikem a Vladislavem, hrůzy války třicetileté, Švédská vojna, Turecké nájezdy i Pruské války i se všeckou tou bídou, jakou nosí válečná pochodeň: všech těchto hrozných událostí i s děsnými jejich následky Napajedla byla bezprostředním účastníkem, jakož svědčí jejich vypálení nezbytné při dvojím dobytí tvrze v čas husitských válek, třetí vypálení od vojsk Matyášových, čtvrté v třicetiletou vojnu, páté v čas válek pruských.

Než na tom není dosti: stojíce věrně k městu materskému Hradišti Napajedlané v čas nebezpečný dovedli také podstupovati útrapy nepřátelské za své zeměpány, jednou za krále Jiřika, po druhé za císařovnu Marii Terezii, kdež pomáhali nepříteli porážeti. A nejkrásnější svědectví o neoblomnosti vlastenecké oddanosti k zeměpánům podávají nám selské bouře na Napajedelsku. „Jest od jasnosti Císařské, aby* drželi jedni za celou obec“, řekl úředník, a bez odporu — trpěli.

Dočkali se i nejedné radostné chvíle: Když od velikého panovníka Karla IV. otce vlasti dostali znamenité nadání, když vítali ve svých branách krále Vladislava, když vítali vojska krále Soběského, jež měla na vždy jak Napajedla tak celé mocnářství osvoboditi strachu Tureckého.

Pomůžeme-li pak na pány Napajedelské, nemluvíce o zeměpánech, kolik to znamenitých, statečných a velkomožných mužů nazývali Napajedlany pány svými, ano i svými rodáky! Pan Heralt z Kunína města, Dobeš z Tvorkova, rytíři Papákové, pan Arkieb z Boskovic, Pavel, Václav a Frydrych z Žerotína, Zdeněk z Vartenberka, Vilím z Roupova, Václav Mol z Modřelic, Jan a Antonín z Rotalu jsou jména do dějin na vždy zapsaná, s nimiž se poji skutky i pro člověčenstvo památné.

Za těchto pánů byly i jiné časy! Vedle velkomožných úředníků panských, páni radní odění ve velebná roucha soudili i nad životy lidskými a pranýř se šibenici byl věstitelem jejich velké moci, kteréž se rovnala i samospráva. Fojt se svým právem byl předním soudcem, vědom toho, že spravedlivost vykonává na místě a jménem zeměpána.

A páni „horníci“ i oni vykonávali svůj hrdelný soud, když se vyskytl zhoubce vinohradů. Vzácné jejich horenské právo a zřízení plno jest zajímavých stránek tak jako řád tovaryšský.

Konečně cechy představují nám bratrstva jako hradbami uzavřená a obmezená, pečující jednak o rozkvět řemesel, jednak o prospěch domácích řemeslníků. „Jeden za všechny a všichni za jednoho“, bylo heslem toho věku, kterým se spravovali jak řemeslníci, tak měšťané, jak poddaní, tak i vrchnost: člověk domácí měl vždycky předeck před cizím; člověka z panství ujímali se všichni, i vrchnost: nedali mu křivditi, ano když bylo třeba, celá ves, celé panství podnikali „vojny“. Z téhož pnutí vyrostla i ona odhodlaná trpělivost, že jednotlivci podstupovali muka za celou dědinu! Kéž by se potomci nikdy zahanbiti nedali od svých předků, co do svornosti, a co do lásky jeden k druhému, nebo kdyby neosvědčovali náchylnosti ku svým vlastním, kterakže by mohla vzrůstat láska k domovině širší? Kterak by vzkvétalo vlastenectví, jež jednotí národy a staví veliké říše?

Ukazatel věcí.

- akcíz 159.
altýř 87.
appellace v Praze 117—20.
arešt 149. srovnej tresty.
artykule cechovní 57 násl.,
84; 105—10; artyku-
lové generalní 143.
- Bankart 63.
bažanty 46.
bednář 133.
berně JMCc 114.
biřie 110.
blázen 28.
bolestné 132.
bondy 101.
bradoškubina 132.
brány 17, 147.
broskvi 100, 115.
brtnické právo 39.
- Cedule měsíčné 91. ced.
mýtní 85.
cech vyšší 57, ševcovský
57—9, 84; řeznický
105—110, 143; hrnčíř-
ský 143; krejčířský 143;
společný 143; tkalcov-
ský 143; kožešnic. 156.
cechmistři 57, 84, 105 až
110, 145—6.
cechovní artykule od C.
Rudolfa stvrzené 105;
viz artykule.
cechovní komisař 131, 145.
cikani 60. v hospodě 138.
cimbál 12.
- Čarodějství 122 brání ohně
k čarám 123.
číslování 155, 160.
- Čaň z hlavy 36, komínová
a lauská 141.
dávky (viz pastevný oves,
pastevné slepice, vejce,
příze) 79, řezníků na
loji 140.; žalud 76.
defalgací 112, 113.
desátek vinný 39. 41. 54,
skopné 80; z dobytka 80.
dělo 81. 115.
dobytky prodávané 92.
domluva = handl 125.
domluvení = porovnání
121.
drábova služba 137.
drejlink vina = 2 bečky 39.
dřevěné náčiní dělání 80
= neckaři.
drevní platy 47. 61. 78 srv.
ovsy dřevní a ospy.
dříví stavební a palivo 26.
29. 34. 77. 61. 66. 64.
80. 88, kradení dřeva
115.
dvořísko 114.
dvory poplužné 64. svob.
dvory, podsedky a domy
65. 66. 67. 69. 77. 86.
88. dvořáci svobod. =
drob. šl. 64. 69. 86. 113.
114. 116. 134. 155.
džbány cechovní 144, 156.

erb 10, na hranečniku 156,
na hospodě 154.
exekuce nad Valachy 82.
83.

fara 81. 91. 135, 175—7.
farský hřbitov 60.
fisiky (zbroj) 105, 115.
fojt 83 = soudec = sta-
rosta = rychtář.
formaui 92.
foršpon 104.
fortaši 163 n.
frejunky (vinné) 39, 106.
110; na frejuncích laci-
něji se prodává 107. fre-
junkový vinohrad 100.
funtý 107.

hejduci 85.
hejtinani pauští 128—133;
hejtin. markrabský 181.
hladomorna 132.
hoďiny 12. na cel. orloji
106.
hody a bitky 114—5.
hofer 106—110, 159 srv.
robota hoferská.
hony a ševání 54. cf. te-
nata zvíř. 28.
hora = hory = vinobra-
dy 95.
horenská přísaha 96, ho-
renský písař 95.
horní konšelé 95.
horný = kopač = horník
94.
horný starší 95—103 =
horenství starší 96.
hospoda = šenk = šenk-
houz 64 81, 87 (na sto
koní), 91—2, nájem

(137—8); prodej pan-
ské hospody 159. zákaz
chodit pit na cizopanské
hospody 91. řád hospod-
ský 137—8.

hospoda cechovní = slavná
= herberge 146, 149.
hospodářství 90—3, 110,
159.
hostinkování 104 srv. sva-
čina.
hostinští lidé 109.
hotař 91—103, zbroj ho-
tařova 104.
houfnice 28, 62.
hra v karty, kostky, ku-
žilky 138.
hranice 28. 55. hraničná
znamení 132, 138.
hranečniky 116, s nápisy
122.
hromady kvartální tova-
ryšů 147.
hrůška Polka 125.
hůlka 148.
husi 108.

chmelnice pustá 87.
invalid 9, 130.
jablka syrová 76, ovoce
sušené 79.
jarmaky = frejunky 84.
jatka = lávka = masný
krám 123, 140, 143.
jubileum 50leté 171.

kalvarie 136.
karabáč a ponta 132.
karabíny a pistole 105.
kat = mistr popravce 116,
122, 164. útraty na kata
117.

káva, konec stříbrná na
kávu 138.

kazatelé bratrští a jich
platy 51—2.

kláda 12, 123.

klučování lesů 41, 48.

kníha dobrovolných pod-
danství 110, 130; ho-
renská 94, vklad do ní
94; knihy horenské =
zřízení hor. 95, 97;
knihy ortelní 96, 104;
kníha fojtovská 121 srv.
rejstra; gruntovní 129:
sirotčí 131; výhostů
130—1.

knoprecht (peníz) 146.
153.

kobyly 142.

komíny 132, 141.

komise lanská a komínová
141.

koně k dělům zabrané 81.

konfessi bratrská 50, 60.

konšel horenský 95.

kontribuce 113, 113; kon-
tribučenské knížky 160.
uásl.

kopači = horníci 39, 94.

korouhev a postavničky 109

kostel zapadlý 55; 88;
135, 142; k. správa 86.

kovář 110, 133.

křídla rejterská 105.

křížky místo pečeti 162.

kůl 43.

kunšeft 145, 149.

kup 123; srv smlouvy.

kupci polští 81.

kuše = lučiště s krabici
105.

kůže 84, 92.

lán role 64. do lánu po-
tahovati 112, 114.

lanská daň 141.

lázně 10, lazebník 132.

lesy zeměpanské 25, 64.

srv. dřevo, dřevní pl.
ležení 65.

lhota na štěpnice 32, vi-
nohradská 39, na zdě-
lání podsedků 41, no-
vosadníkům 80, 83.

list uhořelý 25, 35, zka-
žený 78; od rodu 57.
108, 108, 126, 145, mi-
strovský 144, od řeme-
sla 57, 107.

loupežníci 110.

lovci Stříbrnští a Lubenští
33 = soudci.

lovecké právo 33, 42.

lože šatů = peřiny 124.

majestáty 16, 25, 29, 34,
56, 61, 71, 137, 170.

mauství 21, 23.

máslo topené 137.

maso 105—110 (nehodné,
syrové, peč., vař., droby,
játra, jazyky; husi; no-
šení na trhy, prodávání;
slaniny, „peiznuk“).

matriky 170.

meč katův 110—7.

„mile“ 59, 106.

„mírná zem“ 28.

miška = vepř 110.

mlýn 21, 47, 64, 81; svo-
bodný 114, 137, 170;
mlynářův výpalné ulož.
139.

mostky na hatěch 48.

mučení 18, 19, 117—9.

mušketa 110.
 mydlář 135.
 myslivec, služba jeho 137.
 mýto 20, 21, 64; z ovoce 115; přetahování mýtem 92.
 mýtní cedule 85; písař 10, pomocník 85; řád 85; mýta ze soli 136, mýtné 136.
 na cestě najdení = ne z poet. lože = nemanželský 122.
 náhrobky 44. 45.
 nájezdy 28. 182.
 nájmý hospod, dílen 137. 138.
 nálev vína 169. viz šenkování.
 nálezy právní 18—9, 42, 43, 63. 120—1.
 nápis = adresa 43. 75. 119.
 nápis náhrobní 40. 51. srv. náhrobky.
 nápisy na peci 59. 65. 110, 128. 143. 156.
 nařknuti 122.
 naučení u vrchního práva 118. 119 a j. platy za naučení 119.
 neckaři 84.
 nekatolíci vyloučení z cechu 84.
 němčina 138, 165.
 „neulázeti“ 138.
 novokřtění 84.
 novosadníci 83. 84. 93—4, 111.
 Obilí tvrdé 129.
 oblouky (révové) 102.

obnova úřadu 132. 161.
 obražiti 160.
 obstávka 85.
 obyvatel 65.
 odkaz (por.) 136.
 odmrt 17, 29, 34, 61, 64, (plat 78), 88.
 odpros na právě rychtář. 122—123.
 odpustky 153.
 odpuštění = výhost 28.; tovaryšům 131, 150.
 odvolání od hor. práva 85; k císaři 76.
 ofěra 58, 84, 109.
 okresní soud a hejtm. 172.
 olejna 87; olej 87, 137.
 ortel = viz nález.
 osady pusté 85. 86.
 osel 132.
 oskoruše 115, 123.
 osvobození od platů a ospů 114.
 ospy pastevní a dřevní 77. (viz platy).
 „otcové“ 84. 110. 116. srv. „synové“.
 otroctví 89.
 ovocný měch 89.

padělek 129.
 palečnice 117—8.
 pálené — kořalka 92.
 pálenice = palirna na 2 kotly 87, 136—7, 172.
 palič 42.
 památka rebelije 110.
 paměti lidské = památníci 55.
 pan otec, paní matka, pan bratr, panna sestra 146, 148.

panství své vlastní = majetek 37.

pásek stříbrný 124.

pastva, pastviško 60—1, 83, 91, 154; = *con-paseum* 169; pastevný oves 50, 61, 77—8, 93, 168; pastevné slepice 50, 78, 80; srv. ospy a dávky.

patent robotní 157—8.

pečeti cechovní 59, 110;

panské 65; města Hrad.

110, Napajedel 128 srv.

nápisy.

pejzunk (beizung?) 108.

penize; široký groš český 97; moravská kopa gr. českých 99; peníze bílé 95 násl.; zlaté R. 84; na handl 46.

pevnost = šance 168 násl.

písař mýtný 10; horenský 95; obecní 95; kontribučenský 113.

pivo přední a ředina 137;

pro lid Denemarský 115;

pivovar 52, 64, 81.

platy a ospy 32, 41, 53,

55, 76—8, 159; rek-

torské 178; dřevní 159,

169; platy ouroční 80,

138; zasedělé 92—3;

domovní 159; gruntovní

= zemní 79; za nepité

víno 61, 154, 159;

z kopanin 49; za od-

mrt 159 (viz tento);

za nebrání sirotek 49,

80; od sirotstavění 110;

nájemné 138; za na-

učení vrchn. právu 119;

za tovaryšské jméno.

plesník 110, jeho služba

87, 137; střelné jemu

dávané 110.

pobratí na pány 59.

podací kostelní 64.

poddanství 130—1, 138,

139, srv. robota a platy.

podsedek a podsedníci 70,

114.

pohřby 10, 51, 56; ce-

chovní 58, 151.

pokladnice matka = loda

= cechovní 143, 147;

mýtní 85.

pokuty cechovní 57—9,

84, 106—10, 147 násl.,

pro rozliti nápoje 147;

za nepozdravení 148,

152; pro zlořečení 149;

pro „hauzírování“ 149;

pro nadávky 152, pro ne-

svádu 153; na falšování

nápoje 138; na šterery

řemesla 59; pro ne-

správnou váhu 107; vi-

nohradní 101—4; rych-

tářem „zalomené“ 121,

123; od hejtmána usta-

novené 132—3; pokuta

„stará“ = bití na záda

152.

pomoc k stavení 54.

poroba selská 32, 34—5,

71—9.

poručení 125, poručník

22, 28, 41.

pořádka 39, 40 srv. šen-

kování; řeznická 108,

110.

posel právní do Prahy

116, 119.

postavač 149.
 postavníky 109.
 povinnosti cechovní 57.
 nejmlad. mistra; šenkovní 78.
 povodně 172.
 povozy (viz robota).
 požár 25, 35, 55, 89, 113, 155.
 požár = spálené místo 72,
 požárník držitel požáru 74.
 pranýř 120.
 prasata 75, černý dobytek 124.
 „právo“ = peníz od práva placený 96.
 „právo“ = bulava 121.
 právo hrdelní v Napajedlicích 116—121, v Tovačově 63; v Hradišti 18, 116; vrchní v Brně 18, v Olomouci 63, v Hradišti = tribunál 121; Tumačovské 121. Zlínské 117; právo lovecké 33, 42; horenské v Stříbrnicích 40, Napajedelské 94—102, Strážnické 95; brtnické 39; rychtářské 121—3, 149; právo saské 63.
 preshaus 101.
 přídomek šlechtický změněn 114.
 přijímání těla 58, 109.
 přiměnky = nábytek dvořáků 66—7.
 přísaha horenská 95, 118.
 přísedníci řádu tovaryšsk. 146 násl.
 přísloví 128, 160.

příze 54, 79, 80, 111 srv. dávky.
 propuštění od mistra 108.
 proviant 82, 104, 115.
 psinec 170.
 purkmistr 84 (rozdíl od fojta 121), 14—7; starší 128, mladší = vicepurkmistr 128.
 purkrechtně osedlý 95, rejstra purkrechtní Sušická 64.
 pusté grunty a vsi 79, 86, 88, 90, 110; osazování poustek 130—131.
 rebelije tovaryšů = stávka 149.
 referáty = relace o statcích 91—2.
 regent vrchní 129, 135.
 regulování Mor. 136.
 rejstra platební vyměřená od loveň 33.; purkrechtní 64, sirotčí 96.
 rejtar 92.
 reversy 71, 79.
 robota 47. koňská a pěší 48, 54, hoferská 138, řezníků 140; určitá 71, k mlýnu a mostům 111, 139, 157.; robota o své stravě 54; plat za robotu 71; odpuštění platů 111; slevení roboty celotýdenní 111; 139, 168; vytahování z robot koňských 133; dřevo roubatí 50; povozy 53, 54, 79, 139. (oračka, hnůj, zelí, konopí, hrách, řepa, klčovatí, seci, hrabatí,

- žiti a j.): 48, 49, 79, 158, 171 atd.
 rok o rozepře 43; před právem hor. 95—102; zavilý 96.
 role skupování 112.
 rosaty (růžence) 109.
 rošt (upálení) 103.
 rukavičky 148.
 rukojemství za pána 43, 65; za tovaryše 131, za hospodáře 130.
 runy (svisebné) 101 násl.
 rybník 22, trestný 86, pustý 87; 91, 92, 133, 136.
 rybáři 87; ryby: ploské české kapry 136.
 rybářské náčiní tvrditi 137.
 rychtář 18, 106; podrychtaří 88.
 řemeslo ukazovati 58 = mistrovský kus 145. od řemesla list.
 řezníci 140, jich cech 168; pozbyli práv cech. 169, nařízení týk. se řemesla řezn. 170; srov. dávky řezníků, roboty a jatky.
 Sanytr 137.
 sekrýty 121, 145.
 sesutí 64.
 silnice 91—2.
 sirotci 49, zběhlí 64, 90; sirotčí knihy 131; sirotčí role 112; nebrání sirotek na horu 80. sirotky stavěti 110. skopné (viz desátek).
 skryšce před Tatary 89, na vzácné věci 90.
 slepice 53, 54. 93, 168, s vejci 64, 79 — srov. dávky.
 služba šlahařova, vinopalníková 87, drábova, myslivecova, plesníková 137.
 smlouvy kupní 66, 67; nájemné 137; svatební 124.
 soud horenský 96.
 splavnost Moravy 88.
 spisování domů zemské 90 srov. popisy panství 91.
 starosta Lubenský a Stříbrnický = fojt Nap. 33.
 starožitnosti (mlaty, kord, zlaté peníze) 16, 31.
 strava = vaření 137.
 sstupek 38.
 střelné plesníkovi placené 110.
 střelci v Ostrově 138.
 sůl 136, mýto ze soli a pašování soli 136, špích soli 137, solař, solárna 10.
 supplikací k pánu 111, k císaři 157; k hejtm. zemsk. 71—7.
 svačina 57. 58, (řeznická) 107. 108. srov. hostinování.
 svatba Jelač. 174.
 svědomí 44 (náhrada svědkovi dle zřízení zemského), 65, 128.
 svobodníci 69 = loupežn. „synové“ 105. 110. srov. „otcové“.
 sýpka 12. 13.

šacování 69, 140. cf. vý-
palné.

šenkování vína pauského
78, 88, na pořádku 110
srv. nálev.

šenkýř 110. 117 srv. ho-
spoda.

šerhovna 161—4, 167.

ševcovské dílo červené a
barevné, ševcovský cech
viz 59.

šibenice a kolo 33, křtění
šibenice 117.

školy 177—9.

šlahav 87.

šlechta drobná 65, 67—9.

špích soli 137.

špítal 11. 53, 106.

štěpnice 32, 69, 129.

šuby karmazínové 105.

švančara 115 = obušek.

švejcár 137.

tabák (kuřlavý, šňupavý,
fabrika, sklad, pašování)
138, 160.

tenata zvířecí 28.

titul „vysoce“ urozený
86; 43.

tovaryš starší 146 násl.;
mladý 148.

tovaryšské jméno 148,
150; tovaryšský pořá-
dek 146—53.

trakače 136.

trdlíce 132.

tresty srv. pokuty: utěti
palce 19; 42, 43; bití
po stehnách paliců 161,
167; vinohradní 103,
na hotaře 103; trestá-
ní panské 72, 74, 132—3

(oslem, trdlicí, karabá-
čem, pouty, vězením);
vymrskání metlou 63,
117, 120, 123; věšení
za žebra 163; zakování
do želez 161; upálení
= rošt 42, 103; tresty
rychtářem ustanovené:
arešt, práce při sýpkách
123; tresty na řeznické
mistry 108, 170; ce-
chovní 147 násl.; pro
pašování tabáku 160;
pro neplac. kontribuce
113; pro bití podrych-
tařeho 88; pro neženění
133; pro opilství 147.

trhy v Napajedlích 137.

tribunál v Hradišti 121.

truhla mýtní 85, horníků
95 srv. pokladnice.

tvrz Nap. 8, 16, 20, 21,
26—8, 31—2, 36, Za-
hlenická 81, Otrokov-
ská 86.

uhlí dřevěné 80.

úhory 158.

umění svobodné 54; liter-
ní 63, 85 (psání).

únos ženy 42.

urfed 120.

úřad hejtmanský 128 násl.;
úřad horenství staršího
96; obecní 124—7. ob-
nova jeho 132.

váhy řeznické ohledání
107, pokuta na nespra-
vedlivou váhu 107.

vachtmistr garuisony 136.

vandr 131, 147—149, 150.

vápenice 92, 115.
 včelín 67.
 vdání = dání = spolek 96.
 vejce 79 srv. dávky.
 vesnice zaniklé 22, 23,
 nové 70.
 velikonoční vůl 107.
 věno 124, markrabinek
 20—1, ze svob. dvorů
 114.
 věž 51, 136.
 vidimus 78, 128.
 vinéour 99.
 vinohrady 39, 60, 69, 94.
 102, vinohrad frejun-
 kový 100; vinohradské
 všeobecné zřízení pro
 markr. mor. 104.
 visitací generální lánů 90.
 vkupování 130.
 vlna 92.
 volba biskupa 33.
 vojny 16, 24, 26—28,
 30—2, 61—3, 67—9,
 78, 82—3, 89—80, 139,
 140.
 „vojna“ 114—5, 134.
 vojáci a invalidové 130,
 167.
 vojenské marše 111, 112,
 110, lidu Denemar. 115.
 worzad i neworzad 40.
 vosk za pokutu do cechu
 57—8.
 vražda 43, 63, hotařova
 103, 111.
 vrchnostenské právo k sv.
 dvorům 114.
 „vůle“ 37.

vůz a koně 28, vozy polské
 105.
 vydra 133.
 výhosty 130—1, zemské
 a mladíkům stud. 135.
 výměra 159.
 vymrskání cf. tresty.
 výpalení 69, 71.
 výpalné 139—4 = šaco-
 vání 140.
 výpis z hor. knih 95.
 vyšetřování soudní 118—9.
 Zábój 87.
 základ 67; 116, 123, 131.
 zakládání osad 83.
 zalidňování pauství 83.
 zámečnické náčiní 125.
 zámek starý 142.
 záповěď gruntů 44.
 zástava pauství 55 = fant
 129.
 zběhové selští 34, 125,
 133—4 sirotci 64.
 zbojníci 138.
 zbor 11, 60.
 zbraň (šavle, pika, střelky)
 89, 105.
 zemní 101 (daň).
 zločiny 117. vražda, otrá-
 vení 121.
 zloděj 42 (mučení zloděje),
 138.
 zvony 115.
 Žalud 76, 77, 92.
 železnice 172.
 ženění (tresty pro neže-
 nění 133).
 Židé 84, 87, 92.

Pisemnosti české ve spis tento pojaté:

majestáty krále Ladislava 29, Vladislava 34, Rudolfa II. 61.

listy nadační: Václava a Diviše z Zahradky 32, Diviše z Zahradky 36, Václava z Žerotína 39, Pavla z Žerotína 41, Frydrycha z Žerotína 47, 48—9, Jana Jetřicha z Žerotína 50, bisk. Viléma Prusinovského 54, bisk. Stanislava Pavlovského, Václava Mole 61, 64, Jana z Rotalu 78, 80—1, Karla Podštackého z Prusinovic 114.

listy správní: 64, 67, 69.

listy posilací: bisk. Viléma Prusinovského 43—5; měst. rady Nap. 68—9; kard. z Ditrichštejna 72. 176.

list od rodu 126—7; list mistrovský 144—5.

kunšoft 145.

kup 125.

nálezy soudní a ortele: Brněnského práva 19, Olomuckého 63, appellate Pražské 120, zemského soudu 60, práva napajedelského 121; rozsudky práva rychtářského a hejtmanského: 121—3, 132—3.

noviny písemné 61.

nápisy náhrobní: 10, 15; nápis (adresa): 43, 68, 75, 119; nápisy na pečetech: 59, 65, 110, 128, 143, 156, na cechovních džbánech a na pokladně 144.

odpuštění tovaryše na vandr 131.

paměti 121, 125—156, 117.

řád mýtní 85.; řád tovaryšský 146—153.

referáty hospodářské 91.

reversy 79.

smlouvy svatební 124; smlouvy nájemné 137.

supplikací („stížně“) a memoriály; 71—77, 111—112.

resoluce na supplikaci 75, 113.

vidimus (úryvek) 90.

urféd 120.

zápis dobrovolného poddanství 130.

zápis ze sirotčích rejster 90.

zřízení horenské 94—104.

zřízení cechovní: artykule cechu ševcovského 57—9, 84; řeznického 105—110.

žádosti k úřadu hejtmanskému 130.

resoluce hejtmanova 128—9.

pamětní spis sedláka Spytin. o selské vzpouře 160.

Oprava chyb.

Na str.	6.	řádek	16.	čti :	Paprocký	místo	Poprocký
" "	8.	"	1.	" :	Napajedel	"	Napajedla.
" "	57.	"	8.	" :	Hejtmanna Štaven- ského z Čechlie ^{*)}	"	hejtmanna Štaven- ského z Čechlie
" "	63.	ř.	poslední	" :	o hory hřiběci	"	a hory hřiběci
" "	65.	"	26.	" :	panské rody	"	pauské rady.
" "	73.	"	10.	" :	a i	"	a ji
" "	78.	"	9.	" :	Kralicích	"	Kralilich.
" "	78.	"	11.	" :	Čechovicích	"	Ořechovicích.
" "	115.	"	24.	" :	ozdobenému	"	ozdobeném
" "	147.	"	17.	" :	šesti	"	šesti

Ostatní chyby smysl nerušící — pokud nejsou podmi-
nesprávnostmi pramenů samých — račiž laskavý čtenář omlu-
vzdáleností tiskárny.

^{*)} Dle Valného IV. 147.